Raftul Denisei
Jan Koneffke
O iubire la Tibru
roman
HUMANITAS
fiction

Carte apărută cu sprijinul Goethe–Institut

JAN KONEFFKE

O iubire la Tibru

Traducere din limba germană de
NORA IUGA

HUMANITAS
fiction

Coperta de
IONUȚ BROȘTIANU

Redactor
DANIELA ȘTEFĂNESCU

JAN KONEFFKE
EINE LIEBE AM TIBER
© 2004 by DuMont Literatur und Kunst
Verlag GmbH und Co., Cologne (Germany)

© HUMANITAS, 2007, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/317 18 19, fax 021/317 18 24
www.humanitas.ro
Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel. 021/311 23 30,
fax 021/313 50 35, C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KONEFFKE, JAN
O iubire la Tibru / Jan Koneffke; trad.: Nora Iuga. –
București: Humanitas, 2007
ISBN 978-973-50-1527-5

I. Iuga, Nora (trad.)

821.112.2-31=135.1

PARTEA ÎNTÂI

1

Trebuie să fi fost 10 octombrie – 10 octombrie 1968 – când am sosit în gara principală Termini. Sora mea își lipise fruntea și nasul de geamul înțepenit și nu se lăsa cu nici un chip smulsă de acolo, cu toate că o gâdilam. „Unde e tata?" mormăi cu reproș. Mi-am scos mâna din rochia Lisei, era o rochie cu dungi galbene și albe – și m-am lipit de mama, care se privea în oglinjoara de poșetă. Și-a aranjat o buclă blondă, și-a frecat buzele între ele și s-a întors oftând spre geanta plină ochi, în care puteai găsi bani, hârtii și bilete de voiaj, *chewing gum*, mentă, pastă de dinți, țigări și cutii de chibrituri, cartea cu poze a Lisei, rujul, pieptenul și o mie de alte mărunțișuri.

Fără această geantă de piele am fi fost pierduți! Cine nu putea să prezinte biletul era silit de controlor să coboare, în privința asta nu aveam nici un dubiu. Tata ne avertizase să căscăm bine ochii ca să nu fim furați; că în cizmă mișună hoții și golanii. Mi-am ciulit urechile când tata a pomenit de cizmă, și în aceste săptămâni și luni, înainte de a-și fi luat în primire postul de profesor la Roma, vorbea mai tot timpul de cizmă. Vocea îi suna când ursuză și dezaprobatoare, când impresionată și solemnă. În curând i-am citit pe chip dacă simțea simpatie sau dispreț, după buzele strânse sau după acel privit în gol.

N-am închis un ochi vreme de treisprezece ore. Treisprezece ore am păzit-o, fără să mă clintesc, pe mama cu geanta ei de piele. Pe mama nu te puteai bizui. Era prea împrăștiată,

mai și uita, printre altele, să închidă robinetul de apă sau gaz și pe Lisa și pe mine ne apucau amețelile din cauza mirosului înecăcios, răspândit prin toate odăile, de ziceai că acuși cădem lați. Fără să-i reproșeze nimic mamei, tata deschidea geamurile, unul după altul, sau făcea sul, fără o vorbă, covoarele noastre ude leoarcă și le întindea la uscat pe gardul grădinii și pe tufele de măceș.

Da, mama era prea aiurită și încrezătoare; se lăsa dusă cu vorba de șnapanii care sunau la ușa noastră, de-ăia de-ascuțeau cuțite sau foarfece, îți ofereau aspiratoare și, ca să scape cât mai repede de ei, cumpăra orice fleac fără importanță. Mulțumită mamei, aveam trei aspiratoare, unul mai modern decât altul, iar lunea și joia, în cutia noastră de scrisori, aterizau mai multe reviste.

Eu eram cel ce trebuia să fie atent. Și îmi ciuleam urechile ca un ogar. Nu-mi scăpa nici o siluetă care se aținea pe culoar sau se holba în compartimentul nostru. Nu-l slăbeam din ochi pe bărbatul gras, sprijinit de geam în fața ușii noastre, care fuma țigară de la țigară. Se urcase la Verona și încercase zadarnic s-o atragă pe mama într-o pălăvrăgeală interminabilă. Când nu sforăia cu gura deschisă, privea pe săturate genunchii mamei și, din când în când, își privea degetele îngălbenite, o privea pe Lisa, mă privea pe mine și când observă mina mea acră își scoase repede o țigară din sacou și și-o vârî în gură.

„Unde-i tata?" țipa Lisa insistent. Mama nu spunea nimic. Se scotocea ca posedată în tașca de piele, din care se auzeau un clinchet și un fel de clămpănit, și nu găsea ce căuta. Cu un gest necontrolat făcu să-i alunece pălăria de pe cap. De pe genunchii mamei se rostogoli pe jos, în aerul cald, înecăcios pe care-l iradia caloriferul. Sora mea sări ca arsă de pe locul de la geam:

„Când ajungem la tata?" Și stătea cu pantoful pe pălăria bleu-ciel.

La Roma aveai nevoie de o pălărie șic, ne explicase mama când se agita încoace și încolo, în fața oglinzii, printre cutii de carton, sertare stivuite unele peste altele, tapete jupuite, pătate. „Tata o să se mire!" M-am uitat stingherit într-o parte și nu știam ce îmi apăsa în halul ăsta beregata, de mi se punea un nod în gât, pălăria asta bleu-ciel – pe care o găseam pur și simplu oribilă – sau mai curând febra călătoriei. Aș fi preferat să rămân acasă. M-am strecurat pe vârfuri în camera copiilor și am plâns ghemuit lângă lada în care fusese împachetat trenulețul meu mecanic.

Pe culoar domnea o dezordine cumplită. Oamenii plângeau cu sughițuri de bucuria revederii, făceau cu mâna și se aplecau mult peste marginea ferestrei afară să strângă mâini, să mângâie copiii ridicați în brațe de cei de pe peron. Un vârf de umbrelă mă nimeri în genunchi, un cufăr mă pocni cu închizătoarea metalică în coaste; m-a durut al dracului.

În sfârșit l-am descoperit pe tata. Alerga de la un vagon la altul și-și freca fără noimă cu degetul bărbia. „Tată!" am strigat, până s-a întors. Capul lui blond a țâșnit din roiul ăla de siluete cu păr negru. Îl găsisem pe tata și el, ca un uriaș, își făcea loc cu ambele brațe până în fața ferestrei noastre.

Lisa se clătina fericită în brațele lui și nu mai plângea. Se înclină în fața mamei și a mea și, în mod cu totul excepțional, i-am răspuns la sărut – de obicei buzele umede ale tatei nu prea erau pe placul meu. Ca un sălbatic ne-a croit drum printre agenți hotelieri în uniformă, taximetriști și hamali care ne cădeau slugarnic la picioare, ne smulgeau cuferele din mână, trăgeau de mama; când am părăsit gara și-a întins entuziasmat brațul într-o direcție anume: „Părăginitul zid al orașului, Elinor", a strigat. „Termele lui Dioclețian, zâna mea!" Era cald. Printre felinarele galbene atârna aerul încărcat și umed, un tramvai opri în stație cu un scrâșnet.

M-a liniștit ca prin farmec să-l știu pe tata cu noi. Nu mai era nevoie să stau tot timpul la pândă până îmi ieșeau

ochii din cap. Înghesuiți într-un taxi negru, mi s-au închis pleoapele, și nici când am coborât într-o străduță întunecoasă nu mă trezisem de-a binelea. Ultimul lucru pe care-l observasem înainte de a mă cufunda într-un somn adânc a fost o mână care îmi trăgea hainele de pe mine.

Ziua următoare m-am pomenit cu un dor de acasă de-a dreptul chinuitor. Odaia în care dormeam singur – Lisa își cucerise accesul în camera părinților cu ghearele și cu dinții – era mică, întunecoasă și străină. Un șifonier cu oglindă, fără nici un chichirez, lipit de o comodă roasă de cari. Din patul uriaș de două persoane puteam să-mi vâr mâna direct în chiuveta emailată. De frica gândacilor și a urechelnițelor i-am astupat orificiul de scurgere cu hârtie igienică.

Spaime și mai mari aveau să mă năpădească la intrarea micuței pensiuni, numită „Duca d'Alba"; țipete răgușite trecând de la o fereastră la alta, motocicliști înghesuiți, de cele mai multe ori, câte doi, dacă nu câte trei, pe o singură șa, goneau în haită de la un capăt la altul al străzii.

Îl uram pe portarul ăla care mă ciupea tot timpul de obraz și-mi dădea bomboane pe care le aruncam la closet. Era în stare să prindă muște și gândaci, iar Lisa chiuia de bucurie. Se prefăcea că vrea să-i mănânce, își freca burta și-și făcea stomacul să chiorăie până când Lisa striga: „Nu, să nu-i mâncați!" Putea să-și miște ambele urechi deodată și să-și vâre vârful limbii cu iuțeala unei șopârle într-o nară. Lisa era în culmea admirației. Jongla, sub ochii măriți de uimire ai Lisei, cu patru roșii și, când nu reușea să prindă vreuna la timp și o scăpa pe jos, își stropea toată livreaua cu zeamă roșie, Lisa râdea de se prăpădea.

În zadar se străduia să-mi câștige încrederea. S-ar putea să fi fost de vină cicatricea urâtă de la ochi, care mă oripila. Au trebuit să treacă niște luni bune până am aflat unde se rănise. Asta se întâmplase la revolta aia din februarie când mii de studenți de la institutul de arhitectură au încercat să ocupe parcul Villei Borghese; au zburat pietre atunci, s-au incendiat mașini și autobuze și polițiștii au mărșăluit

agitându-și bastoanele de cauciuc în aer, printre pinii tăcuți. Nu avusese curaj să se ducă la spital. Se spunea că studenții răniți erau azvârliți din pat fără multă vorbă și închiși într-o celulă. Luca își lăsase sprânceana pe mâna unui prieten medicinist în primul semestru, care i-o cârpise ca vai de lume.

De teamă că s-ar fi putut să-și piardă slujba i-a povestit lui Giulio Picciotti, patronul de la „Duca d'Alba", care nu trebuia să știe nimic de participarea lui la răzmerița de la Villa Borghese, că cicatricea lui s-ar fi datorat unui accident când se scăldase în Tibru. Fiindcă îl luă gura pe dinainte în fața unor servitori, cum că habar n-avea să înoate și că în apă se duce la fund ca o pisică, toată tărășenia ajunse la urechile lui Giulio Picciotti și Luca se văzu obligat să-și găsească urgent alt pretext. Atunci mărturisi că fusese amestecat, chipurile, într-un conflict amoros; din gelozie se luase la harță cu un calabrez și ăla și-a scos cuțitul la înghesuială și l-a rănit.

Giulio Picciotti găsi povestea plauzibilă. Sicilienii și calabrezii nu erau în ochii lui decât niște venetici arabi, bastarzi care nu meritau să le acorzi nici un dram de încredere. Dar, chiar dacă ar fi fost gata să ia de bun pretextul lui Luca, rămânea suspicios când era vorba de calabrezul de Luca. Își gâdila portarul cu pistolul ruginit de pe vremea războiului sub bărbie și-l amenința că dacă cine știe ce i se năzare o să tragă în el fără milă.

Luca trebui s-o înghită și pe asta. Fără banii pe care îi primea de la Picciotti, nu avea cu ce să-și plătească studiile. Noaptea, când în mod excepțional nu trebuia să se lase ocărât și comandat de proprietar, se ghemuia într-un intrând primitor, se apleca asupra unei cărți și se silea vitejește să nu adoarmă. Picciotti ăsta, pe care la început nu l-am văzut deloc la față, își petrecea zilele în camera din dos și nu se prea sinchisea de pensiunea lui. Doar când un oaspete îi cerea socoteală își târa cu o mină acră picioarele până la recepție. Uneori putea fi găsit la etajul întâi, unde pândea câte-o

cameristă, s-o apuce pe la spate de țâțe și de fund, doar-doar s-o lăsa și cu o frecare. Dar cârpele de spălat îl plesneau peste cap, trebuia să se ferească de măturile care cădeau cu zgomot pe lângă el, de periile de closet și să gonească plin de elan pe scări în jos: „Niște batoze, curat batoze sunt muierile astea", striga, înainte de a se ascunde ud și plin de praf, din nou, în odaia lui din dos.

Dar cu ceea ce se fălea Picciotti cel mai mult aveam, firește, să aflăm la prânz, în birtul micuț cu porcul mistreț la intrare, care se afla ușă în ușă cu „Duca d'Alba". Am răsturnat o bancă de lemn, Lisa și cu mine, și ne uitam la cârciumarul ăla care tăia cu un cuțit uriaș de casap felii din mistrețul pârlit. Ne-a adus și o juma' de vin alb direct de la cep și tacâmuri și și-a proptit laba acoperită din belșug cu păr roșu pe creștetul blond al Lisei. Brațul lui nu ajunsese, Slavă Domnului, până la mine. „Nu-mi place carnea de mistreț", bombăni Lisa.

Tata nici nu mai avea de ce să se târguiască, mutra bosumflată a Lisei i-a fost de-ajuns cârciumarului ca s-o ia din loc. Dispăru în pas alergător pe poarta casei care dădea în cealaltă stradă și, în răstimpul a zece minute, ieși iar la iveală, purtând în mâna dreaptă și în cea stângă două farfurii pline cu tăiței aburind.

Tata părea de la o zi la alta tot mai abătut, când venea vorba de Giulio Picciotti. Se lăsase ispitit, lucru de neiertat, de curiosul proprietar al pensiunii, să-i spună ce misiune avusese în război. Și, de când Picciotti a aflat că tata zburase peste Pomigliano la 25 iulie '43 în ziua prinderii lui Mussolini, ca pilot pe un planor de transport, n-a mai avut liniște. Da, chiar de curând, și-a părăsit camera din dos, ca să-l tragă pe tata deoparte și să depene împreună povești știute numai de ei. Giulio Picciotti recunoscu că fusese fascist de la bun început, ceea ce era o minciună sfruntată, pentru că nu i-ar fi permis vârsta. Intră grăbit în birtul plin de fum ca să ne arate cămașa lui neagră, pe care și-o păstra la loc sigur în casa de bani. Dar cămașa se dovedi a fi doar o

zdreanță soioasă, la care nu te izbea nimic decât butoniera din dreptul inimii în care Lisa și cu mine ne băgam degetele pe rând.

Respectul lui Picciotti față de un oaspete, fost pilot al Wehrmachtului, crescu până la venerație când tata îi dezvălui ce avusese la bord la aterizarea în Pomigliano. Pe lângă douăsprezece butoaie cu benzină și o ladă mare cu muniție de artilerie, șapte parașutiști.

Din ziua aia Picciotti nu mai avu nici urmă de îndoială în privința bănuielii lui că tata, ca un soldat german viteaz ce era, își pusese serviciile în slujba eliberării lui Mussolini. Doar fuseseră planoare mari de transport alea care aduseseră la Gran Sasso un comando de parașutiști ca să-l elibereze pe Mussolini. Toate asigurările tatei că nu fusese în viața lui la Gran Sasso nu țineau, mai ales la Picciotti. Își umfla obrajii și intona un marș înainte de a-și fi pus mâna pe umărul tatei. „*Non si preoccupi, caro mio!*" mormăia compătimitor. „Nici o grijă, de mine n-o să fie turnat nici un camarad."

Noaptea nu îndrăzneam să merg la toaleta care se afla pe coridor, unde mă așteptau fel de fel de hoți și huligani. Când cearșaful meu era ud dimineața simțeam că mor de rușine, și eram, la cei aproape unsprezece ani ai mei, prea mândru ca să-i mărturisesc mamei ce mi se întâmplase. Mai bine suportam scârba pe care mi-o făcea patul meu umed.

Mi se făcuse dor de-acasă și dorului ăstuia nici pâinea uscată cu care mă îndopa tata nu voia să-i vină de hac. Sughițam tot mai tare de la o oră la alta și servitoarele lui Giulio Picciotti, convinse că se vârâse dracul în mine, își făceau întruna cruce. Se oferiră chiar să mă lecuiască. Cea mai gingașă dintre cele două, Antonietta, care ștergea praful ascuțindu-și boticul, de parcă dintr-o eroare nimerise aici servitoare la pensiune, ținea morțiș la o buruiană de leac de la Marea Siciliei, foarte greu de procurat și unde mai pui că trebuia să fie și ținută la uscat vreme de o săptămână la lumina lunii; Marta, cea cu mână de fier, și femeie practică de felul ei, promisese

că va suna la ea în sat, unde cei apucați de sughiț erau vindecați cu un leac străvechi făcut în casă. Din păcate uitase rețeta și nu-și mai amintea decât de un singur amănunt: chitină de scorpion zdrobită. Amândouă se luară la ceartă în fața tatei pe leacul cel mai eficient: cel al casei sau buruiana de la Marea Siciliei și nici nu observară când tata le lăsă baltă și încuie camera mea pe dinăuntru. Mă înhăță zdravăn de ceafă. „Când o să fim la casa noastră, să vezi cum n-o să mai simți nici un dor." I-am dat tatei un brânci de-a căzut de pe marginea patului, mi-era frică să nu descopere pata galbenă de pe cearșaf.

Cu sughițul ăsta nu mă puteam duce la școală. Mi-am zis: iată primul meu succes. Și în dimineața următoare, când omușorul meu nu mai zvâcnea, m-am albit la față cum e creta și am început să vomit în neștire. Cameristele lui Giulio Picciotti se liniștiseră și-și făceau cruce, de data asta pline de recunoștință, cu cârpa de șters praful și cu măturica în mână. Diavolul se pare că mă părăsea cu pași mici, o încredințau pe mama care nu înțelegea nici o vorbă și dădea cuminte din cap.

Când n-am mai avut nimic de vomitat în afară de suc gastric și fiere, m-a apucat un rău groaznic din cauza dorului de casă. Din curtea întunecoasă din dos pătrundea în cameră un miros greu de resturi menajere și de mâncare. Îi auzeam pe Lisa și pe portar care amestecau la recepție, din bomboane pisate, scuipat și gândaci, un leac tămăduitor: Mimi, păpușa Lisei, se îmbolnăvise de-a binelea, suferea de sughiț, vomă și febră. Gâfâitul lui Picciotti îmi pătrundea în urechi, când se întâmpla să răsară dintr-un dulap și să-i vâre Antoniettei, care înfășa paturile, mâna între coapse. Din toate părțile cădeau lovituri și îmi apăsam urechile înfierbântate cu palmele din cauza strigătelor pline de entuziasm ale lui Picciotti.

Când m-am pus din nou pe picioarele mele încă nesigure, tata mi-a mai aprobat o săptămână de absență de la școală. Acele zile aveam să mi le petrec cu mama în fața manualului

de italiană. Mama și cu mine toceam de zor la gramatică; ne ascultam reciproc. Accentul nostru lăsa mult de dorit, iar cele zece discuri mici comandate de tata nu ne foloseau la nimic. Combina noastră muzicală Grundig se afla la sute de kilometri depărtare, în pivnița bunicului Emil.

Mama închidea îmbufnată manualul – stâlcirea asta a limbilor o aducea în pragul disperării – și se ruja în fața oglinzii din cameră cu un ruj roșu ca sângele. Nu puteam s-o suport cu gura aia mânjită și cu ochelarii de soare pe care și-i punea. O smulgea pe Lisa din brațele lui Luca și o porneam în autobuzul care se hurduca, striviți ca sardelele, sus, la Pincio, unde se lăsa să cadă pe o bancă și se adâncea imediat într-o carte groasă – presupun că era vorba de *Peregrinările în Italia* ale lui Gregorovius.

Mama nu mai putea fi abordată. Da, era altfel decât acasă în Germania, agitată permanent și înflăcărându-se ridicol, iar când nu citea Gregorovius, dând nervoasă din picior, după care urmau invariabil *Călătorie în Italia* și *Memoriile* lui Cellini, se entuziasma de terasele acoperișurilor cu oleandri fremătători și palmieri abia șopotind sau de cotul îndepărtat al Tibrului care se pierdea, furișându-se printre platanii îngălbeniți tomnatic, în albastrul cețos. Ca să poată distinge toate cupolele care se înfoiau înainte de Pincio a învățat sârguincios nume de biserici și o apuca furia ca pe o pisică sălbatică dacă nu și le mai amintea.

Eu scormoneam cu un băț în pietriș și bălegar și mă plictiseam de moarte, spre deosebire de Lisa; ea se împrietenise cu birjarul care te invita să faci o tură cu droșca lui până la Panteon și la Colosseum și-și omora vremea cu fumatul; nu avea mai niciodată clienți. O ridica pe capră, împărțea cu ea pâinea pe care punea o felie de *mortadella* foarte grasă și dădeau o tură prin parc.

Eu nu aveam nimic altceva decât dorul de casă; mă simțeam singur și trădat de mama care nu-mi dădea nici un pic de atenție. Nu mai puteam s-o văd pe Lisa care intra în vorbă cu copiii și cu oamenii mari, pălăvrăgind vrute și

nevrute fără să se sinchisească deloc dacă era înțeleasă sau nu. Alergă la banca pe care stăteam și spuse cu voce tare: „Mama, de ce toți vorbesc aici stricat?"

I-am șuierat în ureche plin de dispreț: „Măi, soră-meo, tare proastă mai ești", și mama îmi astupă gura.

„Peste șase zile ne mutăm", ne promisese tata, căruia exagerata familiaritate camaraderească a lui Giulio Picciotti îi devenea, pe zi ce trecea, tot mai respingătoare. Picciotti voia să compenseze chiria care scădea de la o săptămână la alta cu povești soldățești și întâmplări de război. Altfel, tata nu era zgârcit cu peripețiile lui aviatice. În mod normal, s-ar fi lăsat prins în plasa amintirilor din anii când fusese aviator planorist în Wehrmacht. Dar în fața grasului de Picciotti devenea brusc zgârcit la vorbă. Ăsta își făcea apariția din camera din spate cu țigara aprinsă în colțul gurii și-l trăgea pe tata tot timpul de limbă; voia să afle mai multe despre aterizarea forțată la Pomigliano – prins în horă tata și-a dat drumul la gură – și despre asediul Stalingradului.

„Nu înțelegeți?" se răsti tata. „Tocmai când trebuia să zbor de la Bagarovo, de lângă Kerci, în Crimeea, Stalingradul căzuse." Picciotti nu-i luă iritarea în nume de rău. Mai curând păru impresionat de vocea puternică și hotărâtă a tatei. „Cu siguranță ați fost în Barletta", îi replică el, și își scutură scrumul pe sacoul de catifea reiată a tatei, „unde l-ați împușcat pe unchiul meu." Tata tresări. „Eu?" spuse tata înecându-se.

Ședeam în fotoliu la capul scărilor și îl priveam pe tata cum se făcea tot mai palid. „Nu dumneavoastră personal", îl liniști Giulio Picciotti. „Erați pilot, nu-i așa? Și în plus a meritat-o, lașul ăsta care și-a trădat patria și pe Mussolini."

„Îmi otrăvește viața cu politica lui", spuse cu obidă tata, când am intrat în cameră și mama l-a întrebat de ce e alb ca varul la față. „Nu înțeleg nimic din politică, niciodată nu am înțeles nimic din politică. Îmi ajunge, în șase zile ne mutăm."

Nu a putut să-și țină promisiunea. Tata voia să-i ofere zânei lui – de când erau o pereche o numea pe mama

„zână" – și nouă un cămin în care să ne fie cald iarna. Cu două luni înainte de a sosi, începuse deja renovarea locuinței. De la ora trei după-masa, când venea de la școală, și până la miezul nopții nu stătea locului, schimba cabluri electrice ca să evite un incendiu, înlocuia conducte de gaz și de apă, monta WC-uri și calorifere, curăța, chituia, zidea. „Ar trebui să-ți iei un ajutor", îl sfătuia mama. Nu, tata refuza categoric să angajeze un meseriaș. Nu dădea el banii pe o muncă de mântuială, din principiu. Și într-o țară locuită de trântori și chiulangii n-o să găsească pe nimeni care să se țină de indicațiile lui – și tocmai asta cerea tata. Se aplecă la urechea mea și-mi spuse: „Nu vrei să mă ajuți, Sebastian?"

„Oh, da", am acceptat plin de elan, fericit să scap de mama, de Lisa și de după-amiezile noastre la Pincio; am cărat aparate de forat și role de cabluri, am căutat în dulapul cu scule cleștii potriviți pentru scos șuruburi, am amestecat praful și apa cu o spatulă și am făcut gips până m-au durut încheieturile; am văruit cu o rolă fixată pe o coadă de mătură camera copiilor. Am târât un sac de ciment în baie; sacul a plesnit când i-am dat drumul jos. Părul mi se încurcase de atâta var și vopsea, degetele mi se lipeau cu lac și gips, iar ochii îmi ardeau ca focul. Eram mândru să fiu zidar cot la cot cu tata!

Din când în când coboram în fugă scările în vestibul până la tabloul de siguranță unde pândea o capcană de fier. Din nișa în fața căreia erau mereu flori proaspete, luminată de un bec fără glob, mă privea o Madonă blondă. Era vârâtă într-o hlamidă albastră care-i ajungea până la vârful picioarelor și pe cap purta o coroană din care lipseau mai mulți colți. Îmi era urât în vestibulul umed și muced. La capătul lui, beciul negru ca un corb își căsca ciocul imens; în realitate era, de fapt, o grotă străveche, din vremurile când Roma dominase o lume, mi-a spus tata, cu aerul că-mi încredințează un secret. „Când o să terminăm treaba o s-o explorăm împreună. Va fi o adevărată aventură!"

Cu degetele tremurânde și cu inima bătându-mi cu putere, am răsucit butonul de porțelan și am rămas pe întuneric, abia respirând, cuprins de spaimă; o gheară neagră, lungă mă ajunse ca un sloi de gheață venind din beci. Mi-am ciulit urechile către etajul de sus așteptând ordinele tatei.

2

În ultimii săi ani de viață tata a locuit într-o rulotă pe care și-o procurase de o veșnicie ca să călătorească împreună cu mama la Marea Ionică – n-au apucat să-și împlinească visul. Rulota era înțesată cu tot felul de bulendre; o colecție antică de hârburi, instrumente pe care le făcuse cu mâna lui – șase viole da gamba și o mică spinetă –, o carte hârtănită cu foi volante și ciorne cu sonete pe care le scrisese cândva, alături de clasoare cu documente școlare și un cap de Apollo din gips.

Când și-a început existența de locatar al rulotei tata nu a mai petrecut niciodată mai mult de trei luni în același loc. Călătorea la Odenwaldecke, de la Katzenbuekel la Frankenstein, de la Heppenheim și Starkenburg la Felsenmeer, făcea un popas de o săptămână la Castelul Heidelberg și cutreiera de-a lungul Neckarului, vizita muzee de științe naturale și etnografice și i se oferi prilejul să participe la niște săpături arheologice în Taunus – eu îi făcusem rost tatei de un permis printr-un cunoscut de la Serviciul Monumentelor Landului.

În fiecare an o pornea într-o mare călătorie. Dispărea fără să ne anunțe și după vreo patru săptămâni primeam o vedere în care ne relata toate aventurile și accidentele prin care trecuse cu bine: ba îi plesnise roata din față, de era să ajungă în prăpastie, ba doi bandiți din nordul Greciei pătrunseseră cu forța în rulota lui și îi puseseră tatei cuțitul la gât.

Ultima lui mare călătorie a întreprins-o cu patru ani înainte de moarte. Ca de obicei a dispărut pe nepusă masă fără

să spună o vorbă. Asta nu era neliniștitor în sine, doar îi cunoșteam obiceiurile. Am început să ne facem griji abia când am văzut că nu sosesc vederi. Când au trecut opt săptămâni fără să dea vreun semn de parcă-l înghițise pământul, ne-am amintit de aventurile lui trecute și am intrat la bănuieli dintre cele mai sumbre. Lisa a telefonat în toate punctele cardinale, nimeni nu ne putea da vreo lămurire. L-a declarat pe tata dispărut și s-a interesat zilnic la districtul de poliție din Lichtenberg.

La sfârșitul lui octombrie tata și-a făcut apariția cu mașina și rulota la sora mea. Era schimbat față de cum arăta înaintea călătoriei, lăsa impresia unui om ros de amărăciune, mergea încovoiat, firea lui activă și încrederea în viitor îl părăsiseră cu totul. De la întoarcerea lui acasă, tata a decăzut. Avea pe el niște gioarse murdare – Lisa a trebuit să i le smulgă de pe el – degetele îi erau negre și în barbă – și-o lăsase să crească – avea resturi uscate de mâncare. Nu se jenă să găsească pe loc un pretext: rezervorul lui de apă avea o capacitate doar de patruzeci de litri. Memoria îl părăsea tot mai des și, din când în când, în ochii lui apărea o privire rătăcită.

Nu am aflat ce i se întâmplase în aceste luni. Tăcea, mormăia că era treaba lui și că voia să îngroape pentru totdeauna cele trăite în perioada aceea. Am renunțat să-l mai întrebăm pe tata, care îi promisese, la rândul lui, surorii mele să n-o mai pornească în vreo călătorie, ba chiar să nu se mai urnească din loc. Spre surprinderea noastră se ținu de cuvânt. Schimbarea orașelor aparținea trecutului, trecut deveniseră și călătoriile lui prelungite. El, care cutreierase la Vezuviu și Etna, care bătuse cu piciorul Herculaneum și Pompei pe un soare dogoritor și care nu lăsase să-i scape nici o inscripție, nici o frescă, suferea acum de o lehamite și o melancolie progresive. Rulota lui prinsese rugină. În jurul celor patru roți se prăsea buruienișul, plase de păianjeni se lipeau de ferestre, acoperișul era învelit de crengi și frunziș.

Nu trebuia să se teamă că va fi alungat de la locul lui. Doi șmecheri din Odenwald, pe care îi avusese elevi la germană și engleză, erau azi polițiști în Lichtenberg. Ăștia au închis ochii, au mușamalizat unele acuzații din partea asociațiilor de drumeție și a ocolului silvic cu ajutorul unui coleg. Niciodată nu făceau razii fără să răscolească ascunzătoarea din pădure a tatei și să se asigure că totul era în ordine.

Tata fusese aproape patruzeci de ani profesor, avea o pensie bună. Vinerea mergea cu VW-ul la supermarket să târguiască cele de trebuință: ravioli la conservă, cartofi și brânză de vaci, o ladă de bere și munți de ciocolată.

Noaptea rămânea în rulotă, scria terține, alexandrini și cu precădere sonete, bătea ritmul dactililor și metrul asclepiad cu o precizie fără cusur, citea rapoarte de cercetări arheologice – se abonase la o revistă de specialitate și-și pierdea răbdarea dacă n-o găsea la întâi ale lunii în cutia de scrisori – și pentru a o suta oară, *Peregrinările în Italia* de Ferdinand Gregorovius. Când vremea era caldă ieșea în natură, la marginea pădurii, în pantaloni scurți și fără cămașă, scârțâia un contradans la una din violele lui da gamba: cadril și ecoseză.

Cu trei zile înainte de accidentul avut când se afla în avionul sport – dacă poate fi vorba de un accident, după cum susținea sora mea – l-am vizitat pe tata la locul unde-și făcea veacul, la Lichtenberg. În acea zi fierbinte de august nu a sărit în sus de bucurie când m-a văzut cățărându-mă printre molizi și fagi; a rămas acolo unde se afla, pe un buștean la umbră, pe jumătate dezbrăcat, frecându-și omoplatul cu un arcuș din păr de cal; îi dădea mai multă atenție unui fluture galben ca lămâia care-l sâcâia decât mie. De obicei mă strângea cu putere în brațe și-mi pipăia partea din spate a craniului și ceafa, de parcă ar fi trebuit să se asigure că nu aveam nici o fractură. Căci vizitele mele erau rare și tata nu-și ascundea curiozitatea, mă sechestra în rulota lui ca să mă

interogheze; nu se declara niciodată sătul de rapoartele mele asupra săpăturilor și de bârfele din institut.

Dar în această zi de august a fost altfel. Fără să se ridice, mi-a întins mâna și a rămas mut, când m-am așezat lângă el. Lucrarea mea despre Christian Jürgensen Thomsen și sistemul lui în trei perioade, pe care i-o adusesem proaspăt ieșită de sub tipar și i-o fluturasem sub nas, a pus-o deoparte fără pic de interes – el care, de obicei, considera evoluția mea științifică drept propriul lui merit și plesnea de mândrie că are un fiu arheolog.

„Vrei o bere?" mi se adresă, în sfârșit, cu un oftat. Am dat din cap afirmativ. A trebuit să-l ajut pe tata când s-a ridicat de pe buștean. S-a târât îndoit de șale până la rulotă. La intrare am dat peste violele lui care au scos un zăngănit silnic și a trebuit să dau la o parte o grămadă de boarfe murdare ca să-mi fac loc.

Pentru o clipă am avut impresia că tata mă uitase. Stătea în fața frigiderului cu degetele încrucișate și privea printr-o fereastră cum se revărsa pădurea într-o vale însorită, unde vârfurile se zigzagau în albastrul amiezii.

„Acum știu", strigă brusc, „era pe 16 martie 1943, veneam din Wiener Neustadt, eram încărcați de corturi finlandeze, zburam în urcuș continuu înspre vârfurile masivului Tatra și am aterizat după 4 ore și 30 de minute la Kalinowka. În medie 980 km de zbor!" Când deschise doza mea de bere se auzi un fâsâit specific.

Uitarea și zăpăceala pe care le observam în ultima vreme la tata nu apăreau și în caietul de zbor unde își notase, ca tânăr pilot, foarte exact și pedant, distanțele și încărcătura, orele de start și de aterizare, caracteristicile și tipurile aparatelor de zbor.

În această după-amiază a repetat lecția ca s-o spun după el; mi-a expus amănunțit deosebirea dintre un DSF 230 și un „Gigant". Voia să afle de la mine, clipind șmecher din ochi care erau cele trei instrumente la care nu poate renunța nici un pilot planorist, în ce scop e nevoie de un variometru

și de un indicator de viraj, în general lucruri pe care le învățasem de copil de la tata, când mă lua pe genunchi și-mi șoptea la ureche aventurile lui aviatice. Îmi îngâna răspunsurile răsuflând ușurat.

Nu știu de ce răspundeam ca un copil ascultător. Presupun că din milă față de tata, care începuse să transpire și să înghețe în același timp în rulota lui dogoritoare. Buzele îi tremurau când vorbea, părul cărunt de pe piept era năclăit de sudoare. A respins îndemnul meu de a pune ceva pe el și când am luat o cuvertură de pe pat și i-am pus-o pe umeri nu a observat.

Nu, nu fusese în intenția mea să-l fac pe tata să vorbească. Repulsia mea, ura mea față de Ludwig Wieland se stinseseră. Ca tânăr cu bacalaureatul luat și în primii mei ani de studenție îl detestasem pe tata, căruia nu mă mai adresam decât cu numele de familie. Nu-i puteam ierta nimic lui Wieland, nici pedanteria de care nu scăpase nici o carte citită de el – aduna greșeli de tipar cu un fel de amestec de furie sacră și patimă –, nici felul în care se crampona să nege faptul că a fost soldat pe front, susținând că fusese un planorist inofensiv, nici bucuria lui copilărească pentru hobby-uri: construcția de instrumente sau scrierea unor sonete, ca să nu mai vorbim de interesul lui față de Antichitate și cercetările arheologice, nici nesimțirea cu care își accepta viața ca destin. În fața celor mai nefaste experiențe mi se părea că era dur și total insensibil, ceea ce îmi stârnea scârbă.

Imboldul de a-l ierta pe tata nu fusese o hotărâre conștientă. Se petrecuse în timp; timpul devorase disprețul meu și-l lăsase să moară, până a ajuns un țesut inert pe care l-am dat la o parte cu piciorul fără să observ.

S-ar putea ca în această zi fierbinte de august, la ultima mea vizită, să mă fi suspectat că aș fi venit să vorbesc despre mama și, ca să evite acest lucru, m-a asaltat cu evenimentele lui aviatice. Dacă asta îi fusese temerea, făcuse eforturi zadarnice. Eu nu aveam decât o singură dorință de care nici nu fusesem conștient în timpul acestei vizite:

voiam să pronunțe numele mamei, să spună Elinor și „zâna mea", cu vocea aceea delicată și tandră pe care i-o cunoșteam din copilărie.

„Știi cu cine m-am întâlnit din întâmplare?" Tata se duse repede în cabina de baie pe care o folosea drept debara. Luă de acolo spineta, pe care o depozitase, pusă cu latul în sus și fără picioare, lângă duș, și-o scoase cu grijă afară. „Cu cine te-ai întâlnit?" l-am întrebat mai mult mecanic decât interesat. „Cu Alfred", strigă tata de afară, unde se apucase să înșurubeze cele trei picioare ale spinetei. Execută o serie de acorduri. „Cu copilotul meu, Ringelnatz-Alfred. Ții minte cum îl poreclisem, nu?"

Cum să nu-mi fi amintit de poveștile lui cu soldați de pe front, care mă captivaseră în copilărie și îmi deveniseră cu atât mai respingătoare când m-am hotărât, la șaptesprezece ani, să studiez istoria și științele politice? Nu descopeream nici o durere în glasul tatei când sporovăia despre întâmplările din vremea când era pilot. În ianuarie '43 Alfred și cu el fuseseră mobilizați la Nancy, când au primit ordin să facă un zbor de aprovizionare în cazanul de la Stalingrad. În ziua următoare s-au urcat într-un vagon de vite ca s-o ia din loc spre răsărit și Alfred avusese grijă să-și păstreze umorul și calmul personal, dar și buna dispoziție a tatei, cu versuri de Ringelnatz. Aducea și ceaiul la patul de fier suprapus pe care îl ocupa Wieland și-i împuia capul cu vizitele lui la bordel. Într-o casă de-asta din Posen zicea că ar fi dat peste o poloneză care plângea. De ce plângea nu a înțeles, poate de *mal de siècle* în general, presupunea Alfred. Zicea că o lăsase să plângă, că se purtase drăguț și că și-a atins scopul. Încă de la a doua lui vizită la bordel, ea nu-i mai ceru bani pentru servicii. Tata sorbea din ceai și-l asculta recunoscător. Și când au ajuns pe 1 februarie la Bagarovo lângă Kerci ca să descarce piese componente pentru avioanele DSP 230 pe care urmau să le monteze și au aflat că generalul von Paulus a nesocotit ordinele lui Hitler și a capitulat, Alfred chicoti: „Ăsta da noroc porcesc!"

Povestea tatei despre aterizarea forțată în Pomigliano o știam pe de rost. Zburaseră amândoi, Alfred și cu el, trași cu ajutorul unei coarde de cauciuc, de un avion special de tracțiune, patru ore jumate, pe o vizibilitate perfectă, aruncând o umbră subțire pe munții irizați în pragul amurgului și pe marea albastră lapislazuli, pe vârful de nord al Corsicăi, pe așezările minuscule ale pescarilor italieni și pe stațiuni balneare, pitite pe după pini, palmieri și stânci. De data asta Alfred îl făcea să râdă pe tata cu versuri de Morgenstern și tata, la rândul lui, recita la volan Stefan George și Rilke și versuri de-ale tatălui său, bunicul meu Heinrich, care fusese un poet mare, prieten cu Weinheber și Will Vesper. Era deja întuneric când au început să plutească deasupra orășelului Pomigliano, marcat cu semnale luminoase, iar tata, orbit de exaltare că, în sfârșit, ajunsese în Italia pe care o cunoștea din scrierile lui Winckelmann, din însemnările lui Gregorovius și Goethe și ale bunicului Heinrich – ca student bunicul Heinrich cutreierase lumea și nu-i scăpase nici un monument clasic –, a zburat când s-a semnalizat pregătirea aterizării, pieziș pe culoarul de aterizare și mult prea jos. Au șters cu aripa scrâșnind un mal de pământ, și au alunecat ca o sanie două sute de metri într-un fuior de praf de lavă intrând pe dreapta într-un copac, iar pe stânga agățându-se de un Ju 88, încărcat cu bombe pentru misiunea de noapte în Sicilia. Alfred fusese aruncat la impact în fereastra de plexiglas care cedase sub greutatea lui, așa că aterizase în coroana unui copac cu parașută cu tot. Tata s-a folosit de gaura aceea ca să iasă bâjbâind de acolo. Și înainte ca Oberleutnant-ul să ajungă în ambulanță la fața locului și să constate înjurând paguba – bombardierul de care se agățase avionul lui trebuia descărcat, iar nenorocitul de planor al tatei era o epavă tristă –, Alfred strigă din copacul unde stătea cocoțat: „Ești rănit?“ „Nu, nu“, îi răspunse tata. Ringelnatz se dădu jos din copac și chicoti când ajunse în dreptul tatei: „Chiar că trebuie să ai un noroc porcesc. Și norocul leagă“.

De când se reîntâlniseră – unde și când nu mi-a spus tata niciodată –, se vedeau în fiecare marți la Taunus pe un teren de planorism; își pierdeau ore în șir la cantină și depănau amintiri sau se duceau, nemaisăturându-se de plicticoasele lor discuții profesionale, la hangar, priveau planoare și avioane sport, se așezau uneori într-un cockpit și se înălțau până la turnul de control, unde tata se familiariza cu tehnica radiofonică modernă de care nu avea habar. Certificatul lui de pilot planorist expirase de o veșnicie. Dacă voia să facă o rundă de zbor trebuia să se lase condus de prietenul lui. Ăla nu se lăsa rugat și-i făcea chiar plăcere să-și demonstreze în fața tatei măiestria de a face viraje și lupinguri.

Dacă îmi povestise tata cu ocazia vizitei mele despre întâlnirile lui cu Ringelnatz-Alfred, sau dacă aflasem mai târziu de la sora mea – care nu avea de unde să știe mai bine – ce făceau cei doi la aceste întâlniri între cantină și hala aerodromului, n-aș putea spune. Oricum povestea tatei nu putea fi adevărată. Ringelnatz-Alfred și cu tata se pare că s-ar fi pândit reciproc și un scandal teribil trebuie să fi influențat hotărârea tatei de a porni în ultimul lui zbor pe care l-a făcut de unul singur.

În această după-amiază de august zăngănea fără încetare la spineta lui, făcea să răsune passacaglii, preludii și fugi și eu leneveam lângă el în iarbă. Când se împotmolea la o suită de acorduri, când își pierdea șirul notelor, scuipa și-și agita mâinile de parcă ar fi vrut să-și iasă din piele. Mie nu-mi mai dădea nici o atenție.

Pe la zece, când cerul se acoperise de un albastru noptatic presărat cu stele și din pământul pădurii se ridica un aer umed, mi-a propus să mă ducă la pensiune cu VW-ul. În mod normal refuzam categoric să rămân peste noapte la tata; și ziua mi se părea destul de stingheritor printre toate bulendrele alea și numai un coșmar îmi mai lipsea. Pe obrazul lui ce părea mai curând o umbră, am citit uimirea, aproape groaza, când i-am spus că vreau să dorm în rulotă și am început să-i eliberez canapeaua.

Şi-a încrucişat braţele peste piept şi a oftat. În ciuda gurilor de aerisire din tavan şi a ferestrelor larg deschise, în rulotă aerul era înăbuşitor, şi nici unul din noi nu putea să doarmă. „Ce faci?" l-am întrebat, când a părăsit patul. „Nimic", mi-a răspuns morocănos; ieşi desculţ afară şi aduse în rulotă lucrarea mea despre Christian Jürgensen Thomsen, pe care o uitase la amiază lângă buştean.

Nu am adormit. Pătura tatei puţea şi-mi zgâria braţele, am aruncat-o pe jos. Banca lui era tare, în jurul rulotei lui se auzeau scrijeliturі şi foşnete suspecte, crengi se frecau de acoperiş şi eu îmi ciuleam urechile plin de nelinişte. Mi se părea că mă apucă frica aceea pe care o au copiii. Da, era prezenţa tatei cea care mă tulbura, prezenţa lui inertă, tăcută. Nu sforăia, pesemne că zăcea ţeapăn acolo în cabina lui de dormit cu ochii pironiţi în tavan.

Când ceasul din turla bisericii din Lichtenberg a bătut ora două, umbra lui a apărut lângă mine în cămaşa lui fosforescentă. Am sărit în sus de groază. „Ce s-a întâmplat?" „Lasă-mă", murmură el, „trebuie să ies." Paşii lui târşiţi s-au depărtat. M-am întors cu faţa la perete, mi-am închis ochii şi eram ferm convins că sunt treaz, când m-a trezit un strigăt. Pe fereastră era lipit un soare ceţos de dimineaţă şi tata şedea lângă mine şi-mi vorbea încercând să mă liniştească. „De ce strigi, Sebastian?" În zadar am încercat să-mi amintesc când o fi stat ultima oară pe marginea patului meu. Nu a îndrăznit să mă mângâie şi eu am primit reţinerea lui cu uşurare.

La despărţire l-am bătut pe tata pe umăr, am luat-o la picior, fără să-i fac cu mâna, în jos la vale şi silueta lui încovoiată lângă buştean s-a topit pe dată într-un abur tremurător acolo în faţa soarelui care mă orbea.

3

Ne-am luat rămas-bun de la „Duca d'Alba" la sfârşitul lui noiembrie, dacă nu mă înşel, spre regretul lui Giulio Picciotti

care veni din camera lui din fundul casei intonând un marș funebru. Tata nu putu să scape la timp de buzele lui băloase pentru că era înconjurat până peste cap de cufere. Ca să evite o vizită a proprietarului pensiunii la noi, tata a mâzgălit o adresă greșită pe nenorocitul lui de prospect de casă, înainte de a da semnalul de plecare.

Dintr-o cameră de la etajul întâi Marta și Antonietta ne fluturau la despărțire o cârpă de șters praful. Ningea cu scame deasupra noastră și mama nu găsea nici o ocazie prielnică să-și scuture scamele de pe fusta ei bleu fiindcă Lisa era în plină rebeliune. Nu voia să se despartă de Luca. Ca s-o calmeze, băiatul se apucă să-și miște urechile, să-și provoace un chiorăit fioros, în zadar, ea nu se lăsa abătută prin nimic de la durerea ei și, când el o desprinse cu blândețe din brațele lui, Lisa se aruncă urlând pe trotuar.

A durat ceva timp până am ajuns în sfârșit de la „Duca d'Alba" la noi acasă. Lisa, care se oprea din zece în zece metri și izbucnea în țipete asurzitoare până se învinețea, atrăgea atenția. Voci de femei înjurau strident din coridoare întunecate când mama o pălmuia. Eu am fugit la frizer, care agita în fața salonului său un prosop alb ca zăpada și mi-l înfășură în jurul urechilor. Dintr-o măcelărie a ieșit un băiat cu resturi de carne însângerată pe care le aruncă pe cadrul tricicletei lui. O creastă de cocoș zbură chiar în fața pantofilor tatei, pantalonul lui gri se stropi de sânge. Din când în când, câte-un alai bâzâitor de motociclete și scutere ne prindea în mijlocul lui și capul tatei intra speriat în gulerul cămășii. „Ai grijă la stânga, Elinor," zbiera tata, „ține-ți bine poșeta, zâna mea!" În piața mică, lângă fântâna care se înspuma sub jeturile de apă, căscau gura niște băiețandri și, când au zărit-o pe mama, au început să scoată fluierături ascuțite. Asta m-a înfuriat peste măsură. I-am privit de parcă aș fi scos flăcări pe ochi și am luat-o pe mama de mână.

Când am intrat din soarele arzător în întunecata casă a scărilor am tresărit cu toții speriați de o umbră ghemuită pe pardoseala de piatră. „*Benvenuti!* Bine ați venit!" strigă

Sassolino care-l recunoscuse pe tata și se ridică de pe scăunel. Sassolino, vecinul nostru, lucra ca șofer la ambasada germană și pe lângă asta mai făcea și pe misitul, ceea ce îi căptușea bine buzunarul. Lui Sassolino îi datoram locuința care se afla, din întâmplare, în acea casă în care locuia și el împreună cu familia. Tata se îndoia că ar fi fost vorba de o întâmplare și bănuia mai curând că Paolo Sassolino își făcuse o socoteală din care să tragă foloase. Oricum te alegeai cu ceva dacă locuiai perete în perete cu un profesor la Școala Germană la care învăța propria-ți fiică.

Sassolino împinse pe furiș ceva la o parte cu vârful pantofului – eu știam despre ce era vorba –, își pipăi cravata și o luă pe mama de mână. Ținu mâna mamei strâns într-a lui înainte de a se întoarce spre sora mea. Tot sporovăind o săltă în sus, o măsură din toate părțile și eu am profitat de chestia asta. M-am dus glonț la cursa de șoareci de lângă scară. Între dinții ei ruginiți zăcea un hoit de șobolan decapitat. Când m-am lovit de ceva moale și am zărit un ochi sticlos fixându-mă, am urlat îngrozit. Dar în toată bulibășeala aia nimeni nu a observat. Paolo Sassolino a apucat cuferele noastre burtoase de piele și le-a cărat până la etajul doi, unde și-a strigat nevasta și fiica să iasă pe palier.

În acea zi am cunoscut-o pe Lili, care în actele de naștere și de botez se numea Paola Maria Grazia – Paola în cinstea tatălui Paolo, Maria Grazia în amintirea mamei –, și pe care Sassolino o striga cu încăpățânare Lili, fie pentru a nu lăsa nici un dubiu asupra atașamentului său pentru Germania, fie din cauza unei reminiscențe sentimentale. Ca toți soldații, avea și el ochii umezi ori de câte ori se transmitea la radio „Lili Marleen". Lili a făcut o mutriță foarte haioasă, care m-a săgetat drept în inimă. Da, și-a strâns părul la ceafă și a durat ceva vreme cât m-a măsurat din cap până-n picioare, după care mi-a întins două degete și nu mi-a mai acordat nici o atenție. Mi-am lăsat ochii în jos. Ea nu dădea doi bani pe mine, nu mă lua în serios, asta era absolut sigur. Eram cu un cap mai scund decât ea, abia de aveam unsprezece ani

și Lili părea să aibă deja vreo treisprezece. Ori poate că mă găsea respingător cu urechile mele clăpăuge – mă apucam pe furiș de ele, probabil că erau roșii ca focul – și cu ochii mei miopi după ochelarii cu rame de corn. Eram un șarpe cu ochelari și din păcate șerpii cu ochelari nu se bucurau de simpatie. De rușine mi-am mușcat buzele. O, da, trebuia urgent să mă înarmez, știam asta din instinct, cu orgoliu, cu împotrivire, cu antidotul necesar care te apără de suferință.

În aceeași clipă nevasta lui Sassolino, Beatrice, m-a apucat de ciuf. Am nimerit cu nasul în halatul încheiat lejer din care m-a învăluit un miros de lapte acru; simțeam cum mi se încețoșează simțurile. În lunile următoare aveam să cunosc tot mai bine sânii doamnei Beatrice. Nu pierdea nici o ocazie să mă strângă la piept și să-și înfigă degetele în părul meu până ce mi se tăia respirația.

La început mă feream de avansurile entuziaste ale doamnei Beatrice, dar eschiva n-a avut nici un efect. Dimpotrivă, îi stârnea și mai multă forță, și mai multă patimă, așa că n-am mai opus nici o rezistență. Da, în curând nu mai cunoșteam alt loc mai incitant decât pe cel dintre sânii doamnei Beatrice care se clătinau în jurul urechilor mele clăpăuge și miroseau de la o zi la alta altfel. Adulmecam astfel busuioc proaspăt, bureți de prun, săpun de toaletă sau levănțică. Un iz de lămâie și de usturoi îmi gâdila nasul; la cod sărat și la miros de trabuc – Sassolino fuma țigări de foi – strănutam din toți rărunchii și doamna Beatrice nu scăpa nestropită. Nu se sinchisea de asta și continua să o toace pe mama la cap că pe vremea când era mică fusese blondă cum e cânepa, mai blondă ca Lisa și ca mine, și acum avea păr negru ca pana corbului, să nu te apuce disperarea?

După-masă tata și-a aranjat colecția lui de hârtii antice într-o vitrină din camera de locuit unde își atârnase deja cele șapte viole da gamba în șapte cârlige, mica spinetă se afla la fereastră și capul lui Apollo din gips, moștenit de la bunicul

Heinrich, tatăl tatei, își găsise locul de onoare pe un piedestal din lemn construit special pentru el.

În acea perioadă colecția lui era modestă. Consta doar din pinteni și vârfuri de lăncii, piese dintr-un ornament de bronz de pe un scut de paradă, ținte de catarame și vaze aretinice, două șei prețioase, sticle de ceramică și un ulcior de teracotă din Fiesole. Mă țineam tot timpul după tata. Seriozitatea cu care învârtea ciob de ciob între degetele lui comparându-le cu ceea ce trecuse în caietul lui de inventar mă atrăgea, da, chiar îmi plăcea.

El îmi exploata înclinația. „Și ce-i asta?" mă întrebă viclean ținând ridicat un soclu care era ornamentat în toate cele patru colțuri cu câte un cap de berbec. „Baza unui cippus de marmură", am murmurat automat. „Și?" mă provocă tata din nou. „Baza unui cippus de marmură cu patru pronume de capete de berbeci." „Alea se cheamă *protome*, mă corectă. „Locul de proveniență?" „Împrejurimile Pisei." „Datarea?" „Secolul șase înainte de Christos." Satisfăcut, tata mă îmbrățișă. „Pun prinsoare că ai să devii un al doilea Schliemann. Era chiar ce voiam eu să ajung când eram copil. Ce părere ai, zâna mea", se întoarse spre mama care stătea pe canapea și citea din Gregorovius, „crezi că are ce-i trebuie ca să-mi îndeplinească visul?" Și fără să aștepte răspunsul mamei strigă: „Are, cu siguranță".

Mi-am pus patinele cu rotile și m-am avântat dintr-o cameră într-alta fără să cad la trecerea pragurilor și să mă împiedic de covoare. Camerele noastre, două mari și două mici, aveau pardoseli de gresie roșii și gri, iar tavanul era din lemn și ajungea până la cer. „Împinge-mă!" se rugă Lisa de mine și scoase un chiot de bucurie când am aruncat-o iute în cărucior pe păpușilor și m-am năpustit cu ea în jurul mesei și al scaunelor. Picioarele subțiri ca scobitorile ale Lisei ieșiră din cărucior și când am luat o curbă bruscă pe culoar își pierdu echilibru. Căzu și fu mare tevatură. În cele din urmă se cuibări smiorcăindu-se în poala mamei. Și eu, înfierbântat, abia respirând, și mai ales vrând să preîntâmpin

dezlănțuirea uraganului, m-am strecurat în camera mea, încuindu-mă pe dinăuntru, cu grijă, ca nu cumva să observe tata. El îmi interzisese categoric să mă încui în cameră. „Nici unul din familia noastră nu are nimic de ascuns față de ceilalți, bagă-ți asta în cap, fiule!" Îmi spunea „fiule", nu mi se adresa pe nume când îmi dădea povețe.

Într-un colț moțăia trenul meu electric împachetat în două lăzi de carton. Nu aveam chef să-l despachetez și să-l montez, jucăriile mele mă lăsau rece. Preferam să-mi lipesc nasul de geam și să privesc strada noastră la care ducea o scară lată. Strada dispărea la celălalt capăt brusc din raza vizuală. Ulița asta nu se putea lăuda decât cel mult cu unsprezece numere de case, cu patru lămpi care se balansau pe stâlpii de oțel și răspândeau noaptea o lumină cețoasă, dacă nu rămâneau complet întunecate în urma unei căderi de curent, cu un atelier de plăpumărie și unul de tâmplărie.

Puteam să privesc până în subsol, unde lucra un cizmar; era păros și ciolănos și răcnea întruna arii din opere cu o voce care făcea să te aștepți să vezi o namilă de doi metri. Prichindelului slăbănog care bătea cui după cui într-un toc, acolo în fața atelierului său, la amiază în plin soare, nu puteai să-i atribui asemenea voce.

Când ne duceam pantofii la pingelit la el în beci, își cobora glasul și ne încredința secretul lui. I se dusese vestea până la Berlin. „Până la Berlin!" accentua el. „Da, la Opera Germană și la Opera Comică se păstrează un loc de bariton neocupat special pentru mine, în cazul în care aș accepta să-mi schimb meseria." Tata își încreți fruntea: „În Est?" „Da, în paradisul muncitorilor", răspunse cizmarul care era comunist, asta considera el onoarea supremă. Lângă mașina lui nou-nouță de finisat erau lipite extrase din ziare îngălbenite, în care apăreau Palmiro Togliatti și Gramsci – nu știu de la cine și când aflasem care din cei doi era Togliatti și care Gramsci – și o echipă de fotbal. Un steag roșu acoperea raftul cu pantofii reparați și servea drept învelitoare contra prafului. Și dintr-un sertar în care păstra șireturi negre și

maro, încolăcite între ele ca niște reptile, a scos mândru o stemă albastră pe care erau inițialele FDJ.

Tata se interesă când o să-și ia în primire postul la Operă. „Niciodată", răspunse cizmarul nostru, doar se trage dintr-o familie de pantofari, tatăl și bunicul lui fuseseră cizmari și el nu făcea altceva decât să se gândească zi și noapte la pantofi, „în fața unui pantof scorojit, mi se rupe inima!" Îl însoțeam cu plăcere pe tata la cizmar, unde mirosea a piele și cremă de ghete și de pe o roată de ascuțit săreau scântei. Îmi plăcea mai ales când împacheta pantofii reparați într-o cutie de carton și, intonând frânturi de arii, ne conducea la ieșire.

În jurul casei joase din colț, în dreptul scărilor, noi trei obișnuiam să facem un mic ocol. Mama, Lisa și cu mine. Casa asta era neagră; funinginea îi rodea zidurile. Locatarele ei ne dădeau fiori; două surori gemene cu nas de vultur și barbă căruntă și aspră, care le creștea din bărbie. Când ieșeau împreună din casă, și niciodată nu ieșea vreuna singură, braț la braț sau ținându-se de mână, copiii urlau de mama focului: *„Ei, brutte babbuine! Zitelle meschine!"* și se dădeau în lături scoțând țipete să le facă loc. Îi făceau cu mâna cizmarului, care stătea pe un scăunel în fața scărilor ce duceau la atelier și le trântea câteva vorbe porcoase: „Ia arătați-vă, suratelor, smochinele! Cum sunt, proaspete și zemoase, sau uscate ca pingelele mele?" „Uscate ca pingelele tale", îl îngânau amândouă în cor.

Au trebuit să treacă luni de zile până am înțeles ce-și strigau cizmarul și gemenele; mă aplecam pe fereastră în afară gata să-mi frâng gâtul și tot nu puteam să descopăr vreodată o smochină în coșul pentru cumpărături al gemenelor. Ele găseau amuzant să fie tachinate. Într-o viață întreagă, modestă și plină de umilințe, pe care o duseseră lucrând la domiciliu pentru o întreprindere textilă, nu era de mirare să se fi obișnuit cu înțepături și feste de toate felurile. S-ar putea să fi luat aceste tachinerii drept mici atenții, și pare-se că asta și erau. Țopăiau chicotind până la piațeta în care

dădea strada noastră, făceau o reverență în fața sfântului care se adăpostea în nișă, impasibil la faptul că o movilă de gunoi se adunase în fața lui, și se priveau, din zece în zece pași, cu ochi îndrăgostiți.

Uneori, pe întuneric, mi se părea că disting un popă mic și rotofei care bătea în ușa casei scunde din colț; o mână îl trăgea, cât ai zice peșteînăuntru. Pe cer se rostogolea o lună galbenă în jurul câmpului cu ruine, flancat de ziduri roșii de cărămidă și de tuf gri, de tufișuri prăfoase și crăpături cu umbră multă, și-și găsea odihna între doi pini. Îmi pusesem serios în gând să cercetez cazul îndeaproape și m-am întins pe pat tremurând de dorul aventurii, adormind cu greu. Dorul meu de casă pierise.

În orele libere, când prezența lui nu era obligatorie la ambasadă și nici nu avea vreo negociere urgentă, Paolo Sassolino își făcea apariția cu limuzina în fața casei. Înainte de a coborî în uniforma-i impecabilă, înainte de a-și aranja cravata și de a-și scoate mănușile de piele, obișnuia să claxoneze după pofta inimii. Socotea că sosirea lui era un eveniment care nu trebuia să-i scape nimănui și mie chiar că nu-mi scăpa niciodată. Se învârtea în jurul Mercedesului pe care-l cerceta pe toate părțile și începea să-l lustruiască plin de zel. Abia când nu mai dădea de nici un fir de praf, iar lacul și carcasa metalică luceau de-ți luau ochii, își făcea vânt cu cascheta de șofer și respira ușurat.

Tata nu voia să aibă de-a face deloc cu misitul nostru pe care îl numea cu schimbul ba fanfaron, ba pușlama sau hahaleră. Dar Sassolino nu se lăsa, își vâra la câteva zile tacticos nasul pe coridorul nostru ca să-și ofere serviciile. Îi plăcea să audă teancurile de bancnote foșnindu-i în palmă, îi oferea tatei credite cu dobânzi mici sau ne invita la o excursie cu Mercedesul ambasadei în munții Abruzzi, la mare. Tata refuza politicos. În cel mai bun caz împrumuta de la Sassolino o bormașină, și asta întotdeauna cu conștiința încărcată.

Dar pe individul asta nu-l descurajă modestia tatei. Pe la mijlocul lui decembrie bătu la uşa noastră încărcat cu pachete de carne, salam proaspăt şi şuncă mirosind ademenitor. I le oferi mamei plin de respect, ca un servitor cuviincios, îşi scoase cascheta de pe cap să-şi facă vânt cu ea şi ne dezvălui performanţa lui ca şofer de ambasadă şi misit, care nu se mai sinchisea de mărunţişuri, în aceste zile de sărbătoare şi de crăpelniţă: un porc viu şi întreg. Îl sacrificase cu ajutorul nevestei şi al fiicei, care îl imobilizaseră la pământ ca să-i lege picioarele, ba îl mai şi ţinuseră de coada încovrigată când el îi înfipsese cuţitul. Îşi ridică mâna ca şi când ar fi vrut să înjunghie un duşman imaginar şi Lisa se ascunse ţipând în rochia mamei. Învăţase cum se fac cârnaţii de la taică-su, fiul ăla de târfă, un nenorocit de zugrav care a emigrat în America. Lui Sassolino i se umeziră ochii şi tăcu. Şi tata care nu mai avea ce să traducă luă din braţele mamei salamul şi şunca. „*Mi dispiace davvero*", murmură el.

Cred că aşa înţelegea tata să-şi arate compasiunea, ceea ce-l făcea pe misitul nostru să-şi iasă din fire. Tatăl lui nu a fost decât un trântor şi un neisprăvit, tuna şi fulgera Sassolino, care îşi prăpădise amărâtul ăla de venit la cursele de cai şi cu muierile. Da, nu-i mai rămăsese un sfanţ să-şi plătească medicul când el, fiul lui, se îmbolnăvise de malarie. „Şi-a amanetat verigheta şi, fără să-şi ia rămas-bun, s-a îmbarcat pe vapor într-o noapte ceţoasă şi mama, pe care o batjocorise tot satul ca văduvă albă, a trebuit să-şi crească singură şapte copii flămânzi." Înjurături groaznice, pe care tata prefera să le treacă sub tăcere, ieşeau din gura lui Sassolino.

În după-amiaza următoare a urcat la noi cu o piele de şarpe înfiorătoare; obişnuia s-o împăturească până făcea din ea un pachetel numai bun de dus în mână. Spunea c-o procurase în Africa pe când era soldat „în comandoul feldmareşalului Rommel", aşa se grozăvea în holul locuinţei noastre. Tata se prefăcu total dezinteresat şi absent, de parcă n-ar fi auzit niciodată în viaţa lui de feldmareşalul Rommel. Dar Sassolino nu se lăsă descurajat. Ne îndemnă pe mine şi pe

Lisa să pipăim pielea de șarpe înainte ca el să apuce cu unghiile lui ascuțite de capătul ei și s-o desfășoare sub ochii noștri. Pielea se întinse rapid printre picioarele scaunelor și ale comodei, se lungi până în camera de zi și se opri, în cele din urmă, la vitrina tatei; un truc abil cu care își obținea accesul în locuința noastră.

Când Sassolino intra la noi în coridor, ne înghesuiam în mod normal aproape strivindu-ne între garderob și etajera de pantofi. La cea mai mică bănuială că ar avea intenția să se strecoare în sufragerie sau în camera de zi, tata își înfigea degetele în brațul lui. Azi nu a mai apucat să-l rețină pe vecinul nostru. Ca să-și împăturească pielea de șarpe se repezi cu multă agilitate la vitrina cu antichități și privi cu interes hârburile tatei.

După ce Sassolino își luă, în sfârșit, rămas-bun, tata începu să tropăie înciudat în jurul spinetei și o avertiză pe mama că o să-și pună la vitrină un lanț de siguranță. Mama ședea în colțul canapelei, studia un manual pentru învățarea limbii italiene și fuma. „Chiar vorbești serios", îl luă peste picior, „crezi că Sassolino are de gând să ne tâlhărească?" „N-ai de unde să știi. Îmi ajunge că și-a găsit cu cine să pălăvrăgească. Până unde merge, vrea să mă impresioneze cu feldmareșalul Rommel!" tună tata. „Armata lui Mussolini nu era decât o adunătură lașă și depravată. Ăia o luau care încotro la prima împușcătură."

Sassolino cucerise inima Lisei cu pielea lui de șarpe. Da, nu trecea o zi în care să nu se smiorcăie că și-ar fi dorit să vină din nou în vizită la noi cu cobra lui. Și eu? Și inima mea? Bătea sălbatic când o zăream pe fiică-sa în casa scării sau când o întâlneam la poarta școlii. Voiam să mă împrietenesc cu Lili. Voiam să explorez cu Lili beciul nostru care era o grotă unde dădeai precis peste schelete și te loveai de câini vagabonzi adormiți. Cu Lili voiam să pun la cale adevărate lovituri, să fur cippus-ul de marmură al tatei sau să zgârii limuzina lui Sassolino cu un cui.

Inima însă îmi bătea de pomană, Lili mă lăsa cu buza umflată. În recreație, în curtea unde sporovăia într-o germană curgătoare cu colegele ei de clasă, mă pedepsea cu disprețul ei. Da, prezența mea o înfuria. Cu cât o tratam mai plin de devotament, cu atât mai răutăcioasă era replica ei. „Vezi-ți de treaba ta", mă repezea, „și nu te mai împiedica de picioarele mele!"

Dar cel mai greu îmi era s-o privesc cum se gudura hlizindu-se pe lângă un băiat care se îmbrăca în haine scandalos de murdare. Alături de noi, copiii cu părul curat, întins cu scuipat sau pomadă pe creștet și cu ceafa rasă ca-n palmă, individul ăla avea succesul asigurat. Părul lui Konrad Menzing era slinos; îi cădea în lațe pe umeri, purta pulovere deșirate și cămăși boțite, nu se vâra într-un costum, cum făceam noi; de o cravată ca un adevărat șireang, la care erau condamnați unii copii de-ai personalului ambasadei și consulatului, nici nu putea fi vorba; nu, pantalonii lui erau din material de blugi, pe care și-i mâzgălea, spre uimirea noastră, cu desene geometrice, nume de personaje din benzi desenate și staruri rock sau lozinci politice. Noi trebuia să ne facem pantofii lună, ai lui erau plini de noroi. Îi și plăcea de altfel să se poarte ca o japiță; își sufla nasul pe trotuar, nu se dădea niciodată la o parte să facă loc unui profesor și mesteca permanent între dinți o scobitoare. Menzing putea să-și permită toate astea. Se vorbea că are părinți cu vederi emancipate – mama lui era istoric al artei și fiică de industriaș, tata era jurnalist – care îi apărau comportamentul în ședințele cu părinții și în fața directorului. Când era cât pe ce să rămână repetent, doamna Menzing – așa se șușotea – aranjase treaba cu ajutorul unui cec.

Konrad Menzing era de invidiat pentru părinții lui și pentru tuleiele abia perceptibile din barbă. Da, pentru a mă da mare în ochii lui Lili, m-am decis să ajut la îndesirea anemică a bărbii mele cu briciul tatei – celui ce se rădea îi creștea barba, aici nu încăpea discuție!

După-amiaza, când nu era nimeni atent, m-am strecurat în baie, am amestecat bine crema de bărbierit a tatei în pahar până a făcut spumă și mi-am săpunit bărbia și obrajii înainte de a începe să mă rad. După bărbierit obrazul meu era ciopârțit. Din buza superioară și din obraji se prelingea sângele și picura în chiuvetă; priveam și cu strângere de inimă și cu mândrie. M-a cuprins spaima abia când am auzit-o pe mama țipând: „Pentru Dumnezeu, Sebastian, ce ți s-a întâmplat?" M-a frecat cu aftershave-ul tatei care usturа al naibii, mi-a lipit pe obraji, pe bărbie, pe buza de sus plasturi, erau opt cu totul și, în dimineața următoare, în curtea școlii îmi venea să leșin de rușine și aș fi vrut mai bine să mor. Săptămâni în șir, până ce obrajii mi s-au vindecat, am ocolit-o pe Lili.

Au urmat zile de furtună care aruncau pe cer năvoade albe ca lumina de magneziu. Zile cu ploi torențiale care clocoteau și plescăiau și ne țineau captivi în casă. În atelierul lui, cizmarul Fabrizio reflecta: *„Roma quanto sei bella quando piove"*, tata își punea pe el o jachetă împletită și corecta extemporalele. Mama se cuibărea cu pantofii în picioare pe sofa, învăța vocabule și întindea neîntrerupt mâna spre cutia de țigări, ceea ce nu-mi aminteam să fi făcut când eram la noi acasă. Nu, nu mai era ființa aceea sfioasă care iradia o liniște caldă, vulnerabilă. Acum era mai irascibilă decât pe vremea când aveam căminul nostru, oscila amenințător între exaltare, neîncredere și depresie. Tata o privea pe jumătate îngrijorat, pe jumătate supărat. „Iar ți s-au scufundat corăbiile?" o întreba și, neprimind nici un răspuns, se apleca din nou asupra ciornelor lui.

Azi știu ce o chinuia pe mama în acele săptămâni – sau doar îmi închipui că știu. Când se îndrăgostise de tata – care îi fusese profesor la școala din Reichenbach –, ea pășise în altă lume, o lume care îi promitea o existență mai plăcută, mai veselă. A încercat să prindă rădăcini alături de el cu frica în sân că nu va face față și nu-i va putea oferi tatei ceea ce el

cerea de la un om. Cu timpul s-a eliberat de această tensiune. Obișnuința și grijile zilnice au ajuns-o din urmă și mama s-a zăvorât din nou într-un vis din copilărie care nu se stinsese niciodată. Elinor avea treizeci și patru de ani când a pășit din nou în altă lume, care o tulbura și o făcea nesigură, o experiență care se scurtcircuita cu prima, și asta avea să-i afecteze echilibrul.

În jurul surorii mele domnea o liniște de mormânt. Nu gonea prin odăi trântind totul în cale, nu mă înnebunea cu clămpănitul ei la spinetă, nu răsturna ceștile de cacao. Nu, nu protesta când strigam: „Unde te-ai ascuns?" O găseam în cămară între cartofi și ceapă încolțită, cu păpușa jerpelită în brațe, murmurând duios, adâncită într-un joc la care nu puteam participa.

Într-o zi un vânt cald a măturat praful și hârtiile și ni le-a adus plocon la intrarea casei. Un cer neliniștitor și murdar atârna deasupra; era amenințător și galben ca un ochi de tigru. Cizmarul Fabrizio care își încuiase intrarea la pivniță era galben în obraz. Și tata era galben în obraz când s-a întors de la școală și vecinul nostru Sassolino a coborât din Mercedesul ambasadei fără să claxoneze. După masă a plouat cu nisip african și Sassolino mărșăluia smulgându-și părul din cap în jurul limuzinei lui stropite cu pete galbene.

Abia ne reveniserăm cât de cât după siroco, când casa noastră începu să se clatine, cele șapte viole da gamba ale tatei, atârnate în șapte cârlige, porniră a zăngăni, colecția antică de hârburi zornăi și clincheti în vitrină și capul lui Apollo se clătină amenințător pe piedestalul lui de lemn. Tata stătea în camera de zi, ciulind urechile, gata să intervină. „Cutremur", exclamă entuziasmat, „e primul seism din viața mea!"

La a doua zgâlțâitură a pământului din după-amiaza următoare, mama a salvat capul lui Apollo – moștenire de la bunicul Heinrich –, care era gata-gata să se prăbușească de pe piedestal. Și tata intră la bănuieli. Gâfâind urcă în goană scările până la etajul doi – Lisa și cu mine îl urmăream

speriați –, unde Sassolino ne făcu semn bucuros la culme din locuința lui întunecată. Bănuiala tatei se dovedi întemeiată. Era mașina de spălat a lui Sassolino, de fabricație americană, care îi oferise tatei primul cutremur din viața lui. Pe vremea când mașinile de spălat erau un lux, misitul nostru și-o procurase foarte ieftin de la un consul rechemat în țară, transformând-o într-una din sursele lui de câștig. Nevastă-sa spăla contra cost bulendrele împuțite de la șapte vecini. Ne arătă mai multe vane de tablă pline de cămăși murdare și izmene care așteptau lângă mașina de spălat uriașă.

Lisa și cu mine stăteam cu ochii ațintiți pe bideu, unde se zbânțuiau trei peștișori aurii, și Sassolino, căruia nu-i scăpase acel amănunt parcă anume făcut să ne uluiască, ne lămuri, plin de sine, că îi câștigase în urmă cu șase luni, la ghereta de tir de la Lunapark-ul din Ostia. Doamna Beatrice pusese la păstrare marele premiu în bideu, și ăsta se pare că și era locul cel mai potrivit pentru peștișorii aurii. Cel puțin nu mor cu zile. Da, fiecare a doua zi când folosea bideul, Beatrice lăsa să se scurgă apa și-i arunca pe cei trei peștișori aurii în vană. „O cafea, profesore?" Să se așeze la taclale în camera de zi a lui Sassolino? Așa ceva era exclus. Tata acceptă mormăind o reprezentație cu pielea de șarpe, de dragul Lisei care-l implora, iar eu m-am strecurat neobservat la doamna Beatrice.

Stătea în fața unui munte uriaș de făină în care făcuse o gaură mare; te ducea cu gândul la un vulcan. A spart un ou deasupra, un al doilea, un al treilea și a dat drumul gălbenușului în gaură. Doamna Beatrice a tras adânc aer în piept și să te ții! Și-a băgat zdravăn mâinile în muntele de făină de i-au mers fulgii și, la sfârșit, a ridicat cu ambele mâini ditamai pleașca de aluat, *„Fatto"*, spuse gâfâind, dar vizibil satisfăcută. Eu n-am mai avut timp să-mi vâr nasul în halatul plin de făină al Beatricei, așa cum intenționasem la început: degetele tatei mă prinseră de ceafă și mă împinseră în casa scării de-am văzut stele verzi.

Curând însă tata avea să aibă alte griji decât mașinile de spălat americane. La sfârșitul lui ianuarie a venit acasă de la școală roșu la față ca un rac fiert, și-a aruncat servieta în colț și a început să măsoare camera de zi în sus și-n jos. O să vadă el pe dracu', șuiera, am să mă răzbun pe Giulio Picciotti.

Bănuiesc că nu a observat când am șters-o de lângă mama. M-am strecurat în vârful picioarelor la mine în cameră și am tras cu urechea în timp ce inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. Eu fusesem ăla care trâmbițase peste tot presupusa faptă de vitejie a tatei, iar eliberarea lui Mussolini fusese cu siguranță un act eroic; entuziasmul lui Giulio Picciotti și venerația pe care i-o arăta tatei vorbeau de la sine.

Se întâmplase în prima zi de școală când profesorul mă chemase la tablă și-mi ceruse să mă prezint. Încurcat am ieșit mai mult alunecând, din bancă. „Mă numesc Sebastian Wieland," m-am bâlbâit, când am ajuns în fața profesorului și a bastonului său săltăreț. „Eu știu cum te cheamă, Sebastian", mi se adresă amabil, trebuie s-o spui clasei." Cu ochii pironiți în pământ am repetat: „Mă numesc Sebastian Wieland". „Și tatăl tău e profesor la noi la școală", mi-a sărit în ajutor, când am intrat din nou în mutenie. Am confirmat: „De germană și engleză". De ce-oi fi spus mai mult decât trebuia nu știu. Probabil numai ca să zic ceva, să nu țopăi ca un mut acolo la tablă, să nu roșesc. „Și în afară de asta", m-am ambalat prinzând curaj când profesorul atent mă susținu dând din cap, „și în afară de asta a fost pilot în război și l-a eliberat pe Mussolini!"

Acest amănunt se răspândi printre colegii lui de cancelarie ca fulgerul: „Ludwig Wieland l-a eliberat pe Mussolini!" În curând începu să umble vorba că fusese mâna dreaptă a comandantului Skorzeny în acțiunea de la Gran Sasso. Profesorul de istorie Haustein băga mâna în foc că-l recunoscuse pe Wieland într-un ziar istoric pe care îl deținea în facsimil și acum începuse să-l difuzeze în secret. La vederea unui soldat blond și slab, alături de Skorzeny, nimeni nu se mai îndoia de afirmația lui. Profesorii de geografie și

de muzică îi făceau tatei complice cu ochiul și Haustein îl bătea întruna pe umăr. Alți colegi îl excludeau de la o zi la alta din rândul lor. Șușoteau în prezența lui, îi întorceau spatele când le ieșea în cale și, dacă le cerea o întrevedere, nu aveau timp niciodată. Asemenea lucruri era mai bine să nu le discuți, nu făceai decât să riști un scandal și, în cele din urmă, adversități politice, or așa ceva nu-ți puteai permite într-o școală germană din străinătate. Abia când toată pălăvrăgeala dădu semne că nu mai ia sfârșit, a intervenit directorul și l-a convocat pe tata la el.

Directorului Ackermann îi era penibilă afacerea asta, tata observase de la început. Iritat, își curăță ochelarii și-l complimentă pe tata pentru felul în care își îndeplinea îndatoririle de profesor. Părerile lui politice în această chestiune însă, din păcate, nu erau concludente, oftă în sfârșit – tata nu înțelegea o vorbă. Ca director, unica datorie care-i revenea era aceea de a apăra reputația școlii. Tata dădea mecanic din cap. Și un anumit tip de bârfă cu siguranță că ar aduce daune prestigiului școlii. Spunea că el personal ar fi gata să respecte faptele lui Wieland ca soldat al Wehrmachtului, cu toate acestea însă părerea lui era că ar fi de dorit să nu fie puse în circulație anumite lucruri dintr-o anumită perioadă. Tata asculta și își lovea ritmic bărbia cu un deget. Incapacitatea lui de a înțelege – sau îndărătnicia – îl aduseră pe Ackermann la exasperare. Se aplecă mai mult în fotoliu: „Vă rog să nu mă înțelegeți greșit. Nu este o rușine, pentru nimic în lume, nu, să fi făcut parte din unitatea specială care l-a eliberat pe Mussolini".

Tata nu era omul care să protesteze, omul care să se apere împotriva unei bârfe idioate, a unei pure invenții, atunci când considera vorbăria iscată în jurul propriei persoane o calomnie. Nu era corect. Nu corespundea întâmplărilor pe care le trăise ca pilot, nici însemnărilor din jurnalul lui de bord, asta îl afecta cel mai mult pe tata. Refuză cu tact propunerea lui Ackermann de a pune punct la viitoarea adunare a profesorilor acestei trăncăneli nefondate. Dar, de fapt,

refuză din principiu. Nu se făcuse vinovat cu nimic și nu trebuia să se justifice ca să iasă basma curată în fața nimănui. Și furia lui se stinse repede. În loc să se răzbune pe Giulio Picciotti, a evitat să se mai apropie de pensiunea ăluia, preferând să-i iasă sufletul cu servieta plină sub braț, până la o stație de autobuz mai îndepărtată.

Tata se ascundea cum putea, îmbufnat, jignit, își evita colegii în curtea școlii și-și vărsa amărăciunea acasă la spinetă, evadând în fugi și sarabande. Înțepa, în silă, cu furculița bucățile de mâncare, împingea farfuria deoparte și mergea la culcare, fără să spună noapte bună. Își târșâia picioarele mereu până la piedestalul de lemn și-și rezema fruntea de capul de gips al lui Apollo rămas de la bunicul Heinrich sau mângâia îngândurat, cu un deget, țintele de la cataramă și vârfurile de lance. „Ești bolnav, tată?" îl întreba Lisa și tata nu-i răspundea.

În aceste zile tata nu a călcat niciodată în camera mea și nu avea cum să știe dacă o încuiam sau nu. Mă încuiam acolo și mă propteam fluierând la fereastra care dădea în ulița poleită de soare. Nu era un fluierat vesel. Trebuia să-mi fac curaj, fluieram împotriva rușinii și a remușcării mele. Îmi lăsam ochii în jos în fața tatei sau o ciupeam pe Lisa până începea să țipe ca să scap de tensiunea care mă chinuia. Nu, nu avea nici o bănuială împotriva mea și nu mă chema la el când ședea la masa lui de scris din camera de zi și-și nota impresiile în jurnal. Îi ascultam oftaturile, scârțâitul scaunului pe care stătea și nu puteam adormi. Zile în șir s-a cufundat în amărăciune, în autocompătimire, nu s-a mai sinchisit de zâna lui și nici de noi, copiii.

4

Tata a murit – vestea a ajuns la mine, la Institutul Dahlemer, într-o dimineață ploioasă de septembrie. În odaia mea era întuneric beznă. Încăperea servise pe vremuri drept

debara și fumoar unde se putea lua și pauză de o cafea, fiind folosită mai ales de femeile de serviciu. Pe mine nu prea mă vizitau studenții și puteam să-mi pregătesc lucrările de seminar și lucrarea de docență în liniște. Nu am regretat niciodată că ședeam acolo în pivniță, departe de asistenți și profesori, aflând ultimul bârfele recente, scandalurile și hotărârile conducerii institutului. Și nimeni nu mă întreba de progresele mele în materie de studii, ceea ce mi se părea o adevărată ușurare, întrucât nu mă puteam lăuda cu progrese. În ultimele zece luni ritmul meu de muncă se încetinise sensibil și nu înțelegeam de ce. Nu, ideea că aș fi fost, pur și simplu, uitat în pivniță, nu era de natură să mă sperie, dimpotrivă.

Tocmai ștergeam de praf un vraf de lucrări de seminar aflat pe jos, când am auzit vocea înecată de sughițuri a soră-mii: „Sebastian, a murit tata". Am vrut să-i spun – de parcă asta ar fi fost un contraargument –, că îl vizitasem pe tata cu trei săptămâni în urmă. Am amuțit și înlăuntrul meu mă apăram de plânsul disperat al Lisei.

Tata, care se întâlnea de obicei marțea cu Alfred, se dusese luni la aeroportul din Taunus. Cu siguranță confundase ziua, uituc cum era în ultima vreme, și-și căutase zadarnic prietenul în hangar, presupunea Lisa cu o certitudine ce nu putea fi pusă la îndoială. Negăsindu-l pe Ringelnatz-Alfred se cățărase într-un avion sport cu un singur motor care stătea gata să-și ia zborul în fața halei aeroportului. Proprietarul avionului lipsise un minut, doar un singur minut, să-i spună ceva unui mecanic. Oh, firește că-l observase pe tata, care se învârtea curios în jurul avionului. Acest fapt nu-i stârnise nici o bănuială, doar îl cunoștea ca pe un client al pistei de zbor și însoțitor al lui Ringelnatz-Alfred.

Consternarea sa fu cu atât mai mare, când auzi huruitul motorului și avionul lui, Cessna, se puse, cu o smucitură, în mișcare. Fluturând din brațe, alergă ca ieșit din minți și ajunse avionul din urmă când dădu cotul pe pistă. Dar tata nu-i acordă nici o atenție proprietarului avionului Cessna

și nu se lăsă deloc impresionat de bărbatul din turnul de control și nici de ordinele acestuia. Își ținea privirile fixate pe indicatorul de comandă, se îndreptă în scaun, îi făcu semn cu mâna prin fereastra laterală proprietarului avionului, zâmbindu-i ironic, și trase de manșă.

Lisa izbucni din nou în plânsul ei cu sughițuri, nu putea să suporte muțenia mea. Pe bună dreptate presupunea că în încăpățânarea mea se ascundea ideea liniștitoare a unui accident și nu a unei intenții disperate cu care tata s-ar fi prăbușit pe coasta muntelui. Mă implora să fiu de acord cu ea. Dacă nu-i împărtășeam credința, ea nu mai avea nici o valoare și Lisa nu mai găsea nicăieri nici un sprijin. Gâtuită de emoție, mă conjura, făcea eforturi să-mi alunge îndoiala; fusese un scurtcircuit, tata nu a vrut pur și simplu să piardă această ocazie, de a captura o Cessna gata de start ca să-și demonstreze măiestria de pilot; din păcate își uitase vârsta. În plus, în ziua aceea mai fusese și un strat de nori foarte gros în zonele înalte din Taunus. „Dumnezeule, vizibilitatea era foarte slabă, Sebastian! Pun prinsoare că a zărit muntele abia când nu mai putea să-l ocolească", încerca să mă convingă și se apăra de scepticismul meu. Când a cedat în sfârșit, m-am simțit ușurat. Am ridicat de pe jos hârtii și bilete și le-am pus la nimereală în sertar, am stins computerul și lampa de birou. Ședeam nemișcat în întuneric. Nu mai știu dacă plângeam.

În după-amiaza următoare ne clătinam în mașină în drum spre marginea pădurii, acolo sus, ca să luăm rulota tatei, pe care Lisa voia s-o instaleze în grădină ca să le ofere nepoatei mele și celor doi nepoți o căsuță numai bună de pus la cale fel de fel de șotii. O priveam pe sora mea pe furiș; astăzi părea stăpânită, aproape neutră când mi-a explicat detaliat ce planuri avea cu rulota și căuta să se asigure dacă eram de acord; doar nu era ea singura moștenitoare a tatei. Era slabă, înfiorător de slabă și nimic nu mai amintea de ființa aceea molatică și durdulie de la ultima vizită de acum patru ani, când tata dispăruse.

Eram familiarizat cu lupta încrâncenată a Lisei – luni în șir declarând război slăninii, burții sau sânilor ca să cadă din nou în cea mai cumplită rabie a îmbuibării, atunci când găsea că e destul de subțire. Nu moștenise nimic din uscăciunea tatei și nimic din delicatețea ușor băiețească a mamei, ceea ce o turba pur și simplu. Era un chin pe care nu i-l putea scoate nimeni din cap. Cu încăpățânarea moștenită de la mama, se găsea respingătoare, ba chiar un „rateu al familiei" – și asta nu numai de când știa că o înșela bărbatul. Într-o suburbie a Mannheimului unde soțul ei era programator de calculatoare la o întreprindere de produse chimice, acesta își găsise un cuibușor de nebunii. Sora mea primise mai multe anonime din Mannheim. Le rupea cu disperare și suferea când bărbatul iar nu venea acasă sub pretextul că a fost reținut la serviciu; suferea în tăcere și nu lăsa să se vadă nimic, dintr-o frică dusă la paroxism că el ar putea s-o părăsească dacă se va ajunge în situația de a depune jurământ.

Un soare orbitor de după-amiază se iți din norii deșirați când am părăsit drumul asfaltat. Am scotocit în compartimentul unde erau înghesuite mănușile până am dat de niște ochelari de soare și de o scrisoare de la asigurări în care societatea refuza să plătească o pagubă provocată din culpă – furt, neacordarea permisiunii de start și lipsa legitimației de pilot. „Tata e mort de trei zile", izbucni Lisa la volan, „și acești nenorociți de la asigurări îmi vin cu mofturile lor juridice."

Mă puse la curent cu jerba pe care o cumpărase, cu textul de pe panglică și mă întrebă, în treacăt, dacă să-mi ducă la curățat costumul negru. Nu aveam nici un costum negru, nu am avut niciodată așa ceva, „în afară de cel din copilărie", am replicat sec, „și ăla nu mă mai încape, din păcate". Sora mea nu a mai spus nimic și s-a angajat, cu un scrâșnet, pe altă bandă a drumului.

Rulota tatei era aproape goală. Violele lui da gamba lipseau, lipsea și spineta din cabina dușului, iar din colecția de

cioburi antice nu mai rămăsese nici urmă. M-am lăsat să cad pe o banchetă uluit, consternat, m-am ridicat iar și am ridicat capacul: în ladă tata păstrase capul lui Apollo, moștenire de la bunicul Heinrich, cippus-ul de marmură și hamurile cailor. În ladă mai erau reviste arheologice de specialitate, lucrarea mea de doctorat, articole din cataloage de expoziții și de evidență și studiul meu despre călătoria captivantă a unei statuete mesopotamiene într-un mormânt neolitic trasă cu un fir de metal, lucrare pe care tata o subliniase aproape în întregime cu un marker galben sclipitor. Am scotocit degeaba în teancul cu documentele școlare ale tatei unde, cu trei săptămâni în urmă, se afla încă jurnalul lui de bord, mapa gri-bleu cu sute de sonete. Din toate lucrurile care în timpul vieții contaseră cel mai mult pentru el nu mai exista nimic – în afară de un singur jurnal pe care îl descoperisem din întâmplare, pe jos, într-o cutie de carton, ambalaj pentru pizza. Fără să încerc să aflu din ce an datează, l-am făcut să dispară în paltonul meu și m-am grăbit spre ieșire.

„Ce s-a întâmplat cu lucrurile tatei?" m-am răstit la sora mea care rostogolea o roată de cauciuc înspre rulotă. „Vai, scuză-mă, amănuntul ăsta mi-a ieșit din minte. Am vrut să iau la timp lucrurile la care tata a ținut cel mai mult." A sprijinit roata de un trunchi de copac. „Când e vorba de o rulotă nu poți să știi niciodată dacă nu atrage hoți, înțelegi? Când o să avem mai mult timp poți să-ți alegi ce vrei să iei cu tine ca amintire."

De obicei nu mă lăsam niciodată păcălit când surioara mea mă mințea. Tușea, scormonea nervos cu vârful pantofului în nisipul ud, ceea ce în chip ciudat nu mi-a trezit nici o bănuială. „Nu-ți face probleme", i-am spus, „mai bine să nu-i răvășim lucrurile, unul hăis și altul cea. Cred că ar trebui să rămână la tine." Nu, ușurarea Lisei nu mi-a sărit în ochi. Își suflă un cârlionț de pe frunte, dădu din cap și se întoarse iar la roata ei. „Nu vrei să mă ajuți, Sebastian?" A durat aproape două ore până când am aranjat rulota tatei și am reușit s-o cărăm până la casa surorii mele.

5

Luca îi promisese Lisei că o să vină cât de curând s-o viziteze! Și Lisa îl trăgea după ea pe portarul nostru de la pensiunea lui Giulio Picciotti în camera de zi unde îl obliga să-și miște urechile și să-și vâre cât ai clipi vârful limbii într-o nară până se declara ea satisfăcută. Fără livreaua gri și chipiul de portar aproape că nu-l recunoșteai. În plus își lăsase părul să-i crească și avea o barbă franjurată, picioarele, în loc să-i fie vârâte în pantaloni de stofă gri-șoarece, intraseră în niște blugi și din puloverul mâncat de molii țâșnea un fular de culoare aprinsă. Tata îl întrebă înveselit dacă Giulio Picciotti nu se opune acestei escapade, iar Luca replică, ah, pe dracu', Picciotti ăsta nu-i decât un exploatator și un fascist, căruia îi mâzgălise tapetul cu secera și ciocanul, nu, la ăla nu mai lucra. „I-am făcut o grevă pe cinste lui Picciotti", a spus Luca. „O grevă?" tata își freca genunchii de bucurie. Uită s-o mai pună la punct pe surioara mea, pe care Luca o ridică și făcu fel de fel de exerciții cu ea, de parcă ar fi fost o prăjină vie de cățărat. În alte ocazii tata n-ar fi acceptat așa ceva. Când adulții făceau conversație, copiii nu aveau voie să scoată o vorbă.

„S-a purtat de la o zi la alta tot mai infect, porcul ăsta de câine, fiu de târfă ce e", mormăi Luca, „ne-a convocat în dugheana lui pe toate servitoarele și pe mine ca să ne comunice că pensiunea îi aduce mari pagube, fiindcă e tot timpul aproape goală și ca s-o facă rentabilă nu ar avea altă soluție decât să reducă salariul nostru la jumătate. În ziua următoare țapul ăsta a strigat-o pe Antonietta la el, chipurile, i-ar fi fost foarte rău, ziceai că-i pe moarte, ardea în burta lui, îi ardeau măruntaiele și fără de ea ar fi fost pierdut. I-a promis Antoniettei un salariu întreg dacă îl scapă de dureri. Din păcate asta e prea toantă ca să miroasă ce arde acolo și, când se așază lângă Picciotti pe canapea și vrea, gata să-l ajute, să afle, pentru numele lui Dumnezeu, unde și ce-l

doare, ăla aruncă cu o smucitură cuvertura de pe el și e gol cum l-a făcut mă-sa."

Încreţindu-şi fruntea, tata privi spre Lisa, care, epuizată de atâta ţopăială, îşi trăgea sufletul în adâncitura unui fotoliu, şi spre mine – iar eu mă ciupeam cu totală dăruire de buze, de parcă m-aş fi plictisit de moarte. „Ei, bine, una ca asta nu am putut să înghiţim. L-am întâmpinat pe Picciotti cu fluierături, cu lozinci de carton lipite de mături şi i-am cerut în cor salarii mai mari. Îşi ieşise din fire, normal. Că am înnebunit de tot, aşa zicea, şi că în pensiunea lui greva ar fi interzisă! Şi când a văzut că asta nu ne-a impresionat, şi-a luat Beretta din dugheana lui. În timpul războiului spunea că fusese miliţian şi că ar fi avut adversari mai ceva decât două cameriste şi un student obraznic. Într-adevăr, Marta şi Antonietta fuseseră prost sfătuite când s-au lăsat instigate de un student mintos, şi m-a gâdilat sub bărbie cu pistolul lui din război. Nu o să ne dea el afară, zicea, că nu-i om rău, dar, pe de altă parte, fără pedeapsă nu merge, aşa că avea să ne taie salariul pe o lună!"

„Şi?" Tata se aplecă uşor înainte. „Nimic, eu am suflat în fluierul meu. El şi-a ieşit din fire, ce ştiu eu, nu a mai putut să-şi ţină cum trebuie degetul pe trăgaci şi a tras. A nimerit în lampa de plafon şi a făcut-o pe din două. Şi când a auzit împuşcătura a făcut infarct!" Tata chicoti: „Cum, a făcut atac de cord?" „Şi, ce mare lucru! A stat câteva săptămâni în spital", spuse Luca, „şi şi-a trimis o rudă în pensiunea lui care ne-a concediat fără preaviz. Păi, ce să-i faci, şi un prieten a fost angajat în locul meu ca portar de noapte, de către ruda lui Giulio Picciotti; mişcarea asta o puseserăm noi doi – eu şi prietenul – la cale. Şi la ora două noaptea m-am prezentat cu pensula şi cu găleata de vopsea şi am mânjit tot tapetul cu seceri şi ciocane şi i-am spart seiful ca să-i furăm Beretta şi cămaşa neagră. În final l-am legat de formă pe prietenul meu de mâini şi de picioare pe o canapea în dugheana lui Picciotti, unde a putut să doarmă pe săturate."

Tata s-a ridicat, de parcă ar fi prins aripi, din fotoliu, pasămite i se făcuse sete, și a venit cu două sticle de bere reci, aburite. Dădu noroc cu fostul nostru portar și se duse țintă, plin de voioșie, la spinetă. Și eu nu puteam înțelege de ce îl antipatizasem pe Luca. Era un erou. Cu părul lui căzut pe gulerul cămășii și barba franjurată; de fularul lui aprins, ce să mai vorbim; și-l tot aranja în fel și chip ca să-l scoată în evidență, era un erou neînfricat! Da, era mai curajos decât Konrad Menzing, iar Menzing nici nu avea un fular aprins la gât. M-am sprijinit de speteaza fotoliului lui și m-a ciupit cu degetul inelar și cel arătător de obraz. Din ziua aceea am devenit prieteni.

„Și cu zdreanța aia, cămașa de milițian a lui Picciotti, ce s-a întâmplat cu ea?" „Pe aia am ars-o împreună cu tovarășii în Villa Borghese", a răspuns Luca șmecherește, frecându-și sprânceana. Tata făcu o mutră acră când a trebuit să traducă cuvântul „tovarăș". „Și Beretta lui Picciotti?" „Pe aia am îngropat-o", răspunse Luca încurcat, „nu se știe niciodată când ai nevoie de o armă."

Tata își puse jos sticla de bere. „Sunteți comunist sau mă înșel?" „Nouăzeci la sută din compatrioții mei vor să fie comuniști, dacă vă referiți la asta. A fi comunist nu-i nimic ieșit din comun la noi." „Nouăzeci la sută?" întrebă tata îngrozit. „Îhâm", făcu Luca încercând să-l liniștească, „hai să zicem șaizeci. Și nici unul nu vrea să recunoască cinstit că-și face cruce cu evlavie la creștin-democrați, când vin alegerile. Nu, nu sunt comunist." Se îndreptă în fotoliul lui de pluș. „Nu-i pot suferi pe comuniștii ăștia care nu se opun nici unui ordin de partid și-l venerează pe Togliatti, de parcă ar fi un sfânt! Și cine i-a apărat pe fasciști și pe lepădăturile astea ca alde Picciotti de carceră? Cine i-a amnistiat în vremurile acelea?"

Tata dădu din umeri, nu știa nimic. „Ministrul justiției Palmiro Togliatti!" Fostul nostru portar își ieșise din minți și scotea flăcări pe gură împotriva lui Togliatti, își mișca din când în când urechile ca să-i distragă atenția Lisei care se

trezise și se miorlăia: „Hai să ne jucăm de-a v-ați ascunselea!“ Și tata își privea mut colecția de hârburi.

Mama a fost cea care l-a redus pe Luca la tăcere. Consternat, tata se întoarse spre zâna lui care susținuse de-a dreptul furioasă că o grevă care se sfârșește cu concedieri nu rentează. „Și ce mai rentează!“ replică Luca aflând ce o supărase pe mama. „Omul devine om abia atunci când nu se mai lasă înjosit!“ Se foia agitat în fotoliul lui. „Răscoala și lupta nu ar trebui măsurate după succes sau înfrângere. Ceea ce se dorește este o valoare în sine. În răscoală omul își trăiește libertatea!“

Tata părea prost dispus. „Lupta de clasă“ sau „exploatare“ erau cuvinte care nu-și aflau locul în bagajul lui lingvistic. Alte cuvinte erau sfinte pentru el. Când mama spunea de pildă „*serviette*“ o corecta cu glasul răspicat: „În casa părinților mei se numea șervet“. Pentru tata era un adevărat coșmar să trebuiască să traducă discursul exaltat al lui Luca și el se întuneca tot mai mult pe măsură ce zâna lui nu tăcea, tocmai zâna lui care era de obicei mult prea închisă în sine să participe la disputele dintre colegii profesori sau prietenii aviatori, când se întâmpla să ne viziteze acasă în Germania. Îl contrazicea, îl contrazicea cu îndârjire. „Picciotti n-o să-și trateze noile servitoare mai bine decât pe cele vechi. Ce are asta de-a face cu libertatea? Spune, spune te rog!“ i se adresa tatei, care se așezase între timp la pian și era cu totul absorbit de o fugă. Nu era dispus să-i vină în ajutor zânei lui. „Aruncă-te în a-pa re-ce!“ cântă el și mama în fotoliul ei se aplecă ușor înainte cu degetele încleștate unele în altele, tuși, se uită în tavan și-și dădu drumul. Oh, cum se mai agita și cât de încurcată era! Pete roșii aprinse împânziseră obrazul mamei și mereu se întorcea spre tata cerându-i ajutor, dar el rămânea imperturbabil, ducându-și fuga la capăt și începând una nouă. Mama sări în sus, se duse la raft și scoase de acolo un lexicon, o fleandură grea și jumulită de file care aparținuse cândva bunicului Heinrich, și pe care mama o găsea prea voluminoasă pentru a-i putea fi de folos.

Luca rămase cu ochii țintă la lexicon sau la genunchii mamei, care se adăposteau cuminți în ciorapi alburii. Și mie, care o vegheam pe mama foarte vigilent, mult mai vigilent decât tata, nu putea să-mi scape nimic. Niște ochi străini lipiți de mama mă scoteau din minți! Dar în după-amiaza asta era altfel. În primul rând, Luca era un erou, în al doilea rând, era prietenul meu și în al treilea rând, furia mea era îndreptată împotriva tatei care în loc să-i sară mamei în ajutor clămpănea la spineta lui idioată. Da, și când ea începu să lovească ba cu brățara, ba cu tocul de la pantof, așa descreierată și împrăștiată cum era, tata își avertiză zâna să nu dea mereu buzna în fuga lui când i-e lumea mai dragă și că ar face bine să lase nevătămat lexiconul bunicului! „Nu care cumva să rupi vreo filă!" îi atrase atenția mamei și ea închise lexiconul. Tremurând, trăgea dintr-o țigară uitată în scrumieră și își vârî o a doua în gură. O fumă până la filtru, chiar se fripse la arătător și inelar. Cel mai rău era că fusesese blamată. Și, în afara de asta se simțea jignită, ceea ce nu admitea pentru nimic în lume să se observe în prezența unui străin. A suportat totul cu stoicism ținându-se dreaptă în fotoliu și abia când am rămas singuri, a alergat glonț la baie, unde s-a încuiat pe dinăuntru. Tata nu observase nimic. El se aruncase cu surioara mea pe canapeaua din camera de zi și o gâdila, o zgâlțâia, făcând eforturi să-și miște urechile, o căra în cârcă în jurul spinetei și Lisa striga: „Tati, nu așa! Tu nu poți!"

Această noapte cu lună plină ne goni din paturi și ne urcarăm sus până la Capitoliu de unde privirăm încremeniți ruinele de marmură sclipind ca albul osemintelor și tata își întinse brațul înspre templul rotund al vestalelor murmurând că vestalele ar fi fost preotese și fecioare caste. „Erau sortite să vegheze asupra focului veșnic și a altor lucruri sfinte ascunse în pivniță. Și dacă erau prinse în jocul iubirii cu un bărbat, trebuiau să moară îngropate de vii." „Tati, dar eu sunt o fecioară castă?" șopti surioara mea îngrozită. „Mai curând ești o gâscă", o repezii eu în locul tatei care

era prea transportat ca să-i răspundă surioarei mele și să mă pună pe mine la punct. Nu se simțea nici o adiere, totul era încremenit într-o muțenie de moarte. Umbre adânci înconjurau odată cu luna rotitoare ruinele zidurilor și statuile fără capete și tata își strecură oftând degetele în mâna dreaptă a mamei. Și eu i-am luat repede mâna stângă într-a mea.

Zilele astea tata și-a încheiat ultimele lucrări de reconstrucție și renovare la locuința noastră. Nu mai era nevoie să meargă la consulat sau la poliție ca să ne anunțe, coada aceea de ore în șir la Ministerul Sănătății avusese succes: ne asiguraserăm cu mărci și ștampile. În ce privea problemele școlare obișnuite, pe astea putea să le rezolve orice individ experimentat ca el fără să se omoare cu firea. În afară de profesorul de istorie Haustein care nu voia să renunțe la ideea lui fixă că tata ar fi fost un devotat al comandantului Skorzeny, în cancelarie aveau conștiința încărcată când treceau pe lângă Ludwig Wieland. Respectul și atențiile colegilor nu s-au lăsat mult așteptate; aceștia îl întâmpinară pe tata de ziua lui în cancelarie cu șampanie și tort, chiar și cu o ediție princeps a *Metamorfozelor* lui Ovidiu traduse în limba germană de Heinrich Wieland – am uitat cine o descoperise, din întâmplare, la el în bibliotecă. O aduse acasă și i-o arătă zânei cu ochii în lacrimi.

Era hotărât să cucerească Roma lui. Îl uita Dumnezeu până la trei noaptea cu harta și ghidul monumentelor la masa de scris; își alcătuia un plan exact cu ceea ce voia să vadă. Acest ghid al monumentelor îl consultase încă din copilărie împreună cu bunicul Heinrich – refuza să accepte altul. Înainte de prima sa plimbare de asediere a orașului m-a rugat să-i confecționez steguțe mici și mi-a pus la dispoziție lipici și carton albastru, galben și roșu. Și când se întorcea acasă dintr-o excursie își înfigea steguțele făcute de mine în harta lui și știa sută la sută exact ce temple, bazilici și muzee vizitase. Sora mea și cu mine stăteam mirați

în fața hărții pestrițe a orașului prinse de perete lângă vitrina lui.

Voia să-și cucerească singur Roma lui și mama nu i-o lua în nume de rău, dar când îi propunea din obligație să vină cu el, ea îl refuza. Dispoziția mamei se deteriora din zi în zi, și tata nu observa nimic. S-ar putea ca, de fapt, să nu fi vrut să observe, ca să nu se lase contaminat de depresia ei și să nu o ia și mai mult în serios decât era deja în ochii lui.

Cel care avea voie, până una alta, să-l însoțească pe tata eram eu. Cu sufletul la gură ne cățăram printre tufișuri și pâlcuri de pini pe coasta palatină până la Villa Liviei căzută în ruină. În apropierea lui Campo de' Fiori a strigat: „Ia privește aici!" și arătă înspre niște ziduri înalte de case așezate în semicerc. „Astea au fost construite în Evul Mediu într-un teatru antic." M-a împins într-un gang întunecat puțind a urină, străjuit de trepte și dale uriașe de marmură pe ambele părți și eu m-am agățat de cămașa lui. „Și gangul ăsta, ei, ce zici, ce-ar fi putut fi?" îmi cerea tata să știu. Încurcat, mă sprijineam când pe un picior când pe altul și nu-mi venea în cap nici un răspuns. Văzând că tac se aplecă la urechea mea. „N-o să-ți vină să crezi, Sebastian, ăsta era un coridor ce ducea la teatru!" Cum să nu cred! Ce îmi încredința confidențial la ureche nu puneam la îndoială.

Ședeam la Circus Maximus pe o treaptă, culegeam pietricele și mi le vâram în buzunarele pantalonilor, iar tata plutea în alte vremuri: „Închipuiește-ți, avea trei etaje, boxe pentru start, loji imperiale și pe treptele lui de lemn tropăiau trei sute de mii de spectatori. De obicei la circ aveau loc alergări cu conducători de cvadrige care purtau scuturi de piele să-i protejeze în caz de cădere; șuierau gonind printre curbele ce apăreau din 600 în 600 de metri, când intrau în viraj și vehiculele se frecau scrâșnind unul de altul și scoteau nori imenși de praf. Da, se dădeau bătălii cu 1 000 de infanteriști și 600 de călăreți și duzini de elefanți. „Ce vrei să faci cu pietrele tale, Sebastian?" Mi-am întors repede pe

dos buzunarele pantalonilor și mi-am deșertat toate pietrele în iarbă.

În curând știam unde fusese omorât Caesar și unde se afla palatul căzut în ruină al lui Nero. Ce este un capitel corintic, o friză, un mozaic cosmatesc. Aveam voie să trag de corzi, să pun în mișcare clopoțeii, iar custozii veneau bombănind să ne deschidă. Îmi amintesc de un gang funerar foarte întunecat cu sute de fragmente tombale gri-bleu încastrate în zidurile roșii. Toate erau numerotate cu cifre negre și fine, parcă desenate cu peniță. Îl trăgeam pe tata de haină când distingeam elefanți sau cai, delfini și șerpi de apă și mi se tăia răsuflarea în fața unei mâini ce părea a ieși din zidul roșu ca să mângâie un obraz de femeie. „De ce e tristă?" voiam să știu și tata îmi răspundea: „E moartă." „Și unde e cel care o mângâie?" „Au fost cândva soț și soție", răspundea tata, „și când au murit amândoi au fost înnemuriți pe piatra asta funerară." „Ești singur când ești mort?" „Nu știu"; tata își lovea încurcat cu degetele bărbia.

Cred că de vină era confuzia lui care îmi sugruma gâtlejul. Pe ascuns mi-am șters ochii când ne-am întors acasă; transpirat și plin de praf, m-am lipit de mama, am îmbrățișat-o cu toată patima și am vrut să spun: „Când am să mor am să fiu foarte singur și n-o să mai știu nimic de voi, de tine și de tata, de Lisa și de Lili, nu-i așa?" Mă îndoiam că ar fi înțelept din partea mea să vorbesc de Lili și mama mă respinse: „Lasă-mă, Sebastian, acum învăț!"

Da, în săptămânile astea parcă înnebunise să învețe italiana, asculta cursul de limbă achiziționat de tata și înregistrat pe zece plăci, studia manualul, gramatica, vocabularul, la care putea să-l consulte – și totul sfârșea, de cele mai multe ori, în certuri meschine, dacă el corecta o greșeală de pronunție sau insista asupra unei vocale sau a unui cuvânt pe care mama nu putea să le rețină –, urca pe terasă cu un lighean plin de cămăși ude și un săculeț în care zornăiau cârligele de rufe și declina fără oprire. O însoțeam, sora mea

și cu mine ne jucam de-a prinselea în jurul conductelor și al antenelor de televizor, nu aveam voie s-o deranjăm pe mama.

Era disperată când doamna Beatrice, încărcată de boarfele celor șapte vecini, apărea pe terasă. Ca să nu se expună unui jet cumplit de cuvinte în fața căruia trebuia să rămână mută, se ascundea între două rezervoare de apă. Ne alintam pe lângă mama care făcea pssst! și ne pecetluia buzele cu degete umede. Eram fericiți că eram cu ea. Entuziasmul mamei de a se afla la Roma zburase. Stătea mută în fața buticurilor cu rochii și pantofi de pe Corso și nu îndrăznea să le calce pragul. Ca să nu se dea de gol în fața cizmarului care o tot trăgea de limbă, reușind să scoată din gura mamei doar un bâlbâit penibil sau o tăcere încrâncenată, mă trimitea pe mine. Alergam fluierând pe scară în jos, trăgeam cu urechea la locuința lui Sassolino ca să aflu dacă Lili era acasă, coboram sărind treptele ce duceau în stradă unde mă luau în primire doi diavoli împielițați cu paloșe de lemn asmuțite asupra mea. Mă urmăreau urlând înfiorător. În ultima clipă m-am salvat în subsolul cizmarului nostru care i-a alungat. Mie îmi plăcea când trăncănea și cânta și nu ne împacheta pantofii înainte de a ni-i face cu cremă și a-i lustrui.

Tata o rugă pe mama să cumpere de la piață, unde se găseau lucruri mai proaspete decât în prăvălia de după colț și erau și mai ieftine. Mama o ajută pe sora mea să-și pună paltonul și pantofii, apucă de toartă coșul de răchită și o luă din loc ezitând înspre piața mică, printre dughenele mânjite în albastru, unde se tot învârtea timidă și stângace de la o gheretă la alta; se lovi de o căpățână de porc ce se rânjea la ea cu un măr în bot, sau se frecă de găinile și gâștele care se clătinau în cârlige. În fața femeilor cu pește a luat-o la fugă. Își spunea singură că e o idioată și o lașă. Se forță să fie vitează, arătă cu degetul înspre roșii și ceapă, salată și cartofi; mamei îi zburaseră din minte numele legumelor și asta o rodea, era înciudată și neajutorată.

O înșelară la bani, mai rău nici că se putea. A observat abia când a trebuit să dea socoteală în fața tatei care controla toate cheltuielile, căci trebuia să te aștepți la găinării. Pe mama o torturau aceste minute ale după-amiezii când venea el de la slujbă își lua caietul cu cheltuielile casnice, își punea ochelarii și se trântea pe canapea lângă mama pentru a „face casa". Da, calculul exact și rigid al cheltuielilor tata îl numea „a face casa". Și când dădea iar de o înșelătorie își rodea unghiile bucurându-se în sinea lui că suspiciunea lui era răsplătită. „Cu potlogarii și pușlamalele astea nu poți să fii niciodată destul de vigilent", o învăța pe mama. Tata insista din principiu pe seriozitate și corectitudine, fie că era vorba de o sumă importantă sau de un flecușteț cu care fusese înșelată mama. Seriozitatea și cinstea, era de părere tata, nu puteau fi calculate în pfennigi. O porni hotărât la piață cu mama care se împotrivea, ca să-l dea în vileag pe cel care o fraierise și să se lase cu scandal. În fața tejghelei cu pește și a măcelăriei nu se dădu bătut la vederea casapilor vânjoși care agitau cuțitele. Se luă la harță cu precupețele furioase, tună în fața unei bătrâne sfrijite care nu scotea o vorbă și-i azvârli tatei un sac de șofran în față. Era pudrat cu o pulbere galbenă din cap până în picioare – și mama abia se abținea să nu plângă.

Tata nu mai putea s-o trimită la piață. În cel mai bun caz ea acceptă să plătească la poștă lumina și telefonul. El îi pregătea anume un portmoneu cu suma pe care o avea de plătit și o liniștea: „Zâna mea, totul o să meargă strună". Într-o zi ploioasă de februarie intră într-o sală aglomerată cu multe ghișee în care stăteau la coadă sute de oameni. Citeau ziare în picioare, glumeau, fumau. Aburi de sudoare și de usturoi, boarfe ude și carne puturoasă o învăluiau pe mama aducând-o în pragul leșinului. Se agăță de primul braț pe care reuși să pună mâna. Ăla era vârât într-un palton sare cu piper și posesorul său se dovedi a fi un bărbat pirpiriu de vârstă mijlocie cu ochi negri ca pana corbului care îi provocară mamei un soi de arsură; ba îi mai lipsea și un incisiv.

Îi mulțumi cu un zâmbet și își pironi ochii nesiguri pe țepii lui din barbă. Din ce spunea el nu pricepea o iotă. Ridicatul din umeri a părere de rău al mamei abia că-l stârnise pe omulețul ăla. Folosindu-se de degete arătă înspre mama, înspre coadă, înspre ghișeu, vorbi despre minute, *minuti*, și pași, *passi*, și în sfârșit, da, în sfârșit, ea pricepu. Trei pași se puteau face în zece minute și dacă mai avea patruzeci și doi de pași până la ghișeu, mama va avea nevoie, una peste alta, de două ore și douăzeci de minute până va fi servită. „*Se tutto va bene!*" conchise el chicotind și își arătă golul nostim al incisivului lipsă.

Mama dădu din cap entuziasmată și recunoscătoare – entuziasmată și recunoscătoare că a înțeles – și de bucurie trase de geanta de piele până se desfăcu. Ca dintr-un foc se rostogoliră rujuri de buze și țigări la picioarele mamei, hârtii, două portmonee, oglinjoara de mână, pieptenele și ochelarii de soare, cartea lui Goethe despre Italia, toate căzură plesnind și zornăind pe cimentul murdar, ștampilat cu urme de tălpi. Când reuși, în sfârșit, să-și adune lucrurile și să se adune pe sine abia respirând, bărbatul cu incisivul lipsă se evaporase.

Au trecut două ore și douăzeci de minute până ce mama a ajuns în fața ghișeului și a început să scotocească febril în geanta ei. Nu a găsit nici un portmoneu, nici unul din cele două, s-a adresat bâlbâindu-se funcționarului care a prins-o de mână și a făcut o mutră neutră, pe care plutea neîncrederea. S-au ridicat glasuri cerându-i să elibereze ghișeul, au început să împingă din spate, un cot s-a înfipt dureros în pieptul ei și, deschizând mare gura după aer, gata, gata să leșine, a ieșit din rând. Nimeni nu s-a mai sinchisit de mama care parcă pășea în gol, disperată și fără grai.

Se opri la stop lângă semafor și se lăsă împroșcată de autobuze și autoturisme cu apa murdară din băltoace. Plângea, se ocăra singură, se împiedică în fața unui scuter. Speriați, șoferii și călătorii săriră din vehicule și o rezemară de un zid. Cât ai clipi fu înconjurată de oameni care o priveau pe

mama compătimitor, strigând: „*Ambulanza!*“ și „*Medico!*“. Se smulse din mâinile care o apucau sughițând și hohotind sălbatic. Se târî până acasă cu dresul rupt și genunchiul însângerat, urcă șchiopătând până la etajul trei; primul lucru pe care a pus mâna când a intrat în sufragerie a fost cursul de limba italiană și discurile pe care le-a aruncat în stradă.

Se urcă în pat cu pantofii plini de noroi și se lăsă, împotriva voinței ei, doctoricită de tata, când acesta a venit acasă. Nu o mai recunoștea pe zâna lui în femeia aceea care zăcea în patul conjugal, murdară și trăgând din țigară. O liniști că nu era vorba decât de puțin sânge și câteva zgârieturi și vru s-o mângâie, dar mama îi dădu cu asprime mâna la o parte. Și începu să facă scandal când o rugă să vină cu el la poliție. „Zâna mea“, se rugă tata de ea din hol, unde se retrăsese din motive de securitate, „gândește-te la lege și justiție!“ Un pantof de stradă îl lovi în cap. „Nu vrei să reclami furtul?“ „Nu“, veni strigătul din dormitor și tata se feri de al doilea pantof al mamei, de deșteptătorul de voiaj și de *Operele complete* ale lui Winckelmann.

Sora mea se retrase speriată cu păpușa Mimi în ascunzătoarea din cămară. Tata se strecură jignit și plin de reproș pe lângă capul lui Apollo, moștenire de la bunicul Heinrich – și în noaptea asta se făcu covrig pe canapeaua din sufragerie. Eu m-am furișat în casa scării și am urcat sus pe terasa încinsă care strălucea și scotea aburi în soarele după-amiezii. La orizont se zigzagau munți gri-bleu, de parcă ar fi fost din piele de elefant. Umblam printre țevi și rezervoare de apă, îmi bălăbăneam mâinile și cântam ca scos din minți împotriva amărăciunii mele.

Dacă nu mă înșală memoria, mama a rămas două zile la pat. Refuza să mănânce și fuma. Îmi cerea din când în când un pahar cu apă și mă mângâia tăcând pe ceafă. Numai vizita lui Luca a pus-o pe picioare. Acesta se opri fluierând la poarta casei noastre, sări de pe bicicletă, și eu am dat imediat semnalul, iar mama s-a îmbrăcat cât ai zice pește. A fugit la baie, s-a spălat și s-a fardat și când și-a făcut din nou

apariția într-o dispoziție de zile mari, ba chiar strălucind, i-am iertat mamei fusta care crăpa pe ea și buzele roșii ca focul. Și tata a trebuit să înghită când a găsit-o pe zâna lui cu Luca pe canapea.

Nu putea s-o refuze pe mama. Bombănind îi plăti fostului nostru portar o „sumă exagerată" – repeta asta întruna –, pe care Elinor o fixase fără știrea lui. Și Luca venea marțea și joia la noi să mă ciupească de obraz și să-și miște urechile și s-o învețe pe mama italienește.

6

Jurnalul tatei era un caiet *in octavo* cu copertă neagră și pagini galben-cafenii. Pe etichetă am descifrat: „Vechea școală din Reichenbach '47-'50". Umezeala șterse în mai multe locuri însemnările cu cerneală ale tatei. Da, când m-am apucat să răsfoiesc, cu nodul de emoție în gât, jurnalul căutând numele mamei, am constatat că scrisul era pe mai mult de jumătate din caiet ilizibil.

În nici una din însemnările lui care puteau fi descifrate nu era vorba de mama. Asta m-a lăsat uluit. Pe vremea aceea ea avea abia treisprezece ani și nu era decât unul dintre cei optzeci de copii pe care el îi avea în clasă în fața ochilor.

Tatăl mamei, bunicul Emil, care fusese până în '39 poștaș și în '43 se întorsese de pe frontul rusesc invalid, își pierduse în timpul unui bombardament aerian mai întâi soția și la un altul locuința din cartierul gării, în Frankfurt. Și cu câteva lucrușoare care scăpaseră din incendiu, o mică parte din impresionanta lui bibliotecă – numărând două mii șase sute patruzeci și patru de romane, cum încerca să ne convingă –, un orologiu, vase și păpușile lui Elinor, a reușit să fugă împreună cu fiica sa, refugiindu-se cu un camion supraîncărcat la Reichenbach, localitatea lui natală, unde au fost găzduiți la hanul surorilor lui.

Ludwig Wieland și bunicul Emil făcuseră cunoștință foarte repede. Sosirea tatei în sat fusese un eveniment. Doi ani fusese lăsată școala în părăsire și părea gata să se prăbușească. În jurul zidurilor dădeau iama buruienile, ferestrele erau oarbe sau sparte și în clase își făcuseră cuib rândunelele. Vreme de doi ani nici un copil din Reichenbach nu mai avusese parte de învățătură. Și tata, care era tânăr, să tot fi avut douăzeci și cinci de ani deborda de speranță, poftă de viață și energie.

Dacă făceai abstracție de toate zgârieturile și de o hepatită serioasă, pentru care făcuse multe săptămâni de spital în orașul lui natal, Dresda, scăpase cu pielea neatinsă din război, fie ca pilot, fie la sfârșitul răscoalei populare în Franconia, unde trebuise să lucreze la distrugerea pozițiilor și să umble trei zile prin murdărie cu stomacul care-i chiorăia și tremurând de frig. În ziua a doua fusese singur, nimeni nu a răspuns la strigătele lui. Ce să fi făcut? Să-și fi părăsit postul fără ordin, asta era prea riscant. Așa că a rămas pe loc în gaura lui din pământ, ca să nu fie luat drept SS-ist care vagabonda jefuind, și a așteptat să vadă ce avea să se întâmple. A așteptat treizeci și șapte de ore până când un soldat negru s-a aplecat cu greu până la groapa tatei, care țipă de frică și-și lăsă arma să cadă.

Fu transportat într-un camion în lagărul de prizonieri, unde a stat două luni și jumătate, înainte de a evada. Cel mai greu a fost la început, când trebuiră să suporte vântul înghețat de nord și temperaturile sub zero grade în aer liber. Noaptea ședea laolaltă cu alți prizonieri – grămezi oarbe, tremurânde, de o sută, de două sute de bărbați – ca niște animale înghețate. Și ca să se țină drept și treaz, tata scria în tăcere sonete.

În curând ocupă un post de răspundere într-un magazin de produse alimentare, controla împreună cu Fred din Kentucky livrările și valabilitatea conservelor de carne, a cartofilor și fasolei. Asta o datora pe de-o parte englezei lui, pe de alta, lui Rilke. „Cunoașteți ceva de Rilke?" Era primul

lucru pe care voise să-l afle comandantul Johnson când tata stătea în poziție de drepți în fața mesei lui de scris. Ce, mai e vorbă? dădu tata din cap și începu să turuie „Zi de toamnă" și „Apollo timpuriu". Iar comandantului Johnson, care studiase germanistica și-l venera pe Rilke, i se umeziră ochii.

S-ar putea ca el să fi crezut că un german care îl cunoștea pe Rainer Maria Rilke pe dinafară era cinstit până la Dumnezeu. Asta era o eroare. Tata și Fred din Kentucky au fost pe dată de acord cum să acționeze. Amândoi își făceau plinul cu conserve, franzele și țigări și tata se îngrășă, făcu bujori în obraji și curând se pricopsi cu o grămadă de prieteni care puteau să facă rost de hârtii importante. Când află unde se găseau părinții lui care scăpaseră de bombele căzute asupra Dresdei și de trupele rusești, a reușit să-și ia tălpășița, înainte ca înșelăciunile lui să fie descoperite de comandantul Johnson, cu un camion descărcat, care părăsi lagărul într-o amiază fierbinte de iulie.

Când sosi în Reichenbach, era un tip suplu, arătos, care se mândrea cu porecla de Bel-Ami. Porecla i-o dăduseră colegii lui din aviație, fie pe bune, fie în bășcălie. Scăpase de idiotul ăsta de război – de ce să fi fost crispat și lipsit de curaj?

Fără să ezite începu să repare vechea școală, se cățără pe acoperiș și cârpi șindrila. Cosi iarba în grădini și buruiana, spălă geamurile și puse în locul celor sparte bucăți de carton. Se oferiră și părinții să-l ajute, rașchetară și frecară podelele claselor și odaia tatei, aflată la primul etaj, o sală aerisită, plină de soare, cu reșou, pupitru de scris, un godin și o hartă a imperiului german cu granițele din '37. Tatăl meu nu se debarasă de ea, poate din bucuria simplă de a se afla în posesia unei hărți sau din respect pentru învățătorul care căzuse în Iugoslavia și pe care îl moștenise. Nu se atinse de nici o publicație nazistă: erau stivuite în grămezi pe rafturi. Să rămână la locul lor, important era că Goethe al lui, Gregorovius și culegerea de poeme de Rilke se aciuaseră și ele acolo.

Unul dintre primii care luă drumul școlii ca să-și ofere ajutorul a fost bunicul Emil. Își făcea griji pentru Elinor care dispărea în pădure cât era ziulica de mare, apărea la masa de prânz, la birtul rudelor lui, cu părul în dezordine și murdară, plină de scaieți în păr, morfolind o felie de pâine. Îl evita pe bunicul, crispată și închisă în ea, iar atunci când acesta se interesa ce i se întâmplase privea încurcată în pământ și tăcea. Lui Emil fata i se părea de la o zi la alta tot mai sălbăticită și, ceea ce era și mai rău, însingurată.

Nu era în stare să-i ofere fiicei lui o viață regulată, să o facă să citească, să învețe. În urma rănilor de pe front se alesese cu o groaznică durere de cap, noaptea nu putea să închidă un ochi, peste zi era abătut și nu găsea nimic mai bun de făcut decât să se ascundă prin birturi. Trăgea obloanele împotriva soarelui, se arunca pe pat și-și îngropa în pernă obrazul răvășit de durere. Nu reușea să i se dedice fiicei lui, fie din cauza durerilor, fie din cauza toanelor proprii, așa că ajunsese să-și diminueze atenția și dăruirea față de ea și asta nu-și putea ierta.

Bunicului i se luă o piatra de pe inimă când auzi că în Reichenbach este așteptat un profesor nou. Și când Ludwig Wieland sosi în sfârșit, bunicul le făcu în dușmănie blestematelor lui de dureri, își puse o cravată, își luă pălăria și o porni cu pas apăsat spre școală. Voia să i-o vâre noului învățător pe fiică-sa sub piele; asta era una la mână. Cealaltă treabă era pură curiozitate: toată viața bunicul Emil a regretat că nu urmase niciodată un gimnaziu. Ceea ce își însușise în materie de cultură se datora numai pasiunii lui turbate pentru lectură. Începuse să citească de pe la treisprezece ani și devorase fiecare carte accesibilă lui. În casa părinților lui era o lipsă acută de cărți. La birtul din Reichenbach nu dădeai de nimic scris în afară de Biblie și în curând părinții lui începură să vadă cu ochi răi pasiunea lui pentru citit. Când se ascundea cu o carte, pe care o împrumutase de la preot – trebuia să și-o câștige prin măturatul frunzelor din curtea bisericii sau prin apăsatul foalelor la liturghie –, îl

batjocoreau pentru aiurelile lui culturale și asmuțeau frații împotriva lui că ar vrea, vezi Doamne, să se dea mai mare decât ei.

Și-a strunit răbdarea să nu se lase descurajat și să își impună punctul de vedere scrâșnind din dinți și mușcându-și buzele de la o carte la alta, și era mândru de această perseverență. Mai mult decât de știința lui, de care nu era sigur. Da, bunicul Emil se simțea ca un spărgător care a sustras lucruri de valoare și căruia nu-i este permisă nici o greșeală dacă vrea să nu-și dea pe față înșelătoria. Nu-și putea ascunde niciodată ca lumea încurcătura. Oscila între încrâncenarea cu care-și susținea dreptatea – ca un hoț incapabil să accepte că s-ar fi murdărit cu bunul altora –, și lipsa de curaj sau chiar conștiința vinovăției.

La început bunicul Emil a fost decepționat de tata și de comportamentul lui. El așteptase un institutor cu experiență, cel puțin un bărbat de vârsta lui care impune respect. Față de Ludwig Wieland nu putea avea nici un fel de respect; era prea strălucitor, prea tânăr. Da, i se părea edificator faptul, că-l întâlnea pe tata în grădină adunând melci și săpând răzoarele năpădite de buruieni, în loc să stea să studieze în școală. Și când învățătorul Wieland recunoscu cu un zâmbet și fără nici o urmă de jenă că urmase un curs scurt de perfecționare în învățământ care durase șase luni și că, din păcate, trei dintre ele trecuseră deja când a intrat el în institut, bănuielile lui Emil Sallmann s-au întărit. Acest Wieland nu era conștient de misiunea lui și ocupa un post nepotrivit. Ăstuia nu-și putea încredința fiica. O porni abătut înspre poarta grădinii și pe ulița satului îl și apucară durerile lui de cap cu o asemenea furie, încât bunicul aproape își pierdu vederea – fusese gata, gata să intre într-o mașină care transporta lapte.

La rândul lui, Wieland nu se îndoia de vocația lui de învățător. Doar se trăgea dintr-o familie de institutori. Nu i se putea reproșa nimic la limba latină, și engleza o stăpânea bine. Era fascinat de geografie, teoria eredității a lui

Mendel o știa pe de rost, iar să distingă ciupercile și plantele fusese pentru el, încă din copilărie, cea mai mare pasiune. Nu, el nu pregetă nici o clipă și începu imediat să predea în fața a optzeci de copii speriați și setoși de cunoaștere de la clasa întâi și până la a opta.

Tata îi lăsă cu gura căscată când se urcă în clasă pe o scară ca să desprindă cu grijă un cuib de rândunici, pe care îl duse profund mișcat de la bancă la bancă. În zilele fierbinți îi întâmpina în sandale, într-o cămașă albă, pantaloni scurți, agitând în mână o plasă de prins fluturi; își împărțea copiii în rânduri de doi câte doi. Și o porneau spre pădure cântând și fluierând. În această perioadă și-a construit prima violă da gamba, a cioplit lemnul, și-a procurat clei de la tâmplar și păr de cal de la țărani, iar preotul din Reichenbach îl ajutase și el cu corzi confecționate din mațe. Țopăind și săltând, tata îi învățase pe cei optzeci de copii ai lui, în umbroasa grădină a școlii, contradans. Da, îl respectau pe tata care povestea atât de captivant despre aventurile lui de aviator, recita poezii de Rilke, îi familiariza plin de zel cu rima și metrul și, în curând, avea de gând să se ocupe și de apicultură. Era sever și nu prea, punea preț pe valoare și dreptate și nu amenința niciodată cu bătaia.

Și mama? Mama se furișa după-amiaza, timidă și cercetătoare în jurul școlii vechi. Sau își pierdea timpul cu alte fetișcane îndrăgostite de tata, în lăstăriș, lângă râu. Chicotind și flecărind în șoaptă, îl spionau pe învățătorul Wieland care își vopsea gardul în albastru. Uda floarea-miresei și garofițe, dispărea cu o găleata în cireș, se întindea pe șezlong, scria poezii, citea. Din când în când alerga cu un fluier de apicultor în gură și cu fața înfășurată cu un văl la stup, într-un colț al grădinii, nu departe de pârâul care bolborosea și mama se ascundea și mai mult în lăstăriș de frică să nu o descopere învățătorul.

O supăra că nu era singură în ascunzătoare, de unde grădina și școala se vedeau cel mai bine. Nu voia să-l împartă pe tata cu nimeni și în orice caz nu cu astea trei gâște care

nu știau altceva decât să pălăvrăgească și să se dea mari. „Pssst!" făcea Elinor și le dădea un ghiont. Mama era mai mică și mai firavă decât cele trei și nu avea sâni. Asta era rău, dar cel mai rău era când cele trei începeau să-și imagineze cu vocea gâtuită lucruri respingătoare – lui Elinor i se păreau atunci vulgare și ordinare. Își strângea pumnii până la durere, simțea pur și simplu că plesnește de scârbă și mânie.

De obicei era mereu prima la râu și părăsea lăstărișul ultima, zgâriată pe brațe și picioare. Mama nu se sinchisea de asta, nici că stătea ghemuită printre păduchi de frunze și mușuroaie de furnici pe care și le alunga cu palma de pe fustă. Când în școală nu se întâmpla nimic pentru că probabil învățătorul Wieland trăgea un pui de somn, mama citea romanul lui Rilke *Laurids Brigge* pe care îl descoperise la bunicul Emil. Nu-și bătea capul dacă pricepea sau nu ceva. În curând știu pe dinafară primul și al doilea capitol și le putea declama fără greșeală. Îl venera pe Ludwig Wieland, curajul de pilot, naturalețea și cunoștințele sale o impresionau enorm pe mama. El nu trebuia să silabisească cum făcea tatăl lui Elinor. Știința lui Ludwig Wieland nu era apăsată de încrâncenare și efort.

Cu siguranță iubirea mamei era copilărească, încâlcită. În secret făcea tentative de a se apropia de învățător pe care, pe de altă parte, el nu trebuia să le observe, compunea scrisori – jumătate din textul lor conținea rime bolovănoase, jumătate era plin cu citate din Rilke – și le arunca într-un copac scorburos. Asta era cutia secretă de scrisori a mamei. A furat un inel de la verișoara ei de la birt, pe care l-a aburit cu propria ei suflare și pe urmă l-a lustruit, și când Ludwig Wieland se afla în grădină, a fugit ca o nebună sus, la locuința lui care era deschisă, cu ușile date de perete, s-a uitat, cuprinsă parcă brusc de febră, în jur și a găsit o crăpătură în scândura patului; o ascunzătoare mai potrivită nici că se putea. La ore nu ridica niciodată mâna să răspundă, stătea în colțul din fundul clasei închisă în ea și mută, sorbindu-i învățătorului vorbele de pe buze. Nu era deosebit de atentă,

decât atunci când el recita poezii sau își lua viola da gamba. La engleză, istorie și geografie rezultatele lui Elinor erau slabe. Și, când Ludwig Wieland scotea elevii la tablă și o striga pe Elinor, aceasta începea să se bâlbâie disperată, nereușind să îngaime nici un răspuns.

O fi fost iubirea mamei copilărească, dar inofensivă sau capricioasă nu era. Se insinua tot mai mult în inima lui Elinor și voia să țâșnească afară, voia să-i iasă din piele! S-ar putea ca din disperare să se fi înfipt mama în cele trei gâște, care apăreau tam-nesam în ascunzătoarea ei, o ațâțau, o făceau să devină arțăgoasă, o turbau pur și simplu. Dintre toate trei Mechthild turuia cel mai mult. Își permitea ca premiantă a clasei să fie obraznică din cale-afară și greu de suportat, se fudulea cu tot ce-i venea la gură, fie cu engleza ei subțirică și cunoștințele de geografie, fie cu experiențele menstruale și cu sânii rotunzi. Mama își astupa ambele urechi sau urla: „Taci odată din gură!", ceea ce nu o leza deloc pe Mechthild, dimpotrivă, mai curând o provoca. Într-o după-amiază a afirmat că el, învățătorul Wieland, s-ar fi îndrăgostit nebunește de ea, dar nu îndrăznește s-o arate. „Îmi face cu ochiul când nu vede nimeni și se uită fâstâcit în răscroiala rochiei mele." Se ridică veselă și plină de ea, își trase fusta în sus până la chiloți și-și atinse cu două degete, acolo sus, partea interioară a coapsei. „Aici, oftă ea, aici să pună mâna!"

Mama se aruncă urlând asupra ei și își înfipse dinții cu sete în coapsa cărnoasă, exact în locul unde arătase. Nu se sinchisea dacă simțea sângele pe limbă, dacă și celelalte o zgâriau și o călcau în picioare, dacă a primit o lovitură de ciomag și pe urmă și pe a doua – atârna de coapsa aia, se zbătea, nu, nu voia cu nici un chip să-i dea drumul. Și Wieland care trebăluia, la numai zece pași distanță, la centrifuga de miere, privi uimit înspre tufișul mișcător de lângă râu, de unde veneau țipete asurzitoare. Sări gardul grădinii dintr-un pas și la al doilea era deja pe malul celălalt.

Prima pe care a reușit să pună mâna a fost mama. O târî trăgând-o de-un braț afară și ea stătea în fața lui ciufulită, cu hainele sfâșiate și cu buzele pline de sânge, în fața învățătorului, care nu înțelegea nimic, și, mai curând din groază, decât pentru a o pedepsi, îi dădu trei palme răsunătoare. Numai lui Mechthild, care se milogea de el, nu-i dădu nici o palmă. Ea țopăi la brațul lui în drum spre școală. În casa scării Wieland se întoarse spre mama și îi ordonă cu o voce severă să-i spună tot veterinarului Fleitmann – alt doctor nu exista în Reichenbach. Ea asculta mecanic și pe când alerga prin sat și-l înștiință pe doctorul Fleitmann de cele întâmplate, mama fierbea toată de necaz și de rușine.

Nimeni nu a aflat ce se întâmplase de fapt, nici una dintre cele trei nu a vrut să trădeze secretul. Tata nu a reacționat în nici un fel, decât prin tăcere sau răspunsuri fără noimă. A vrut să ia o decizie, dar a capitulat repede.

Nici una dintre fete nu s-a mai aventurat în ascunzătoare în afară de Elinor care era obsedată de învățător. La vremea prânzului se strecura cu atenție în câmpul de secară unde n-o putea vedea nimeni, până la pârâu, și respira ușurată când rămânea din nou singură. Singură cu Wieland, se înțelege, care își mijea din când în când ochii și fixa bănuitor celălalt mal. Abia ploaia și furtunile de toamnă o goniră de acolo și mama se retrase în odaia de la han, unde bunicul Emil se sfârșea de durere. Își ridică privirea din perne, când o auzi plângând. Și când ea s-a ghemuit, în sfârșit, pe patul pe care îl împărțeau amândoi, el și-a întins mâna și a mângâiat-o pe Elinor, până când a luat-o somnul.

Iubirea lui Elinor era încăpățânată. Începând din mai 1948, Ludwig Wieland primea vizite în locuința lui de la școală și, în ciuda tuturor măsurilor de precauție – vizitatoarea sosea totdeauna vineri după lăsarea serii, cei doi nu se arătau niciodată în grădină și se ascundeau în locuința lui Wieland până duminică noaptea –, Reichenbachul știa exact ce se petrece. De mama, ce să mai vorbim; nu lăsa să treacă o zi fără să dea pe ascuns târcoale școlii. Cu inima

bătând să-i spargă pieptul gonea pe bicicletă de la marginea pădurii, pe povârniș în jos și nu-și lua ochii de la locuința așezată mai la deal.

Într-una din aceste zile calde de mai – greierii țârâiau pe câmp, de la iaz venea orăcăitul broaștelor – a descoperit la fereastra lui Wieland de la etajul întâi o făptura blondă goală, goluță. Speriată și încordată cum era, mama nu a fost atentă și s-a rostogolit în groapă. A rămas pentru o clipă întinsă pe jos printre urzici și pietre ascuțite, nu avea nici putere, nici curaj să se elibereze de bicicletă și să se ridice. Pe Elinor o dureau toate. Brațele și picioarele îi erau amorțite, dar cea mai groaznică era apăsarea din piept. Din groapă a putut să-l recunoască pe Wieland, care apăruse între timp la geam și-și ținea prietena îmbrățișată, o săruta pe ceafă, pe ureche. Delicat și cu multă grijă Bel-Ami îi freca sfârcul între degete.

Mama nu se înșelase. Da, se simțea ușurată să vadă o femeie străină în brațele lui și nu o tută din clasă sau din sat care se holba la Wieland cu ochi de vacă. A aflat cine era făptura aceea de un blond spălăcit. O chema Ingeborg Witt, fusese asistentă la serviciul de informații aeriene pe aeroportul din Dijon, unde îl întâlnise pe Wieland, cu care a început un mic flirt. După ce amândoi s-au învoit ca să petreacă o săptămână încheiată la Paris, au ascultat concerte în sala Pleyel și au vizitat Muzeul Rodin, s-au îndopat cu ridichi și franzelă și noaptea s-au plimbat pe malul Senei braț la braț, acompaniați de muzica acordeoanelor și de luna plină, Ingeborg s-a îndrăgostit zdravăn de Bel-Ami. În mica pensiune din Montmartre se strecura pe vârfuri la patul lui Wieland pe care-l împărțea cu el până la ziuă.

Abia în ziua plecării i-a mărturisit că era căsătorită, ceea ce pe Bel-Ami, pe de-o parte, îl liniști, pe de alta, îl indispuse. Se simțea înșelat, da, și în același timp, odată cu confesiunea lui Ingeborg se ivi un pretext practic să pună în curând capăt unei aventuri iscate din plăcere și nu din iubire – în ochii lui nu era mai mult de atât. Nu a mai răspuns la

scrisorile lui Ingeborg, care soseau din Dijon la Nancy și, când a zăcut bolnav de icter în spital la Dresda, chiar în salonul lui.

Fusese o întâmplare care o ajutase pe Ingeborg Witt să ajungă în mai '48 la adresa tatei, și nu o promisiune care să-i unească din nou. Ea sosi sugrumată de emoție la Reichenbach, unde căzu ca un meteorit direct în locuința lui Wieland care o privea perplex. „Sunt liberă", hohoti Ingeborg cu capul la pieptul lui, „soțul meu a căzut pe frontul de est." Și din comoditate sau din compasiune Bel-Ami s-a cuplat din nou cu Ingeborg, dar ținea să păstreze o discreție totală. Nu a luat-o niciodată de la gară, trebuia să se furișeze până la școală pe căi ocolite. Nu, această iubire pe furate cu o femeie care fusese căsătorită și în curând împlinea treizeci și cinci de ani – Wieland avea doar douăzeci și șapte – nu putea s-o deranjeze pe mama absolut deloc.

Bunicul Emil era cel ce aflase secretele lui Wieland. În decurs de câteva luni se împrieteniseră și când durerile de cap îl terorizau, bunicul o pornea târâș-grăpiș la scoală, mai bine decât să se plictisească cu rudele de la han. Judecata lui veninoasă din prima zi de școală și-a schimbat-o repede: chiar un ușuratic și un cap sec nu era Wieland ăsta. Ședeau împreună în grădină la umbra mărului și a cireșului și discutau aprins. Cum ajunseseră să se tutuiască nu știa nici unul din ei. Tata împărțea cu Emil mâncarea lui preferată, clătite cu mure, iar bunicul, care nu avea niciodată poftă de mâncare și nu putea să sufere clătitele, accepta ca unul mort de foame. Venea un zumzet dinspre stup. Apele pârâului susurau și ei se certau aprins până cădea întunericul despre importanța lui Goethe ca naturalist, pe care Emil o numea modestă și premodernă, ceea ce Ludwig nu admitea cu nici un chip. Cercetările lui Goethe în domeniul științelor naturii nu sunt nici până în ziua de azi recunoscute cum trebuie, ridică el glasul, iar pentru spiritul mărunt al disciplinelor școlare o adevărată calamitate. Între cei doi nu se ajungea niciodată la o neînțelegere insurmontabilă – la despărțire

mergeau bătându-se pe umăr până la poarta grădinii și bunicul îi făcea cu mâna îndelung, până dădea colțul la piața satului.

Tata se temea de controverse răutăcioase, iar Emil era prudent, la rândul său. Nu voia, cu nici un preț, să-și strice prietenia cu învățătorul. Nu cunoștea pe nimeni în Reichenbach, pe care să-l fi putut impresiona cu erudiția lui, în afară de tata. Ăsta era lucrul cel mai important pentru bunicul Emil: să-și întoarcă, așa cum întorci un ceas, „cutia craniană ruginită" și s-o pună din nou în funcțiune. Suferea ca un câine din cauza faptului că uita, consecința rănirii lui foarte grave. Fusese răsplătit cu o placă de fier în cap și trăia într-o frică permanentă că-și va pierde memoria complet.

Faptul ca nu-și mai amintea romanul după care îi dăduse numele lui Elinor la botez îl înnebunea pe bunicul. În carte era vorba de o familie de aristocrați englezi, cam prin jurul lui 1820, și cartea ar trebui să fi fost scrisă pe vremea aceea. Nu, titlul și autorul zburaseră din mintea lui Emil când s-a întors acasă rănit de pe front. Și asta în ciuda tuturor mizeriilor pe care le suportase din partea naziștilor pentru numele Elinor, când a fost bănuit a fi un admirator ascuns al Eleanorei Roosevelt. Decenii în șir trebuise să-și stoarcă creierii – și abia după ce fiica lui murise și fusese înmormântată bunicul Emil descoperi cartea într-un anticariat de la Sachsenhausen.

Să fi fost reală chestia cu placa de fier? S-ar putea să-mi fi încropit explicația asta când eram copil din observațiile lui. Credeam, de pildă, că de vină pentru dialectul lui din Hessen era această placă de fier din capul lui care-i mutila limba. Mama vorbea limba literară germană învățată cu mult zel, iar idiomul saxon al tatei era prea slab ca să mă facă să mă îndoiesc de presupunerea mea. În copilăria mea nu se ducea lipsă de invalizi de război, ceea ce am putut să observ în scurtele noastre vacanțe la băile din Lichtenberg, și când vecinii și negustoreasa pălăvrăgeau cu accent din Hessen,

trebuie că împărtășiseră și ei destinul bunicului și aveau plăci de fier în cap!

Numele bunicului l-am întâlnit în jurnalul tatei. Din însemnarea de trei rânduri se puteau observa o nuanță de ironie și aroganță. Cu ocazia unei adunări la școală, cam pe la sfârșitul lui octombrie '49, trebuie că bunicul o făcuse rău de oaie. Încurcase „bidiviu" cu „bigudiu" și „Renaissance" cu „Nécessaire". De la o vizită la alta pe care i le făcea tatei, nesiguranța sa creștea tot mai mult. Făcea confuzii pe bandă rulantă, se încurca la neologisme, la numele de scriitori și filozofi, amesteca datele istorice și când Ludwig izbucnea în hohote de râs, bunicul intra într-o derută totală. Era cumplit să fii descoperit că ești un potlogar, un escroc, și în septembrie '50 și-a întrerupt vizitele în locuința de la școală, fără vreun pretext sau vreo scuză, și învățătorul Wieland nu s-a dus nici el, în răstimpul acela, la han, ca să afle ce se întâmplase cu bunicul, de parcă nici n-ar fi observat lipsa lui.

Între timp Elinor mai avea puțin și împlinea șaisprezece ani, crescuse înăltuță, oricum nu mai era copil. Se zăvora în odaie să nu se vâre nimeni în intimitatea ei și se repezea la oglinda din mijlocul șifonierului. Își privi respirând precipitat și cuprinsă de emoție părul de pe pubis, picioarele și sânii care împungeau. Era cârnă și stropită cu pistrui fața mamei, pistruii nu se lăsau din păcate răzuiți, iar verișoarele de la han și mătușile o numeau, pline de satisfacție, pușstan; între timp obrazul îi devenise supt, aproape sever.

Elinor nu mai lua parte la orele lui Wieland. Pregătirea lui profesorală asigura numai programul școlar de la clasa întâi până la a opta, nu și până la a zecea, și mama trebuia să se legene într-un autobuz până în satul vecin. Ca să nu fie dată uitării de către profesor, îl imploră pe Emil s-o ia cu el în vizitele lui la locuința din școală. Nu, ea nu mai era lucrușorul ăla timid, care se disprețuia și prefera să se ascundă. Era cazul ca Wieland s-o privească mai atent, acum când era din nou fără femei.

Spre durerea lui Ingeborg, bărbatul ei dispărut se întorsese acasă bolnav și înfometat, o epavă, o stafie pe care la început n-o recunoscuse, când i-a apărut în camera din Schwalbach. „Cine sunteți? Ce vreți de la mine?" îl luă Ingeborg la întrebări și când acesta îi răspunse: „Sunt bărbatul tău", izbucni într-un strigăt de spaimă. În locuința din școală sosi o scrisoare plină de amărăciune împotriva destinului care o lovise nemilos, împotriva bărbatului străin cu care era căsătorită și, copleșită de durere, își luă rămas-bun de la Ludwig Wieland din Reichenbach.

De cele mai multe ori Emil refuza categoric ca fiica lui să-l însoțească la învățător. Ea nu avea de unde să știe de ce, trebuia să-l implore și să-l roage până se lăsa înduplecat. Destul că se blama în fața prietenului – dar în fața propriei fiice voia să fie scutit de rușinea asta. Bel-Ami îi tratã pe amândoi în grădină cu clătite cu mure pe care le mâncă singur până la urmă – Emil își împinse farfuria la o parte și mama uită să mai mestece și să înghită de emoționată ce era. Prea nu-și putea lua ochii de la buzele lui Wieland care păreau date cu vopsea violet și se mișcau fără încetare. Sporovăia și sporovăia, povestea despre apicultură, li se destăinui că avea intenția să construiască anul viitor o spinetă și, fiindcă mama nu-și ieșea deloc din rigiditate, se arătă dispus să-și ia dosarul, îmbrăcat în pânză cerată, și să le declame cel mai recent sonet al său. Firește, Emil pregătea curmarea bruscă a acestor vizite. L-a apucat un acces de tuse sau a fugit din cauza unei albine în zigzag înspre poarta grădinii refuzând să mai ia loc. Bunicul Emil s-a simțit ușurat abia când și-a luat la revedere la brațul fiicei sale.

Când a început să se opună categoric să mai facă vizite la locuința învățătorului, mama a fost disperată. Și lucrurile nu s-au oprit aici: fără să anunțe pe nimeni în prealabil și fără să-și ia rămas-bun de la clienții obișnuiți ai hanului, Ludwig Wieland părăsi Reichenbachul. Preotul spunea că s-a decis să candideze pentru un post de învățător în Taunus.

Alții erau de părere că în Spessart. Și au trebuit să treacă trei ani până când mama a aflat unde se aciuase.

Nu-l putea uita pe tata. Umbla copleșită de tristețe în jurul casei din vechea școală și murmura toate versurile sonetelor lui Ludwig Wieland, pe care le știa pe de rost. Înainte de culcare îi rostea numele suspinând, plângea în vis sau îl mângâia pe bunicul Emil și se rostogolea înspre marginea patului când o trezea: „Ce ai, pentru Dumnezeu? Ce-i cu tine, Elinor?"

Când pe la începutul anilor '50, mama s-a dus la școala de comerț din Frankfurt, în curând a adunat în jurul ei un roi de admiratori pe care îi observa când detașată, când amuzată. Până una, alta, câteodată își dădea întâlnire cu cineva și uita de întâlnire cât ai clipi. Pe malul Mainului a acostat-o un telegrafist, care îi amintea dureros de tata, cu ochii lui albaștri, cu statura lui zveltă și cu părul lui blond. Din păcate nu avea habar de Rilke și de poeziile lui și nu știa deloc să cânte la viola da gamba. La a zecea plimbare pe care o făcuseră până la podul de fier, când a prins-o pe mama de mână, vrând să o țină într-a sa, a încasat o palmă. „Din chestia asta a noastră n-o să iasă nimic!" declară ea neîndurătoare și alergă urlând spre casă. Cu ce o încălzea să fie privită drept capră intelectuală, inima mamei era dată!

Cum a ajuns la adresa tatei n-aș putea spune. Știu că își ieșise din minți, își pierduse complet capul, căsca gura ore în șir pe străzile bombardate ale Frankfurtului, hoinărea fără țintă în jurul grămezilor de moloz, al șantierelor și ajungea abia către miezul nopții acasă. Sau ședea cât era ziua de mare în sera locuinței din Sachsenhausen, unde Emil și ea ocupau, între timp, două camere subînchiriate; zăcea deci acolo, între trandafiri uscați și ghivece de flori pline de praf, împietrită, inabordabilă. O ridica din fotoliul de răchită bunicul, firește, și-și ducea fiica inertă în pat.

Ca să poată să conceapă o scrisoare, care să nu fi sunat total confuz, exaltat sau crispat, i-au trebuit mai multe săptămâni. A dus-o, cu inima bătând să-i spargă pieptul, la poștă

și a așteptat, copleșită de teamă, răspunsul. În zadar, răspunsul nu venea. Tata primea o grămadă de scrisori de la admiratorii lui, foști școlari din Reichenbach, pe care le citea cu un zâmbet, le punea deoparte și nu le mai dădea nici o atenție. Într-o zi cu mult vânt, în aprilie, mama a luat pe furiș câteva pastile calmante și analgezice din sertarul de la noptiera bunicului, s-a așezat rece și hotărâtă într-un tren care circula cu aburi până la Lichtenberg. În dreptul stației Stadtwald începu să tremure. Și de la Dreieichenhain, mama se îndopă, cuprinsă de panică, la întâmplare cu tabletele lui Emil. În gara adormită din Lichtenberg, coborî pe jumătate oarbă în aerul de afară și nici nu observă când își pierduse un pantof, care-i rămăsese prins în platforma vagonului. Stomacul mamei se zbătea în spasme dureroase. Și, când un responsabil al gării îi sări în ajutor, vomă pe uniforma lui. A alergat palidă și fără vlagă până la casa tatei – o oră a durat până a găsit-o. El nu era acasă când a bătut ea la ușă. Mama s-a așezat pe un scaun în grădină, ciulind urechile la albinele zumzăitoare și la freamătul tufișurilor, și dormi până când ușa de la grădină scârțâi și tata își duse bicicleta la butoiul cu apă de ploaie.

7

Trebuie să fi fost o zi de aprilie din anul '69, când Rosalinapaulina se îndreptară cu pași mărunți, braț la braț, până la cotul uliței, la capela sfântului, în dreptul căreia se ridica un munte de gunoaie, unde bâzâiau muște grase pe portocale putrede, spaghete terciuite și resturi de carne și un fum puturos de la roți de cauciuc ars se ridica în văzduh, ca să prindă în pioneze o bucată de carton pe care se puteau vedea niște mâzgălituri: „E o rușine să-l jignești și să-l profanezi pe sfânt. *Vergognatevi!*" Cizmarul Fabrizio stătea pe scaunul lui la soare; scuipă un cui pe care-l ținea în colțul gurii și începu să tune și să fulgere împotriva radioului

hârâitor al plăpumarului: *„Disperato morirò!* Am să mor de oftică!" În această zi Luca frână în fața casei pentru prima lui oră de meditație, sări de pe bicicletă, pe care și-o puse pe umăr ca s-o ducă în casa scării, unde era ferită de hoți, și își anunță sosirea printr-un fluierat care o făcu pe mama să tresară. Eu îmi băgasem pe bune în cap să învăț fluieratul ăsta. Tata puse la îndemână repede două hârtii de o sută, se retrase să citească în dormitor și avea să se arate din nou după ce Luca va fi plecat.

Tata se purtase ciudat în aceste săptămâni. Nu afirmase el răspicat că zâna lui nu o să învețe nimic de la un student în al treilea semestru, care nu avea nici o experiență de profesor de limbi străine și nu avea în cap decât idei teribiliste? Vai, și cum se mai înșelase! Au fost de ajuns patru săptămâni de predare ca mama să înceapă să vorbească. Vorbea fără să roșească, fără să-și învârtă pe deget zulufii dezolării și fără să se scarpine cu neastâmpăr pe brațe și picioare. Luca o corecta plin de atenție și-i mâzgălea, cu zel moderat, în caietul de notițe, conjugări și expresii uzuale, pe care ea nu le cunoștea.

În curând vizitele lui începură să se prelungească, și tata care, cum era și de înțeles, nu avea de gând să se încuie veșnic în dormitor, căzu în damblaua ruinelor; bătea cu piciorul cărările unde se erodau resturi din zidurile orașului, o pornea pe malul Tibrului sau lua autobuzul până la Appia Antica și nu se lăsa intimidat de caniculă și de norii negri, care se învălmășeau în partea de vest a cerului anunțând furtuna. Era posibil, și m-a întrebat dacă vreau să merg cu el. Iar eu am refuzat – plin de remușcări. Era mai vesel să rămân cu mama și cu Luca, decât să alerg până fac băsici alături de tata care făcea pași de uriaș și nu-mi dădea nici o atenție.

Era mai vesel, da, și în afară de asta voiam să-i am pe amândoi sub ochi. Citeam, nu prea atent, *Tom Sawyer*, pe care îl luam cu mine în camera de zi, când începea meditația mamei. Și cum era să-mi scape că la a treia sau la a patra

despărțire, în coridor, luă cu sfială mâna mamei într-a sa și o mângâie. Iar mama, care la început reacționă speriată și-i șuieră printre dinți un *„Lasciami!“*, își schimbă în curând comportamentul. Părea acum mai curând înveselită decât îngrozită, când Luca o gâdila pe ceafă sau o trăgea ușor de păr și ea bolborosea cu o voce din gât pe care nu i-o cunoșteam: *„Luca, che cavolo fai?“*

I se confesase într-una din orele de meditații că n-ar fi fost calabrez. Și că s-ar fi născut într-un sat din Lucana numit Oppido. Ca să-și piardă urma și-ar fi făcut rost de un alt pașaport. „Să ți se piardă urma? De ce?“ „Tata nu trebuie să afle niciodată unde mă ascund“, răspunse Luca, „altfel îmi rupe gâtul. I-am furat automobilul ca s-o întind de acasă și pun prinsoare că nu și l-a mai recuperat. Mai întâi am fost la Potenza când mi s-a terminat benzina. Cap sec ce sunt, am uitat să șparlesc de la tata o canistră plină ochi. Doar depozita benzină. Din păcate mi-am organizat prost fuga.“

„Și tu n-ai avut bani la tine?“ „O sumă modestă“, răspunse Luca, „și pe aia a trebuit s-o țin cu dinții. Și unde mai pui că nu aveam decât șaisprezece ani și muream de frica unui control. Am lăsat mașina tatei la marginea unui câmp și am călătorit într-o căruță trasă de un catâr până la Ruoti unde m-a luat un camion.“ „Cum, aveai numai șaisprezece ani“ bâigui mama îngrozită, „și stăteai la volan?“ „Oho, să conduc mașina bineînțeles că știam. Învățasem de la tata, care era căpiat după Fiatul lui, pe când aveam opt sau nouă ani. Automobilul lui era un adevărat eveniment în Oppido. Când eram copil rămâneam cu gura căscată uitându-ne la un model dinainte de război, care se afla în curte la vraciul nostru, doctorul Bussoli. Nu știu de la cine pescuise minunea aia, nici când i s-a stricat motorul, pe care nimeni de pe acolo de pe la noi nu a putut să-l repare. Oricum, nimeni nu avea voie să se apropie de Lancia lui neagră, care era împodobită la toate colțurile și marginile cu dungi de crom scânteietor. Când noi, copiii, mergeam la furat pe

întuneric, în curtea lui, și dădeam târcoale mașinii doctorului Bussoli, ne amenința cu pușca lui cu alice și trăgea chiar o salvă în sus. O dată a împușcat din neglijență o pisică ce se afla pe acoperiș."

Mama schița o mutră compătimitoare și, când Luca vru să-mi facă cu ochiul, mi-am vârât degrabă nasul în carte. Nu cumva să mă prindă trăgând cu urechea. Până la urmă pe mama ar fi putut s-o deranjeze prezența mea permanentă și ce ar fi costat-o să mă evacueze în cealaltă cameră, ceea ce nu trebuia să se întâmple în nici un caz? Cine altul ar fi stat ca mine cu ochii pe ea?

„Duminica, Bussoli o pornea cu întreaga familie în Lancia lui coborând la vale până la biserică, trei sute de kilometri bătuți pe muchie", continuă Luca, „și noi trebuia să sărim în lături pe ulița îngustă din Oppido, el nu frâna niciodată, era prea înnebunit de viteza lui și, însoțit de noi, o hoardă de copii gălăgioși, sosea în piața bisericii și ne împrăștia în toate părțile cu bastonul lui. Niciodată nu lăsam să ne scape călătoria de duminică a doctorului Bussoli și când după terminarea slujbei trebuia să-și împingă din nou mașina acasă, gâfâind și cu fața roșie ca focul – nu voia să se lase ajutat de nimeni în afară de fii-su – nici atunci nu ne scădea admirația. Până în ziua când tata și-a făcut intrarea în sat cu un Fiat Cinquecento!

Știam de planurile tatei de a-și cumpăra la Torino un automobil, îmi spusese numai mie, mamei și surorii mele, nu. Și, ca să nu scap momentul sosirii lui, am stat trei zile sub soarele arzător pe un zid de pe coasta dealului, nici nu voiam să mai mănânc, iar noaptea mama trebuia să mă ducă acasă trăgându-mă de urechi. În a patra zi, iată că se ridică un nor de praf și în mijlocul lui se hurducă o mașină. Cred că de bucurie mi-a venit să zbor până la tata, să-i îmbrățișez automobilul, cine știe... îmi întind brațele, sar! și aterizez la o adâncime de douăzeci de metri într-o despicătură de stâncă, slavă Domnului căptușită bine cu mușchi și ierburi. Până m-au găsit au trecut ore bune."

„Erai rănit?“ îl întrebă mama. „Dacă eram rănit?“, îi răspunse Luca, „nu-mi mai puteam urni picioarele din loc, amândouă erau rupte și tot corpul mă durea al dracului. Dar nu ăsta era lucrul cel mai rău. Cel mai groaznic mi se părea că auzeam de departe claxonul tatei în urechi și nu puteam participa direct la intrarea lui triumfală pe ulițele din Oppido. Frică mi s-a făcut abia când s-a lăsat întunericul și nu venea nimeni. Da, mă cuprinsese o frică îngrozitoare că am să mor fără să fac cunoștință cu Fiatul tatei“, râse Luca. „Șase luni am stat cu picioarele în gips și tata m-a dus cu mașina lui la mare, până la Neapole și Bari. Pe vremea aia ne înțelegeam bine, tata și cu mine, când aveam șapte ani.“

„Și doctorul Bossoli?“ mă luă gura pe dinainte. „Bussoli“, mă corectă Luca înveselindu-se, „Bussoli cu u. Tu mi-ai înțeles povestea, nu-i așa?“ Se aplecă ușor înainte ca să mă apuce de falcă. „Ăla era terminat, îți spun eu. Când venea cu mașina duminica la biserică, noi, copiii, dădeam cu pietre în automobilul lui. Până când s-a dat bătut și și-a lăsat Lancia pradă ruginei. Dar nu a putut să-i supraviețuiască, a decăzut împreună cu mașina. Într-o noapte geroasă de iarnă s-a târât numai în cămașă și desculț prin curte, până la Lancia lui, și s-a așezat la volan ca să moară. În dimineața următoare era un sloi de gheață.“

Tom Sawyer al meu căzu pe dușumea cu un plesnet și mama tresări speriată. Mulțumită lui Luca nu s-a răstit la mine. El o rugă să-i dea cafeaua, pe care mama uitase să i-o servească și, murmurând o scuză, ea se ridică brusc de pe canapea. Nu trecu nici o jumătate de minut în care am stat încremenit cu ochii ficși în carte, mișcându-mi buzele imperceptibil ca să fac impresie, că s-a și întors. Spre uimirea noastră și-a scos pantofii pe care i-a aruncat cu zgomot pe spineta tatei. „Azi nu rămân acasă. Ludwig vine și-așa abia la miezul nopții și eu n-am de gând să mă acresc aici în suc propriu. Pot să vă invit la un local? O să mâncăm undeva în aer liber, Sebastian, ce părere ai?“

Avea dreptate, înainte de miezul nopții nu puteam conta pe tata care își vizita vechiul aerodrom din Pomigliano și se lăsase însoțit de misitul nostru. Oricum era mai comod în limuzina ambasadei decât în trenul hodorogit în care călătoream laolaltă cu caprele și păsările. Și, în afară de asta, mai nou Sassolino și tata se înțelegeau de minune.

Sassolino obținuse grația tatei cu anticul lui dar arheologic. Un titirez de lut care avea niște șănțulețe pe care se putea înfășura și desfășura o sfoară făcând jucăria să se învârtă. Într-o după-amiază ne-am pomenit cu el la noi pe coridor. Venise cu titirezul. Tata privea jucăria uluit și entuziasmat și când Sassolino i-a spus: „Păstrați-l, dumneavoastră sunteți colecționar, nu eu", și nici nu a vrut să audă de bani, orice ostilitate a tatei împotriva vecinului nostru a dispărut ca prin farmec. Ba mai mult, îl trase chiar de mână, până ce Sassolino se arătă dispus să ia loc în camera de zi, să mai schimbe o vorba, îi oferi misitului nostru și o țigară de foi – o marcă numită „Deutsche Einheit"[1] care rămăsese din colecția bunicului Heinrich și cu siguranță că mirosea a stătut; după ce a tras o dată adânc în piept, Sassolino a renunțat s-o mai atingă. Tata i-a turnat vecinului nostru și un pahar de apă plin cu rachiu și lui și-a umplut doar un degetar; voia să afle urgent de unde procurase Sassolino jucăria. Acesta scoase un oftat: „Am și eu relațiile mele. Mă înțelegeți, nu? Nu am dreptul să le divulg". Era o explicație fără drept de apel și tata se făcu mic în fotoliu.

O, da, cu obiecte arheologice antice se puteau face bani, bani buni, nu se puteau compara cu ce ar fi câștigat el, ca intermediar de locuințe, să nu mai vorbim de veșnicele sâcâieli pe care le suporta din partea clienților. Sassolino pălăvrăgi cu siguranță o oră bună despre piața imobiliară din ce în ce mai complicată și tata, care de obicei nu bea decât o gură de vin la masă, turnă în el rachiu până la refuz, până când ochii i se făcură sticloși. Cu oarecare nesiguranță l-a

1 Unitate germană. (N. tr.)

îmbrățișat la plecare pe vecinul nostru, fie din recunoștință sau de frică să nu-și piardă echilibrul, iar Sassolino, care trebuia să-și țină bine chipiul de șofer și era vizibil mișcat, promise să nu-l uite pe tata și să-i mai aducă și alte vestigii. După ce a plecat, tata s-a repezit la spinetă și a maltratat-o cu asemenea sălbăticie, încât a trebuit să fug de acolo. Nu știu dacă trecuseră zece sau douăzeci de minute – când brusc sunetul spinetei a amuțit. De cum am îndrăznit să ies din camera mea, l-am văzut pe tata zăcând pe jumătate întins pe capacul spinetei; sforăia îngrozitor și strângea în pumn obiectul dăruit de Sassolino.

Tata nu-l mai privea pe vecinul nostru drept un escroc și un șarlatan pe care e bine să-l ții cât mai la distanță. Și nu mai avea nimic de obiectat când sora mea dădea fuga la doamna Beatrice ca să se joace cu pielea de șarpe a lui Sassolino sau cu peștii aurii din bideu. Când voiam s-o luăm la prânz era albă pe vârful nasului și plină de făină în păr. Decupa pătrate dintr-o foaie de aluat și doamna Beatrice le prindea într-un ritm care-ți tăia respirația, între inelar și degetul mare; făcea din ele niște urechiușe, aruncându-le apoi pe o cârpă de vase. Era prea adâncită în munca ei ca să ne observe. Mama o trase amuzată de cosiță. „Lasă-mă-n pace, tâmpito", se răsti Lisa, „nu merg cu tine. Rămân la prietena mea!" și arătă spre doamna Beatrice. Eu stăteam rezemat de perete în vestibul și mă zgâiam la Lili, care ședea pe un taburet lângă frigider și lua cu grijă căpșuni dintr-o ceașcă. Da, ciugulea fiecare fruct, îndepărta atentă caliciul exterior cu frunzulițele lui și mușca doar câte o fărâmă. Bărbia lui Lili, degetele lui Lili erau mânjite cu roșu și pe rochia albastră, cu care era îmbrăcată, puteam să disting stropi mici.

Când suna de recreație, rămâneam în curtea școlii departe de poarta de fier de care se sprijineau Menzing cu admiratorii lui. Se înțelege că ea nu-l scăpa din ochi, dar nu era niciodată singură, mereu apărată de un grup de prietene care turuiau fără oprire, erau grase, aveau fețe groaznice,

pline de coșuri și aparate oribile prinse de dinți și nu puteau, orice ar fi făcut, să concureze cu Lili. Și cu toate astea Menzing nu-i dădea nici o atenție. Poate că nu dădea doi bani pe femei sau, pur și simplu, nu voia să se compromită. În calitate de șef de bandă nu-și permitea să-și piardă timpul cu niște gâsculițe. Și cu atât mai mult față de fanii lui.

Îmi găsisem un colț al meu în curtea școlii unde nu mă putea urmări nimeni din clasa mea să facă mișto de mine sau, și mai rău, să porcăiască, în legea lui, programele de televiziune, pe care eu nu le cunoșteam. Din păcate tata opunea o rezistență de fier când se punea problema să cumpărăm un televizor: „Doar avem deja o găleată pentru gunoi și nu avem nevoie de una care să mai și strălucească", spunea el. Și când insistam din nou sora mea și cu mine – eu o instigam și o mituiam cu ciocolată – și mă încăpățânam să aflu de ce ținea el morțiș să fie prăfuit și anacronic, Lisa i se arunca, implorându-l, de gât și-i turuia pe de rost ce o învățasem : „Tati, dar noi trăim pe fața nevăzută a Lunii!"; tata se repezea atunci la noi ca maimuțica mecanică a Lisei care bătea într-o tobă cu două bețe de lemn, ca ieșită din minți.

În colțul meu din curtea școlii, pe jumătate ascuns de oleandrul cu mireasma lui aspră, care mă făcea să strănut întruna, mestecam fără chef un sendviș cu șuncă și mă ridicam din când în când pe vârfuri ca să prind câte ceva din ceea ce se petrecea la poarta școlii. Lili se comporta de la o zi la alta tot mai îndrăzneț; se lovi chipurile din nebăgare de seamă de Menzing când a sunat de intrare în clasă și a trimis-o pe una din prietenele ei, anume pe cea mai nasoală dintre toate, care, roșie ca focul în obraji și chicotind încurcată, a alergat cu un bilețel, împiedicându-se până la poarta de fier. Asta era prea de tot și Konrad Menzing, care mesteca în scârbă o scobitoare între dinți, lăsă biletul să aterizeze pe jos și-l strivi sub talpa pantofului. Bucuros de necazul altuia, m-am înecat cu îmbucătura din sendvișul meu cu șuncă. O, nu, nu aveam pic de milă față de Lili, care se

târa palidă și distrusă spre școală, respingându-și prietenele. A dispărut la WC probabil cu intenția de a se închide într-o toaletă unde să poată plânge în voie, nederanjată de nimeni. N-avea decât, pe mine mă durea în cot!

În ziua aia am făcut fel de fel de năzbâtii la ore, m-am jucat cu colegul de bancă de-a scufundatul vapoarelor, până ne-a prins profesorul și ne-a trecut un minus în catalog. N-avea decât, mi se rupea-n paișpe!

Și, când Sassolino a claxonat lângă curtea școlii – obișnuia s-o ia pe fiică-sa de la școală –, a dat cu ochii de mine și a fonfăit din toți rărunchii, la volanul Mercedesului ambasadei: „Te duc eu acasă, în doi timpi și trei mișcări, vii cu noi!", am căzut pe banchetă ca o pleașcă lângă Lili, care s-a îndepărtat de mine cu un șuierat veninos; eu eram gata să plesnesc de atâta aroganță. Ne aruncam unul altuia tăceri ostile și reci ca oțelul. Sassolino, care voia să sporovăiască și se vâra zadarnic ca musca-n ciorbă, deschise radioul, dădu de câteva ori ocol în Piazza della Repubblica ca să le facă semn cu mâna la patru suedeze blonde – el ținea morțiș că erau suedeze și vru chiar să pună rămășag cu mine –, care ședeau la o masă în cafeneaua Colonade și expuneau la soare opt picioare albe ca zăpada.

Era o noapte caldă. Umbrele liliecilor fremătau în jurul zidurilor înecate în puzderia florilor de laur. Lămpile pătau asfaltul străzilor cu o lumină gălbuie și în vântul suflând dinspre mare se legănau scutece și cearșafuri, agățate pe frânghii întinse de la o fereastră la alta. Plin de elan, un chelner puse pe mesele pliante care se clătinau farfurii pline ochi și carafe de vin chihlimbariu; veni în grabă în colțul nostru, ne spuse dintr-o suflare ce fel de mâncăruri ne putea oferi, strecură în recomandările lui și un banc, îi făcu mamei complimente și își șterse, în același timp, cu șervetul, unsuros și stropit cu sos roșu, sudoarea de pe față: *„E allora? Cosa vi posso portare, signori?"*

Luca își comandă sardele acre și iuți de îți lua foc omușorul de la ele, paste cu o carne albă, să n-o văd în ochi –

și când ne-a spus că era vorba de mațe de vițel, mi-a trecut toată pofta de mâncare – și o salată în care am descoperit imediat o muscă strivită și am împins-o pe furiș pe roșiile lui. Spre bucuria mea sadică a și mâncat-o. Era tot timpul cu ochii pe mama care se lupta vitejește cu sardele și mațe de vițel, iar el turuia, din nou, de patria lui lucană și de taică-su.

De copil fusese un păduchios de fecior de țăran care locuia cu părinții, șapte frați, un catâr, găini și cocoș, între zidurile înnegrite de la poalele stâncilor calcaroase ale Oppido-ului. Scăpase ca prin urechile acului de malaria ucigașă, iar mama lui căreia îi muriseră trei copii mici și pe una din fetițe o îngropase cu șosete negre în loc de albe – albe nu mai avea –, ceea ce nu putuse să-și ierte niciodată, a urcat în genunchi muntele învecinat ca să-i mulțumească Sfântului Anton, sfântul apărător al Oppido-ului împotriva secetei și malariei. Își turnă praf pe ea, mestecă pământ și pietre și se târî murdară și plină de sânge până la poarta mănăstirii.

Mai marele mănăstirii, Papitto, a promis să facă o vizită familiei. În ciuda spaimei lui paroxistice de contagiune, și-a ținut promisiunea. Și nu în ultimul rând ca să le-o ia înainte vocilor care susțineau că Sfântul Anton ar fi înviat și ar fi scăpat de la moarte pe fiul lui Lubrano cu binecuvântarea sa. Don Papitto era un dușman înveterat al superstițiilor foarte răspândite, pe care trebuia să le domini și să le dirijezi ca să nu devină dăunătoare bisericii. Din motive de siguranță a lăsat să treacă două zile înainte de a-și face apariția în casa lui Lubrano, o gaură puturoasă și plină de mizerie pe jumătate înghițită de stâncă. Recunoscătoare și emoționată, mama Lubrano luă copilul din leagănul care atârna ca un pendul de tavan, printre cazane negre uriașe și tigăi, făcălețe, tocătoare de lemn și clopote pentru capre, toate cocoțate pe un trunchi de copac.

Nimic nu era ieșit din comun la micul Lubrano, dacă nu-i vedeai ochii; ăștia îl făcură pe abatele Oppido-ului să

se înfioare. Cel drept era mat ca pielea unui catâr, lipsit de strălucire și murdar de parcă ar fi fost orb. Cel stâng, la care Papitto s-a și închinat, era de un albastru închis cum e cerul Lucaniei într-o zi de august sau Marea Ionică. Don Papitto părăsi casa lui Lubrano ca un fugar. Da, a uitat chiar să-l și binecuvânteze și a fugit cu rasa fluturându-i peste picioare, până sus la mănăstire, unde s-a încuiat într-o celulă și a refuzat vreme de trei zile să mănânce.

„Și povestea asta e chiar adevărată? Chestia cu ochii?" Mama se aplecă să pigulească amuzată fularul roșu ca focul al lui Luca. „Nu știu", spuse el zâmbind șmecherește. „Azi are doi ochi căprui ca mine." O apucă strâns de mână pe mama și abia când eu am început să mă agit pe banca mea de lemn și, chipurile, l-am lovit din greșeală în fluierul piciorului, îi dădu drumul. „Bee", făcu Luca și trase aer în piept, „bunica afirma sus și tare că așa a fost, până la sfârșit, până și-a dat duhul, că ochiul stâng al tatei fusese albastru când era de-o șchioapă. Și domnul Pepitto nu-l uită pe tata. La opt sau nouă ani tata urca până sus la mănăstire unde lucra la grădină. Avea voie să pună răsaduri de cicoare, să tundă trandafirii, să mătură frunzele căzute fără să se spetească muncind ca pe câmpurile pietroase ale bunicului. Pentru munca lui, Pepitto îl răsplătea cu de-ale gurii, fasole, roșii, pâine și la ocazii speciale cu carne, salam și șuncă sau pulpe de miel, ceea ce bunicii mei nu-și puteau permite niciodată. Și nu numai atât: îl învăța în plus pe tata să scrie și să citească." Luca rupse o felie de pâine ca să facă din miezul ei cocoloașe și continuă: „Iar tata se dovedise a fi ager la minte; curând știa să socotească, învățase repede pe de rost și câteva rugăciuni pe latinește și se familiarizase cu astronomia. Puterea lui de-a învăța era uluitoare. Și înainte ca Papitto să dea ortul popii i-a făcut rost tatei de o slujbă ca servitor la un moșier care locuia într-o casă frumoasă cu multă lumină și aer curat situată pe vârful muntelui, la poalele căruia se afla Oppido, departe de mlaștinile aducătoare de malarie. Și noul lui stăpân se dumiri repede că tata putea

mai mult decât să salahorească, curățând pantofii, dând zăpada și punând fitile la lămpile de gaz". Luca tăcu și aruncă un cocoloș de pâine unui câine vagabond.

„Oh, da, avea trei mari calități care evidențiază un bun administrator: socotea mai repede decât o mașină de calculat și rezolva cele mai dificile coloane de cifre cu ușurință, îi era devotat stăpânului său și" – Luca ridică glasul – „plesnea de îngâmfare și de dispreț față de țăranii din Oppido și de lucrătorii agricoli. Își nega obârșia cu înverșunare. Îi plăcea să se poarte urât cu bunicul, când își folosea degetele la masă – așa era învățat și nu știa să se folosească de furculiță și de cuțit –, până ce, de rușine, bunicul n-a mai pus nimic în gură și a devenit un schelet. Asta nu i-o iert tatei nici până în ziua de azi." Luca îi dădu un picior câinelui care-și ridicase laba din spate lângă banca de lemn pe care stătea. „Și a ajuns până la urmă vechil?" „Da! Când a murit vechiul administrator. O moarte ciudată. I s-a găsit cadavrul cu capul sucit într-un fel îngrozitor și cu părul carbonizat într-un crâng de măslini și, în Oppido, unde îl urau toți și-l porecliseră «câine turbat», se bârfea până și pe vremea copilăriei mele că i se prinsese un liliac în păr și ăsta nu era decât dracul în persoană! El îi arsese părul și vechilul moșierului Damiani, de groază și oroare, și-ar fi sucit capul până ce și-a rupt gâtul. Bunica mea mă urmărea tot timpul când eram mic cu povestea asta. Când dădeam cât puteam de tare din cap a refuz, când nu voiam să recunosc ceva și mă încontram, îmi striga, Luca, vezi să nu-ți sucești gâtul că altfel o s-o sfârșești groaznic ca răposatul vechil al lui Damiani. Bunica mă speria tot timpul. Locuia într-o cameră întunecată cu cel puțin douăzeci de crucifixuri și un Christos cu inima însângerată, da, din inima lui se revărsa un adevărat fluviu de sânge și pentru asta de vină eram numai eu, așa spunea. Că aș fi fost prea obraznic și îndărătnic. Iar eforturile mele de a fi cuminte patru săptămâni au fost zadarnice: fluviul de sânge nu a secat niciodată."

Mă lipeam de mama bosumflat; ea era veselă și exuberantă, nici nu voia să audă să mergem acasă. Mă mângâia absentă pe cap. „Nu-i așa că bunicii tăi nu mai trăiau în casa din stâncă?“ „Oh, nu“, spuse Luca , „s-au mutat împreună cu tata și cu surorile lui mai mici, care nu erau măritate, în casa părăsită a vechilului. Primul lucru pe care l-a făcut tata a fost să ducă la abator catârul, s-a debarasat de tot păsăretul și i-a interzis bunicului să mai lucreze pe ogoarele lui. Asta nu cadra cu poziția lui. Oh, se îmbrăca întocmai ca un domn adevărat, cu vestă și ceas de aur cu lanț, a intrat în organizația fascistă locală, unde a ocupat o funcție importantă și a negociat cu *maresciallo* nostru din sat să se însoare cu fata acestuia. Mama nu avea pe vremea aia decât paisprezece ani și, ca s-o ia de nevastă, au trebuit să se măsluiască registre cu evidența nașterilor și a botezurilor, ceea ce, cu ajutorul lui Damiani, a fost apă de ploaie. Și la fix trei săptămâni de la nunta tatei în fața casei zăcea un hoit de câine.“

„Un hoit de câine? Nu înțeleg.“ Un rest de scrum aprins a aterizat pe bluza mamei. Nici nu a observat când s-a cuibărit în stofă și, fără să-și uite răspunsul, Luca a șters scrumul ăla aprins de pe pieptul mamei. „Asta e o insultă gravă. Un proaspăt însurat care găsește în fața casei un hoit de animal știe că nu a fost primul în patul nevestei lui. Tata nu i-a iertat niciodată mamei chestia asta. Până și azi îi strigă în față «curvă». Și totodată a fost destul de șiret ca să-și justifice, cu hoitul câinelui în fața casei, crima. Da, cu prilejul răzmeriților din toamna lui '49, când două sute de țărani și muncitori agricoli au năvălit peste ogoarele lui Don Damiani și le-au ocupat, el a vorbit la telefon cu prietenii lui creștin-democrați din municipiul Potenza și ăștia au trimis poliția. Când a început să se tragă, normal că țăranii din Oppido au spălat putina cât ai zice pește. Și singurul care rămăsese pe ogoarele lui Damiani, mort de-a binelea, a fost instigatorul comunist Boschetti. Iar pe ăsta îl ucisese

tata, care pândise cu arma lui undeva ascuns, profitând de haosul ăla."

„Din motive de onoare", presupuse mama, „vreau să spun, ca să se răzbune pe rivalul lui?" „Păi tocmai aici e buba", se aprinse Luca, „Boschetti nu era rivalul lui, era un dușman politic! Și când prin Oppido se șușotea că vinovat de moartea lui se făcea vechilul Lubrano, tata, vicleanul meu tată, care mă scârbește numai când vorbesc de el, a răspândit printre neamuri și servitori zvonul că Boschetti a fost cel care i-a dezonorat familia cu un hoit de animal. Da, chiar a forțat-o pe mama să se spovedească la preot, cum a ademenit-o Boschetti cu bani și atenții la fapte rușinoase, ca până la urmă s-o violeze. Tata a mai înflorit presupusa spovedanie a mamei cu amănunte penibile, pe care ea a trebuit să le învețe pe de rost. Nu trebuia să se zăpăcească în fața preotului – ci să-i satisfacă curiozitatea răutăcioasă. Ăla era cunoscut că avea gura slobodă și socoteala tatei a ieșit cum nu se putea mai bine: presupusul viol al lui Boschetti s-a răspândit ca focul și nimeni nu a mai crezut într-un asasinat politic.

Abia când am împlinit treisprezece ani", oftă Luca, „s-a ajuns la un proces împotriva tatei, pe care l-am urmărit dintr-un castan, care era aproape lipit de fereastra sălii de judecată. Diverși țărani citați ca martori primiseră mită de la avocatul tatei. Numai Rocco, pe care îl respecta tot satul pentru meșteșugul cu care cânta la muzicuță, turui ca o cascadă și-l înfundă rău pe tata. Din păcate, Rocco nu a putut să se abțină în depoziția lui să vorbească în rime. Asta era trăsnaia lui, vorbea tot timpul în rime. Păi ce să-i faci unui bărbat care se apropie de o sută de ani, cum să-i scoți gărgăunii din cap? Și judecătorul care îl avertizase zadarnic pe Rocco, nu a consemnat în acte depoziția lui.

În a treia zi de proces", continuă Luca, „am căzut țipând din castan. Poți să-ți închipui cine stătea tremurând în banca martorilor? Mama. A trebuit să repete toate detaliile înjositoare ale acestei întâmplări mincinoase, care îi

aducea tatei achitarea. Și abia când mama – din rușine, ca nu cumva s-o disprețuiesc – mi-a dezvăluit că această poveste cu Boschetti era o invenție crasă, am început să-l urăsc pe tata și mi-am pus în gând să o întind de acasă cu prima ocazie ce mi s-ar fi ivit!"

Nu mai știu dacă Luca ne-a povestit în noaptea aceea de primele lui săptămâni petrecute la Tibru sau asta fusese într-una din următoarele ore de meditații. Când a sărit din camion la Ostiense inima îi bătea de bucurie și emoție. Își pipăia ca ieșit din minți capul, brațele și picioarele: da, el era, își atinsese scopul! Alerga uimit dintr-un cartier într-altul, nu putea să-și clătească destul ochii cu atâtea femei tinere în rochii cochete și lejere de vară, stătea mut și încurcat în fața băieților de vârsta lui, care purtau chipiuri roșii și livrele cu însemnele hotelului unde lucrau, își strivea nasul de vitrinele cu genți din piele de crocodil, briliante și coliere de perle, amețea de mirosul de benzină și de odicolon, de aroma cafelei proaspăt râșnite și a peștelui pe grătar. În sfârșit scăpase de satul lui de baștină puțind a pișat de catâr și piele de capră.

Abia când s-a întunecat, i se făcu urât. Nimeni nu-l observa pe Luca, ghemuit pe marginea unei fântâni și ros de dorul de casă. Da, tânjea după o mâncare caldă și după patul lui. Cu puținii bani pe care-i avea putea să stea cu chirie într-o chichineață sordidă. Sau să trăiască patru săptămâni numai cu pâine și roșii. Adâncit în socotelile lui, își privea bancnotele și nu observă puștiul ăla împuțit – care să tot fi avut vreo opt ani – rezemându-se fluierând de marginea fântânii. Și rămase trăsnit când băiatul îi smulse cât ai bate din palme banii și, sărind pe un scuter care aștepta, se topi în întuneric.

Luca fu în curând năpădit de mizerie, dormea pe pături mucede pe malul Tibrului și mânca ce aduna din cerșit. A șparlit de la un cerșetor care făcea pe orbul o banderolă, ochelari de soare și un baston și în felul ăsta și-a putut crește substanțial veniturile. Dacă mărunțișul adunat din cerșit nu-i

ajungea, buzunărea un nenorocit și abia la al paisprezecelea furt era cât pe-aci să fie prins. În ultima clipă l-a observat pe paznicul bisericii Santa Prassede stând la pândă, a fugit spre ieșire, și-a pus iute ochelarii de soare, a apucat bastonul de orb, rezemat de lespedea unui mormânt, și s-a lovit intenționat de urmăritorul lui. „Scuză-mă, urmăresc un hoț!" rostise idiotul și se repezise înspre stradă.

La masa de prânz ieftină, în localul al cărui client permanent devenise, un birt nenorocit, situat în labirintul de uliţe din Trastevere, se împrieteni cu un chelner. Ăsta era concetăţean cu el, venea dintr-un sat pe nume Policoro de lângă golful de la Taranto și, când zgârcitul de patron moţăia la casă, ăsta îl lăsa pe Luca să mănânce pe gratis. „Vineri noapte o să vină un profesor aici; îi plac puștanii așa ca tine." Când văzu că Luca refuză, concetăţeanul lui începu să pledeze cauza: „E bogat, are vreo patruzeci și cinci și arată bine. Are carte, nu glumă, îţi spun eu, de curând a vrut să-mi explice ce înseamnă plusvaloarea. Chestia aia cu lupta de clasă am înţeles-o, eu contra ăluia", arătă spre patronul care sforăia la casă, „numai că din plusvaloare și ce-o fi fost ea n-am priceput o iotă. Credeam că în cazul plusvalorii se întâmplă cum se întâmplă cu bacșișul meu, înţelegi? Recent am aflat că ar fi rudă cu Togliatti, n-am idee de al câtelea grad, și că e în Comitetul Central. Vezi, am intenţii bune cu tine, poţi să mă crezi pe cuvânt".

Saverio Coccoli, profesorul universitar, era mai curând de șaizeci de ani decât de patruzeci și cinci și cu faţa lui plină de cicatrice, mutilată de o infecţie avută în copilărie, nu se putea spune că era o plăcere să-l privești. De bogat, era bogat. Deţinea o locuinţă cu terasă și grădină la Aventin, unde locuia singur – nevastă-sa și cei doi copii trăiau în străinătate. Saverio nu era aproape niciodată acasă. Alerga de la institutul de arhitectură, unde își rezolva obligaţiile profesorale și administrative, la ședinţele de la sediul partidului, aflat în casa Botteghe Oscure și la parlament, ca să-și ocupe scaunul de deputat în cazul unor alegeri decisive. În afară

de asta era redactor-șef la o revistă de arhitectură, se întâlnea în localuri de noapte cu prietenii și prietenele lui și, din zece în zece zile, trebuia să fie prezent la un alt congres.

Saverio nu-i cerea nimic lui Luca – în afară de prezența lui guralivă, când profesorul venea acasă la două sau trei noaptea. Își făcea un cocteil din campari și vodcă, storcea portocale în el, pregătea cafeaua pe care i-o aducea lui Luca; băiatul stătea pe terasă adâncit în lectură – îi studia pe Karl Marx, Friedrich Engels și Lenin. Petreceau o oră bună, sporovăind și contemplând cerul albastru sclipitor al nopții, pe două șezlonguri din bare metalice Le Corbusier.

În aceste ore de noapte Luca asculta explicațiile lui Saverio la unele pasaje din Marx pe care nu le înțelesese, urmărea povești despre revoluție, de la asaltul asupra Palatului de Iarnă din Sankt Petersburg, sovietele fabricilor din Torino ale lui Gramsci și până la asasinarea lui Liebknecht și Luxemburg, sau Saverio îi împuia capul cu teorii arhitecturale progresiste: la nume ca Mies van der Rohe și Gideon ochii lui Saverio începeau să sclipească aidoma ochilor unui copil în fața lumânărilor aniversare.

Da, Saverio Coccoli i-a făcut rost lui Luca de un pașaport nou, pentru că înainte de a fugi de acasă își arsese legitimația. Nu se mai numea acum Lubrano, pe viitor avea să-l cheme Mazotti, originar dintr-un sat calabrez de lângă granița cu Lucania. Cu ajutorul lui Saverio, care își pusese în joc toate relațiile și îi procură o serie de documente, prevăzute cu ștampile, iscălituri și timbre fiscale, Luca Mazotti a putut să candideze pentru admiterea într-un institut de studii.

Saverio se comporta de parcă i-ar fi fost tată, atent, serios și prietenos. Când s-a întors acasă de la un congres din Paris, la o săptămână după izbucnirea tulburărilor de la Villa Borghese, privi îngrozit cicatricea lui Luca și împiedică excluderea lui din campus. Ce-i drept, a tunat și fulgerat împotriva radicalilor de stânga, luând partea poliției care zădărnicise ocuparea institutului de arhitectură – „și de ce

a trebuit să fie institutul meu? Institutul meu și nu altul, cap pătrat ce ești?" se răstea la el ca un apucat. Și cu toate astea a stat două zile lipit de telefon până când o mână a șters pe furiș numele Mazotti de pe lista neagră. Luca, deși la început fusese suspicios, nu-și ascunse recunoștința. Și de altfel nu avea nici cel mai mic motiv să se aștepte la ceva rău.

Cu atât mai mare i-a fost îngrijorarea când Tata Saverio, împotriva obiceiului, a venit într-o zi fierbinte de august la ora patru acasă, a smuls firul de telefon din perete, și-a turnat vodca pe gât și în câteva minute s-a îmbătat, înainte de a se târî până la televizor și de a se holba cu ochii lui sticloși la ecranul pe care se puteau vedea tancuri înaintând și o mulțime de oameni disperați, întâmpinându-le cu pietre smulse din pavaj, oameni care își sfâșiau cămașa și stăteau cu pieptul gol înaintea țevilor de tun. „Unde e asta?", a întrebat Luca tremurând, când a observat că Saverio plânge. Da, Saverio plângea în tăcere pe șezlongul lui din bare metalice. „Au intrat în Praga porcii ăștia!" îi răspunse cu vocea înecată. „Comuniștii îi împușcă pe comuniști", și începu să plângă cu sughițuri fără să se poată abține.

Luca a făcut atunci o mare greșeală, mângâindu-l pe Saverio. L-a mângâiat pe creștet până ce i-a alunecat mașa, i-a mângâiat obrazul ud și plin de cicatrice și i-a șters profesorului universitar mucii de la nas și din mustață.

Saverio sări ca ars de pe șezlongul lui din metal, se aruncă asupra lui Luca și începu să-l tragă cu priviri imploratoare și ieșit parcă din minți de cămașă. Căzură amândoi pe dușumea, se rostogoliră de pe-o parte pe alta și durerea lui Luca se preschimbă într-o furie oarbă. Fără să întâmpine nici o rezistență, îl aruncă cât colo pe Saverio care încerca să-i mângâie pieptul și îngâna întruna: „Te iubesc", îi vârî mașa în gură și apucă un cuțit din bufetul Rietveld.

Plin de sânge, Luca se năpusti la vecini și îi rugă să cheme o ambulanță. Și când se auzi urletul sirenelor fugi cu bulendrele lui la Tibru și se ascunse într-o șalupă părăsită.

Ore în șir a petrecut întins pe patul cabinei, împietrit de amărăciune și spaimă.

Pe la miezul nopții, când se făcuse întuneric beznă, s-a târât afară, s-a spălat cu apa călâie și scârboasă pe care a scos-o pe covertă cu o găleată din Tibru. Nu a simțit nici o urmă de ușurare, a deschis radioul care se afla pe un raft lângă patul lui, a ascultat trompeta lui Louis Armstrong și vocea lui de glaspapir cântând: „And I say to myself: What a wonderful world", și s-a trezit dimineața la șase sau șapte, când a auzit la radio pronunțându-se numele lui Saverio. Corespondentul lui de presă spunea că victima a dezmințit în fața poliției că fusese vorba de o criză de gelozie. Saverio Coccoli, auzind de intrarea rușilor în Praga, a încercat să-și ia viața din disperare și acum se afla în afara oricărui pericol. A reacționat imediat renunțând la fotoliul lui din Comitetul Central și se gândea serios să-și dea demisia și din partid.

O bucurie sumbră îl cuprinse pe Luca. Fluierând – fluiera „What a wonderful world" –, a părăsit cabina șalupei, a zăbovit o clipă pe covertă în această dimineață strălucitoare de duminică și, înainte de a sări pe mal, a scuipat înciudat în apă: „Îți sunt pentru ultima oară recunoscător, nenorocitule". Și chiar în aceeași zi dădu de Picciotti, care căuta un portar.

„Cred că la ăla s-a simțit mai bine decât la profesorul lui universitar ipocrit", spuse mama încrețindu-și fruntea când zăceam pe plajă la Anzio, câteva săptămâni mai târziu. Da, îmi amintesc: la orizont era un soare ca jăraticul și dinspre mare adia briza, care mă înfiora. „Mai bine? De ce?" mormăi tata, care-și ștergea nisipul lipicios de pe coapse. „Păi, Picciotti ăsta a fost din capul locului o bestie", răspunse mama categoric. „Hmm", făcu tata, se ridică de pe prosopul lui și închise umbrela noastră de soare.

Am și acum chipul lui în fața ochilor diluându-se în umbra albastră a serii. O fi observat tulburarea mamei? Sau bănuia că o să-și piardă zâna? Cred că nici una, nici alta.

Precis că nu se gândea decât la promisiunea pe care i-o făcuse Sassolino de a-i procura un cap delicat de Afrodită din secolul întâi, care putea fi vândut în cercul lui de cunoscuți la un preț ridicat. Când mama începea să vorbească despre Luca – și unele amănunte din povestirea ei le înțelegeam abia când le repeta –, tata asculta morocănos și mut și dădea din când în când cu mâna în aer, ca și când ar fi alungat o muscă. Ce îi strica cel mai mult dispoziția era conflictul mărunt, dar încrâncenat, dintre Sassolino și vecinul nostru Antonio Orizio. Da, Sassolino fusese prea prins în scandalul ăsta al nervilor ca să se mai gândească la promisiunea sa.

Antonio Orizio care era controlor de bilete la un varieteu de lângă gară, unde apăreau pe scenă magicieni și înghițitori de flăcări, femei mai mult dezbrăcate și un conferențiar care scotea pe gură bancuri deocheate, trăia cu nevasta și o soră, la parter. Plătea la biserică – biserica era proprietara locului – o chirie derizorie; își lăsa locuința în paragină și-și făcea nevoile în closetul din balcon. Resturi, coji de portocale, cutii de chibrituri, șire de pește și tot ce nu îi era de trebuință arunca în stradă și nu rareori gunoiul lui nimerea în limuzina lucind de curățenie a ambasadei. Ca să nu mai vorbim de certurile interminabile cu sora și soția, care izbucneau de obicei pe la miezul nopții, când venea acasă de la Volturno. La subsol se pornea un tumult haotic și nevasta sau sora se salvau de Orizio, care agita o tigaie gata să le lovească, alergând în stradă și așteptau o jumătate de oră în cămașă de noapte și desculțe până când sforăitul lui horcăitor semnaliza că puteau să îndrăznească să intre în casă.

Sassolino era de acord cu preoții de la Santa Catarina da Siena și San Giovanni Battista dei Cavalieri: Orizio trebuia izgonit! Găsise doi amatori pentru locuință, un elvețian și un american, care promiteau o arvună serioasă. Cel care nu voia nici s-audă era Orizio. Încăpățânat ca un catâr, refuza toate ofertele unei locuințe într-o clădire nouă și curată în Torpignattara, situată la periferie. Când nevasta sau

sora lui Orizio, era greu să le distingi una de alta – doar aveau amândouă obrajii tumefiați și ochii injectați –, se proțăpeau cu cămăși murdare și chiloți la doamna Beatrice, Sassolino striga: „Face-ți-aș în cur să-ți fac! Nu ne mai atingem noi de mizeria voastră!" Așa ceva nu putea să înghită Antonio Orizio. A mâzgălit pe peretele din casa scării: „Sassolino, coi sfrijit!" și și-a suflat tacticos nasul în cutia lui de scrisori.

Ăsta a fost doar începutul: Paolo Sassolino a adunat căcat de câine într-o pungă de plastic pe care a deșertat-o în fața locuinței lui Orizio. Și Antonio Orizio a aruncat, la rândul lui, într-o noapte, un porumbel mort în dormitorul lui Sassolino și a nimerit la fix: porumbelul a aterizat pleoscăind pe doamna Beatrice.

Dacă îmi aduc bine aminte, această bătălie încrâncenată în doi era în plină desfășurare, când tata a hotărât să fugă, împreună cu mama și cu noi, copiii, la mare, fiindcă atmosfera devenise prea încinsă. Eu adunam scoici, o făceam pe Lisa să se înfioare de poveștile cu rechini și mă cățăram între stâncile ascuțite până sus la vila lui Nero căzută în ruină, unde m-am prăbușit sleit în iarba galbenă. Am adormit și abia strigătele disperate ale tatei: „Sebastian! Se-bas-ti-an!" m-au trezit. A trebuit să rămân în casă patru zile în odaia întunecată a pensiunii din cauza unei insolații acute. Aveam febră, eram prea slăbit ca să mă pot ridica din pat și în același timp pielea care mă ustura ca o carne vie mi se freca de așternutul asudat și plângeam de durere. Mama venea la un interval de câteva ore la mine și mă freca din cap până-n picioare cu o alifie care mă calma.

Când a început să-mi fie mai bine, am tras-o mai aproape de mine, mi-am vârât fața în părul mamei cu lăcomie – mirosea a soare și apă sărată cu un ușor iz de usturoi și nicotină. Ne-am frecat nasurile între noi și ochii gri-bleu ai mamei, stropiți cu puncte minuscule galbene și brune, pluteau prin fața obrazului meu. Mă privea cu mai multă seriozitate decât voia să arate.

Da, mama era veselă, mi-a adus apă proaspătă și mi-a cumpărat pepeni pe care i-a tăiat cu briceagul tatei în felii și i-a curățat de sâmburi; ședea pe marginea patului ca să joace cu mine dame și halma și nu se simțea deloc jignită dacă pierdea de fiecare dată. Când i-am spus că era negresă, s-a năpustit protestând la baie, s-a dezbrăcat în fața oglinzii și-a trimis glasul până la mine în odaie: „Știi că ai dreptate, Sebastian? Am două părți de ciocolată".

Dar voioșia mamei nu era veritabilă. Se rănise când a tăiat pepenele, a fost gata-gata să mute la dame cu piesele mele, a șters cu mâneca figurile de la halma de pe tablă și a trebuit s-o luăm de la capăt. Noaptea luam masa într-un local din port care avea o terasă mică ce ajungea până la buza apei negre spumegânde. Mirosea a alge de mare și benzină, a pește și fum de la grătarul încins. Îmi amintesc de o învălmășeală de umbre lăsate de punțile de lemn, de bărcile într-un balans continuu, de năvoade și cărucioare și de pești agățați cu cârlige pe frânghie, la uscat; de Lisa care nu primise nici un răspuns când a întrebat de ce nu sfârâie când soarele cade bâldâbâc în apă. Lisa țopăia în jurul mesei noastre pe scândurile cu care era podită terasa, până când tata țipă la ea tam-nesam: „Termină odată!" De la masa vecină un bărbat pipernicit cu un aspect mototolit scoase o sudalmă: „*Nazista!*" și tata încremeni.

Lampioanele luminau obrazul încins al mamei și bărbuța de vacanță a tatei, care-l făcea să arate aproape ca un străin care se aciuase la masa noastră. Zgârcit la vorbă, ciugulea scoicile din carapacele negre și spărgea coaja chitinoasă a crabilor uriași, așezați pe o farfurie, iar mama, care sporovăia fără încetare, ambalându-se tot mai mult din cauza tăcerii lui, aduse iar vorba de Luca și tata își linse toate cele zece degete. „Păzește-te de cuțitarul tău!" mormăi el și ochii mamei scoteau scântei de furie.

În ultima seară pe care o petrecuserăm în Anzio, mașina ambasadei condusă de Sassolino opri lângă grămada de pepeni verzi care, decupați din întuneric de două lămpi albe,

arătau ca o oază în noapte. Femei în rochii scânteietoare stăteau în balcoane și șușoteau, perechi de îndrăgostiți se plimbau agale pe chei și Sassolino, care ne făcuse rost de odaie la pensiunea mătușii lui – îi spunea Tante Sophia; parcă o aud strigând întruna „Fiți veseli!", cu o voce care îndemna mai degrabă la indispoziție –, ne învăluia în sporovăiala lui continuă cu ultimele noutăți ale războiului dintre el și Orizio.

Îl amenințase pe Orizio care zgâriase cu un cui, cum îi venise la mână, mașina ambasadei, că o să-i toarne otravă în rezervorul de apă, în caz că refuza să achite costurile reparațiilor, ceea ce l-a făcut pe controlorul de bilete să-și asigure rezervorul cu mai multe lanțuri. „Și nu a plătit?" întrebă mama. Sassolino dădu din cap în semn că nu și un ghemotoc de spaghete îi atârna din gura băloasă pendulând de-o parte și de alta a obrazului. Până una alta își făcea griji; Orizio avea să o ia înaintea amenințărilor lui cu otrava și de aceea a luat la rândul său măsuri de precauție. „Și te sfătuiesc", i se adresă tatei, „să-ți încui bine rezervorul de apă. Cu Orizio ăsta nu poți să știi niciodată. Te pomenești că în cele din urmă confundă rezervorul tău cu al meu și produce un masacru."

În săptămânile următoare Orizio și Sassolino se furișau toata ziua, bună ziua, sus pe acoperiș să controleze lacătele și lanțurile de siguranță. Tata își lungise călătoriile până la Pompei și la templele grecești de la Paetum și cred că simțise mai degrabă o ușurare când zâna lui refuzase să meargă cu el. „La 38 de grade la umbră vrei să vizitezi Pompeiul?" îl întrebă ea oftând. Tata dădu din cap că da, își puse o pălărie de pai pe cap și o porni la gară.

În aceste săptămâni mama se împrieteni cu cizmarul Fabrizio care ședea, când se lăsa întunericul, în fața atelierului său, ne invita să luăm loc pe scăunele și susținea că n-are nevoie decât de două tălpi de pantofi ca să vadă în fundul sufletului omenesc. Da, după cum își folosește un om tălpile i se poate citi caracterul! Lisa se juca lângă noi

cu un cerc de lemn pe care îl făcea să se învârtă în jurul bazinului, și pe treptele ce duceau la casa noastră ședea nevasta lui Orizio – sau sora –, își săpunea ambele picioare și și le rădea fredonând cufundată cu totul în gândurile ei. „Îmi dați voie?" murmură Fabrizio și se aplecă în față. Luă pantofii mamei, pe care ea și-i scoase de bunăvoie, și îi ținu foarte aproape de obrazul lui. Își trecu arătătorul păros în jurul tocului și pe lângă vârful tălpii, își înălță sprâncenele, plescăi în tonalități diferite și se scurse o veșnicie în care de nerăbdare începusem să țopăi și mama își mișca neliniștită degetele goale până ce, în sfârșit, Fabrizio deschise gura.

„Signora!" spuse el cu glas răgușit, „trebuie să vă avertizez, sunteți în pericol." „În pericol?" întrebă mama amuzată, „de ce?" „Nu mai sunteți legată de sol, signora, plutiți! Și asta cu o voință și o hotărâre atât de puternice, încât vă fac surdă la rațiune și avertismente. Nici n-o să observați", spuse Fabrizio, „când o să vă pomeniți în fața prăpastiei!" „Vedeți asta când îmi priviți pingelele?" Plină de veselie, mama își șterse praful de pe tălpi și intră în pantofi: „Cântați-ne ceva, Fabrizio!" Dinspre mare bătea briza și-mi usca pielea transpirată până mă lua cu frig. Și cizmarul Fabrizio cânta cu glas vibrant, ba chiar sugrumat de sughițuri, romanțe și arii și, abia când Lisa adormi în brațele mamei și sforăi ca o micuță locomotivă cu aburi, Fabrizio își vârî în gură un cui. Ăsta era obiceiul lui: când voia să se oprească din cântat, își bătea gura în cuie, cum îi plăcea să spună, și continua să șadă mut cu buzele nituite pe scăunelul lui de cizmărie. „Cine are inima grea n-ar trebui să cânte. Vocea se face țăndări dacă durerea e prea puternică. Da, își pierde mințile, devine turbată!" Își vâra cui după cui în gură și noi ascultam greierii în iarba care invadase fără zăgazuri Piața Traiană.

Înainte de masă mama bătu la ușa doamnei Beatrice ca să-i ceară rețete. În locuința cufundată într-un întuneric compact, îndesată cu comode, vitrine și fotolii grele, o căutam degeaba din ochi pe Lili. Ea dormea până pe la prânz

sau își petrecea ore în șir în baie, spre disperarea doamnei Beatrice. „Îi place să zacă în apa aia înghețată, rece ca o reptilă și nemișcată ca unul care doarme pe el", ne spuse vecina noastră, ieșindu-și din fire. Și-și cară veșnic pick-upul după ea în baie, poate să asculte la el zece plăci una după alta." Turuind așa, iritată din cale-afară, m-a apucat de ceafă, și, din sânii gata să-i țâșnească afară, un iz iute de ceapă mi-a intrat în nări. M-am cufundat tot mai adânc în halatul ei, până mi-a venit ideea să-i umezesc sfârcul cu nițel scuipat. Dar nu mi-a ieșit figura, m-am încurcat în pânză și am nimerit drept în sfârc – cu nasul sau cu buzele, nu mai știu –, iar sfârcul s-a sculat cât ai zice peșteși s-a făcut tare ca piatra. Doamna Beatrice a prins a tremura. Era un tremurat profund care o făcea să-și sugă burta zvâcnind spasmodic și scoțând un suspin gâlgâitor; mama presupunea că vine de la Lili. E greu de spus cine din noi doi era mai tulburat, doamna Beatrice zbătându-se să scape de ochelarii mei – se agățaseră într-o butonieră – și trăgând halatul care se răsucise pe ea și se desfăcuse de tot, sau eu, speriat de puterea mea de a o face pe doamna Beatrice să tremure.

În timp ce ștergea praful în camera de zi o învăța pe mama: „De fapt am învățat să mănânc sparanghel pentru prima oară la Contessa Clara. Nu aveam habar de regulile care trebuiau respectate. Când ești sigur pe tine, apuci sparanghelul de partea de jos și-i muști vârful. Și dacă ai ezitări e mai bine să desprinzi capul sparanghelului cu o furculiță". „Și ce se face cu restul?" „O", spuse doamna Beatrice și se arătă mirată să descopere la mama o asemenea sete de cultură, „restul nu se mănâncă, se înțelege. Și cine nu stăpânește cum trebuie aceste reguli, ar trebui să renunțe la sparanghel." Spuse cuvintele astea cu vocea estompată de parcă n-ar fi vrut s-o jignească pe mama și deschise dintr-o mișcare oblonul ferestrei. Aerul clocotitor dădu năvală în odaie și în albul orbitor al dimineții de august se auzea foșnetul prafului vibrând.

Dar mama nu se simțea lezată câtuși de puțin. Cu aerul cel mai nevinovat voia să știe de când se cunoștea Beatrice cu această contesă și unde locuia, și acum, iată, era vecina noastră cea căreia îi scăpase sinceritatea mamei și trânti ofensată oblonul. „Contessa Clara are o vilă la Cannes și una în Porto Fino, un Rolls Royce și mai multe mașini sport, iahturi și mii de hectare de vie și este înconjurată de sute de servitori. Nu știe nimic despre ruine și despre existența mea." Abia când mama s-a scuzat îngăimând ceva, doamna Beatrice a continuat pe un ton mai prietenos: Contessa Clara scria săptămânal într-o revistă ca să le învețe pe femeile de azi ce înseamnă să ai ținută și stil, ceea ce una ca ea, a șasea fiică a unui *mezzard* din ținutul Gubbio, nu supsese odată cu laptele mamei.

Sau profita de vizitele mamei înainte de masă ca să afle ce economii are Sassolino în bănci din veniturile ca agent imobiliar și alte servicii auxiliare – o, da, el era un om modern și nu-și ascundea banii în dulapuri, în cutia de cafea sau sub saltele! Și îi făcea o deosebită plăcere să se fălească în fața tatei cu contul lui curent. De la o lună la alta trâmbița sume tot mai impozante, sume pe care le trecea tot mai consecvent sub tăcere față de doamna Beatrice.

Sassolino era zgârcit și o ținea din scurt, iar ca să amelioreze venitul slăbuț al gospodăriei, vecina noastră era tot timpul în priză, se grăbea la prânz în papuci până la casa de alături, unde o voce striga: „Azi șase ouă și slănină, drăguță!" Doamna Beatrice lua rapid din coșul pentru cumpărături care aluneca pe o frânghie de cânepă în stradă o bancnotă, alerga în halat și papuci la magazinul alimentar de după colț și apărea cât ai bate din palme, cu slănină și ouă. Sau golea cutia poștală de la casa de pe cealaltă parte a străzii care nu mai era locuită de la crima bestială săvârșită pe la sfârșitul războiului, o pornea din patru în patru săptămâni – hotărâtă să nu capituleze în fața petelor de sânge reînnoite mereu – cu găleata și cârpa de șters ca s-o facă lună, sădea portocali și lămâi care se coceau pe terasă, se

apleca curajoasă pe fereastră și tăia, înconjurată de albine și bărzăuni, crengile cățărătoare ale glicinei.

Din păcate, mama se afla pe picior de război cu cifrele și când doamna Beatrice voia să afle cât de mare era contul lui Sassolino, își ridica ochii în tavan implorând ajutor și trebuia să inventeze iute o sumă, ceea ce nu putea să se prelungească la infinit. Prea se diferențiau mult unele de altele sumele mamei și doamna Beatrice îi reproșă: „Nu sunteți sinceră față de mine! Săptămâna trecută a fost dublu!" Înainte ca mama să se fi putut justifica, vecina noastră izbucni în sughițuri și căzu pe scăunelul de lângă mașina de gătit. Mama îngenunche cuprinsă de milă lângă ea, o mângâie pe umăr și îi spuse ca s-o consoleze: „Sunt sigură că și Contessa Clara e de părerea mea". Doamna Beatrice își suflă nasul în șorț și se uită la mama neștiind ce să creadă. „Nu sunt niciodată atentă când Paolo ne divulgă la cât se ridică suma pe care o are în cont, și știți de ce?" Doamna Beatrice dădu aprobator din cap. „Este o dovadă de lipsă de caracter să-ți vâri nasul în lucruri care nu te privesc. La chestiunile bănești ale altora trebuie să-ți astupi urechile ca să demonstrezi că ai ținută și stil. Pun pariu că în această privință Contessa Clara gândește exact ca mine."

Din clipa aceea doamna Beatrice a început s-o respecte pe mama și urca sus la noi așa, tam-nesam, ba cu pâine proaspătă, scoasă din cuptor care umplea tot palierul de miros, ba cu vin și roșii procurate de la părinții și surorile ei din Gubbio și, mai ales, cu paste pregătite în casă. Iar eu, care nu trebuia să dovedesc nici ținută, nici stil – vrând cu orice preț s-o însoțesc pe vecina noastră în casa aceea care-mi dădea fiori –, am mâzgălit plin de zel cifrele lui Sassolino pe o hârtiuță și am vârât-o complice în buzunarul de la șorț al doamnei Beatrice.

Luca puțea în ultimele săptămâni îngrozitor. Gulerul lui de la cămașă se apretase de murdărie, părul îi era slinos și încâlcit, iar Lisa o zbughi în casa scărilor când vru s-o prindă ca s-o salte pe umeri. I se confesase mamei că ar fi ocupat

împreună cu alţi studenţi o casă la Testaccio. Casa nu era insalubră sau în pericol să se dărâme; numai din motive de speculă renunţaseră la chirie. Aşa-zişilor locatari li s-au închis curentul şi apa. Şi dacă voiau să se spele trebuiau să meargă până la fântâna din faţa abatorului.

Într-o joi n-a venit la orele de meditaţie şi abia vineri la lăsarea întunericului, a apărut cu cearcăne adânci sub ochi, palid şi mai tulburat decât de obicei. Mirosul lui acru era de nesuportat. Dând din braţe ca un apucat, se agita în jurul spinetei şi povestea cum îşi apăraseră casa în noaptea de marţi spre miercuri de zecile de poliţişti, aruncând în ei cu oase de animale, cu resturi de carne, poame putrede, roşii şi excremente umane – „din latrinele noastre înfundate", chicoti el – , care cădeau ca grindina de sus, din patru etaje, făcând pleosc pe uniforme şi coifuri, şi o sută de poliţişti stropiţi din cap până-n picioare şi-au luat iute tălpăşiţa.

Eu găseam captivantă povestea asta şi mama ofta. Mai întâi l-a trimis pe Luca la baie, i-a pregătit o cămaşă curată şi pantaloni ca lumea de la tata şi a aruncat un pumn de spaghetti în apa clocotită. La vederea farfuriei aburinde stomacul lui a început să chiorăie îngrozitor. S-a îndopat până la refuz cu tăiţei şi din gura lui, de obicei gata să turuie la nesfârşit, nu mai ieşea nimic decât un plescăit comic. Cu o felie de pâine pe care o ceru de la mine, îşi şterse farfuria până o făcu lună, o împinse deoparte şi o privi pe mama recunoscător.

În ultimele săptămâni fuseseră tot timpul pe picior de război; se certau mânioşi pentru lucruri pe care nu le pricepeam, războiul din Vietnam şi capitalismul, revoluţia şi proprietatea privată şi ajungeau să se urască atunci când venea vorba de familie şi iubire. Familiile, se înfierbânta Luca, n-ar fi fost decât nişte redute minuscule, meschine şi roase de neîncredere faţă de toţi ceilalţi şi niciodată solidare. Da, familiile erau celulele canceroase ale omenirii, care rodeau spiritul de solidaritate, punct! „Nu", îl contrazicea mama consecvent încercând să-i ţină piept, „abia în familie înveţi

să iubești, să-i fii aproape celuilalt, să ai încredere", ceea ce abia că-l făcea pe Luca să turbeze de-a binelea. Se agita ca ieșit din fire în jurul canapelei, până când vitrina tatei începu să zornăie, și urla: „Familia și iubirea n-au nimic de-a face una cu alta. Ce numești tu iubire eu numesc egoism. În reduta familiei toți se agață exclusiv de interese personale. Desigur au nevoie unii de alții ca să-și asigure avantajul cel mai modest". Se umfla rânjind în fața mamei: „Se înțelege, e de preferat să te cocoloșești la sânul unei familii unde e cald și comod, decât să te descurci singur cu interesul tău. Și cu toate astea în iubirea ta pentru familie se ascunde un calcul brutal". „Nu", se apără mama, „nu-i adevărat. Nu-ți iubești copiii din calcul." „Nu trebuie să fie neapărat un calcul conștient", replică Luca și-și șterse cu fularul sudoarea de pe frunte. „Nu un calcul conștient, ah", îl îngână mama ironic, „și te rog, dezvăluie-mi și mie ce punem în calcul?" „Bătrânețea asigurată! Ajutorul copiilor în lupta pentru interesul personal! Și ce se întâmplă cu dragostea ta familială, când trebuie să se împartă o moștenire? Ei? Se mistuie ca un stog de paie uscate, iar rudele de sânge devin animale de pradă, care ard de nerăbdare să se împungă și să se sfâșie între ele! Nu, iubirea ta e prinsă într-o cămașă de forță, care se numește familie", tuna Luca, „în care se sufocă și se distruge. Știi ce se întâmplă când doi oameni se căsătoresc? Sunt sudați de același lanț. Da, tot ce îi leagă unul de celălalt și urmează să-i lege până la moarte e un lanț zornăitor de care atârnă o viață întreagă, smucindu-se și trăgând cât pot de el. Dacă unul vrea la stânga, celălalt trebuie să-l urmeze, și dacă ăsta vrea la dreapta se trântesc reciproc la pământ! În Antichitate prizonierii erau încătușați laolaltă cu morții; ăsta e destinul căsniciei. La început trebuie să-l iubești pe celălalt sau să-ți pui măcar în gând să-l iubești. Până în ziua în care nu mai poți să-ți faci nici un scenariu și observi cu oroare că ești înlănțuit laolaltă cu un cadavru ca să te împerechezi cu un hoit!" „Destul", țipă mama roșie de mânie. Îl împinse pe Luca spre

coridor, îi apucă bicicleta care era rezemată de garderobă și-i dădu vânt, ieșindu-și din fire, în casa scării, înainte de a zăvorî bine locuința noastră. Și, cum Luca nu renunță, continuând să spumege în fața locuinței noastre încuiate ca s-o convertească pe mama la iubirea liberă, de care vorbea întruna, ea își astupă urechile și puse radioul la maximum.

Deunăzi o porni la trap dis-de-dimineață pe la opt – trebuia să fac eforturi să țin pasul cu ea – până la dugheana cu acoperiș de tablă de la Largo Corrado Ricci, de unde cumpără două ziare. Arăta aproape relaxată cu cele două ziare pe care le duse acasă; glumea cu mine și îi zâmbi sfântului, în fața căruia nu se mai adunase gunoiul – între timp muntele de deșeuri se ridicase la o depărtare de zece metri, în Piața Traiană –, și, când am intrat în locuința noastră, s-a dus brusc la canapea, fără să-și scoată pantofii de stradă și să-și pună umbrela la locul ei. Se puse îndată pe citit. Era complet surdă la smiorcăielile Lisei și la clămpănelile mele la spinetă. A început să caute cu disperare în biblioteca noastră scrieri politice; în zadar, tata nu deținea așa ceva. De aceea a sunat la Sachsenhausen ca să-i ceară bunicului Emil, care bâiguia total uluit: „Fetițo, ce-ai pățit? De când te interesează pe tine Marcuse ăsta?", să-i trimită un pachet mare cu cărți. Au trecut trei săptămâni și nu a sosit nimic. Mama i-a telefonat de câteva ori bunicului, pe care îl suspecta că a încurcat adresa, și a dat fuga la poștă să facă o plângere.

Luca o implorase pe mama în acest timp să vină la casa din Testaccio; insistența și încăpățânarea lui erau gata s-o scoată din sărite. În coridor o apucă de braț și își roti degetul mare pe îndelete în jurul vaccinului antivariolic al mamei de lângă umăr! „De ce nu mă vizitezi?" „Nu în prezența copiilor", murmură mama și-i îndepărtă mâna. Până una alta îi apăru pe față o grimasă aspră de respingere, iar Luca o privi cu ochi de câine lipsit de curaj.

Cu toate astea, într-o bună zi se hotărî – să fi fost pe la începutul lui septembrie – să facă o vizită la casa asediată.

O lăsă pe Lisa la doamna Beatrice, care o îmbrățișă pe mama cu un suspin: „Când inima nu se află unde-i e locul...". Nu știu de ce mi s-a părut mai mică decât de obicei, când la despărțire a început să se smiorcăie în cârpa de vase cu carouri albe și albastre.

Eram hotărât să rămân lângă mama, să nu o las să plece singură și, în mod surprinzător, nu m-a alungat. În tramvaiul care se hurduca pe șine – ne urcaserăm în el la Colosseum – mi-a cerut să-i promit că n-o să-i spun nimic tatei de excursia noastră și după aceea, până la locul de destinație, privi mută pe fereastră. Ne făcurăm loc printre mașinile care se scălămbăiau până la piramida proiectată pe cerul murdar și am mers lângă un munte năpădit de tufișuri, buruieni și iarbă țepoasă, până la o magazie-atelier păzită de câini furioși, pe lângă barăci de tablă și maghernițe strâmbe de lemn. În depărtare se ridica un schelet de fier gri ca plumbul, o arătare rotundă, un gazometru și, brusc, abatorul de culoarea ruginii apăru cu arcada portalului, în fața căreia se înghesuiau casapi, gospodine cărora nu le mai tăcea gura și școlari, scutere, ocupate de hoți stând la pândă în jurul berăriilor și al cântarului masiv, polițiștii pieței glumind cu târfele ce propteau, fumând leneș, zidul. Am fugit de un cerșetor fără picioare care ne-a urmărit mai bine de o sută de metri pe scândura lui cu roți, împingându-se cu brațele lui vânjoase în caldarâm și înjurând fără întrerupere, am fugit printre cărucioare de ologi, contrabandiști de țigări care te trăgeau de mânecă și fel de fel de escroci care-și fluturau bancnotele, ne-am năpustit cu sufletul la gură asupra unei case dărăpănate din care atârnau steaguri și așternuturi de pat. În fața intrării ședeau întinși pe saltele și lăzi de portocale niște tineri, își treceau sticlele de bere de la unul la altul, fumau și se legănau în ritmul sălbatic al chitarelor care pătrundea din două boxe de difuzor în holul de la intrare al casei. Mama a îngenuncheat în fața mea. M-a tras de cămașă și mi-a strigat în ureche: „Sebastian, tu rămâi unde ești! În zece minute sunt înapoi!"

Plin de reproș am fixat frontonul casei cu geamurile sparte, fațada mânjită cu toate cele, de pe care plesnise orice ornamentație și am descifrat consternat inscripția de pe peretele etajului întâi: „*Voglio essere un orfano!*" De ce voiau să fie orfani Luca și prietenii lui? Mi-am înăbușit plânsul care îmi dădea năvală în gâtlej și m-am ascuns între două tomberoane. Ca să nu urlu zgâriam pământul cu unghiile până ce m-au durut degetele și mi le-am șters de față.

În sfârșit a apărut din nou, în holul casei unde intrase cu o oră în urmă. Și, odată cu mama care alerga cuprinsă de panică afară din clădire, l-am descoperit pe Luca la etajul trei, cățărat pe marginea de piatră a ferestrei. „Dacă nu revii, sar!" Nu avea pe el decât pantalonii decolorați ai tatei și eșarfa lui aprinsă la gât de care trăgea ca ieșit din minți până ce nodul se desfăcu. Pluti lin ca un fulg în jos. „*Eleonora, ti prego! Non mi lasciare!*" Cât ai bate din palme în fața casei s-a strâns o mulțime de oameni gesticulând violent și holbându-se în sus la Luca; strigau îngroziți pe mai multe voci când îl vedeau că se apleacă în față.

Nu am mai putut s-o descopăr pe mama care se pierduse, năpustindu-se fără să-și ridice capul în învălmășeala aia de oameni; m-am proptit abia respirând de marginea unui tomberon ca să mă ridic și, alergând orbește, m-am împiedicat de șorțuri de casapi și pungi de plastic pline, am dat peste un omuleț rotofei căruia îi căzuse ceva de furat pe jos, ceva ce ascunsese probabil sub haină. Acum, fără obiectul care-l umfla, omulețul era sfrijit și mă trăgea cu un șuierat veninos de ureche. Nu știu dacă Luca făcuse saltul. Lângă mine țipau două femei: „*O, dio mio!*" și la mișcarea iscată în mulțime omulețul îmi dădu drumul.

În zilele care mai rămăseseră până la sfârșitul vacanței, pe la mijlocul lui septembrie, mama a fost de un calm derutant. Se plimba aproape ca o somnambulă între spinetă și vitrina cu antichități, comoda de lemn de tec și combina muzicală Grundig, canapea și bibliotecă. Cred că înghițea sedative pe ascuns când tata scria ceva în jurnalul lui sau

înfigea în harta Italiei, care atârna, mai nou, alături de harta Romei, steguleţe galbene, albastre şi roşii. Tocmai se întorsese fericit, cu obrazul ars de soare şi cu trei plăcuţe de teracotă, pe care le legase în batistă, dintr-o călătorie în Tarquinia şi Blera. „Plăcile astea provin din epoca neolitică", îmi explică tata, făcându-mi cu ochiul: „Ştii când a fost asta, Sebastian?" „În mileniul opt înainte de Christos", am răspuns. Şi tata mi-a întins o plăcuţă, plescăind din limbă recunoscător. „Poţi s-o păstrezi, dacă mă însoţeşti la vară. Ce zici?" Mă clătinam de pe un picior pe celălalt şi nu ştiam ce să răspund. Doar nu puteam să-l pun în gardă pe tata, nu puteam să-i spun: şi cine o s-o păzească pe mama? Şi totuşi m-am trădat când m-am întors complet neajutorat înspre canapea, unde mama rupea pachetul de cărţi – pe care poştaşul îl adusese azi fluierând vesel – şi se adânci imediat în textul de pe clapetele coperţilor. Tata privi încurcat titlurile pe care le comandase ea de la bunicul Emil; era mai curând surprins şi confuz decât supărat şi o îmbrăţişă înduioşat pe zâna lui. După-amiază îi citi sonete, bucurându-se ca un copil de rimele şi de metrica lor; le scrisese în călătoriile lui, în camerele tombale sau în amfiteatre, iar ea trebuia să facă eforturi ca să rămână trează, se lipea de umărul lui şi asculta. El nu observă când a adormit. Da, capul mamei alunecase pe pieptul lui ceea ce pentru el însemna, aşa îmi închipui, un acord plin de tandreţe. O mângâia pe mama pe ceafă, duios în ritmul iambilor, până ce în versurile lui se strecură un sforăit uşor. Tata amuţi, o privi pe mama consternat şi lăsă să-i cadă caietul cu sonete din mână. Îşi ridică zâna cu grijă de pe canapea şi am văzut din pragul dormitorului cum a întins-o pe pat: plin de atenţie, lin şi cufundat în sine.

Marţea şi joia după-amiază nu mai năvălea până la noi nici un fluierat din stradă şi eu îmi ascuţeam urechile de pomană la huruitul de tablă al bicicletelor. Nu ştiu de ce m-am strecurat până la mama şi i-am dezvăluit cu vocea sugrumată că el trăieşte şi că nu s-a întâmplat nimic. Eu nu

făcusem ca ea, care se năpustise orbește spre „muntele de cioburi" fără să se mai uite înapoi. Eu m-am stropit cu apă de la fântâna din fața abatorului și nu mi-am luat ochii de la Luca, întrebându-mă cât o să se mai clatine. Abia când două brațe s-au încolăcit în jurul burții lui și l-au tras în cameră, deși continua să se zvârcolească, m-am grăbit și eu s-o ajung pe mama.

„Trăiește. Nu s-a întâmplat nimic", i-am șoptit mamei la ureche, în timp ce citea. Își ridică greoi capul și mă privi de parcă nu m-ar fi înțeles. „Lasă-mă, nu vreau să știu", îmi spuse ca și cum s-ar fi apărat de un parazit și a trebuit să renunț și să mă eliberez de povestea asta.

Le am în amintire apăsător de mute, zilele astea de septembrie, în ciuda înfiorătorului țipăt de la miezul nopții, venit din locuința de la parter, care le-a pus capăt. Țipătul îl scoase Orizio, controlorul de bilete când a venit acasă de la Volturno și și-a găsit tatăl moale și fără viață pe colacul closetului. „Răzbunare!" țipă Antonio Orizio și se năpusti pe ușă afară în stradă unde, clătinându-se, acoperit de o ploaie de steluțe de grindină, a dezgropat o piatră care nu se ținea prea bine în caldarâm, hotărât s-o arunce cu un strigăt aprig de război la Sassolino în dormitor. „Arată-te, pui de târfă!" răcni Orizio, care era plin de cioburi sclipitoare ca niște cristale în lumina felinarului. „Tu l-ai otrăvit pe tata! Acuși te termin, pe loc! Ai înțeles? Te omor!" Când a recunoscut că și-a făcut zob propria fereastră de la dormitor și nu pe cea a dușmanului său de moarte, se aruncă la pământ dând din mâini și din picioare și horcăind de mânie.

Nu se mai putea pune bază pe o negociere rentabilă în ce privește locuința, în orice caz nu cu catârul ăsta de controlor de bilete, și Sassolino se hotărî să pună punct zâzaniei. Nu-l costa nimic să-și arate căința și a doua zi se înființă la Orizio cu o mină chinuită și cu cravată neagră. Înainte de a i se fi oferit prilejul să-și exprime condoleanțele în fața soției lui Orizio – sau a surorii – , Antonio Orizio alergă cu o tigaie uriașă în casa scării și Sassolino o luă la sănătoasa.

Totuși considera o datorie de onoare să se arate la înmormântare și așa se face că într-o dimineață de septembrie strălucitoare le-a încărcat pe doamna Beatrice și pe fiică-sa Lili în limuzina ambasadei. Am uitat de ce m-a luat și pe mine cu ei. Adâncit în pielea aia mototolită alături de Lili cea tăcută mi-am luat inima în dinți. „Știi cine e de vină de moartea tatălui lui Orizio?" Lili mă privi bănuitoare. „Nu știi", o împungeam. „Pfff" făcu Lili și se uită în sus. „Orizio ăsta pute de prost ce e dacă îl acuză pe taică-tu. De vină e numai capitalismul!" Înjurând, Sassolino răsuci brusc volanul – nu din cauza mea, eu vorbeam nemțește ca să nu mă înțeleagă nimeni în afară de fiică-sa –, și mă aruncă dintr-o smucitură peste Lili, care mi-a dat un pumn zdravăn în coaste. „Stai la locul tău", îmi șuieră în ureche.

Am înghițit-o, nu m-am lăsat intimidat. „Știi ce se întâmplă când se căsătoresc doi oameni? Sunt legați de același lanț în care se zbat și trag de el până la moarte." Lili își ridică o sprânceană care mă încurajă, fie că era de bine sau de rău. „Și dacă nu se mai iubesc, au un cadavru legat de picior. Ca în Antichitate când prizonierii erau încătușați laolaltă cu morții", turuiam întruna, „se împerechează cu un hoit, pricepi?" Lili își culegea scamele de pe rochia neagră și-și înăbuși chicotitul. Prinzând aripi în urma succesului obținut, am conchis: „N-am să mă însor. Niciodată. Să fiu permanent alături de un mort, puahh!" Am tot pălăvrăgit până am oprit la poarta cimitirului, unde ne-a apărut în față dricul cu sicriul maro și familia lui Orizio – iar controlorul de bilete Orizio făcu o mină acră când i-a dat mâna lui Sassolino, nu fără să bombăne: „Pui de târfă, o să-mi plătești geamul, altfel rămânem dușmani!", ceea ce îl făcu pe Sassolino, după un răgaz nu mai lung decât a durat compasiunea și atenția acordate răposatului, să reînceapă zâzania. Când am părăsit limuzina ambasadei i-am șoptit lui Lili confidențial la ureche: „Știi de ce nu vreau să mă însor? Sunt un susținător înveterat al iubirii libere!" Lili nu se mai putu abține și chicoti. Chicotea discret în batistă, ochii i

se umeziră curând, așa cum se cere la o înmormântare și în fața mormântului în care îl coborâră pe tatăl lui Orizio, mă privi dintr-o parte pe jumătate recunoscătoare, pe jumătate uimită și a trebuit să strâng din dinți ca să nu sar în sus de bucurie. O, da, am fost fericit în ziua când a fost înmormântat tatăl lui Orizio.

8

La înmormântarea tatei oscilam între confuzie și groază. Era o zi de toamnă gri și vântoasă cu nori grei ce treceau jos de tot pe cer, de credeai că se ciocnesc intenționat de turnul de ciment al bisericii, gata să ne gonească de la locul ceremoniei de doliu cu o răpăială în toată legea. Se adunaseră circa o sută de oameni ca să-și ia rămas-bun de la tata. Eu nu cunoșteam mai mult de, hai să zicem, o duzină de fețe. Ceilalți erau probabil oameni pe care tata îi avusese elevi de mult, în vremurile acelea tulburi, sau foști colegi învățători, melomani ori piloți amatori care aflaseră din ziare, probabil din ferpare, despre sfârșitul lui tragic. Toți cei care ne-au dat mâna mie și Lisei vorbeau despre sfârșitul tragic. Nu eram prea atent, bolboroseam răgușit „da, da" și căutam să mă îndepărtez de sora mea ca să fiu în sfârșit singur.

Îmi târam pașii prin fața porții cimitirului în sus și-n jos; o ignoram pe Lisa care îmi făcea semn, aproape ordonându-mi mânioasă, să vin la ea: voia să-mi prezinte un prieten de-al tatei, un tip înalt, care, în ciuda vârstei înaintate, avea un aer sportiv. Era un bărbat cu părul gri de culoarea fierului, cu buze cărnoase și ochi ageri, ironici, pe care și-i ridica din când în când neliniștit la cer. M-au izbit mănușile lui, care nu se potriveau câtuși de puțin pe o vreme blândă, pălăria lui neagră cu boruri mari și umbrela lui, o umbrelă pentru toată familia, pe care o deschidea și o închidea fără oprire, îngrijorat de răpăiala care putea să înceapă

oricând. Refuzam să cedez provocării Lisei și asta o indispuse cu atât mai mult văzând că nu fac nimic să scap de mama mea vitregă Margret care tocmai intra clătinându-se pe poarta cimitirului, fie de frică să nu-i dau pașaportul, cum făcuse soră mea cu o jumătate de minut mai devreme, fie că trăsese la măsea și era deja pe jumătate pilită.

Nu-mi prea plăcea Margret care putea să fie răutăcioasă și răzbunătoare și-i mâncase sufletul tatei până-și pierduse răbdarea. Zile și nopți se certau ca chiorii și, dacă te gândești bine, fără nici un motiv. Câteva furnici în baie, un nasture rupt la cămașă, un sul de hârtie igienică pe care Wieland uitase să-l cumpere ajungeau ca Margret să izbucnească. Justificări, scuze, toate ricoșau în platoșa lui Margret plămădită din iubire amară și sete de răzbunare. Săptămâni în șir refuza să gătească și tata, care nu avea voie, cu nici un chip, să se apropie de mașina de gătit sau de frigider, depozitase în biroul lui, în secret, kilograme de ciocolată. Când pofta lui după o mâncare gătită nu mai putea fi ținută în frâu și provizia de ciocolată se termina, se urca în mașină și gonea la văduva Ingeborg, la colega lui pensionară, profesoara Dagmar, la partenera sa în după-amiezile muzicale Ilse, și își potolea foamea cu o porție zdravănă de varză cu carne și cu omletă cu sparanghel. Căminul lui devenea tot mai mult un fel de pânză de păianjen în care el, după ce Lisa și eu l-am părăsit, se zbătea singur și suferind.

Când a rupt, în sfârșit, pânza aceea și i-a comunicat mamei noastre vitrege că va pleca, ea i-a făcut arșice a șaptea violă da gamba. A aruncat în tata, care își căra lucrurile în rulotă, cu coji de ouă, fructe putrezite și zaț de cafea din grămada de gunoi și a urlat ca scoasă din minți că era un ticălos, vinovat de moartea primei lui soții Elinor, că abia acum i se deschiseseră ochii. „Pe mine n-ai să mă termini cu una cu două!“ țipă Margret, îi rupse scrisorile și sonetele în care o cântase pe vremea când se cunoscuseră. El și-a împachetat în tăcere calabalâcul și nu s-a lăsat impresionat nici când Margret a izbucnit în sughițuri la pieptul lui.

Nu, nu-mi prea plăcea, deşi nu o uram ca soră-mea şi nici n-o ocăram numind-o „Muma Pădurii" sau „sugativă". Puteam să înţeleg amărăciunea lui Margret. Din capul locului căsnicia tatei cu mama vitregă nu fusese decât un pretext – şi asta a rămas aşa până ce s-au despărţit –, care-i permitea lui să prindă iar cheag într-o viaţă normală, o viaţă asupra căreia nu plana disperarea.

Mama murise abia de trei luni, când tata, care preda din nou la vechea şcoală din Lichtenberg, a fost cuprins de o frenezie a activităţii. Ferm hotărât să clădească o casă, în zilele libere călătorea cu noi de la o localitate la alta să caute un teren de construcţie, care trebuia să fie bine plasat şi cât mai ieftin. Din cauza cheltuielilor descreierate cu achiziţionarea de antichităţi şi procurarea unei rulote se îndatorase rău, iar pentru obţinerea unui credit trebuia să scape mai întâi de datorii.

Nu avea altă soluţie decât s-o stoarcă de bani pe mama lui internată între timp într-un azil de bătrâni, care din păcate era foc de zgârcită. Să tot fi trecut patru ani de la ultima lui vizită şi Wieland a întâlnit o bătrână care nu se mai putea ridica singură din pat, era numai piele şi os şi cu mintea dusă. Îl confundă pe tata care a dus-o de la pat la şezlong învelind-o într-o pătură de lână, fiindcă începuse să tremure, cu un îngrijitor. Tata renunţă curând să mai susţină că ar fi fost Ludwig şi nu domnul Dehmel.

Faptul că mama lui îl confunda cu un altul se dovedi de bun augur. Cu prudenţă şi aşteptându-se la un răspuns veninos, tata îi aduse la cunoştinţă proiectul lui şi ea se arătă gata să-l ajute cu bani pe „dragul domn Dehmel". Fu prompt de acord cu suma cerută de tata şi nici nu vru să audă de dobândă. Strălucind de bucurie, s-a întors acasă cu un pachet de bancnote maro şi nu-şi mai bătu capul să afle ce se întâmplase cu mama lui, pe care o păstra în memorie drept o persoană dură, un om hapsân, care nu împrumuta nici un pfennig fără să pună condiţii aspre şi să încheie un contract. Era pur şi simplu confuză sau poate că a vrut, cu puţin

înainte de moarte, să se arate mai generoasă decât fusese vreodată, presupunea tata și se întoarse la schițele de fațadă și la celelalte planuri pe care le desena în nesfârșitele ore ale nopții.

Dacă îmi amintesc bine, înainte de nunta lui cu Margret a făcut o a doua vizită la azilul de bătrâni și s-a prezentat drept „dragul domn Dehmel" ca să mai obțină o sumă de bani. De data asta lucrurile au mers strâmb: cu acest prilej ea l-a recunoscut pe tata și s-a făcut că nu aude. Nu s-a mai lăsat dusă de nas nici măcar pentru un pfennig și înainte ca el să o părăsească a jurat cu o voce înghețată că nu o să mai vină niciodată la ea, niciodată, niciodată. Cred că s-a și ținut de cuvânt.

Abia când a murit atingând aproape nouăzeci de ani am aflat adevărata poveste a bunicii. Îi dăruise 200 000 de mărci de-a lungul anilor dragului domn Dehmel care fusese o viață întreagă îngrijitor la azilul de bătrâni până când s-a reprofilat pe escrocherii de succesiune și înșelătorii de tot felul. Da, printr-un comportament metodic, la început cu atenții și gata oricând să ajute, apoi cu amenințări și șantaj și la nevoie chiar cu violență, își storcea de bani victimele, mai cu seamă femei cu mintea tulbure, femei singure și câștiga o avere de pe urma lor. S-a salvat de pușcărie fugind cu un cufăr doldora de bani în străinătate – și conturile bunicii au rămas goale.

Nu știu ce a simțit tata când, odată cu vestea morții bunicii, ne-a ajuns la urechi și povestea asta. În tăcere ne-a dus cu mașina la înmormântare, în tăcere a stat în fața mamei lui depuse într-un sicriu scump de stejar, în tăcere – și acuzator – a privit-o pe Margret când se căznea să plângă, în tăcere a achitat cheltuielile de înhumare și îngrijirea mormântului pe zece ani, în tăcere ne-a dus din nou acasă.

Am uitat ce spusese Margret, când a ajuns la poarta cimitirului. Cred că a rămas consternată că nu am tratat-o cu răceală. O, da, îmi amintesc până și azi de mirosul lui Margret, un amestec de naftalină și alcool, la care stomacul

meu începea să se răscoale amenințător. Și cu toate astea îmi părea rău de ea și am lăsat-o să-mi ia mâna și să plângă în voie și am mângâiat-o pe părul încărunțit.

Am reușit să scap de senzație de vomă din gâtlej până ce mama mea vitregă a sughițat: „Am vrut să-mi iau rămas-bun de la Ludwig și nu mi s-a permis. Mi s-a spus că ar fi fost o priveliște de nesuportat". Da, la ciocnirea de coasta muntelui avionul luase foc și tata arsese în Cessna. La cuvintele lui Margret mi-a apărut cadavrul lui carbonizat în fața ochilor. Scârba și furia m-au năpădit – sau o durere neajutorată, nu pot să-mi dau seama.

M-am smuls sălbatic de lângă mama mea vitregă, care a scos un strigăt de spaimă. Am alergat orbește printre pietre funerare înecate în bălării, cruci de lemn, mesteceni tremurători și m-am împiedicat de un șir de căni de tablă și de plastic care își așteptau rândul la cișmea. În fața unei roabe m-am aruncat la pământ și mi-am îngropat obrazul în florile veștejite și-n frunzișul căzut până ce m-a găsit sora mea. Repede mi-a șters bărbia, a scuipat în batistă ca să-mi curețe pardesiul și m-a tras după ea la capela cimitirului, unde ne-a întâmpinat un popă asudat, care ne dojenea arătând înspre ceasul de la mână.

Pe Margret n-am mai putut s-o descopăr, nici în capelă și nici în convoiul mortuar care urma sicriul tatei. În perioada aceea agitată de după moartea mamei, când a ridicat o casă aproape fără ajutorul nimănui, când după-amiezile și la sfârșit de săptămână stătea numai pe șantierul său, a dat zeci de anunțuri: „Institutor văduv cu doi copii caut soție și mamă iubitoare". Nu putea scăpa de ofertele primite și-și convoca toate candidatele pe șantier, le întâmpina strigând lângă malaxorul al cărui huruit îți spărgea urechile, printre grămada de cărămizi și stivele de cherestea, în halatul lui albastru stropit de ciment, cu părul vâlvoi și degetul mare bandajat. Când primea vizita „anunțiatelor" – le numeam anunțiate, ceea ce îl amuza pe tata – o luam din loc, fugeam la marginea pădurii și priveam de sus, chicotind și dându-ne

aere, înspre șantier. Tata era prea entuziasmat de construcția lui ca să-și privească cu atenție vizitatoarele. Dacă aveau boarfe prea șic pe ele și dacă pășeau pe catalige – tata nu reținea nimic din toate astea. El gesticula cu mistria lui de zidar, dacă nu cu un ciocan sau o lopățică, și le alerga pe vizitatoare mândru în jurul casei pe jumătate terminate. În zilele cu vânt îl părăseau pe tata tușind, cu ochii aprinși de febră și pline de praf; pe timp ploios două din anunțiatele lui au plecat cu hainele stropite de noroi, șchiopătând până la urmă, de un picior, cu tocul rupt, până la stația de autobuz de la marginea localității.

De ce se hotărâse tata să se însoare cu Margret Lehmann și cu nici o alta – până la urmă ajunseseră aproape o sută – nu pot spune nici până-n ziua de azi. S-ar putea să fi apărut la momentul oportun pe șantierul lui: la serbarea predării clădirii la roșu, pe care și-o petrecea cu tâmplarul lui și cu noi. Firește, ea studiase muzica și ocupa un post de profesoară de pian, ceea ce îl impresionase pe tata. Și între ea și mama se întindea o prăpastie de netrecut. Nu avea nimic delicat în sine, era puternică și robustă, se vedea că are mână sigură și simț practic. Da, își arăta ostentativ siguranța de sine și i se părea normal că sora mea și cu mine o disprețuiam. Nu, ea nu era distrată și aiurită ca mama, să te arzi cu un vis era incompatibil cu Margret. Și totuși ea se arsese cu tata, care o folosise ca să-și uite disperarea. Abia cu trecerea anilor am înțeles de ce se transformase într-o mamă vitregă rea și fără inimă, o mamă vitregă ca din cărțile de povești. Tata n-o iubea, da, n-o iubise niciodată, nu reușise să-i trezească afecțiunea, și ea i-o plătea cu o permanentă acreală și cu toane, cu o nemărginită sete de dominație și o furie căreia el nu-i putea ține piept.

Când și-a luat zborul lăsând-o pe Margret cu răzbunarea ei și casa în care nu mai avea să pășească niciodată, primul refugiu și prima consolare și le-a căutat tata la prietena sa din anii de război, asistenta lui în serviciul de știri aerian, Ingeborg. Nu avea de ce să se plângă în vila lui Ingeborg

de lângă Bergstraßenhang și nici de compasiune nu ducea lipsă. I-a eliberat o cameră la etajul întâi, camera de lucru a soțului ei decedat, care fusese judecător. I-a dat voie s-o mobileze după bunul lui plac. Îi spăla cămășile și nu-i făcea scandal pentru gulerele murdare ca Margret. Îi procura delicatese și dulciuri, caviar și somon, avocado și kiwi, homari și file fraged de mânzat. Din păcate Ingeborg era guralivă și curioasă și când el se simțea în largul lui între azalee și begonii, tolănit în șezlong lângă iazul cu pești și citea, Ingeborg se așeza lângă el. Trebuia să se îngroape în camera lui ca să n-o aibă neîntrerupt lângă el. Îl trăgea permanent de limbă pe tata despre căsniciile lui cu Margret și Elinor, îi plăcea să speculeze ore în șir de ce se înecase mama în Tibru și venea mereu cu teorii criminale, ceea ce tata nu mai suporta. Nici debitul verbal al lui Ingeborg, nici cămașa ei de noapte care era transparentă și cu care venea, cu o tenacitate ireproșabilă, la patul lui ca să-i spună „Noapte bună". Aluziile veșnice ale lui Ingeborg la o noapte de dragoste în Montmartre și la orele fericite din casa școlii din Reichenbach unde dansaseră menuet și vals – goi-goluți – l-au neliniștit pe tata. Când ea a venit acasă într-o zi de octombrie și i-a fluturat în fața ochilor două bilete de avion Frankfurt-Paris, s-a decis brusc să-și ia tălpășița. Înainte de a porni motorul și a o lua la vale, a mai spus: „Rămânem prieteni, nu-i așa?" Ingeborg și-a suflat nasul într-o batistă de mătase și a dat din cap vitejește.

Vreme de două luni a locuit la Ilse, fosta lui parteneră din după-amiezile muzicale în casa vrăjită din Amorbach, ascunsă în glicină și rododendron. Ani în șir au exersat în fiecare joi seară Bach și Buxtehude. Între timp Ilse surzise, ceea ce nu voia să recunoască nici în ruptul capului și după-amiaza îl gonea pe tata care voia să-și petreacă zilele dormind, din pat în camera de muzică. Incidentele astea se terminau întotdeauna cu certuri: Ilse încurca toate pasajele muzicale, greșea fiecare al doilea ton cu o pătrime mai sus sau mai jos torturându-i nervii, zgâria și scrijelea în loc să

atingă abia și după o jumătate de oră tata sărea brusc de pe taburetul pianului și spunea răstit: „Mai bine hai s-o lăsăm". „Tu ești de vină", striga Ilse firește, „cu fața ta chinuită mă faci să-mi ies din minți!"

Șase zile, nici mai mult, nici mai puțin, a rezistat tata la colega lui din învățământ, Dagmar, care avea o duzină de pisici. Alea îi dormeau în pat câte trei, câte patru, își făceau nevoile din gelozie pe covor și când le gonea înjurându-le, o amforă etruscă s-a făcut țăndări. „Rămânem prieteni, nu-i așa?" i-a spus tata lui Dagmar și și-a luat lumea în cap.

De atunci a început să călătorească în rulotă dintr-un loc în altul, își invita prietenele la câteva luni o dată într-o excursie de o zi și respira ușurat când putea să le depună din nou la poarta grădinii.

După ultima lui mare călătorie, despre care nu voia să ne dezvăluie nimic, tata a fost speriat pur și simplu de pofta de viață a celor trei baborniță ale lui, cum le numea, mai nou, cu răutate – și răutatea lui era nouă –, care își petreceau concediul în Tenerife sau navigau cu un vapor de lux până în Islanda. Islanda! Pe tata așa ceva îl îngrozea. Ele nu-i ghiceau confuzia, observau doar cum decădea tot mai mult și-l cadoriseau cu colonie și aftershave. S-a hotărât să nu le mai viziteze niciodată, le-a făcut prietenește cu mâna din VW-ul lui și s-a depărtat grăbit: roțile îi scrâșneau.

Cu o săptămână înainte de moartea lui, când Ingeborg Witt, pe de-o parte supărată, pe de alta îngrijorată, îl întâlnise în parcare în Lichtenberg, tata tocmai îngenunchease lângă rulotă, în fața unui foc în care își arunca dosarele. Era o zi fierbinte și vântoasă. Zdrențe de hârtie arzândă se ridicau în văzduh, în toate direcțiile, iar Ingeborg care sări din mașină îl dojeni: „Vrei să dai foc pădurii, Ludwig?" Tata lăsă dosarele să-i cadă din mână și, cuprins de panică, se ascunse în rulotă, unde se zăvorî pe dinăuntru. Ea bătu și îl imploră, zgrepțână și-l ademeni, în zadar, el rămase neclintit.

A stat șase ore în parcare, a stins focul, s-a așezat oftând pe bușteanul tatei, cu viola lui da gamba pe genunchi. Abia când s-a întunecat și rulota tatei a rămas neluminată a renunțat să mai aștepte.

Am aflat asta la birt, la pomana mortului. Am evitat să stau lângă Lisa și copiii ei, care voiau cartofi cu maioneză și s-au bosumflat de tot, când sora mea a început să strige la ei: „Astâmpărați-vă odată, bunicul a murit!" „La înmormântarea ta, mamă", se rățoi nepotul meu, „o să mâncăm cartofi cu maioneză", și încasă rapid o palmă. M-am așezat la o masă mică chiar la intrarea birtului, la care ședeau, formând un trifoi cu margine îndoliată, trei femei în negru cu câte o batistă în mână, în care își suflau nasul în același timp: Ingeborg, Dagmar și Ilse.

„Și-a ars și dosarele?" am întrebat uimit. „Da, dosarele", m-a asigurat Ingeborg. „Și colecția de antichități?" „Colecția? Nu știu. Îmi pare rău." Nu-mi venea să mănânc, am băut, am comandat o bere după alta și le-am privit mut pe prietenele tatei, care se îndopau cu varză cu carne, dădeau iama în compotul de cireșe, în tortul cu căpșuni și în cel cu nuci și frișcă și, în cele din urmă, s-au luat la ceartă.

„Am fost prea insistentă, când a locuit la mine", oftă Ingeborg, lingându-și frișca de pe degete, „trebuia să-și digere mai întâi despărțirea." „Ludwig era bolnav", striga Ilse, „nu mai putea să facă muzică, și eu, vaca de mine, eu, gâsca gâștelor, voiam să-l forțez! Relația noastră era, mai presus de orice, muzicală." Ingeborg care își acoperise urechile șuieră răutăcioasă: „Nu trebuie să țipați când vorbiți cu mine. *Eu* nu sunt surdă, draga mea!" Cine știe ce o fi înțeles Ilse; strălucind de bucurie se aplecă la urechea vecinei ei: „Oh, da, o respirație corectă, ăsta e secretul. Am început cursurile de canto de la șaptesprezece ani!"

„La mine a vrut să rămână", mi se adresă Dagmar, „încă din prima zi și-a cărat vasele de ceramică și frâiele în mansardă, nu le-a lăsat să se umple de praf în rulota lui. Ca la Ilse și Ingeborg", le împunse ea. „Și bum! i-ai făcut praf

amfora!", îi replică Ingeborg plină de otravă, și-i ceru chelnerului încă un pahar de Baileys. „Dar ce nu se poate uita", chicoti ea, „nici una din voi nu a fost cu Ludwig în pat. Eu da, și unde mai pui că era o noapte feerică de vară în Montmartre." I se umeziră ochii pe care și-i șterse cu colțul batistei. „Și era tânăr, iubitul meu Ludwig, vânos și proaspăt, da, și" – Ingeborg chicoti iar – „un pic prea tulburat." „Creatură impertinentă", exclamă Dagmar indignată și se duse la toaleta doamnelor. Iar Ilse care nu înțelesese nimic se uită nedumerită de la Ingeborg la mine – avea un obraz tipic de călugăriță, îmi sărise brusc în ochi, cam palid și fără riduri – și strigă: „Cine e vânos și proaspăt?"

Am izbucnit în hohote de râs. Și când toți ochii s-au întors spre mine, am bătut cu cuțitul în pahar. M-am ridicat, clătinându-mă de la locul meu, fără să mă sinchisesc de sora mea, care mă prevenea cu o voce tăioasă. Nu mai putea să intervină la timp. Trebuia din nou să se dedice copiilor, care se iviră în ușa birtului, suflau în paiele din paharele de limonadă și împușcau cu mazăre. Lisa fugi afară, și eu m-am pornit.

A fost un discurs încâlcit din care nu am reținut aproape nimic, în afară de final. Știu că am țipat la toată adunarea aia îndoliată că nu fusese un accident tragic, tata își plănuise sfârșitul, își arsese jurnalul de zbor și sonetele, își aruncase în flăcări instrumentele muzicale, își distrusese toată colecția de antichități. „Și de ce?", am tunat eu, „de ce a vrut să-și încheie viața?" și m-am răstit pe rând la toate mesele.

Nimeni nu îndrăznea să mă privească sau să-mi răspundă, domnea o tăcere apăsătoare. Înainte să-mi deschid iar gura, sora mea m-a prins de braț. M-a privit cu obrazul ei rugător de copil din zilele noastre de la Tibru. Sau cele două boabe de mazăre din părul Lisei mi-au spulberat de fapt furia. „Iartă-mă... nu am vrut", am bâiguit și am căzut ca un sac pe scaun.

Cu iuțeala vântului birtul s-a golit de cunoscuții și prietenii tatei, nimeni nu și-a luat rămas-bun de la mine, în afară

de bărbatul acela neobișnuit de înalt, cu aspect sportiv, cu părul de culoarea fierului, cu buze cărnoase și ochi vioi și ironici, pe care sora mea voise să mi-l prezinte. Mi-a întins cartea lui de vizită. Nu am înțeles nimic din ceea ce spunea, țineam cartea de vizită între degete fără să fiu în stare să o citesc și am lăsat-o să cadă pe fața de masă pătată. Abia când s-a îndreptat înspre ieșire, m-am ridicat de la masă și am strigat: „Sunteți Ringelnatz-Alfred, nu-i așa?“ O chelneriță a strâns fața de masă și Ringelnatz-Alfred a dispărut fără o vorbă.

PARTEA A DOUA

1

Dacă îmi amintesc bine, am găsit Beretta lui Picciotti într-un raft din cămara noastră, la sfârșitul lui februarie 1970, când Luca a vrut să se ascundă la noi și a stat ghemuit mai multe ore în șir între saci de cartofi, damigene și ghirlande de ardei, cârnați și funii de usturoi, până ce i-au înțepenit cu totul brațele și picioarele. Nu știu dacă își uitase arma la noi sau și-o pitise acolo intenționat. Am ținut în secret descoperirea mea, pe care am îngropat-o – cu inima gata să-mi spargă pieptul – într-o ladă folosită la mutat, împreună cu trenulețul meu electric, și până la arestarea lui Luca în iulie, nu m-am mai gândit la pistolul lui.

Nu am auzit când a sosit Luca. Mai întâi fiindcă nu a îndrăznit să scoată acel fluierat cu care-și anunța venirea și, în afară de asta, tocmai când el urca scara spre locuința noastră, eu mă aflam cu fiica lui Sassolino în magazia de scânduri, unde ne întâlneam pe ascuns de la o vreme.

A început la scurt timp după înmormântarea tatălui lui Orizio. Lili își luase obiceiul să mă pândească; stătea rezemată de un zid în hol, de cele mai multe ori între statueta Mariei și cursa de șoareci, când mama, care uitase să cumpere nu mai știu ce, mă trimise la magazinul de după colț. Săream mai multe trepte deodată cântând și numai ce dau cu ochii de Lili care mă privea obraznică zâmbindu-mi ironic. M-a întrebat cine erau compozitorii mei preferați. N-aveam habar de Beatles și Stones, iar de Jimi Hendrix sau Janis Joplin nici atât, de aceea am răspuns: „Johann Sebastian Bach". Lili izbucni în hohote de râs și ca s-o potolesc am

adăugat foarte serios: „Numele meu vine de la Bach". Lili se tăvălea de râs, nu alta, și când am priceput că răspunsul meu nimerise ca nuca în perete am șters putina.

Dar ea nu s-a lăsat descurajată de timiditatea mea, care s-ar fi putut transforma brusc în derută, împotrivire sau dorință de a dezerta. Nu trecea nici o zi în care să nu-mi aștină calea în hol ca să-mi ofere ciocolată, pe care o mâncam împreună, sau să mă aprovizioneze cu noutăți despre zâzania dintre Antonio Orizio și tata Paolo. Mă plictisea cu isprăvi de la școală și când, brusc, îmi aminteam de ce-mi ceruse mama și eram gata să plec, devenea vicleană și răutăcioasă și aducea vorba de banda lui Konrad. „Se întâlnesc vinerea la miezul nopții în vila dărăpănată a lui Mussolini. Doar știi unde e Parcul Torlonia, nu?" Eu ziceam că nu, și Lili continua plină de zel că era strict interzis să intri în parc. După sfârșitul războiului devenise o adevărată junglă: „E plin de plante exotice, palmieri albaștri, cedri himalaiezi, pini sirieni și magnolii negre. Și în fața vilelor și a templelor, plăci cu cap de mort avertizează că există pericolul de prăbușire. Îți poți închipui ce înspăimântător e, când sub clar de lună îți apare brusc în față un cap de mort?" șoptea ea cutremurată de un fior. „O, trebuie să ai curaj să te strecori până la vila dărăpănată a lui Mussolini. Iar Konrad are acest curaj", spuse ea înțepată.

Eu îmi zornăiam mărunțișul mamei care-mi burdușise buzunarul și priveam în pământ. Iar Lili încerca de zor să mă împace. „Nu poți să-mi dezvălui mai multe despre dragostea liberă?" A ocolit cursa de șoareci cu urme de sânge uscat de lângă scară, s-a aplecat la urechea mea și mi-a șoptit: „Nu am înțeles prea bine de ce trebuie să târăști un cadavru după tine când ești căsătorit".

Întâlnirile noastre pe holul neaerisit se lungeau de la o săptămână la alta. Și când ajungeam în sfârșit la prăvălie, unde patronul trăgea cu o bară de fier oblonul zornăitor ca să închidă și îmi îngăduia cu un dat din cap să mă strecor pe sub oblon înăuntru, iar fiul lui cel mare căra deja *mortadella*

și șunca în pivniță, de cele mai multe ori mă pomeneam că uitasem ce-mi ceruse mama să cumpăr, lapte sau făină, sardele sau ton, puteam să mă dau peste cap că nu-mi aminteam.

„Zăpăcit mai ești, Sebastian", spunea mama, „am vrut o salată!" și-mi lua din brațe kilogramul de lămâi. Începu să-mi scrie bilețele cu ce aveam de cumpărat, le prindea cu agrafe de bancnote și mi le îndesa în buzunar, ceea ce se dovedi inutil. Ce-i drept nu mai cumpăram altceva decât îmi ceruse, nu, dar în schimb ajungeam la prăvălie când oblonul era tras și înăuntru era întuneric. Mă întorceam acasă așa cum plecasem, predam lista de cumpărături și banii și mințeam; la început minciuna ținea. Că cizmarul Fabrizio a vrut să-mi cânte o operă întreagă, că șuncă nu se găsea nicăieri – în nici un magazin din cartier! – sau că doi indivizi fioroși m-au atacat ca să-mi ia banii. Descriam fuga mea de hoții inventați cu atâta vivacitate că mama ajungea să mă creadă. Deveni bănuitoare abia când pretextele mele începură să se repete.

La începutul lui februarie m-a trimis la prăvălie să cumpăr un kilogram de zahăr – ceea ce mi se păru suspect, doar cumpărasem zahăr abia cu o săptămână în urmă –, și n-aș putea spune dacă ghicisem după vocea ei stridentă și cererea ei lipsită de sens ce avea de gând. Voia să mă spioneze, era limpede.

Ne ascunseserăm în alt loc decât de obicei, Lili și cu mine, în ungherul de la intrarea în pivniță, care nu se vedea din hol. Tata ne dibuise, când venise acasă, în ianuarie, abia pe la șapte, de la conferințele lui școlare. Doamna Beatrice pusese la statueta Sfintei Maria un buchet de flori proaspete și murmurase la repezeală o rugăciune; cam la câteva zile o dată, pica, pe nepusă masă, și Antonio Orizio în vorbăria noastră, când se ducea la lucru în cartierul gării.

Era strâmt de-a binelea ascunzișul nostru, unde se afla o bicicletă ruginită rezemată de zid și o mătură care puțea de-ți muta nasul din loc, iar noi trebuia să avem grijă să nu

răsturnăm ceva. „Au, mă ciupești", se răstea Lili la mine, când mă lipeam de ea gata să-mi pierd răsuflarea, până ce se îndepărta controlorul de bilete, Orizio. Încurcați și cu obrajii încinși ne dezlipeam unul de altul – în zăpăceala mea am lovit mătura care a căzut la pământ cu zgomot sau am tras disperat de bicicleta ruginită în spițele căreia mi se agățase haina – și ne luam în primire locurile noastre obișnuite între fișier, statueta Mariei și cursa de șoareci.

Firește, nu mai aveam chef de palavre și tăceam. Mă bâțâiam agățându-mă de balustrada scării și adunam salivă în gură să-mi înghit un nod care-mi stătea în gât, iar Lili, care se sprijinea de zid cu un picior îndoit, se făcea tot mai mică în puloverul ei împletit de mână. „Nu ți-e frig?" mă întrebă cu vocea tremurândă. Nu, nu-mi era frig. Neliniștit, asta eram, și copleșit. Și, ca să-mi ascund suferința, am scos din pantaloni biletul cu târguielile prins de bancnotă și am citit: „O conservă de ton, o jumătate de kilogram de roșii și două anghinare. E șapte, trebuie să mă grăbesc!" Înainte ca Lili să mă fi putut reține, „ce-ai, închid abia pe la opt!", eram la intrare și apăsam pe clanță.

În ciuda tulburării care mă cuprindea când Orizio părăsea bombănind casa și noi trebuia să renunțăm la ascunzătoare, în ciuda acestei apăsări amestecate cu rușine și stingherealã care mă rodea, nu scăpam nici o întâlnire cu Lili. De la o vreme o zi în care nu mă aștepta – fie că era sfârșit de săptămână, fie că avea de pregătit un extemporal – mi se părea goală și lipsită de noimă. Iar când ne întâlneam zăpăceala mea devenea și mai vizibilă. Ascultam cu gândul aiurea când îmi dezvăluia intențiile lui Sassolino de a prăda un templu din Terracina, „Și știi cu cine, cu cine? Nu mai face pe prostul! Habar n-ai cu cine? Împreună cu tatăl tău!", și nici nu era nevoie să-i promit, să-i promit sus și tare că n-o s-o părăsc. Între timp Lili putea să-mi împărtășească orice, tot ce-i trecea prin minte, nu mă interesa și uitam imediat.

Trăgeam cu urechea în casa scării sau către stradă, lacom să aud pași și voci care ne sileau să ne ascundem lângă intrarea pivniței. Îi eram recunoscător controlorului de bilete Orizio, care se înfoia în fața cutiei de scrisori a dușmanului său numărul unu, bodogănind și scuipând. Noi o zbugheam în ungherul nostru, unde ne era îngăduit să ne strivim unul în altul, îmi îngropam obrazul în adâncitura gâtului colegei mele, închideam ochii, sorbeam mirosul de cafea proaspătă, mandarine și săpun și nu îndrăzneam să mă mișc. Dacă tremuram de încordare – eram cu un cap mai scund decât ea și trebuia să stau pe vârfuri – sau mai degrabă de emoție, n-aș putea spune.

La început Lili nu era cu nimic mai întreprinzătoare decât mine și aștepta într-o încordare încremenită. Abia cu timpul a început să mă pipăie pe îndelete și cu mult interes, iar într-o zi de ianuarie, când mi-a tras cămașa pe nepregătite din pantaloni și a început să mă mângâie cu degete reci, mi-am pierdut controlul și așa fragil. Ochelarii mei au căzut zornăind pe jos și controlorul de bilete Orizio a strigat: „Futu-te-n cur! Nu cumva îți arde să mă apuci pe la spate, bastard nenorocit? Sau ți s-a făcut să mă împungi cu-n cuțit, ei? N-o să-ți cedez niciodată locuința, pulă bleagă ce ești, ai priceput?" Pesemne era prea leneș să facă o mișcare și să vadă cine se ascundea la intrarea în pivniță. „*Te lo faccio pagà*", tună el și o întinse.

„Să nu mai faci asta niciodată!" am repezit-o, când am rămas singuri, mi-am ridicat ochelarii care nu se spărseseră, slavă Domnului, și mi i-am pus furios pe nas. „Nu cumva te simți ofensat?" Am dat din cap fără să știu de ce, pentru că nu mă simțeam așa. Și dacă intenționasem să o pedepsesc, atunci nu o cunoșteam pe Lili. Amuzată, își trecu mâna prin păr, își încreți nasul și fruntea și ripostă răutăcioasă: „Și tu vrei să fii un reprezentant al dragostei libere?" Da, mă străfulgeră cu o privire plină de dispreț cum nu mai văzusem la ea de luni de zile și mă lăsă mască în hol.

Datorită mamei nu ne-am certat a doua zi. Cu inima bătând să-mi spargă pieptul m-am apropiat de Lili, care m-a repezit: „Să nu te apropii de mine!", când am vrut s-o trag de braț în ascunzătoarea noastră. „Pssst!" am șuierat, „mama", și am arătat în sus, spre scară. „E mama, nu înțelegi? Vrea să mă spioneze și mă tem c-o să ne prindă!"

Lili își schimbă pe loc atitudinea. Fără să se lase intimidată de panica mea – acționa, mai degrabă entuziasmată de o amenințare care o silea să ia o decizie –, mă apucă de mână și mă trase în pivniță; de ușă atârna un lacăt spart pe care și-l vârî rapid în buzunarul puloverului tricotat, mă înghesui, descurcându-se de minune pe întuneric printre lăzi și cărămizi ieșite din zid, mă făcu atent să nu mă lovesc de motocicleta lui Sassolino și de o lustră spartă, până ce am ajuns la un adăpost din scânduri și m-a împins într-un pat. „E prea mic din păcate ca să te poți întinde ca lumea pe el", îmi spuse abia respirând și se aruncă lângă mine, „trebuie să-ți strângi picioarele!" „Ăsta e patul tău de copil?" am întrebat-o și mi-am închipuit-o dând din cap în întuneric.

Din ziua aceea ne întâlneam în adăpostul din scânduri și mama se sătură să mă urmărească zadarnic. Nu bănuia că aș putea fi în pivniță, mai ales că, înainte de a veni acasă, îmi scuturam hainele, mă spălam cu scuipat și-mi culegeam firele lipicioase de păianjen din păr. Ca să mă descurc mai bine pe întuneric, am șparlit lanterna tatei, a cărei lipsă nu o observă luni în șir – abia în iulie, când a plecat cu misitul nostru la săpături arheologice în Pitigliano, a început s-o caute febril –, am descoperit în muntele de gunoaie de la Sf. Lorenzo – care crescuse peste noapte din nou când bucata de carton de la Rosalinapaulina fusese spulberată – o pătură mâncată de molii pe care am mozolit-o în mașina de spălat americană a doamnei Beatrice și, cu ajutorul măturii împuțite, am reușit să ne păstrăm adăpostul cât de cât curat. Ascultam bolboroseala apei în țevile de scurgere care erau fixate chiar lângă pat și ne giugiuleam lipiți unul de altul. „Are degetele mari respingător de scurte, n-ai observat?"

i-am șoptit în ureche, și Lili care mă pipăia cu nasul, bolborosi: „Nu găsești că e plicticos să sporovăim întruna de Menzing?“ „Da, e plicticos“, am aprobat eu, „dar degete scârboase tot are.“ „Din partea mea“, replică Lili luându-mă peste picior, „mai e și sașiu pe deasupra, ciupit de vărsat și cu burtă!“ „Nu mă iei în serios“, am protestat, iar Lili îmi răspunse printr-un fornăit: „Ai ghicit“, mă întoarse dintr-o mișcare înspre ea și-mi morfoli urechile.

Odată, când îmi prinse genunchiul strâns între picioarele ei și scoase un suspin gâlgâitor, m-a apucat o frică înspăimântătoare. Brusc mi-a apărut în minte bunicul Emil, care la ultima noastră plimbare pe Main a suferit o criză de epilepsie și, scoțând niște zgomote gâlgâite și plin de spumă albă în colțurile gurii, zvâcnea și se zbătea la picioarele mele și am fost sigur că acest spasm o apucase și pe Lili. Am sărit din pat îngrozit, am apucat lanterna tatei de la picioarele patului și m-am repezit înspre casa scării ca să strig după ajutor, când ea m-a prins brusc de colțul cămășii și m-a ținut pe loc: „Ce înseamnă asta, Sebastian? Ce faci?“ Tremurând și cu genunchii înmuiați de frică, m-am trântit alături de ea: „Cum, n-ai avut un spasm? N-a fost o criză de epilepsie?“ „Ești un tăntălău“, rosti sec, iar eu am înghițit în sec de rușine și ușurare.

Am petrecut săptămâni aiuritoare cu Lili în pivniță. Mă pierdeam într-un vârtej de plăcere și vulnerabilitate, bucuria exploratorului și groaza, mă aruncam cu inima bătând să-mi spargă pieptul pe culcușul de scânduri, mă lipeam de ea și puteam să fiu brusc invadat de ură și dispreț. M-a apucat sughițul de emoție când ea și-a scos puloverul și cămașa și mi-a împins degetele pe sânii ei delicați și a trebuit mai întâi să dau fuga în locuința noastră ca să mă aprovizionez cu pâine uscată.

„Mângâie-mă!“ m-a implorat a doua zi și mă trăgea de degete să mi le vâre în dresul ei între coapse, unde era îngrijorător de umed. „Dă-mi drumul la mână! Nu vreau asta!“ mă răsteam la ea – și-mi lingeam degetele pe furiș;

erau sărate și un pic amărui. Când refuzam categoric să-mi scot și altceva decât cămașa, începea să-mi sughită cu gura lipită de gâtul meu, ceea ce mă respingea și mă chinuia în același timp. Sau făcea remarci obraznice, că nu avea nici un sens să-și piardă timpul cu mine, eram prea mic și idiot, iar chestia aia cu dragostea liberă fusese doar așa, ca să mă dau mare, până i-am tras un pumn și am călcat-o pe picioare, iar ea m-a zgâriat și m-a mușcat de gât. Abia respirând, ne-am smuls unul din strânsoarea celuilalt și în asemenea situații adormeam de cele mai multe ori, mă salvam din necazul meu printr-un somn adânc pe care ea mi-l veghea tăcută. Nu, Lili nu dormea niciodată, mă înfășura în pătura mâncată de molii și aștepta lângă mine așezată turcește până deschideam ochii.

În seara aceea, când Luca Lubrano, alias Mazotti, a bătut la ușa locuinței noastre, s-a aruncat de gâtul mamei și a implorat-o: „Trebuie să mă ajuți. Vor să mă condamne și să mă închidă", și se jura bâlbâindu-se că nu era vinovat, că nu avea nimic de-a face cu atentatele de la Milano și Roma și că va ispăși pe nedrept, și se ascunse în cămară ca să-i dea mamei posibilitatea de a-l informa, cu menajamente, pe tata, care se întorcea dintr-o plimbare prin oraș, de prezența lui, tocmai veneam și eu, după o luptă crâncenă în ascunzătoare, având mușcături dureroase pe gât și obrazul îmi era desfigurat de zgârieturi. De câte ori apăream așa, mama alerga repede la baie ca să ia vată și alcool, îmi tampona cu grijă rănile și încerca să mă descoasă – fără nici un succes, de la mine nu se putea smulge nimic. Dar azi nici nu a observat rănile mele, se agita fără încetare în jurul tatei, care de cum a venit acasă s-a și așezat la masa de scris și a început să mâzgălească în caietul lui de sonete. „Elinor, zâna mea, te rog", îi spunea respingând-o ușor, „vrei să te faci vinovată că îmi nesocotesc inspirația?"

A trecut o oră până când și-a închis caietul, o oră în care ea a uitat să gătească și eu muream de foame. M-am furișat pe vârfuri la cămara de alimente să-mi iau pâine și salam și,

când am deschis ușa, m-am lovit de fața lui Luca. Și-a revenit mai repede ca mine, și-a dus degetul la buze și a făcut „pssst". Am dat din cap, crezând că se joacă cu Lisa de-a v-ați ascunselea și am închis ușa tocmai când chiorăiturile stomacului meu mi-au amintit ce căutam acolo. Am intrat din nou și i-am făcut cu ochiul lui Luca. Stătea acolo ghemuit pe jos și răsucea țigări ca să-i treacă timpul și cu siguranță ajunsese să lipească a șaizecea țigară; am smuls un salam din cârlig și am luat din coșul de pâine două felii.

Între timp vocea tatei răsună mai tare în camera de zi. „Elinor, chiar vorbești serios? Vrei să ajuți un terorist?" și mama ripostă energic: „Nu înțelegi că e acuzat pe nedrept. A fost un atentat fascist și ca să se mușamalizeze ce se întâmpla cu adevărat i se pune în cârcă anarhistului". „Și zâna mea știe ce se întâmplă cu adevărat?!" o întrerupă tata. „Zâna mea chiar se pricepe!" „Dacă mă pricep!" se oțărî mama la el. „Spre deosebire de tine, eu nu-mi pierd timpul cu ruinele și nu mă ascund după rahaturi antice, dragul meu. Cine nu se ascunde în trecut, își deschide ochii și urechile și citește ziarele, poate să se priceapă, o, da." „Cine citește ziare?" spuse tata cu venin. „Asta numești tu ziar? O foaie de partid, hârtie igienică tipărită cu parole de latrină!" Mama țipă: „Să nu te mai aud că-mi spui zâna ta, îți interzic!" Abia când sora mea s-a repezit în camera de zi urlând: „Nu tată, nu!", a pus capăt scandalului. Din cămară s-a auzit un ciocănit timid. „Hei, ce s-a întâmplat, Sebastiano? Care-i treaba?" Și eu l-am înștiințat tremurând: „Se ceartă, s-au luat rău în bețe".

În următoarea jumătate de oră am tras cu urechea la ușa camerei de zi, unde se duceau tratative cu vocea înfundată, pesemne străduindu-se fiecare să nu o trezească pe sora mea care adormise agățată de gâtul mamei. M-am furișat din nou la cămară ca să-l anunț pe Luca ce se mai întâmpla în camera de zi. „Zâna mea, vino-ți în fire", spuse cu voce gâtuită tata, „n-ai să mă poți convinge cu aiurelile tale. Și cu atât mai puțin cu propaganda aia deșănțată pe care o flutură un

mâzgălitor comunist. Dacă nu cumva ți-a vârât în cap povestea asta chiar Luca Lubrano al tău, scuze, Mazotti. Îmi pare rău, zâna mea, cine își ascunde numele adevărat și-și ia unul fals pentru mine e un element terorist. Și, în afară de asta, e un cuțitar care a fost cât pe-aci să ucidă un om. Și tu vrei să mă convingi că ăsta n-are nici o legătură cu violența, că e curat ca lacrima", tata își desfăcu brațele, „ești prea încrezătoare, zâna mea." „Să nu-mi mai spui zâna mea", ripostă mama tăios, „ți-am interzis! Și cum poate unul ca tine, care nu s-a ocupat niciodată cu politica, ba chiar a disprețuit-o și a evitat-o, să susțină că e vorba de simple aiureli? Tu niciodată nu ți-ai formulat o opinie, ferit-a Sfântu'! Cine formulează o opinie trebuie s-o și apere până la urmă. Și cine a fost în Wehrmacht și a urmat orbește ordinele altora, iar acum e învățător la stat, ăla n-are opinii, normal. Comoditatea e pentru tine mai importantă decât toate și nu vrei să renunți la ea ca nici un preț! N-am terminat încă", îi șuieră tatei în față, care ar fi vrut să-i răspundă într-un fel, dar trebui mai întâi s-o liniștească pe sora mea care se trezise pe jumătate și se smiorcăia. „Nu plânge, dragostea mea, sunt aici, cu tine."

Tata se lăsă pe taburetul spinetei și rămase cu capul plecat în pământ. Am observat cât de încovoiați îi erau umerii, cum nu se potriveau unui uriaș de tată, acelui om puternic care fusese el în ochii mei până azi. Țineam cu mama și totuși îmi era milă de tata, care zăcea strâmb pe scăunel, ca și când ar fi fost prea slab ca să se țină drept.

„Nu înțelegi că e un om care trebuie ajutat! A trecut prin prea multe necazuri din cauza unui tată care nu cunoștea scrupule și obstacole ca să se smulgă din mizeria lui, o brută care i-a înjosit mama. Luca și-a ars legitimația, și de ce? Ca să nu intre în belea în cazul unui control la domiciliu. Nu avea pe nimeni când a sosit la Tibru, era fără nici un ajutor, iar acest Saverio Coccoli nu era decât un individ libidinos care se agață de tinerii singuri. L-a încântat că i-ar fi ca un tată, dar de alt calibru decât cel de care scăpase, în

sfârșit, și și-a ascuns adevăratele intenții. Să se fi lăsat violat?" îi strigă tatei care tocmai își contempla pantofii și nu spuse nimic. „Trezirea asta trebuie că fusese foarte dureroasă. Și-a pierdut mințile, ei și? Eu pot să înțeleg asta, durerea asta care se transformă în turbare!" Mama o mângâie pe Lisa ca s-o liniștească, fiindcă fetița începuse să plângă, deși era pe jumătate adormită. „Și dacă vrei să știi, îmi pare rău de el și-i respect atitudinea."

„Zâna mea", îi răspunse tata și se întrerupse imediat, „scuză-mă, Elinor, mai întâi că nu are nici o importanță dacă am vreo opinie, uite că n-am, ce să fac eu cu o opinie politică? Politica nu e altceva decât o mlaștină puturoasă și eu nu am chef să mă scufund într-o mlaștină puturoasă. Și în afară de asta, ești emoțională și nu logică!" „Emoțională și nu logică", îl îngână mama ironică, iar tata replică: „Da, tu trebuie să-ți păstrezi capul limpede!" „Exprimarea ta politicoasă mă turbează. Nu poți să pui, în sfârșit, punctul pe i?" se răsti ea. „Uite că pun punctul pe i", spuse tata serios. „În mod logic ne facem pasibili de pedeapsă dacă ascundem un terorist. Știu, știu", făcu el un gest de respingere cu mâna, „un terorist care nu e terorist, poftim, treacă de la mine, dar asta nu ne folosește la nimic, pentru că el e urmărit ca terorist. Și ce se întâmplă dacă e prins la noi? Avem doi copii, ai uitat asta? Chiar nu-ți pasă ce se întâmplă cu ei, dacă ne prind ca pe niște tăinuitori de teroriști și ne arestează?" Tata dădea din mâini ca și când ar fi vâslit.

Mi-a scăpat ce a răspuns mama. Sau m-am strecurat în clipa aceea la cămară, care plutea învăluită în fum. Luca nu a rezistat grămezii de țigări aranjate cu grijă chiar lângă el. Cu degetele tremurând de încordare, fie de frică să nu fie izgonit de tata, fie ca să evite să-i cadă pe jos stiva de țigări a cules țigară după țigară din grămadă și și-a aprins-o. Iar când tata a fugit la closet, nu înainte de a se ciocni de mine în pragul camerei de zi și de a mă lua de urechi dojenindu-mă: „De ce nu ești în pat?" s-a alarmat brusc de fumul

care ieșea din toate crăpăturile și a început să strige: „Zâna mea, arde în cămară!"

Tata făcu pur și simplu o criză de turbare când îl descoperi printre ceapă, cartofi și damigene pline de praf pe Luca, ghemuit acolo, alb ca varul și complet înțepenit, târându-se afară din cămară. Și călcând furios pe mucurile lui, îl dădu la o parte pe fostul portar, mut și speriat, în holul casei și urlă: „M-ai mințit, zâna mea. Ți-ai bătut joc de încrederea mea! Îmi ceri permisiunea. Îmi promiți să nu acționezi și să nu decizi nimic fără ca eu să știu și, când colo, ți-ai și ascuns teroristu'!" Îl trase pe Luca de eșarfa lui roșie ca sângele în casa scării și nu a ținut cont de mama care își înfipse degetele în cureaua lui. Amândoi trăgeau de ex-portarul nostru care se mișca încoace și încolo, când înspre hol, când înspre coridor, până ce tata încuviință cu jumătate de gură și căzu, abia respirând, pe scaunul de lângă cuier, alături de suportul pentru pantofi. „O zi", șuieră el, „numai o zi poate să rămână. Și bagă-ți bine în cap: dacă mâine la prânz îl găsesc tot aici, mă duc direct la poliție și anunț unde s-a ascuns!"

În timpul nopții mamei i-a venit o idee. Iar dimineața următoare vorbi cu doamna Beatrice, care, fără a sta pe gânduri, se oferi să-l ducă pe Luca în casa goală, doar nu putea să-i refuze nimic mamei. „Dacă nu-și pierde mințile nu există alt pericol", spuse sec doamna Beatrice, „e cam întuneric și miroase a mucegai în casa aia, să nu mai vorbim că petele de sânge parcă se reînnoiesc mereu. Eu tot răzui și frec ca o zănatică și nu ajută la nimic; la fiecare lună apar iar în dormitor. Ați spus că e anarhist?" Mama dădu din cap. „Foarte bine", spuse doamna Beatrice, „cine e anarhist sigur nu o să facă pe el la vederea sângelui unei baroane!" „Așa ceva ar fi greu de presupus", ripostă mama veselă și-i mulțumi doamnei Beatrice cu un sărut zgomotos pe obraz. „Nu cumva să se arate, asta se înțelege; fără lumini aprinse, iar dacă vrea o gură de aer curat, să urce noaptea pe terasă, numai noaptea. Eu dispar. Altfel o să am neplăceri

cu proprietarul", adăugă răgușită și-și șterse discret sărutul mamei de pe obraz. „Și ăla nu-și calcă niciodată casa?" întrebă mama cu un pic de îndoială în glas. „Nu, nu are curaj", spuse doamna Beatrice, „în mod normal mă vizitează pe mine în aprilie și octombrie ca să ne punem la punct socotelile, bea niște *grappa* cu bărbatu-meu și se interesează de pata de sânge. Presupun ca s-a decis să calce în casa părintească doar când sângele va înceta să mai apară."

Au trebuit să treacă patru săptămâni până când presupunerea doamnei Beatrice se dovedi a fi fost o eroare. Patru săptămâni pe care Luca le petrecu în casa goală de pe cealaltă parte a străzii, fără să fi fost observat de tata care, la rândul lui, era bucuros să nu mai fie obligat să-și reînnoiască amenințările.

În aceste patru săptămâni tata nu scăpă nici o ocazie ca să se împace din nou cu mama; flutură două bilete de cinematograf, pe care le procurase în drum spre casă, el care nu dădea doi bani pe filme. La prima – și ultima – peliculă pe care o văzuse cu mama – de atunci trecuse o veșnicie –, se lăsase furat de somn și o adusese pe mama în pragul disperării cu sforăitul lui. Fusese un film cu Ingrid Bergman cel la care îi stricase zânei lui toată plăcerea, și acum era din nou tot un film cu Ingrid Bergman la care voia s-o invite: degeaba. Mama rămase neînduplecată, spuse nu și rupse în bucățele cele două bilete de cinematograf.

Doamna Beatrice îi asigurase în aceste patru săptămâni hrana lui Luca. Noaptea în casa de pe cealaltă parte a străzii îi căra mămăligă fierbinte cu sos de carne, tăiței aburinzi cu măruntaie de vițel și scoici, broccoli și mâncare de vinete, pâine și roșii, salam și fructe, *grappa* și vin roșu, pe care le aducea din vizitele ei la rude în Gubbio. De lecturile lui se îngrijea mama, care înainte de masă când venea de la piață și presupunea că nu o vedea nimeni, își anunța sosirea printr-o bătaie în ușă, cunoscută doar de ei, și se strecura în adăpostul lui. Tata care avea cursuri înainte de masă, sora mea care se juca ba cu piei de șarpe, ba cu peștișori

aurii, nu bănuiau nimic, iar mie mama îmi interzisese să scot vreo vorbă. „E o chestie de viață și de moarte", mă avertiza „iar tu nu mai ești copil și poți să distingi un lucru serios de o joacă. Sau mă înșel?" Eu negam profund jignit și mă ascundeam pe patul de scânduri din pivniță unde îmi călcam jurământul cât ai zice pește.

„Cine a ascuns un terorist?" Lili, care lingea de zor la buricul meu – lingea și sugea la buricul meu până ce mormolocul a început să-mi tresară și să mi se scoale –, a ridicat întrebătoare capul. „Mama", i-am răspuns și mi-am șters repede buricul ud leoarcă, „și maică-ta îl hrănește." Se lipi de mine și ascultă fără să tresară când i-am povestit de cearta dintre ai mei, de mama ei care îl ascunsese pe Luca în dimineața următoare în casa goală și de mama mea care îl aproviziona pe ex-portarul nostru cu țigări și cărți. „Și știi ce mormăie tata fără încetare? N-o mai recunosc pe zâna mea, asta spune întruna", i-am mărturisit lui Lili.

Ea n-a scos o vorbă și eu am întrebat-o pe întuneric: „Lili?" „Da." „Ce crezi? Dacă e terorist care face bombe și omoară oameni fără apărare?" „Mmm", mormăi ea și se așează lângă mine. „S-ar putea. Un lucru e clar: mama ta și cu el sunt îndrăgostiți." „Asta nu-i adevărat", am contrazis-o vehement. „Pe ce pariem?" ripostă ea tăios. „Când un bărbat nu-și mai recunoaște femeia înseamnă că ea e îndrăgostită de altul."

Am tăcut, și Lili, care ședea ghemuită lângă mine cu umerii și sânii dezgoliți, pe care și-i acoperea cu ambele brațe, spuse tremurând de frig: „Brrr, ce frig e". Se lipi de mine și-mi gâlgâi în ureche un hohot de râs înfundat: „Vrei să-ți spun un secret? Tata s-a lăsat îmbrobodit de o parașută". „De o aviatoare?" „Nu, o parașută, prostule, una din blondele alea vopsite cu gene false și o față pe care toarnă un kil de fard. După serviciu o ia cu el și o întind împreuna la Tivoli sau la mare unde tata o fute pe săturate. Doar are destul loc unde s-o întindă cât e de mare în limuzina ambasadei." „Cum, tatăl tău are o iubită?" am bânguit. „Și cum

ai observat?" „Oh", răspunse Lili, „nici nu a fost greu. La voioșia pe care o iradiază, și-și privește permanent degetele ca nu cumva să fie murdare, sau mă pune să-i spun cum îi stă cărarea «e bine, scumpa mea?», a devenit de nesuportat, îți spun. Un păun e modest în comparație cu tata! Și în plus pute a parfum de damă și scrumiera lui din Mercedesul ambasadei e plină de chiștoace cu urme de ruj. Să nu mai vorbim de gumele alea băloase pe care le-am găsit pe mochetă." „Și, mama ta?" – „Habar n-are", răspunse Lili revoltată, „nu se gândește decât la Contessa Clara și la ce are de făcut în gospodărie. Și la muritorul de foame", spuse ea după o pauză cu vocea domolită, „adică la tata care acostase la Gubbio și o petise o veșnicie. Ea era logodită cu un soldat dispărut în campania militară din Grecia și nu se putea elibera de jurământul dat logodnicului decât după ce primea un anunț oficial de deces. Dar așa ceva n-a sosit; nici un anunț de deces, nici un semn de viață, și totuși tata nu s-a lăsat descurajat!" „Și tu, tu nu ești îndrăgostită?" am întrebat-o. „Nu mă bruia", spuse Lili ronțăindu-mi delicat degetul mic, „știi ce o face pe mama să nu vadă nimic? Ea trăiește cu un om în inimă, cu unul care era înfometat de viață și de dragoste și nu cu tata, posesorul de conturi bancare." „Și tu, porți și tu un om în inimă?" am insistat. „Nu numai unul", răspunse Lili înțepată și nu vru să-mi dezvăluie despre cine era vorba.

2

La întâi aprilie pe strada noastră trecu razant un Millecento pe care praful era de-un deget; le ocoli, aproape atingându-le pe cele două gemene îngenuncheate în fața sfântului și opri, frânând brusc, în fața intrării! Un bărbat subțire, ca o prăjină metalică, să tot fi avut vreo șaizeci de ani, coborî din mașina cam prăpădită, își aranjă în oglinda retrovizoare, întoarsă într-un mod bizar spre cer, cravata

și cămașa și își netezi părul. În casa scării dădu peste mama – cei doi nu se întâlniseră niciodată până în această zi de aprilie –, și asta a avut urmări. El i-a întins cât ai clipi din ochi mâna pe care mama o apucă zăpăcită și se înclină: „Permiteți să mă recomand? Frangipane. O veche familie aristocrată. Din păcate o ramură pe care destinul a pedepsit-o să se usuce". Și, când ședea la taclale la Sassolino în camera de zi, nici nu voi să audă de socotelile doamnei Beatrice, pe care cu alte ocazii le controla la sânge. Nu, el îi stoarse pe Paolo și pe Beatrice de tot ce știau despre mama, bău un pahar cu *grappa* și încă unul și după ce își făcu plinul dând pe gât și al treilea pahar, se ridică hotărât din fotoliu: „Vom fi vecini! Rămân aici".

„Vreți să vă mutați în casa părintească?" Doamna Beatrice deveni palidă, „și ce se întâmplă cu petele de sânge care se reînnoiesc de la o săptămână la alta", se grăbi să-l asigure, „pe perdea, pe așternut, pe tavan și podea, sânge și iar sânge, și nu sunt stropi și pete uscate, e sânge cald și umed, de te ia cu fiori, sângele pe care-l șterg de pe podea."

Frangipane nu se arătă impresionat nici un pic. Cu doamna Beatrice după el care tremura îngrozitor, zbătându-se ca ieșită din minți să găsească o soluție prin care să-l abată de la proiectul lui, merse cu pas apăsat și fluierând până la Millecento căruia îi dădu câteva șuturi până îi sări capacul portbagajului. Trei cufere fură trântite cu zgomot de asfalt și cu un oftat le apucă pe câteșitrei: „Azi v-a venit ziua! Niciodată nu mi-am uitat cuferele", îi mărturisi doamnei Beatrice care abia se mai ținea pe picioare, „da, când venea ziua să plătesc îmi luam bagajele și-mi juram să mă mut în casa părintească. Și la sfârșit mă lăsa curajul. Încontinuu mă părăsea curajul", spuse el înciudat. Asta o învioră puțin pe doamna Beatrice făcând-o să-l avertizeze iar cu privire la spiritul decapitat al baroanei, care noapte de noapte bântuie și se vântură de la un etaj la altul, ca să nu mai vorbim de urletele pe care le scoate spiritul ăsta, „de-ți îngheață sângele în vine", spuse ea zgâlțâită de un fior în fața pragului,

„și părul lui Paolo se ridică de parcă ar fi electrizat". „Descuiați odată!" se răsti Frangipane, pe care-l năpădise transpirația, din cauza greutății cuferelor sau de frică, asta nu-i era tocmai clar doamnei Beatrice, când în casă se răsturnă ceva și amândoi înlemniră. „Cred că ar fi bine să nu asmuțim spiritul baroanei decapitate", îl povățui doamna Beatrice și se și văzu cu scopul atins.

Din păcate nu a fost să se oprească totul la lampadarul pe care Luca îl răsturnase din neatenție când auzise voci și sări neliniștit de pe pat. În afară de asta îl mai apucă și un acces de strănut. Un spirit care strănută era fără îndoială ceva neobișnuit; pe unul ca ăsta ar fi vrut să-l privească mai îndeaproape, se veseli Frangipane, iar doamna Beatrice care se făcu roșie ca para focului și nu și-ar fi dorit nimic mai mult decât să intre în pământ, trase aer adânc în piept ca să se spovedească. A recunoscut că numai pentru ca s-o ajute pe mama și cu nici un alt motiv decât acela de a-i fi alături vecinei nemțoaice s-a oferit să ascundă în casa goală un bărbat care era anarhist și, din păcate, căutat de poliție din cauza atentatelor din Milano și Roma, și doamna Beatrice, care nu mai voia să țină nici un secret, recunoscu și faptul că l-a hrănit pe acest om pe care-l compătimește și-i turuia gura ca o meliță, până ce Frangipane o făcu să tacă bătând-o cordial pe umăr! „Bine, bine, draga mea! Un pic de companie e totdeauna bine-venită!"

Din această zi de aprilie, el a fost cel care și-a făcut din salvarea lui Luca o datorie de onoare. Era un bucătar de zile mari și când venea la șapte acasă de la slujbă, începea să-și zornăie tigăile și capacele și, la nouă, își ducea platourile, aburind de bunătăți, sus pe terasă, unde mâncau împreună la adăpostul unei pergole acoperite de iederă, poleită de razele lunii. „Cu stomacul gol gândești strâmb", spuse Frangipane, „și o idee născută dintr-o lipsă nu poate fi decât găunoasă." „Nu-i adevărat", obiectă Luca, „o gândire care nu vine dintr-o lipsă e lipsită de necesitate și-i pierdere de vreme, curată pierdere de vreme și plictiseală." „Tâmpenii", se irită

Frangipane, „cel flămând halucinează și nu poate avea idei clare. Și să știi un lucru, dragul meu: la masă m-ai putea scuti de materialismul tău păduchios. Și nu-mi mai veni cu materialismul ca Weltanschauung. Asta e o teorie bună pentru câini, să scoți cu ajutorul ei profesori de filozofie din șoricari și pechinezi. Adevăratul materialist se mulțumește să guste, să mestece și să înghită!" Și dacă fostul nostru portar voia să facă opinie separată, Frangipane striga la el supărat: „Gustă și mestecă și înghite, ai înțeles?"

Abia după ce termina de mâncat era dispus să se certe cu Luca. Se iscau între ei cele mai aprige controverse pe tema politicii și a istoriei, care se întindeau până în zorii zilei și el avea mereu câștig de cauză. Spre deosebire de Luca – ăsta începea pe la trei sau patru să se frece la ochi și-l prindea picoteala până adormea de-a binelea – Frangipane rămânea perfect treaz. Își privea cu ciudă oaspetele care era gata să alunece de pe scaun, pentru că îi scăpaseră concluziile lui absolut întemeiate și imposibil de contrazis! „Nu ne rămâne, așadar, decât s-o începem mâine din nou de la Adam și Eva", spunea el cu reproș și-l căra pe Luca sforăind în spinare. Da, în fața acelui obraz dulce, acoperit de tuleie, lui Frangipane îi dispărea orice supărare și-l punea cu grijă pe Luca în pat.

Frangipane urcă în Millecento-ul lui pe care îl postase mai întâi lângă un zid, înainte de-a țâșni ca din pușcă de pe ulița noastră – era un dușman înveterat al tehnicii și găsea că o mașină nu merită decât să fie maltratată –, și urcă până la Lungotevere, unde se afla Oficiul pentru Ajutorarea Orfanilor de Război; ocupa acolo un post de conducere. Această funcție o datora unui crocodil din administrația publică; o rudă de-a lui.

Acest unchi avea reputația de-a nu scăpa nici o ocazie, fie ca era vorba de mită sau de șantaj, ca să-și apere poziția. Superiorii lui politici se schimbau, la alegeri sau în urma unor scandaluri – el nu se alegea cu nici o zgârietură. Avea un spirit ascuțit ca o lamă de brici și, în afară de doi ochi

ageri și vicleni, nimic nu se clintea pe obrazul lui de reptilă, care degaja mai degrabă un aer adormit și cenușiu. Toate astea îi aduseseră rudei lui Frangipane porecla de „crocodil" care stârnea deopotrivă frică și respect.

O urzeală încâlcită de funcționari administrativi ai municipalității, în frunte cu „crocodilul" și deputați ai partidului de guvernământ, reușise să stopeze până acum lichidarea Oficiului pentru Ajutorarea Orfanilor de Război. Golemul ăsta înghițea milioane și nu servea nici unui alt scop – dacă nu cumva unuia obscur pe care nu-l cunoștea nimeni și nici nu voia să-l cunoască – decât ca să le asigure poziția și veniturile celor două sute de colaboratori care aveau în grijă pensiile celor șapte sute de orfani de război. Nici o inspecție nu-și făcea apariția prin acest oficiu și cei două sute de angajați prindeau muște în clădirea de marmură de la Lungotevere, făceau vapoașe de hârtie, vorbeau la telefon cu verii lor din America și dormeau pe săturate – ceea ce îl făcea pe Frangipane să-și permită luxul să rămână treaz peste noapte.

Dacă nu mă înșel, am aflat toate astea în ziua când se mutase, din nou, în casa părintească și doamna Beatrice alergase în grabă la mama. Îi comunică abia mai putând să respire ce se întâmplase, se lăsă să cadă pe sofa scoțând un țipăt și îngăimă: „Mor! Inima!" Nu știu dacă ăsta a fost doar un truc ca să se poată sfătui singură cu mama. Am fost trimis urgent la farmacie ca să cumpăr un medicament contra tulburărilor cardiace și circulatorii, iar când m-am năpustit în camera de zi ținând în mână o sticlă brună bombată, doamna Beatrice își revenise și nu mai avea nevoie de medicamentul meu. În casa de vizavi se putea desluși silueta lui Frangipane care ridica obloanele ferestrelor ca să intre aer curat. Eliberă fotoliile și comodele de cearșafurile întinse pe ele și trase de pe un întreg șir de oglinzi pânza neagră cu care erau acoperite. În camera din stânga am descoperit o bibliotecă uriașă care ajungea până la tavanul din lemn și cuprindea trei pereți – iar în dimineața următoare

când alergam la stația de autobuz tata și cu mine, ne-am ridicat nasurile în dreptul casei cu pricina adulmecând mirosul de praf emanat de piele și hârtie veche.

În camera din dreapta, care era decorată cu fresce murale – din toate cele patru colțuri, codane rotofeie cu fese pline și coapse roz ținteau cu săgeți de dragoste într-o fată adormită – se afla un pat imens cu baldachin și doamna Beatrice povesti înfiorată că în acest pat mama lui Frangipane, roasă pe dinăuntru de oftică – fără îndoială era dementă, asta e la ordinea zilei în familiile aristocrate! – se lăsase decapitată de un nenorocit de coate goale apulez care își câștiga pâinea cu prostituție homosexuală, în schimbul unor servicii pe o durată de două luni pe care nu le-a putut refuza.

„S-a lăsat decapitată? Doamne Dumnezeule!" spuse mama îngrozită. „De ce?" „Păi tocmai asta spuneam, era dementă", replică doamna Beatrice, „și unde mai pui că se pare că nu a suferit niciodată că se căsătorise cu un neisprăvit, fiul unui amărât de grefier, fără ascendenți nobili." „Și cum s-a ajuns la această căsătorie cu un neisprăvit?" „Oh, s-a lăudat că ar fi prieten cu D'Annunzio, și putea chiar să ateste acest lucru cu nenumărate scrisori pe care le primise de la poet din Paris sau din St.-Dominique la Moulleau. Se pare că datorită scrisorilor lui D'Annunzio fusese primit în casa familiei și-i sucise capul Giuliei. Abia când erau deja căsătoriți și se întâlniră din întâmplare cu poetul, aflat în trecere pentru două zile în orașul de pe Tibru, înșelătoria sa ieși la iveală. Copiase scrisul lui D'Annunzio, scrisorile erau toate falsificate, fără excepție." „Falsificate, fără excepție", repetă mama, care nu era atentă sută la sută și fixa fără să clipească camera cu biblioteca, unde Luca ședea în balansoar puțin încurcat, iar Frangipane învârtea un glob vechi, montat într-un cadru de lemn. „Da, când înșelătoria lui fu dată în vileag, ea se îmbolnăvi", spuse doamna Beatrice, „iar tatăl lui Frangipane nu mai putu să obțină niciodată o slujbă care i-ar fi adus respect și autoritate, în ciuda celor mai bune

relații pe care le datora pătrunderii lui în cercurile aristocrate și banilor pe care îi împinsese ca să obțină trei titluri de doctor, în științe juridice, arhitectură și al treilea îmi scapă, fără să fi studiat o secundă. Nici nu împlinise bine treizeci de ani și se pare că s-a prăpădit din cauza unui ficat făcut ferfeniță, alții susțin că datorită unei otrăviri, și folosirea otrăvii, se știe doar", accentuă vecina noastră, „e specialitatea nobililor. E clar că trebuie să fi fost un nepricopsit și un fustangiu, care frecventa garderobele teatrelor și-și lăsa banii prin cazinouri. Și înainte de a-și aduce familia la sapă de lemn, a murit otrăvit. Dacă nu e o pură întâmplare!" zâmbi cu înțeles doamna Beatrice.

Ascuns în spatele unui buchet de trandafiri roșii, a pășit duminică în holul casei noastre. Da, Frangipane nu ne-a vizitat niciodată fără să fluture în mână un buchet de trandafiri pe care i-l oferea mamei sărutându-i mâna. Nu puteam să ne salvăm de florile lui! În curând ajunseseră să ne umple până la refuz camerele și coridorul, iar mama, care nu dădea doi bani pe flori, le lăsa să se ofilească în apa stătută. Abia când arătau ca niște uscături și începeau să pută, tata își lua inima în dinți și le arunca bombănind la gunoi.

La început, adică până la arestarea lui Luca, nu-și prelungea niciodată vizitele prea mult. Dacă țin bine minte, ședea treizeci de minute pe sofa și ținea un discurs fulminant pe care i-l adresa exclusiv tatei și, de cum își isprăvea cuvântarea, ne părăsea. „Dumneavoastră nu ne înțelegeți, noi, italienii, n-am fost niciodată patrioți! Nu dăm doi bani pe țara noastră. Oh, disprețuim statul și guvernul care ne înșală tot timpul și ne fură, iar dacă ni se ivește o ocazie nu ezităm să-i tragem în piept la rândul nostru. Arătați-mi un italian care are încredere în compatrioții lui. Mai curând se încred într-un german, într-un american sau francez, decât într-unul care a primit educația noastră. Odată cu laptele mamei sugem neîncrederea și șmecheria de-o viață și asta ne otrăvește viața de zi cu zi. Nu e deloc plăcut să bănuiești că ești înconjurat numai de dușmani plini de ură. E

obositor, devastator, o știu foarte bine. Nimeni nu-și poate permite o viața cinstită. Doar un idiot ar putea să nu-și dea seama că toți i se cacă în cap, cruzi și lipsiți de compasiune. Nu, loialitatea nu rentează într-o lume fără reguli, înțelegeți? Dăm cu piciorul în dreapta și-n stânga, ne boxăm pentru țelul nostru, dacă avem unul în vedere, în schimb avem obrazul gros, suntem nesimțiți, insistenți, înfumurați. Nu, noi nu suntem patrioți. Nu din repulsie față de o patrie care nu e demnă de drapelul ei. Ne-am săturat pur și simplu să fim italieni!"

Mama nu mai putea să se strecoare la Luca; Frangipane îl încuia în casă dimineața când se ducea să prindă muște, și să facă vaporașe de hârtie la Oficiul pentru Ajutorarea Orfanilor de Război. În plus tata aflase, între timp, unde se afla Lubrano alias Mazotti, și anume de la vecinul nostru aristocrat, care făcea intenționat pe prostul, presupun.

„Ați avut dreptate să-l ajutați pe acest sărman nenorocit. Tânărul ăsta chiar nu merita, în ciuda ideilor lui încâlcite, să fie maltratat de polițiști și să ajungă la pârnaie. Ce să-i faci, cine vine din amărâta de Lucania trebuie să-și vâre în cap să devină brigand și să se răzbune pe bogătași, nu-i așa? Să-i omoare într-o pădure întunecată sau într-o grotă, să-i prade și prada s-o împartă cu poporul înfometat. Da, ăsta e visul lui romantic, să fie un adorat al săracilor, un erou cântat de popor, ca unul dintre briganzii Lucaniei din secolul trecut. Nu vă faceți griji pentru Luca. La mine e în siguranță, garantez pentru asta și pe deasupra va și învăța ceva." Tata înghiți și tăcu. Da, se cufundă în tăcere când am rămas singuri și nu puse întrebări.

În zilele următoare l-am surprins pe tata cu totul întâmplător când nu puteam să dorm și mă foiam prin camera de zi, stând la geam. Privea înspre terasa de sus, de pe acoperiș, unde se mișcau două siluete negre și asculta vocea tunătoare a lui Frangipane: „Tu, cu capitalismul tău! Economia nu e altceva decât expresia limitelor existenței umane și nu se află niciodată la începutul disperării. Citește-l mai bine

pe Pascal sau pe Leopardi, acolo poți să afli ce e omul: o prăpastie, dragul meu, o prăpastie înspăimântătoare!" Tata nu mă observase și tresări când l-am tras de cămașă.

Între timp Luca obținuse de la Frangipane să nu-l mai țină încuiat în casă, pentru că se simțea ca la pârnaie, iar Frangipane țipa ca din gură de șarpe: „Te simți ca la pârnaie? Habar n-ai, dragul meu, prin ce ai să treci la Regina Coeli dacă te înhață", dar până la urmă o lăsă mai moale.

Luca se mișca vizibil mai relaxat în aceste săptămâni dinaintea arestării lui. Îi făcea vizite mamei, dădu o fugă până la Largo Corado Ricci să cumpere ziare și țigări și căzu în plasa ariilor cizmarului Fabrizio. *„Disperato morirò*, disperat voi muri!" cântau amândoi trimițându-și patosul până-n albastrul cerului. Fabrizio care își scoase capul uluit din atelierul lui și-și deschise larg brațele, fie ca să-i dea vocii mai mult volum, fie ca să strângă la piept un suflet pereche, făcu la sfârșit remarca: „Omule, dar n-a fost rău deloc. N-o să-ți ofere nimeni un post de bariton la Opera din Berlin, firește, dar nici să râdă de tine nu se poate, băiete". Și-l invită pe Luca la el în pivniță.

În cel mai scurt timp deveniră prieteni la catarama, în ciuda concepțiilor total opuse despre meritele sau crimele lui Stalin, trădarea lui Togliatti sau despre deciziile lui înțelepte în calitate de ministru al justiției, dar puteau să se și ia de gât la o adică. Asta nu-l împiedica pe cizmarul Fabrizio să simtă o afecțiune profundă pentru băiatul ăsta care, decepționat de un partid fără nici un chef sau voință de acțiune – o decepție pe care o împărtășea și el –, o apucase pe-un drum greșit. „Vrei să spui că nu sunt pe linie", se amuză Luca pe seama lui, „linia stabilită cu cinism de Comitetul Central, nu-i așa?" „Nu", spuse cizmarul Fabrizio, „vorbesc de un drum întortocheat, dificil, care-ți cere mai mult decât patimă oarbă și zel necontrolat." „Supunere oarbă", ripostă Luca, „fii sincer! Ce ți-au cerut ție? Supunere oarbă, nimic altceva."

Cizmarul Fabrizio se simți jignit. „Ești un om cu coloană vertebrală", spuse el, „îmi dau seama de asta după pingelele tale. Nu ești un creier încins care la tinerețe e cu trup și suflet pentru revoluție și la maturitate trece în tabăra dușmanului." Și i se încredință lui Luca. „Nu-ți poți imagina durerea mea la moartea lui Stalin. Da, a fost mai mult decât o durere, a fost o suferință profundă care și-a înfipt ghearele în pieptul meu; în ea erau amestecate groaza și panica. L-am iubit pe Stalin. El a fost, vreau să spun, o stea strălucitoare în beznă", își căuta cuvintele Fabrizio. „În mai '44 m-a înhățat o bandă de fasciști și un locotenent de cavalerie, un italian cu nume unguresc, m-a bătut cu o poftă nebună. Voia să afle nume și adrese. «Scuipă-le», îmi striga întruna, «altfel îți zburăm creierii»! Îmi era îngrozitor de frică, dar nu până într-atât încât să divulg un nume sau să-mi dau pe mâna călăului un tovarăș. Mă forțam să mă gândesc la Stalin, la nimeni altul, și când acest locotenent, care-și comanda în pauze slănină și ouă pe care le hăpăia plescăind fericit, se năpustea din nou asupra mea, mă lovea în obraz și țipa: «Adrese și nume, porcule!», îi răspundeam: «Stalin. Numele lui e Iosif V. Stalin, cu domiciliul la Kremlin, în Piața Roșie. Și porecla lui e: Baffone». Bastardul ăla de locotenent de cavalerie scrâșni din dinți de furie, scrâșnetul lui îl mai am și acum în urechi, cred că de furie nu mai avea vlagă. Am fost dus într-un closet împuțit unde am petrecut două zile până când m-au închis într-o pivniță cu cărbuni amenințându-mă întruna că mă vor împușca. În a șasea zi, un individ, plin de coșuri pe față, care era supraveghetorul meu, mă împinse din beci într-un taxi confiscat. Mi-a promis cu un rânjet batjocoritor c-o să mă dea pe mâna germanilor. Tremurul degetelor lui când fuma m-a liniștit; mințea și nu-i stătea mintea decât la cum să scape mai repede de mine. De la marginea orașului se auzea bubuitul surd al tunurilor și la Tibru ne ieșiră în cale tancurile germane, înaintând spre nord. Însoțitorul m-a dus într-un loc de detenție, din care am ieșit din nou a doua zi. Și i-am

mulțumit lui Baffone, înțelegi, el a fost cel care mă apărase de ce era mai rău."

Trăgeam cu urechea pe una din treptele scării, în fața intrării pivniței, uitasem de mesajul pe care mă rugase mama să i-l transmit lui Luca, dacă nu era dispus să treacă pe la noi. Tata nu era acasă. „Știi doar ce era pe vremurile alea total iraționale", continuă cizmarul Fabrizio, „reforma noastră națională nu se urnea, bandiți plătiți uciseseră unsprezece țărani pe data de 1 mai la Portella della Ginestra. De Gasperi ne-a dat afară de la guvernare și când mi-am început meseria de cizmar în aceasta pivniță, primul lucru pe care l-am făcut a fost să bat în perete o fotografie a lui Stalin. El mă privea în timp ce lucram și nu trecea o zi să nu-l întreb pe Baffone când avea de gând să ne trimită Armata lui Roșie. « Nu-ți face griji » oftam eu, « pentru lașii ăștia de britanici și americani. Dacă ne vii în ajutor o să ne dezgropăm armele și o să pornim la luptă. În cel mult trei zile îi aruncăm în mare. Papa Pius se va îneca în parolele lui cruciate împotriva comuniștilor și tu vei fi numit de conclav noul Papă. Punem prinsoare, Baffone, că-ți vor propune să locuiești la Vatican! » Și Stalin mi-a răspuns." Luca și-a strâmbat colțurile buzelor. „Ți se pare ciudat, pot să-mi închipui, și ai dreptate, nici nu meritam mai mult decât să fiu batjocorit, dragostea mea pentru Stalin a fost naivă și idioată."

Luca se ridică tușind de pe scăunelul de lângă raftul cu pantofi. Puse mâna pe chitara așezată într-un colț, și-o așeză pe piciorul drept și scoase un acord. „Dumnezeule, ce dezacordată e", spuse și se uită la Fabrizio care se încovoia din umeri în fața roții de șlefuit. „Ei, și ? Răspunsul lui Stalin ?" Luca învârtea cu încăpățânare cheile chitarei care pocneau și scârțâiau și nu voiau să se miște.

„Din păcate nu l-am înțeles", recunoscu cizmarul Fabrizio, „doar vorbea rusește." „Normal, el vorbea rusește", Luca scoase din nou un acord și oftă. „Și cu toate astea îl ascultam pătruns de emoție, îmi dădea curaj. Și când

a murit, mi-am închis atelierul și am petrecut ore întregi la lumina lumânărilor în fața fotografiei lui. Plângeam cu sughițuri, îl imploram, înțelegi, « Baffone! Nu ne lăsa de izbeliște. Ce-o să se întâmple cu noi fără tine? », și el nu scotea o vorbă. El amuțise și noi am pierdut." Luca își puse cu grijă chitara pe jos, se duse la roata de șlefuit și-l îmbrățișă pe omulețul ăla numai piele și os.

Mi-am părăsit postul de observație din fața cizmăriei și m-am lovit de Frangipane care spiona pe palier. Nu observasem prezența lui și el era stingherit că fusese prins trăgând cu urechea. Încurcat își freca pata de pe cămașă pe care și-o făcuse în timpul gătitului și se întoarse brusc cu spatele. Nu intrase încă în casă când Fabrizio și Luca începuseră să cânte din toată inima, acolo în pivniță: *„Avanti popolo alla ricossa, bandiera rossa! Bandiera rossa!"* Iar Frangipane, care mâncase în săptămânile alea sardele marinate, tăiței cu somon și orez, ficat venețian și șnițel de vițel dres cu vin de Marsala sau sos de lămâie, căpșuni și café frappé, bombănea la el în pergolă: „E vina ta dacă te înhață!"

În preziua arestării lui Luca, tata și șoferul ambasadei Sassolino veniră de la săpăturile arheologice din Pitigliano și intrară cu mare tapaj în camera de zi, în care mama și cu mine ne vârâserăm nasurile. Tata își scoase capul dintr-un sac plin ochi, în care dispăruse până la umeri scoțând un fel de sughițat de plăcere, iar Sassolino făcea încurcat: „Pst, pst". În plus nu-și putea lua ochii de la cămașa de noapte transparentă a mamei. Abia când mama luă o pătură de pe fotoliu și se acoperi reuși să-și mute privirea. Sassolino avea un cap roșu ca de rac fiert și turnă pe gât un pahar plin până la refuz cu *grappa*.

„Ce vrea să însemne gălăgia asta?" întrebă mama tăios. Tata o privi stupefiat și izbucni într-un hohot de râs. „Zâna mea, sunt într-o dispoziție de zile mari! Habar n-ai ce ni s-a întâmplat." Și din nou dispăru cu tot capul în sacul doldora de obiecte, sprijinit de fotoliu și scoase din el un ciob ciudat cu noduri și un triunghi. „Ăsta e modelul unui ficat

de oaie", spuse el și-l întinse mamei, „din care un haruspex, un preot etrusc, făcea prorociri. Pe partea interioară poți distinge diferite câmpuri în care sunt gravate nume de zeități. Înțelegi, era o adevărată știință. Un preot care privea cu atenție mărunțaie însângerate de animale trebuia să stabilească exact unde își avea locul cutare zeu. Altfel predicția lui era ratată. O să-ți arăt ceva, fii atentă, zâna mea!" strigă emoționat și se aplecă și mai mult în sac, de unde mormăitul lui se auzi o jumătate de minut, „unde ești? Unde ești?", înainte de a ridica la vedere un obiect destinat mie. „Asta e o oglindă, o oglindă de bronz", am bâiguit eu, și tata mă străfulgeră cu privirea: „Și anume o oglindă specială cu prorocul legendar Calchas care răscolește într-un ficat de animal". Mândru peste măsură mi-l arătă pe prorocul Calchas cu aripile și barba lui stând în fața unei mese pline cu viscere de animale. „Nu e asta o gravură superbă?" Închină în cinstea lui Sassolino și duse paharul cu *grappa* la buze.

În timpul ultimelor două săptămâni de săpături s-au împrietenit cu șeful săpăturilor arheologice de la Pitigliano. Ăla renunțase repede la orice suspiciune și le făcea cu mâna când coborau din Opelul Kadett pe care și-l procurase Sassolino sub formă de împrumut de la un prieten napolitan și căpetenia unei bande de hoți de automobile, pe care înșurubase un număr de Frankfurt.

Conducătorul săpăturilor arheologice nu se îndoia de cinstea unui german care practica arheologia ca hobby, folosindu-și timpul liber în preajma săpătorilor. Tata se prezentă drept lutier din Eschersheim, unul care executa viole da gamba și viori, iar Sassolino, cu numele schimbat în Maurizio Pancaldo, ar fi fost lucrător auxiliar la întreprinderea tatei, formată din trei angajați și radia de fericire că nu mai trebuia să lucreze pe bandă la Opel. În plus avea dreptul să-și însoțească șeful în călătoriile pe care le făcea în patria lui – și astea erau bineînțeles plătite.

Ca să nu trezească suspiciuni, Sassolino nu se arătă deloc interesat de urne, de obiecte din ceramică, de decorațiunile care împodobeau armele, de brățări și oglinzi, pe care conducătorul săpăturilor, Bianchini, și oamenii lui le scoteau din mormintele etrusce. Când presupusul lui șef nu avea nevoie de el – acesta primi curând permisiunea lui Bianchini de a participa la săpături – Sassolino se întindea la o distanță de două sute de metri la umbra unui măslin strâmb, se uita clipind leneș la cer și ațipea. În plus vorbea un dialect îngrozitor, un amestec de italiană și germană, își silea șeful să-și pună o pălărie, să bea cât mai mult lichid și fix la ora unu la prânz să-și ia medicamentele. Asta fusese ideea lui Sassolino, să-l facă pe tata să treacă drept bolnav de inimă. Un bărbat care trebuia să se menajeze și se dăruia din pur idealism nu putea fi hoț.

Misiunea lui Sassolino era aceea de a se împrieteni cu paznicul, care era de serviciu până la miezul nopții, un pensionar din Pitigliano. Acesta apărea de obicei pe la șase la locul săpăturilor care rămânea pustiu după apusul soarelui când Bianchini și oamenii lui plecau, și se așeza în iarbă lângă Sassolino ca să stea la taclale. Și să-i dezvăluie de ce își mărea el pensia modestă, angajându-se ca paznic.

Fiul lui, care lucra într-un magazin din Torino, sustrăsese în repetate rânduri bani din casă cu scopul de a-și spori prestigiul cu presupusul lui venit mare. Vecinii lui de la periferia unde locuia începuseră să privească tratamentul prost pe care i-l aplicau acestui ciudat drept un divertisment. Astfel s-a ajuns de la obrăznicii, la batjocură și până la bănuiala de a fi violat o femeie. Asta aproape că l-a costat viața. A petrecut patru săptămâni în spital și în ciuda condamnării adevăratului violator, bănuiala că ar fi fost un pervers nu a putut s-o șteargă niciodată. Abia când a făcut rost de bani și a început să plătească consumația prietenilor la baruri sau să șteargă cu buretele datoriile vecinilor, prestigiul lui crescu.

Din nenorocire s-a întâmplat să fie prins de șeful vânzătorilor căruia îi datora postul tocmai asupra faptului. Ăla s-a arătat compătimitor și i-a promis că, dacă aduce banii în decurs de trei săptămâni, o să renunțe la denunț și n-o să-l înștiințeze nici pe director. Era vorba de o sumă importantă și n-avea nici o șansă s-o încropească fără ajutorul tatălui. Și când amândoi au reușit să adune suma pe care fiul i-o duse șefului, sumă pe care o realizaseră din diferite împrumuturi venite din sânul familiei, din ultimele economii și din vânzarea unui ogor, nemernicul ăla a mai cerut și bani în plus ca să tacă; termenul limită urma să fie sfârșitul lui iulie.

Lui Sassolino nu-i fu greu să facă din bărbatul disperat un complice. Îi arătă pensionarului două pachete barosane de bancnote – cam de trei ori leafa de paznic pe șase luni – întrebându-l dacă nu voia să fie ale lui. Și-i expuse bărbatului care își freca piciorul „fumătorului" – cum i se mai spune piciorului bolnav de arterită – și-și aprindea țigară de la țigară, planul său în cele mai mici amănunte, un plan care nu avea cum să dea greș.

Și a avut dreptate. Când Bianchini și oamenii lui s-au dus la masă, în localitatea Pitigliano, la o distanță de doi kilometri, tata și Sassolino se ascunseră într-o casă de piatră între cimitirul etrusc și comuna învecinată, Poggio Buco, care era nelocuită și lăsată în paragină. Tata începu să-și facă fel de fel de gânduri, voia mai bine să amâne aventura, ceea ce Sassolino refuză categoric. Scoase din portbagaj o sticlă de *grappa*, păstrată cu grijă, și-i ordonă tatei să bea ca să prindă curaj. Și când s-a întunecat de-a binelea, alergară iar la locul săpăturilor, unde paznicul semnaliză cu o lampă care clipea ca un ochi: puteau să-i dea drumul, el era singur. Ca să mușamalizeze participarea lui, șoferul ambasadei Sassolino l-a scos pe pensionar din luptă cu un pumn bine țintit sub bărbie, i-a legat încheieturile de la mâini și picioare cu funii și i-a vârât o cârpă împuțită în gură. „Lasă, omule, așa n-or să te suspecteze, cu falca asta umflată!" îi mormăi în

ureche bătrânului care se zbătea pe jos, „gândește-te la fecior-tu, și o să uiți de durere!"

Din superficialitate, Bianchini își păstra descoperirile arheologice într-unul din corturi, care se afla la marginea de nord a terenului unde se săpa. La intrare atârna un lacăt ridicol, pe care-l puteai deschide cu un cleşte oarecare și, dintr-un foc, tata împacheta tot ce-i venea la mână.

Între timp Sassolino provocă în celelalte corturi un haos cumplit – ca să producă derută și să se presupună că aici operaseră hoți de ocazie, care nu cunoșteau rostul pe acolo –, și când se aflau din nou în Opel și goneau în direcția Romei, tata care tremura și era transpirat tot sugea din sticla de *grappa*. „Sunt un criminal jalnic", se văicărea, „sunt pasibil de pedeapsă și or să mă bage la zdup." „Da' ce-ai, omule? Și nu-mi umple mașina de borâtură!" Înjurând, Sassolino opri motorul, îl târî pe tata care era alb ca varul afară până la un pârâu neted, unde îl ținu bine de ceafă și-i scufundă obrazul în apa rece ca gheața.

Cine mai știe când aflasem eu povestea asta. S-ar putea sa fi fost abia când tata locuia în rulotă și când îl vizitam invoca vremurile de odinioară și totodată evita, în chip penibil, să aducă vorba de mama.

În această noapte de iulie urma să ne spună că și-a procurat obiectele de proveniență etruscă pe un preț de nimic de la un prieten al lui Sassolino. La a treia *grappa* a schimbat placa. Și când a vrut s-o liniștească pe mama cu un sărut, ea s-a ferit cu răceală de buzele lui umede și lipicioase. Mă îndoiesc că ar fi bănuit ceva în legătură cu furtul din Pitigliano – și cu celelalte care aveau să urmeze. Și pun prinsoare că nici nu a cercetat mai departe. Era prea tulburată, prea speriată de condamnarea lui Luca.

Tocmai tata a trebuit să fie primul care i-a observat: șase polițiști înarmați până-n dinți au sărit dintr-un microbuz blindat la piciorul scării care dădea în stradă. Alți șase se postară la statuia sfântului, se năpustiră spre una din intrările casei, se aruncară la pământ și ochiră cu puștile înspre

atelierul cizmarului Fabrizio. Cred că era în jur de opt seara. Soarele care scăpăta pe cer la apus scălda pergola, acoperită de iederă a lui Frangipane, acolo pe terasă, într-o lumină scânteietoare, înspre nord-est amenința un front atmosferic. Pale de vânt înviorătoare veneau din munți, unde aerul se descărca scrâșnind. Tata care lăsa jaluzelele în camerele noastre în timpul zilei a ridicat stor după stor agățând șiretul de cârligul de fier și s-a aplecat pe fereastră.

A avut un șoc când duba poliției a oprit la scara ce ducea spre Via Baccina. Pentru moment a crezut că descinderea aia armată îi era destinată datorită furtului din Pitigliano și se aștepta să fie arestat. „Zâna mea!" se bâlbâi el. „Zâna mea, te rog! Împachetează-mi lucrurile, or să mă închidă." Alarmați ne-am repezit, mama și cu mine, la fereastră, și mama care nu avea habar de infracțiunea lui și nu-l credea pe tata în stare să fi încălcat legea se uita fix în ochii lui.

Între timp radioul amuțise la plăpumar și nevasta lui Antonio Orizio – sau sora –, care își răsese la intrare pulpele și coapsele, dispăruse fără urmă. O tăcere neliniștitoare se aduna în jurul atelierului cizmarului Fabrizio, din care țâșneau afară două voci vibrante ce răsunau izbindu-se de ziduri. Fără să-și facă nici un fel de grijă cei doi, Luca și cizmarul Fabrizio, intonau un cor de Verdi.

În camera de zi nu îndrăznea nimeni să vorbească. Cu degetele înnodate și respirând sacadat, mama se sprijinea de marginea ferestrei, fără să poată face vreo mișcare. Și tata care înțelesese, în sfârșit, confuzia din capul lui, se trânti cu un oftat de ușurare pe canapea. Își acoperi ochii cu o mână, ca să-și rumege mai întâi în tihnă șocul, fie de rușine sau de grija mamei. Din când în când își desfăcea degetele ca s-o privească în liniște. Și eu, eu îmi mutam întruna privirile de la tata la mama și iar la cizmărie, cu vitrina ei murdară, și iar la inscripția de pe intrarea pivniței „Calzolaio", la scăunelul părăsit din fața scărilor: în aceste minute, în aceste minute nesfârșite, atelierul lui Fabrizio mirosind a piele și cremă de ghete se dovedi a fi o cursă. Iar eu nu-l

puteam ajuta pe Luca. Nici unul din noi nu-l putea ajuta pe Luca. Am simțit că-mi fuge pământul de sub picioare, aproape că am leșinat de frică.

Când a zburat un muc de țigară, făcând un arc înalt, din atelierul cizmarului Fabrizio în stradă – Luca avea obiceiul să-și arunce chiștoacele aprinse din casă direct pe trotuar – izbucniră împușcăturile. Un chiștoc zburător a fost de-ajuns să declanșeze un adevărat infern – și la proces șase polițiști aveau să susțină că mucul de țigară fusese o grenadă care nu explodase. Vitrina cizmarului Fabrizio s-a spart și gloanțele s-au înfipt masiv în zid și-n firma de la intrare, au șuierat în jurul mașinii de pingelit și al presei pentru pingele, i-au făcut ferfeniță decupajele din ziare ale lui Fabrizio cu Gramsci, Togliatti și A.S. Roma, au ciuruit steagul roșu atârnat de raftul cu pantofi și au rămas înțepenite în lemn, au sărit până-n tavan și varul s-a presărat ca o pudră albă peste Luca și Fabrizio, care se ascunseseră în colțul cel mai ascuns al atelierului.

La prima împușcătură tata a sărit de pe canapea și ne-a tras împingându-ne să ne culcăm la podea, pe mama și pe mine. Și mie mi-a venit în minte Beretta lui Picciotti, pe care o ascunsesem într-un carton de ambalaj laolaltă cu trenulețul meu electric. Ca s-o scot din cutie și să i-o duc lui Luca ar fi trebuit să-l dau la o parte pe tata care zăcea respirând din greu peste mama și mine. Într-un efort comun îl zgâriam și-l loveam cu pumnii pe tata pentru că ne îngropa sub masivitatea lui și nu se urnea nici cu un milimetru de acolo.

Se făcu din nou liniște sau mai bine zis nu se mai trăgea. În camera de zi pătrundeau strigăte disparate. Era greu de spus dacă veneau din atelier sau din locuințele învecinate. „Ridică-te", se răsti mama, „mă doare!" Tata întrebă: „Și dacă încep să trag din nou și te lovește un glonț rătăcit?" Se lăsă cu toată greutatea pe mine, când a trebuit s-o apuce pe mama de încheietura mâinii cu care ea îl strângea de beregată. Eu am urlat și el s-a rostogolit, în sfârșit, jos de pe mine. Îl îneca tusea și-și freca beregata. Mă ținea tare de

umăr. „Rămâi jos, Sebastian. Dacă maică-ta vrea să-și riște viața, n-are decât. Cu tine e altceva, ai înțeles?" Nu puteam să-i spun tatei de ce voiam eu să ajung cât mai degrabă în camera mea și de ce trebuia el să-mi dea drumul, și, din păcate, nu puteam să acționez împotriva mâinii hotărâte care mă ținea strâns.

Nu am văzut când trei polițiști au intrat în atelierul cizmarului Fabrizio, l-au târât de păr pe Luca așa cum era plin de cioburi și pudrat cu var, pe ușa de la intrare și l-au îmbrâncit pe scară; nici când i-au controlat pantalonul pătat de sânge și cămașa sfâșiată; nici când duba cu gratii a oprit acolo; când țeava de pușcă s-a înfipt în pieptul lui și Luca a fost împins înăuntru.

A durat o veșnicie până când tata s-a ridicat și a încetat să mă mai țină imobilizat și împreună cu mama am privit pe o stradă cufundată în întuneric. Nu se afla nici țipenie de om pe ea, în afară de cizmarul Fabrizio care se târî din atelierul ciuruit de gloanțe, văicărindu-se în patru labe. Iar sus, pe terasa lui, la adăpostul viței de vie care acoperea pergola, Frangipane mânuia cuțitul și furculița scoțând clinchete jucăușe. „Nu sunt răspunzător", striga, „cine nu-mi ascultă sfatul și nu vrea să se lase încuiat trebuie să plătească!" Nu pot să spun față de cine se justifica, față de mama sau față de cerul ca smoala, care înghițise luna și stelele.

3

Odată cu arestarea lui Luca, Frangipane căzu la grea melancolie. Nu își mai lovea tigăile și capacele când venea acasă de la tragerea în țeapă a mușteloi din Lungotevere și petrecea ore în șir în camera noastră de zi, probabil ca să-i stea mamei alături. Mama alerga întruna la poliție, unde o cunoșteau de acuma toți funcționarii care o luau prietenește peste picior sau chiar o suspectau; trebuia să înghită observații obraznice și tot nu afla unde îl duseseră pe Luca.

Nu se dezlipea de telefon, i se dădea legătura ba cu o secție, ba cu alta, și nu se mai descurca nicicum în hățișul de numere și de nume pe care le mâzgălea pe chitanțe, bilețele și ziare. Nu, Frangipane nu știa nici o soluție prin care l-ar fi putut ajuta pe Luca, sau dacă avea vreuna nu era în stare s-o dezvăluie. Cu ochii țintind în gol o fixa pe mama care nu voia nici în ruptul capului să renunțe.

Mai rău stăteau lucrurile cu cizmarul Fabrizio care în noaptea arestării își acoperise galantarul cu cartoane și își baricadase atelierul. O săptămână încheiată se ascunsese în locuința lui din Largo Corrado Ricci și când și-a făcut din nou apariția era o umbră cu barbă căruntă și cearcăne adânci sub ochi. S-a strecurat în atelierul lui de la subsol fără să-i pese de cutiile de vopsele vărsate pe jos sau de mașina de pingelit acoperită toată de moloz; a luat două perechi de pantofi ce trebuiau reparați și i-a așezat în fața pivniței lui. Și-a zăvorât buzele, parcă și le-ar fi bătut în cuie. A rămas mut cu desăvârșire și i-a fost recunoscător mamei când s-a așezat alături de el și a tăcut.

În ziua următoare a pus două cartoane în fața scării cu anunțul ca s-a hotărât să-și închidă atelierul de cizmărie la sfârșitul lunii. Pantofii reparați urmau să fie ridicați până la 30 iulie. Nu avea nici un rost să-i smulgi lui Fabrizio explicația de ce se încăpățânează să renunțe la o mină de aur sau dacă și-a pierdut mințile sau dacă o să-și ia în primire postul de bariton în Berlinul ăla rece. Fără să scoată o vorbă, Fabrizio și-a dăruit mașina de pingelit unui cizmar din Via Cavour cu care avea legături de rudenie. Celelalte scule, de la presa de pingele automată până la sula de cizmărie, de la aparatul de dat găuri și până la calapodul de fier, le-a luat Sassolino în consignație. Sporovăind întruna se așează la mașina lui de scris galbenă marca Olivetti, rulă în ea o foaie și două copii și scrise un contract, pe care Fabrizio l-a semnat distrat, înainte de a-și fi înfășurat steagul ciuruit de gloanțe și a-și fi luat rămas-bun cu un dat din cap.

Sassolino s-a înțeles cu preoții de la Santa Catarina da Siena și San Giovanni Battisti dei Cavalieri, să i se dea împuternicirea să închirieze pivnița lui Fabrizio și i-a vârât tatei în cap să nu cumva să scape această ocazie. „Colecția ta o să crească, dragul meu, ai neapărată nevoie de spațiu și o ascunzătoare mai practică sigur n-o să ți se mai ivească. Poți s-o ai sub ochi, fără nici un efort, din propria ta locuință, zi și noapte!"

Tata se înflăcărase de tot.

În noaptea următoare își adusese captura lui de obiecte dezgropate la Pitigliano în atelierul care avea să devină în curând al doilea cămin al său. Scăpă astfel de zâna lui fără minte și de Frangipane, pe care nu putea să-l sufere. Rămânea în pivniță până pe la două, trei, noaptea, meșterea mici postamente, tăia scânduri pe care le vopsea și le lăcuia fluierând, își curăța degetele cu terebentină, se așeza pe scăunelul lui Fabrizio și făcea inventarul descoperirilor lui. Le numerota, mâzgălea mici descrieri în caietul lui, consemna locul obiectului dezgropat – în cazul în care îi era cunoscut – și uneori îl treceau sudorile când la sfârșit trebuia să le și dateze. Stabilirea unor date puteau să-i ia tatei zile în șir până când i se păreau plauzibile. Își tortura creierul, nu era abordabil, ba odată era chiar să bea terebentină când am strigat la el: „Ai grijă, tati, aia nu-i berea ta!" Complet confuz, s-a uitat atunci la eticheta de pe sticlă și a pus-o furios pe jos. Alte datări care se dovedeau false puteau să-i strice tatei toată ziua. Se certa singur, zicându-și vorbe de ocară ca: măgar și prost ca noaptea, rinocer și cap sec.

Iar presupunerile lui Sassolino s-au adeverit, de la lună la lună creștea colecția de vestigii din Vulci, Tarquinia, Cerveteri, Marsiliana d'Albenga și Blera: o cupă de argint orientală cu o friză de soldați înarmați; o casetă din tablă de bronz cu un capac cu mâner, imitând o lebădă și un copil golaș care încolăcea gâtul lebedei; un trepied cu sileni mici care se odihneau pe inelul de pe picioarele lui de bronz; potire, amfore tireniene pictate în negru și roșu și brățări de aur;

și o tablă de scris din fildeș cu alfabetul grecesc gravat de la dreapta la stânga pe ea. Era vorba de marfă de contrabandă sustrasă din muzee nepăzite cum trebuie, de vestigii descoperite în săpături haotice sau găsite în pământ printr-o pură întâmplare. Furnizorii erau îngrijitori de monumente, care voiau să câștige o pâine în plus, țărani care dădeau cu sapa în țarină peste cercei de aur și bande cărora nu le scăpa nimic ce nu era bătut în cuie.

Tata a intrat în legătură cu o serie de contrabandiști și tăinuitori. Cum aveau oferte noi îl sunau la el în pivniță, unde își instalase un telefon anume pentru acest scop.

Da, se încurca tot mai rău în țele acestor afaceri, se îndatora și trebuia să recurgă la credite; nu îi spunea mamei nimic despre asta. Era mai greu să apeleze la o bancă, iar Sassolino, care se afla pe punctul de a se ruina complet din cauza concubinei lui, s-a retras în curând din cercul celor care-i acordau credit. Împrejurimile Tibrului nu duceau lipsă de indivizi care dădeau bani cu împrumut, fără să vrea să știe de ce are nevoie de lire noi – și puneau condiții cu atât mai severe, cereau dobânzi grase, dublându-le sau triplându-le când scadența nu se respecta cu strictețe.

Tata apelă la un mecanic auto care își avea atelierul și garajul într-un cartier de lângă gară. Despre acest om întunecat se spunea că la nevoie ar fi putut să recurgă la violență, să distrugă locuințe, să dea foc la camioane, ba în anumite ocazii să răpească și copii ca să-și recupereze banii plus dobânda. Mormăind, l-a împins pe tata în maghernița garajului cufundat în beznă, a încuiat intrarea, a tras cu furie un sertar în care sclipea o pereche de cătușe și a deschis un sac de plastic legat cu un elastic în fața burții tatei. „În nouăzeci de zile", se uită la ceas, „la ora optsprezece și patruzeci și șapte. Dacă întârzii un minut îmi plătești o dobândă dublă, ai înțeles?"

Două credite pe care tata le obținuse de la mecanicul auto și le-a putut achita cu mult înaintea scadenței. Abia cu al treilea credit intră la apă. Era vorba de o sumă mare, pe care

o investise în achiziționarea unei cupe orientale de argint din secolul al VII-lea î.Chr. Nu a reușit să înjghebeze la timp suma împrumutată. Contul lui era gol, Sassolino falimentar, iar la ideea de a-i cere ajutor unui coleg profesor renunță imediat. Petrecu o noapte cumplită și se târî în ziua următoare la școală simțind în ochi o usturime groaznică. Doar hazardul i-a venit în ajutor. Când o porni spre gară, în această zi cețoasa de ianuarie, se jură în gând să nu mai împrumute bani niciodată; simțea nevoia să se sprijine, la fiecare câțiva metri, de un felinar ca să tragă aer în piept și să-și șteargă obrazul asudat. Nu-i mai rămânea altă scăpare decât să-i cerșească mecanicului auto o amânare de treizeci de zile. Tata grăbi pasul, o coti la Largo di Villa Peretti și, fiind mort de oboseală, simți nevoia să se năpustească în gangul negru al garajului, când se lovi cu capul de o poartă de fier ferecată.

A avut nevoie de minute bune ca să-și revină în simțiri. De poarta de fier era lipit un bilet cu sigiliu roșu și două ștampile de poliție. Textul de pe bilet era mâzgălit de mână și consta din mai multe paragrafe, care nu-i spuneau tatei nimic. „Datorită încălcării legii...", citi el, „...în cursul investigațiilor...", și: „Accesul strict interzis". Ce se petrecuse în noaptea precedentă la Largo di Villa Peretti avea să afle din ziar. La o razie în atelier și în garajul subteran se găsiseră fel de fel de lăzi cu arme de foc și dinamită, împreună cu unele referiri la o serie de alte afaceri ilegale. Mituirea unor funcționari de stat, șantaj, instigare la prostituție. Tata plecă fluierând, scăpat cât ai bate din palme de datorii și de griji, în subsolul lui, își luă cupa de argint orientală și o sărută cu foc.

După această întâmplare deveni mai viclean și începu să aibă legături cu mai mulți tipi care dădeau bani cu împrumut. Dacă nu putea să-și plătească creditul punctual la proprietarul de la Volturno, făcea un altul la sala de biliard din piața de carne. Sau se despărțea cu inima grea de un obiect din colecția lui. Și, ca să-l înlocuiască repede, săpa cu

Sassolino la „muntele de cioburi", la o zvârlitură de băț de portul antic unde fuseseră descărcate vapoarele din Constantinopol, Milet, Alexandria și Tomis. Din când în când dădeau de sticlărie din Antichitate și minuscule vase de lut sparte, pe care le lipea în pivnița lui cu migală și pricepere.

Mai mult succes au avut amândoi în Terracina. În microbuzul închiriat au luat drumul în piept într-o noapte neagră cum e păcura, cu lună nouă, urcând până la locul ăla părăsit numit „muntele templului"; au încărcat lămpi, sape și târnăcoape într-o roabă și s-au pus pe treabă. Până la ziuă își însușiseră o pardoseală din mozaic acoperită cu iarbă și cu un strat de pământ, gros de trei centimetri. Și culmea, la toată tărășenia asta, au fost ajutați de doi carabinieri, care îi prinseseră asupra faptului. „Lăsați puștile", a strigat Sassolino, „credeți că furăm! *Lui è un professore tedesco di archeologia*", a arătat cu degetul înspre tata, *„con una fama mondiale. È lui che salva i nostri beni! Perché noi siamo stronzi, capito!* Uitați-vă aici, nu e o rușine? Un mozaic superb, de care nu se sinchisește nici dracu'! Păi sigur că mai întâi trebuie să vină un profesor din Germania și să-și facă bătături la degete, ca voi să prindeți picioare! Ei, ce stați?" Le făcu semn cu târnăcopul. „Acuși vine schimbul!"

Tata și Sassolino părăsiră Terracina la răsăritul soarelui cu microbuzul încărcat. „I-ai zăpăcit de tot", necheză tata și se lovi cu palmele peste pulpe, „când i-ai aruncat unuia din ei lopata mea, i-a căzut de frică arma din mână!" Sassolino sugea cu un rânjet larg din chiștocul lui stins. „Și pontu' ăla", vru tata să știe, „pe care i l-ai vândut ăluia gras care tot mai avea o urmă de bănuială, pontu' pe care i l-ai vândut drept aprobarea noastră, ce era?" „La naiba, ăla era concedierea mea", se lăudă Sassolino bătând ritmul cu degetele pe volan. „N-am habar cum de o aveam la mine, era la mine în pantaloni. Și unde mai pui, cu antetul Ambasadei Germaniei, îți dai seama cum l-am impresionat pe idiotul ăla."

Tata a închiriat pe 1 august 1970 atelierul pe care Fabrizio îl părăsise ca un fugar. Și asta trebuie să fi fost în acele zile când Sassolino a intrat în vârful degetelor în ascunzătoarea noastră speriindu-mă de moarte.

În ascunzătoarea din scânduri nu mai era frig. Nu exista loc mai bun unde să scapi de arșiță și de soarele dogoritor. De obicei ne întâlneam la prânz, când doamna Beatrice trăgea un pui de somn – împreună cu sora mea care stătea mai toată ziua la familia Sassolino –, iar din partea părinților mei nu venea oricum nici o amenințare. Erau prea împrăștiați ca să se mai sinchisească de mine. Între zidurile umede stăruia un iz sălbatic de pământ și de praf străvechi. În preajma scării de la beci puțea bestial a hoit, probabil vreun șobolan mort ascuns sub moloz, bucăți sparte de faianță de la closete sau sub o canapea dezmembrată. De un perete se sprijineau anvelope de la camioane, de un altul saltele sfâșiate, pătate de mucegai negru și cenușiu. Razele de soare, ce cădeau răsfirate în refugiul nostru, pluteau printre plasele de păianjen care se întindeau de la țevile de apă la zidul de cărămidă, pluteau peste ramele ruginite ale patului de culoarea aramei și aruncau pete aurii pe pielea lui Lili.

Ea se întinse lenevă alături de mine. „Ce vrei să te faci, Sebastian, când ai să fii mare?" îmi șopti la ureche. Mi-am strecurat mâna printre buclele lui Lili ca s-o mângâi pe ceafă. Pielea ei era de-o moliciune care m-a înfiorat. „Vreau să mă însor cu tine", am spus. „Vrei să mă iei de nevastă", se răsti la mine și-mi împinse mâna cât colo. „Să fii soț nu e o profesie, și ți-o spun ca s-o știi, tu, reprezentantule al iubirii libere, nu o să mă las niciodată în viață legată de un om cu același lanț, ai înțeles? Vreau să fiu liberă, absolut liberă." Priveam țintă peretele, îmi mușcam buzele, nu spuneam nimic. Și când s-a liniștit din nou și mâna mea s-a întins iar, insistând înspre ceafa ei, spuse veselă: „Știi când o să ai voie să te însori cu mine? Când ai să te faci marinar".

„Când mă fac marinar?“ Am privit-o neîncrezător. „Da, în iulie te îmbarci pe vaporul tău la Neapole și navighezi până-n Țara de Foc, și de la Țara de Foc în Oceanul Indian, iar la Cornul Africii naufragiezi și te salvezi într-o barcă de salvare care te duce la țărm.“ „Sunt rănit?“ „Nu, îți e doar foame și sete și trebuie să-ți prăjești un șarpe, altceva mai bun nu găsești. Și trec șaisprezece zile, până întâlnești în savana dogoritoare un taxi. Taxiul are patru picioare și dungi negre și albe.“ „O zebră“, presupun eu. „Da, o zebră, pe care ai voie să urci și care te va transporta în port, la Boosaasa. Și de la Boosaasa ai să-mi trimiți o scrisoare într-o sticlă: « Mult iubită Lili, ard de dor, vreau să-ți ling beregata și să-ți sug degețelele de la picioare și nu găsesc fir-ar să fie nici o barcă să mă ia de aici. Înainte de sfârșitul lui mai nu voi fi acasă ».“ „Și scrisoarea mea din sticlă, ai s-o găsești?“ am întrebat-o cu respirația tăiată. „Cum nu?“ spuse Lili. „Doar mi-ai adresat-o mie. Face șapte zile până la Ostia. Și nici un poștaș nu poate s-o piardă sau s-o fure. Vezi bine“, Lili scoase un suspin, „când am s-o citesc o să mă podidească plânsul.“ „O să te podidească plânsul? De ce?“

Lili se ridică brusc de lângă mine. „Tu, Sebastian, ai să te întorci abia în mai acasă și eu o să fiu unsprezece luni o nenorocită de văduvă. Între timp o să încărunțesc. Și o să mă usuc de tot, e clar, fără bărbatul care să-mi umezească beregata și să-mi scuipe în buric. De atâta durere or să-mi răsară negi și țepi în barbă și când ai să fii, în sfârșit, acasă o să te prindă groaza. Vai de mine, o sperietoare cu barbă!“ Mă uitam la Lili năucit; ea chicotea și-și răsucea în jurul bărbiei trei bucle negre. „Chestia asta cu marinarul a fost ideea ta“, m-am apărat energic, „nu a mea!“ *„Non fare lo stupido!“* a spus țâfnoasă „Când o să fii plecat pe mare ca marinar, iubirea noastră nu se va destrăma. Va deveni uriașă și va ajunge la lună. Și n-o să mă plictisesc niciodată cu tine. Sau să mi se facă scârbă de șosetele tale puturoase, de o unghie incarnată la degetul de la picior și de mirosul tău iute“

– mi-am mirosit pe ascuns subsuoara – „și n-ai să mă forțezi să-ți leg șireturile la pantofi sau să-ți răzuiesc grăsimea din urechi, cum îi cere tata mamei. Știi ce i-a poruncit mamei nu de mult? A pus-o să bea benzină, da, benzină, cum auzi! A venit acasă cu Mercedesul ambasadei și a început să tune și să fulgere că a cumpărat de la o stație de benzină, în cartierul Pigneto, la un preț de nimic, o poșircă tăiată cu apă în loc de benzină curată și din cauza porcăriei ăsteia motorul lui merge în gol. Și pe la miezul nopții s-a trezit urlând și a alergat cu mama în stradă, unde a pus-o să încerce pe limbă ce avea în rezervor."

„N-am să-ți poruncesc niciodată sa bei benzină", am spus după o pauză și Lili mă scărpină pe burtă. „Știu asta, tu nu faci așa ceva, marinarul meu, tu nu. Doar n-ai să fii niciodată mai mult decât patru săptămâni lângă mine. Și o să ni le petrecem într-un pat cu care putem să ajungem pe rotile din grădină direct în mare. Tu ai să fii puternic și împănat de mușchi și păros, da, o adevărată blană o să ai", Lili dădu din cap entuziasmată, „o blană de care se vor agăța căluții de mare, coralii și planctonul sclipicios. Și din călătoriile tale în lumea largă o să-mi aduci animale, care or să-mi alunge lungile zile de văduvă de paie, doi papagali vorbitori, un porc țepos, care o să mănânce cu țepii lui podeaua și o lamă campioană la tenis de masă. Și mie îmi trebuie un crocodil pe care să-l călăresc de-a lungul Tibrului încolo și încoace." „Și ce altceva mai faci cu crocodilul?" „Nimic, se bălăcește în vana mea."

În acest moment nu mai eram puștiul timid cu ochelari și cu urechi clăpăuge pe care Lili nu-l putea lua în serios. Eram în schimbare de voce și asta mă turba și mă mai și lungisem teribil în lunile trecute. Toți colegii mei erau mai mici decât mine – și mă plictiseau de moarte –, iar avansul în înălțime pe care îl avusese Lili fața de mine se pare că scăzuse cu unul sau doi centimetri. În subsuoara mea se încrețea un puf blond și în jurul sexului meu se cârlionțau de asemenea fire de păr blond. Scăpasem de slăninuța specifică

țâncilor și devenisem destul de ciolănos. Aveam un obraz îngust, din care se profila bărbia; o găseam prea ascuțită. Mi-o scărpinam și mi-o întindeam permanent ca să mi-o aplatizez.

Nu, nu mă mai apăram, când Lili mă ruga s-o mângâi și-mi conducea degetele în joacă în jurul sânilor și al buricului până mai jos. Din mișcările alea ezitante, ocolite, aproape adormite, Lili se trezi brusc într-o vâltoare, își înfipse unghiile de la mână în cuvertură, își împinse ceafa în tăblia patului, zvâcnea și țopăia sub degetele mele care îi frecau pielea și le prinse în captivitatea șoldurilor ei ca să le elibereze din nou cu un strigăt. Fu străbătută de un ultim spasm. „Sebastian, dragă Sebastian!" suspină, și-mi dădu degetele la o parte. Fața lui Lili încadrată de bucle era încinsă, cuprinsă de febră, când se lăsă în voia unui gâfâit plăcut și se lipi de mine. Era mai moale ca de obicei, mă îmbrățișă și mă mângâie cu o recunoștință care mă zăpăci.

Și mă zăpăci și experiența lui Lili. Când mi-a destăinuit că fusese îndrăgostită de un unchi pe nume Michele – fratele doamnei Beatrice –, nu mai știu. „De unchiul tău?" am întrebat îngrozit și Lili mi-a replicat obraznic: „Nu cumva e interzis? Și în afară de asta nu are decât optsprezece ani". Nu era un argument care să mă liniștească, dimpotrivă.

Fixam tavanul din cărămidă pe care se mișcau fire de păianjen în voia curentului ca niște lațe și tăceam încrâncenat când Lili continuă: „Închipuiește-ți, bunica avea patruzeci și șase de ani când l-a născut pe Michele. Un fiu – nu avusese niciodată un fiu – și încă la vârsta asta! În sfârșit bunicul putea să pună o panglică albastră la poarta casei. Îl diviniza pe Michele al lui și mătușile ca și mama făceau la fel, nu puteau să-i refuze nimic băiatului. Căpăta tot ce voia și, dacă se purta urât sau făcea vreo boroboață, nu-l certa nimeni, iar de vreo pedeapsă nici nu putea fi vorba. Când eram mică mi-a șparlit păpușile și mi le-a îngropat în pământ și când m-am dus plângând să-i spun mamei, tot lui Michele i-a luat apărarea. Eu eram de vină, eu nu aveam grijă

de jucăriile mele. Nu mi-am mai găsit niciodată păpușile care au putrezit în pământ", oftă ea.

„Parcă spuneai că ai fost îndrăgostită de unchiul tău?" am lăsat să-mi scape observația când a făcut o pauză. „Nu atunci, atunci îl uram pe unchiul meu din toată inima. A torturat un pui de pisică pe care-l ademenise în grădină și care se ataşase de mine. Știi, se mângâia de copac când îi aduceam între șapte și opt o ceaşcă cu lapte, măruntaie de pasăre sau resturi de pește, se cățăra pe umărul meu și-mi smotocea un fir de lână din pulover. Și ce crezi că face Michele? Ne urmărește, vine într-o zi cu multe minute înaintea mea și se furișează până la copac cu niște cărniță pentru pisoi. Când am sosit și eu, n-am mai putut să-l salvez. Se zbătea urlând pe o scândură cu lăbuța bătută într-un cui chiar de Michele! Și nimeni din familia mamei, nici mătușile mele, nici bunicii mei nu au catadicsit să-l tragă la răspundere. E normal ca un băiat să fie brutal cu animalele, era de părere mama, poate că el o făcuse demonstrativ să mă impresioneze." Lili se scărpină în ureche și căzu pe gânduri. „N-am uitat niciodată povestea asta și totuși a reușit să-mi sucească capul. La ultimele noastre sejururi în Gubbio, în lunile dinaintea zilei mele de naștere, s-a comportat prietenos și atent. Goneam cu Lambretta lui în oraș, unde lingeam înghețată, jucam tenis de masă și ne tachinam. Când a aflat ce poftă cumplită de zmeură mă apucase, dispăru în pădure și se întoarse acasă cu un borcan plin cu zmeură. În afară de asta, între timp, devenise și foarte arătos. Ei bine, și în acele zile înainte de aniversarea mea, când goneam nebuni pe motocicletă până în Perugia sau ca să facem baie în mare, ne opream de obicei într-o colibă dărăpănată, aflată în câmp, o magazie de unelte părăsită folosită și ca grajd pentru catâri. Nu mai avea acoperiș, era umedă și plină de scârnă, în afară de un ungher complet curat în care se afla o canapea paradită, ceea ce, culmea, nu mi-a trezit vreo bănuială. Normal," spuse Lili și-și trase genunchii la bărbie, „eram prea îndrăgostită și prea curioasă ca să nu mă

las îmbrățișată de Michele și împinsă pe canapea. M-a strâns așa de tare până mi-a venit ameţeala. Și promițându-mi că vrea să-mi arate ceva special își dădu jos pantalonii. Își scoase chestia; s-a simțit jignit", Lili își drese glasul, „când l-am întrebat ce găsește atât de special la scula lui; de ani de zile preotul nostru de la San Giovanni Battisti dei Cavalieri își ridică sutana în confesional ca să mă impresioneze cu ștremeleagul lui. Și în copilărie îmi imaginam că numai marii prelați ajungând până la papă aveau o pulă groasă care pulsa. Michele m-a întrebat, mormăind îmbufnat, dacă preotul mă învățase și ce se poate face cu o asemenea sculă și a uitat de supărare când am negat spunându-i că ar putea să-mi arate el."

Lili mă măsura pe furiș. „Ți-am spus doar că eram îndrăgostită de unchiul meu și îmi băgasem în cap ca o proastă că și el era nebun după mine. Și din ce mătușile mele șuierau mai pline de venin că eram o neisprăvită care nu merita atenția lui, cu atât mai abitir îmi venea mie s-o întind cu unchiul meu în coliba de piatră din câmp. Oricum, în curând n-a mai vrut să mă atingă. Anumite lucruri sunt interzise între rude, ăsta era pretextul lui! Da, când mă lipeam strâns de Michele și-mi înnodam picioarele cu ale lui, se desfăcea de mine și mă certa că vezi, dragă Doamne, aș fi vrut să rămân însărcinată și să aduc pe lume un monstru! Se purta de la o zi la alta tot mai rău cu mine, era capricios și crud, îmi poruncea să îngenunchez în fața canapelei și să mă joc cu ștremeleagul lui, iar dacă refuzam mă trăgea cu furie de păr și mă trântea la podea. Nu puteam să mă mai amăgesc că unchiul Michele ar fi fost îndrăgostit de mine și am fugit din magazia aceea afară, să scap. Fel de fel de camioane au oprit să mă ia, dar eu le alungam cu mâna că nu-mi trebuie, voiam să fiu singură cu durerea mea. Abia noaptea am ajuns din nou în Gubbio. Și în loc să fie îngrijorată, mama care m-a întâmpinat în hol începu să se vaite că era o rușine să aibă așa o fată, că nici nu crede că ar putea exista ceva mai prost alcătuit pe lume decât mine și să mă vâr imediat

în pat că altfel își iese din fire. Da, ziua mea de naștere care era a doua zi mi-am petrecut-o singură în mansarda pe care-o încuiase ca să mă pedepsească. Nu știu ce l-a făcut pe unchiul Michele să mă târască în porcăria aia, n-am aflat niciodată. Nu avea nici un rost să mă apăr de cele spuse de el, oricum cu siguranță că toți îl credeau mai curând pe el decât pe mine și, în afară de asta, găseam că era mai bine să trec sub tăcere cele întâmplate. Spre liniștirea mătușilor mele", chicoti Lili, „mă ocolește până în ziua de azi când mergem la Gubbio, mama și cu mine."

Nu era numai povestea lui Lili cea care mă făcea neîncrezător – erau și răspunsurile ei în doi peri când o trăgeam de limbă: „Și prietenele tale știu de noi?" Iar ea răspundea, mai amuzată, mai țâfnoasă: „Și de ce ar trebui să știe de noi? Ca să ne bârfească în curtea școlii? Pe prietenele mele o să le informez, când am să mă îndrăgostesc cu adevărat, când am să mă îndrăgostesc nebunește!" Și când mi-am ascuns fața în zid, m-a mângâiat pe umăr și mi-a spus: „Ce-i cu tine? Ce ți s-a întâmplat? Te-am rănit? Ești atât de copilăros, Sebastian, prea iei în serios tot ce-ți spun. Pun prinsoare că n-am să mă îndrăgostesc niciodată cu adevărat, chestia asta e prea penibilă și idioată". Sughițam în pernă: „Și prietena dolofană pe care ai pus-o să-i dea biletul lui Menzing, la poarta școlii?" Lili sări furioasă de pe pat: „Ce vrei de la mine? Astea-s lucruri care nu te privesc. Nu-ți datorez nimic, dragul meu", și m-a lăsat singur în pivniță.

Am ocolit hogeacul nostru din scânduri șase zile. Oare avea dreptate, eram copilăros și idiot? Sau mă zăpăcea cu intenție? Noaptea îmi frecam scula plin de obidă până se făcea albastră și umflată de ți se făcea milă de ea și degetele îmi amorțeau. Ziua mă sprijineam de pervazul ferestrei și mă uitam la gemene, cum țopăiau cu pași mărunți până la colțul străzii, rupeau vechiul carton spălat de ploaie și puneau altul în loc, cel puțin de două ori mai mare și mai gros: „Dumnezeu nu poate ierta pe nimeni dacă îi murdărește și îi jignește pe sfinții Săi! *Pregatevi!*" Simțeam o apăsare

febrilă în inimă; eram pe rând, când gata să izbucnesc în plâns, când să mă închid în neputință și ciudă împotriva lui Lili, care cobora din limuzina ambasadei fără să-și ridice capul și să-mi facă semn cu mâna de la poartă. Nu, nu a bătut la ușa noastră ca să se intereseze ce-i cu mine. Nu i-a strecurat surorii mele, care se juca la Sassolino cu pielea de șarpe și cu peștișorii aurii, nici un bilet secret pentru mine în care să mă fi rugat cu ardoare să ne întâlnim în pivniță. „Chiar nu trebuia să-mi aduci nimic?" o apostrofam pe sora mea, care ar fi putut rătăci din neglijență biletul lui Lili. Din păcate nu ajuta la nimic s-o bruftuluiesc, s-o trag de cozi, să dau cu ea de toți pereții. Nu ajungea nici un răspuns la urechile mele în afară de un fel de implorare jalnică ce-mi sfâșia timpanele.

Nu puteam să rezist fără Lili. Și cu inima bătându-mi în gât m-am furișat la prânz în culcușul nostru de scânduri, unde am găsit-o citind. M-am așezat pe marginea patului tușind și ea și-a ridicat ochii din cartea pe care o ținea pe genunchi, m-a măsurat o jumătate de minut, severă sau mâhnită, nu pot să mă pronunț, priveam încurcat în pământ. „Hotărâsem să nu mai vin niciodată în ascunzătoarea noastră, dacă nu te arăți azi, Sebastian" a spus. „Cu atât mai bine dacă te-ai țicnit." Își închise cartea, mă apucă de umeri și mă trase în culcuș.

4

„Ce ai între picioare, Sebastian?" Lili ședea pe vine la marginea patului și se apleca în față ca să-mi sugă degetele de la picioare. În burta mea simțeam o frământare și o fojgăială, parcă mă gâdila cineva în palme și la tălpi și gemeam de plăcere între perne. Oh, asta era mult mai grozav decât să mănânci înghețată sau zmeură, să-ți dai drumul la vale pe bicicletă sau să te pișii în secret sub dușul fierbinte! Am închis ochii și m-am încordat să țin piept atâtării care-mi

ardea măruntaiele. Între timp Lili mă lingea de la degetele picioarelor până la fluierul piciorului, de la fluierul piciorului până la coapsă, se cufundase în despicătura bucilor mele până se făcuse leoarcă de sudoare, se juca înnebunită cu coaiele mele, îşi împinse nasul şi buzele în ştremeleagul meu care se înălţa roşu ca focul tresăltând în jurul obrazului prietenei mele cu o poftă nestăvilită. Mi-am înfipt unghiile în saltea înfiorat la maximum când mi-a înşfăcat, în sfârşit, cârnatul între buzele ei, la care tot sugea şi lingea, îl frământa şi-l trăgea, până a plesnit ceva în mine şi m-am descărcat zvâcnind în Lili.

„Ce ai între picioare, Sebastian?" hohoti Lili, din nou şi-şi şterse buzele şi bărbia cu două degete. Fericit şi încurcat mi-am ridicat capul de pe pernă şi am privit-o nedumerit. „Oh, amărât de cârnăcior smochinit", spuse ea gâfâind, „şi când o să se umfle, cârnăciorul o să se facă un turn strâmb cu balon albastru. Şi eu", Lili mă îmboldea provocator, „ce am eu între picioare?" Înainte de a fi îngenuncheat în faţa triunghiului cârlionţat al lui Lili ca să-i pot răspunde, am descoperit pe tavanul din cărămizi, luminat de soare, în faţa culcuşului nostru de scânduri o umbră.

Săptămânile trecute, Lili şi cu mine cam uitaserăm să fim prudenţi. Eram prea adânciţi în treburile noastre ca să fi putut fi atenţi la claxonul foarte mărinimos al lui Sassolino, semnul nostru de a ne despărţi urgent. De obicei ne părăseam ascunzătoarea, înainte să se arate pe tavanul pivniţei care descria un arc de cerc, o rază de soare furişându-se prin pânzele de păianjen. De cele mai multe ori, eu eram cel care era atent. M-am aplecat până la ceasul meu de mână; mi-l puneam pe un carton întins pe jos lângă pat împreună cu ochelarii mei şi cu lănţişorul de argint al lui Lili pe care se clătina un crucifix. O amuza de câte ori îmi strângeam ochii pentru că eram miop ca s-o anunţ că era patru fără douăzeci şi patru de minute sau cu o voce alarmată că se făcuse şase fără şaisprezece minute. Trăgându-mă de urechi chicotea: „Şi câte secunde, dragul meu neamţ?" Abia în ultima

vreme mi se diminuase atenția vecină cu panica. Și n-am mai stat cu ochii pe ceas și pe traiectoria soarelui.

Era umbra lui Sassolino, care se năpusti asupra noastră. Dintr-un sac de plastic pe care îl ținea în brațe scânteia o baterie de mașină: avea de gând să o depoziteze undeva în pivniță. Alb ca varul la față se uita fix la noi. Mâna lui dreaptă se strânse *au ralenti* într-un pumn gros și împăroșat.

A lăsat sacul de plastic să se prăbușească pe podea la mai puțin de doi centimetri de cartonul și de ochelarii mei. S-a învinețit până în creștetul capului și a strigat bâlbâindu-se pentru că nu-și putea opri tremurul bărbiei: „Curvo! Curvo!" Abia atunci m-am trezit din încremenirea mea. Am sărit din pat ca să-mi iau vânt – și m-am aruncat în pumnul lui tare ca piatra. Pumnul mi-a tunat în piept cu o furie ce m-a aruncat la piciorul patului, unde m-am chircit nemaiștiind de mine și mi-am golit stomacul. Am vărsat o supă galben-maronie pe pat, în care înotau piure de cartofi, resturi de carne ațoasă și morcovi pe jumătate digerați.

Se poate deduce ca arătam jalnic în goliciunea mea tremurătoare. Sau era mirosul ăla acru scârbos care se ridica din borâtura mea și-l blocă pe șoferul ambasadei, Sassolino. Nu știu dacă trecuse un minut sau doar o jumătate, în care nu putuse să ia nici o hotărâre, își dădu șapca de șofer jos de pe cap și și-o puse la loc, se scotoci în uniforma albastră ca noaptea până găsi o batistă. Fără îndoială avea o predispoziție de a saliva abundent, ceea ce îl turba și mai tare. Nu găsea nici un mijloc de a-și usca buzele pline de spumă. „Ești un fascist", îi șuieră fiică-sa, „un porc de fascist care maltratează copiii!" Sassolino nu putea să înghită una ca asta. „Și tu?" urlă el, fierbând de furie. „Te omor, *maledetta puttana*!" Își luă elan pentru a doua lovitură, dar nu nimeri la timp, căci fiica lui se rostogoli fulgerător la perete.

Sassolino își pierdu echilibrul. Se lovi de speteaza de fier a patului cu genunchiul lui paradit – tatei îi spusese că era invalid de război, rănit în campania din Africa, când în realitate datora această accidentare pasiunii lui demente pentru

fotbal, la care între timp fusese nevoit să renunțe forțat –, scoase un strigăt de durere și plonjă pe pernă. „Șah mat!" comentă Lili tăios, sprijinindu-se goală și înghețată de zid. Am arătat înspre Sassolino, care nu dădea semne că s-ar putea mișca și am bâiguit: „Nu cumva... vreau să spun, e mort?" Ea mă privi înciudată. „Din păcate, nu! Iar tu ai face bine să te îmbraci și s-o ștergi. Cu bătrânul meu o scot eu la capăt, ceea ce e mai greu în prezența ta, înțelegi? Hai, îmbracă-te și întinde-o!" țipă la mine, văzând că ezit. Cu multă precauție am înconjurat picioarele lui Sassolino și fundul lui mare, mi-am înșfăcat ochelarii și ceasul de mână și celelalte boarfe împrăștiate și m-am salvat în gangul întunecos al pivniței.

„Deșteptarea", îi ordonă ea când eram în afara pericolului, și trase de șapca de șofer a tatei Paolo, care rămăsese prinsă între pernă și obrazul lui îngropat în adâncitură. Își reveni, mai întâi nu-și ridică decât capul și își pironi fiica, înfășurată în pătura scămoșată. „Te omor", o amenință cu vocea sugrumată, „îți rup toate coastele, până te fac piftie, o să te bat măr!" „N-ai decât", îi replică Lili, dar o s-o lași baltă, și știi de ce?"

Mi se oprise respirația în fața obrăzniciei lui Lili. Stătea complet detașată lipită de zid și-și bătea joc când tata Paolo făcu o primă încercare zadarnică să se ridice în picioare, „Știoarfo, gaură nerușinată ce ești", se clătină Sassolino și căzu din nou pe pat. A doua lui încercare mai reușită. Aproape târându-se se ridică de pe saltea, fără să-și ia șapca de șofer, și căzu în genunchi, gri la față cum e cenușa. „N-ai să mă atingi! Și n-ai să spui nimic! Vai de tine dacă îmi faci vreo vânătaie sau îl pârăști pe Sebastian părinților lui, ai înțeles? O să-ți cam piară piuitul, cât ai zice pește!"

Sassolino se târî opintindu-se până la unul din drugii patului, de care voia să se țină ca să se poată ridica. „Rămâi unde ești", îi strigă fiică-sa în față, „altfel îi spun mamei toată tărășenia ta." El rămase uluit. „Tărășenia mea, ce vrei să spui?" „Știi prea bine ce vreau să spun. O să afle de parașuta ta pe

care o fuți duminica, în pădurea de pini de la Ostia. Căreia îi înfunzi târtița de rață, din care dă tot timpul, cu bani grei, bani pe care refuzi să-i dai mamei. Astea-s noutățile care or s-o bucure!"

Abia mai respirând, m-am grăbit să-mi intru în haine și nu prea reușeam – degetele îmi tremurau atât de tare că nu-mi puteam încheia nasturii cămășii, mă încurcasem într-o luptă aprigă cu cracii pantalonilor și de emoție nu mai știam care-i sandaua stângă și care-i cea dreaptă. În sfârșit, puteam să trag aer în piept, eram gata să evadez, dacă se îngroșa gluma; trăgeam cu urechea înspre culcușul nostru și zăream prin crăpătura dintre două scânduri silueta neclară a lui Sassolino. În întunericul care înghițea pas cu pas țevi de scurgere și damigene prăfuite, anvelope de mașini și biciclete, teancuri de ziare mucegăite, fel de fel de boccele cu rochii și jucării, fiica lui nu se mai distingea. Era doar o umbră gri tot mai estompată.

Cu atât mai tare și mai hotărâtă suna însă vocea lui Lili. „Dacă îi spun mamei ești terminat. Și dacă o să te atingi de mine, o să afle, ți-o promit." Sassolino strigă: „Ce vrei să spui, târâtură? Astea nu-s decât niște baliverne imbecile!" „Blondina ta vopsită e târâtură, nu eu", i-o reteză Lili, „iar în ce privește baliverna ta: o cheamă Silvia, are douăzeci și unu de ani, e din Salerno, topește pietrele cu șoaptele ei și lucrează provizoriu la ambasadă ca telefonistă. E convinsă că desfăcutul picioarelor în Mercedesul tău o să facă din ea o componentă importantă a ambasadei." Lili nu mai contenea cu batjocura, „normal, când ești o telefonistă care vorbește în șoaptă nu ai voie să faci mofturi când îți alegi mijloacele". „Silvia... Silvia, nu cunosc", răspunse tata Paolo prea ezitant și stingherit ca să fie credibil. „O umpli de cadouri, pantofi, rochii mini, blănuri de vulpe și de biber, coliere, inele și vrei să mă prostești că nu o cunoști?" „Nu a văzut niciodată o blană de la mine", ripostă el ieșindu-și din fire și se prăbuși pe marginea patului când înțelese că se trădase. Din pledoaria lui Sassolino, de care

profitase fiica lui ca să iasă din pătură și să-și adune în întuneric slipul și sutienul, rochia și pantofii de pe jos, cu ajutorul unei laterne, nu am reținut mai nimic. Când un bărbat de vârsta lui vrea să aibă succes, îi trebuie foc și pasiune, și mai ales ceea ce se cheamă curajul să riște. „Trebuie să se hotărască să fie un animal de pradă și să nu se teamă de nici o primejdie, în caz contrar nu e decât o stafie și se poate lăsa îngropat de viu." Se poate presupune că am părăsit pivnița înainte ca el să-și fi terminat debitul verbal. Și asta avea sa rămână ultima mea vizită în ascunzătoare, deși Sassolino renunțase să facă piftie din curva de fiică-sa.

Sassolino nu le-a dezvăluit nimic părinților mei. Cu atât mai vigilent a fost cu ochii pe noi; venea acasă la cele mai neobișnuite ore și se înființa în ascunzătoarea din scânduri, înjurând din plin, când nu-și găsea fiica acasă. „S-o supraveghezi, trebuie s-o supraveghezi", o certa pe doamna Beatrice, care nu putea să-i răspundă pe unde umbla Lili, „are gărgăuni în cap, cum de nu ți-ai dat seama?" Doamna Beatrice îi replică uluită: „Gărgăuni în cap? Dar împlinește șaisprezece ani, ia te rog. La una care face șaișpe e normal". „Tu ești oarbă!" țipă șoferul ambasadei, Sassolino, și ieși pe ușă, roșu de furie. Când ne întâlneam, fie în casa scării, fie în atelierul lui Fabrizio, unde îl ajuta pe tata să scoată gunoiul sau să monteze rafturile, îmi arunca priviri întunecate, priviri de gheață care îmi dădeau fiori pe șira spinării.

Mă făceam mic din cauza fricii mele. Nu aveam curaj să caut piața aceea singuratică din Gianicolo pe care o însemnase ea cu o cruciuliță pe planul orașului – ora și linia de autobuz erau notate pe margine. După-amiaza, când își întindea în iarba care ajungea până la genunchi pătura mâncată de molii, se culca pe ea, rupea fire de iarbă și le mesteca, i se făcea foame și mânca două franzele, iar se întindea, fredona ceva și dormea, eu ședeam la mine în cameră încremenit de disperare și căință.

A trecut o săptămână îngrozitoare, în care Lili mă evita și la o întâlnire întâmplătoare chiar în poarta casei mi-a zis-o

de la obraz, plină de dispreț: „Ești îngrozitor de laș, Sebastian". Oricum nu voia să renunțe. Și Lili era plină de idei. La jumătatea lui august se ivi ocazia de a găsi un adăpost sigur ferit de intemperii. Era vorba de camera prietenei dolofane care pleca la mare cu familia și îi permitea lui Lili s-o folosească. „Avem trei zile", îmi atrăsese atenția, „marți mama vrea să plece la Gubbio și el mi-a interzis să rămân acasă." El era șoferul ambasadei, Sassolino, pe care îl aveam în fața ochilor, uriaș, negru și amenințător, de când îi descoperisem umbra pe tavanul din cărămidă în pivniță. „Ai să vii, Sebastian, nu-i așa?" voia să afle de la mine și când văzu că mă balansam de pe un picior pe celalalt, mă avertiză: „Vai de tine dacă mă lași iar baltă!"

Când s-a întors în septembrie acasă de la Gubbio, nu m-a mai observat. Mă trata de parcă aș fi fost de aer sau unul dintre acei colegi de școală plini de coșuri pe care nu trebuie să-i iei în serios, deși, din păcate, ești obligat să ții cont de ei. Exact ca la început, când mă lăsa să mă zbat ca peștele pe uscat, Lili bântuia din nou în curtea școlii, în timpul recreației, pe la poarta de fier de care se rezema acum singur Konrad Menzing – să ai o bandă era un puștism, hotărâse așadar să devină un lup singuratic –, se adâncea în benzi desenate și fuma.

Eu mă comportam cu atât mai rigid, o încondeiam pe unde puteam, o făceam adunătură și poamă rea, o știrfă neobrăzată și răspândeam observații care îmi dovedeau experiența. În clasă mă grozăveam, pomeneam cu năduf de întâmplări care-i impresionau pe colegii de-o vârstă cu mine și care înghițeau tot pe nerăsuflate și abia când mă îndreptam spre stația de autobuz mă lua amețeala de supărare și rușine.

Acasă o evitam pe mama când lua cutia de chibrituri să aprindă aragazul și să-mi încălzească mâncarea pe care o refuzasem cu o zi în urmă. Mă trânteam pe pat. „Nu mănânc", strigam din camera mea încuiată, când mama bătea insistent și-mi înăbușeam sughițurile în pernă.

Un septembrie cald și senin trecu cu nori roșietici după apusul soarelui prin întunericul care se lăsa ca un stol de lilieci deasupra pergolei lui Frangipane, acoperită de struguri scânteietori, pe terasă în scăpătatul zilei. Și eu mă ascundeam în întunericul meu.

Într-o noapte m-am furișat plângând până la ambalajul de carton, în care ascunsesem Beretta lui Giulio Picciotti. Am întors pistolul pe toate părțile și mi l-am apăsat de ureche. Nu, nu-mi venea să mă împușc în ureche. La o asemenea pocnitură mi-ar fi plesnit timpanul și îmi părea rău de timpan. Îmi țineam pistolul cu schimbul, ba la frunte, ba mi-l împingeam sub bărbie, unde mă gâdila sau era prea rece, și când mi l-am lipit de beregată m-a speriat tata, care-și părăsise pivnița și tocmai intra tăndălindu-se pe poartă. Cu tata pe cap – tocmai se așezase să scrie sonete la biroul lui – nu aveam destulă liniște să mă sinucid. M-am vârât iute în pat și am adormit pe pistolul din ultimul război mondial ascuns sub pernă.

O întâmplare a fost, o întâmplare idioată, care i-a dat șoferului ambasadei, Sassolino, o lovitură din care nu și-a mai putut reveni. Zilele astea fusese foarte prins din cauza unei vizite de stat și doamna Beatrice, care trebuia să achite telefonul, apa și gazul și nu avea bani cash în casă s-a dus fuga, hotărâtă, la bancă. Și-a fluturat legitimația, a cerut banii și i-a spus funcționarului de la ghișeu numerele de cont pe care Sassolino le trâmbițase ca să se dea mare în camera noastră. Și după cum s-a văzut, nu confundasem și nu uitasem nici o cifră când i le-am spus doamnei Beatrice.

Exista într-adevăr un cont cu numărul acela și posesorul lui era fără îndoială Sassolino, spuse funcționarul de la ghișeu, scotoci în hârtiile lui, cercetă cu atenție actele doamnei Beatrice și-și ținu fața în bătaia curentului făcut de ventilatorul așezat pe placa de marmură roșu-închis. „Da, și?", doamna Beatrice voia explicații. „Din păcate dumneavoastră nu aveți drept de semnătură. Fără împuternicirea celor două persoane care au drept de semnătură nu am voie să

vă dau nici un ban. Iar chestia asta cu împuternicirea e un procedeu foarte complicat." Îi explică îndelung și detaliat doamnei Beatrice „procedeul complicat", până ce reuși s-o zăpăcească de tot. Femeia își vârî legitimația în geantă și plecă abătută. Și deodată simți un val de fierbințeală și avu revelația. Se întoarse cu sufletul la gură, îl dădu la o parte, fără să-i pese, pe clientul pe care tocmai îl servea funcționarul de la ghișeu. „Și cine, spuneați, cine ar avea drept de semnătură?" Nu se sinchisea de bărbatul scandalizat care flutura un teanc de bancnote, când funcționarul i-a spus: „Sassolino și verișoara lui, Silvia...", își mai cercetă o dată hârtiile ca să fie sigur, „da, Silvia Cusano." Beatrice tună: „Sassolino nu are nici o verișoară pe care s-o cheme Silvia Cusano". „Poate e vorba de o rudă mai îndepărtată pe care n-o cunoașteți", îi sugeră funcționarul încurcat. „Așa ceva nu există!" răbufni Beatrice și-i aplică clientului, care vocifera că aici era o bancă și nu un oficiu pentru aflarea rudelor dispărute, o călcătură zdravănă de picior. Bărbatului îi căzu teancul de bancnote pe jos și se lăsă în patru labe ca să-și culeagă banii risipiți. Era o treabă agasantă. Mânate de ventilatoarele din hală bancnotele zburau în toate părțile. „Ce să fac, învățați-mă ce să fac, dacă doi clienți se adresează în fața mea unul altuia cu apelativele «unchiule» și «verișoară»", se apăra funcționarul, țipând din cauza vacarmului produs în sala ghișeelor de bancnotele ce se roteau, fâlfâiau, pluteau, „în ce privește îndatoririle noastre bancare nu sunt obligat să controlez dacă cei doi sunt rude." Cu o bancnotă în decolteu, pe care nu o observase, doamna Beatrice a venit acasă total întoarsă pe dos.

În săptămânile următoare în familia Sassolino aveau loc certuri cumplite, asemănătoare cu cele pe care le auzeam venind din locuința de la parter. Oricum, Sassolino, șoferul ambasadei, era cel care se punea la adăpost în miez de noapte sau la ore din zi de doamna Beatrice și fugea, cuprins de panică în stradă, când consoarta zvârlea după el cu ouă și cuțite de bucătărie sau voia să-i arunce în față cafea fierbinte

și apă clocotită. Fuga lui era un spectacol pe care dușmanul lui de moarte, Antonio Orizio, nu putea să-l scape. Da, prefera să se posteze la fereastra camerei de zi ca să-l batjocorească pe șoferul fugar, în loc să-și altoiască sora sau nevasta.

Doamna Beatrice nu ne făcuse niciodată impresia unui om certăreț. Putea să devină crudă sau vicleană, să-și ia de pe suflet cu vorba urâtul și ura până dispăreau cu totul, asta da. Niciodată furia și amărăciunea ei nu durau. Dar cu adevărat răbdătoare era mai cu seamă cu soțul ei, Sassolino, îi ierta toate toanele, nu se plângea că îi socotea și ultimul gologan, și dimineața la șase jumătate, era deja la datorie. Îi pregătea cămașa, cravata, îl ajuta pe Sassolino, care era prea comod, să se aplece ca să-și pună șosetele și să se îmbrace, și-l bărbierea pe șoferul ambasadei când își bea cafeaua, sugea din țigară și se adâncea în lectura ziarului.

Trădarea lui Sassolino a transformat-o pe doamna Beatrice într-o furie. O trădase pentru un amor oarecare. Asta era rău. Dar mult mai greu cântărea faptul că o înjosise în calitatea ei de deținătoare de cont în fața amantei. Nimic nu mai era la locul lui pe lumea asta pe care o știa ea sau credea c-o știe, și doamna Beatrice își pierdu cumpătul de tot. Se ferea de vârtejul de care fusese cuprinsă prin ură și turbare. „Trăiesc în întuneric", i se plângea mamei, „nu știu de ce mi-e greață de tot ce ating." Nu mânca nimic și slăbi rău, avea ceva de fantomă în halatul pătat, pe care și-l punea pe ea din obișnuință când se scula din pat. Nu. Nu mai era în stare să lucreze, ședea abătută și fără vlagă ore în șir lângă aragaz fără să se miște.

Șoferul ambasadei, Sassolino, arăta întocmai ca ea; pierduse și el o grămadă de kilograme. Purta cămăși șifonate, era bărbierit ca dracu' și șireturile de la pantofi îi atârnau desfăcute în toate părțile. Cravatele îi stăteau strâmbe sau aveau nodul legat grosolan, ori își punea din neatenție la gât o cravată tăiată de doamna Beatrice ca să se răzbune. Așa ajungea la serviciu dormind pe el și cu mintea plecată cu sorcova – doar trebuia să iasă pe ușă fără o ceașcă de cafea.

Era vorba, în chip stupid, de una din cele trei cravate în culorile steagului german negru-roşu-auriu, care îi ajungeau şoferului ambasadei până la stern şi te făceau să te gândeşti la o coadă retezată. La ambasadă atrăsese atenţia cu cravata lui germană ciopârţită. Trebuise să meargă la şeful protocolului, pe care îl asigură sus şi tare că nu urmărise nici o intenţie politică şi cu atât mai puţin nu voia să dăuneze reputaţiei statului german. Cu siguranţă nu era un *happening*, nici nu ştia ce e un *happening*. Cu un avertisment sever – şi cu o cravată nouă, pe care un paznic prieten i-o legase în curte – a obţinut, în sfârşit, permisiunea să se strecoare afară pe uşa ambasadei.

„Mi-am irosit viaţa, mi-am irosit-o pentru un nimeni", sughiţa doamna Beatrice şi înfigea furculiţa fără chef în pastele pe care le pregătise mama ca s-o facă să mănânce. „Şi când mă gândesc la zestrea mea! Nu aveam cine ştie ce, eram şase surori şi tata nu se putea numi bogat, şi totuşi am adus în căsnicia noastră două teancuri de aşternuturi brodate. Şi cele pe care le pusesem la păstrare – nu mai aveam nevoie de ele când a început să ne meargă mai bine –, a avut el grijă să scoată bani buni pe ele fără să-mi ceară voie. Şi cine ştie dacă nu a cheltuit banii cu ştoarfa ca să..." nu-şi duse vorba la capăt. Din ochii lui Beatrice curgeau lacrimi grele peste pastele sleite în farfurie.

Într-o altă zi ne făcu agitată semn cu mâna de pe scară, arătând înspre radioul care scotea un zgomot puternic. Era aşezat pe frigider. „Familia noastră e în pericol", striga o voce tunătoare, „familia noastră, leagănul sacralităţii, pavăza sănătăţii şi vatra celor mai înalte idei şi a celor mai adânci simţăminte! Eu vă spun, dacă se ajunge la dreptul de a divorţa, se frânge digul şi, în curând, în patria noastră vor fi permise căsătorii între homosexuali. În ţara noastră! În Italia! Imaginaţi-vă că soţia voastră fuge de acasă ca să se înhăiteze cu un adolescent. Avem dreptul să îngăduim una ca asta? Niciodată!" se auzeau strigăte pe mai multe voci din cutia neagră. Ieşită din minţi, doamna Beatrice apucă radioul.

Îi rupse antena, vru s-o arunce într-un colţ, ceea ce mama o opri să facă. „Te rog, liniştește-te, draga mea!“ „Eu, să mă liniștesc?“ În halatul ăla nenorocit, cu părul vâlvoi, bătea din picior în faţa mamei, care reușise să ia cu asalt radioul și se juca fără nici o noimă cu ciotul antenei. „Auzi, eu nu am voie să mă despart de un derbedeu, și să mai fiu și călcată în picioare, dresată să fiu atentă la alte femei, și mai ales cu ochii în patru pe puștoaice, și îmi spui să mă liniștesc?“

Când au început amândouă să planifice și să pregătească, în cele mai mici amănunte, despărţirea doamnei Beatrice de soţul ei Paolo, nu pot să spun. Foarte curând au găsit o locuinţă la etajul unsprezece într-o construcţie nouă în Garbarella, trei camere spaţioase cu o terasă amplasată la răsărit. Mai greu a fost ca doamna Beatrice să poată fi ajutată să-și găsească un loc de muncă. Nu mai era tânără, nu avea studii și nici relaţii. Cunoscuţii doamnei Beatrice care se bucurau de oarece influenţă erau, fără excepţie, prietenii șoferului ambasadei, Sassolino, și, din păcate, nu-i puteai înhăma la propria trăsură. Mama se sfătui cu Frangipane, care nu-și ascunsese niciodată dispreţul profund pe care i-l nutrea misitului nostru. „Nu are în cap nimic altceva decât bani individul ăsta. E un fluieră-vânt! Nu se lipesc de el normele morale și buna-cuviinţă. Aiurea, i se rupe de ele, le găsește constrângătoare. Un păduchios de parvenit, care și-a uitat rădăcinile, fără cultură și educaţie. Ce credeţi că mi-a spus deunăzi când a vrut să-mi vâre pe gât două bronzuri votive reprezentând doi tauri și un ţăran? Turuie cât e ziua de lungă despre originea noastră, despre Roma mistică, despre Romulus și Remus și pronunţă tot timpul: Remulus. Se spune Remus, îl corectez, și el se înfurie, devine o fiară sălbatică, începe să urle, că ăla ar fi Remulus și că eu mă înșel. Și în ziua următoare, de dimineaţă, mă urmărește cu Mercedesul lui, de fapt al ambasadei, până în faţa Așezământului Orfanilor de Război, și de ce? Ca să mă învețe că fratele lui Romulus se numește Remus, așa că el are dreptate,

nu eu! Iar în ce privește chestia cu bronzul votiv, își menține oferta. Ah, ăsta e...", Frangipane își înghiți înjurătura, „e un om de serie, da, oameni de genul lui Sassolino se confecționează azi în proporție de masă. Nu e din lemn – cine e din lemn are o origine, o istorie, un caracter. Nu e din lut, legat de pământ, lut cinstit, căruia, ce-i drept, îi lipsește conștiința, dar oricum știe ce-s umilința și respectul. Și din ce-i făcut el? Din plastic, un produs industrial!"

Ideea de a-i pricinui lui Sassolino un rău oarecare îl incita pe Frangipane. E drept că nu se putea abține să tune și să fulgere împotriva sistemului de relații și a nepotismului și să-și verse acuzațiile într-un discurs tocmai gata pentru tipar, și abia observația mamei, cum că Sassolino nu ar fi avut nici o rudă căruia să fi fost nevoit să-i mulțumească pentru postul lui, a frânat elanul vecinului nobil. A recunoscut scrâșnind că ar fi slab, o, da, total alterat de o țară cu obiceiuri crude și devastatoare. Și nu i-au trebuit mai mult de două zile ca s-o ajute pe doamna Beatrice să găsească un post. De la 1 noiembrie a fost angajată într-o curățătorie pe care o conducea una dintre colaboratoarele lui Frangipane în Așezământul Orfanilor de Război.

Da, Frangipane îi puse la dispoziție bani peșin cu care a putut să se instaleze în noua locuință din Piazza Pantera. Iar ceea ce luase doamna Beatrice cu ea din gospodărie și din șifonier încăpea în două valize și jumătate care au putut fi duse din casă fără riscuri. Boarfele lui Lili și obiectele școlare, discurile, pick-upurile, casetofonul, păpușile răvășite și cutiile cu cărți plecară într-o singură dimineață, la sfârșitul lui octombrie, în Millecento-ul ăla parcat în fața intrării și în douăzeci de minute era deja gata de start, împachetat economicos și bine îndesat.

Sassolino nu bănuise nimic până la sfârșit. Da, în subsol, unde cobora zilnic ca să nu se sufoce de aerul otrăvit din locuința lui, afirma că nevastă-sa se liniștise complet și, în curând, va fi iar normală. Între timp, o verișoară – una adevărată – care-i și gătea, îi făcea nodul la cravată, păstrată din

motive de siguranță și de frica unui contraatac din partea doamnei Beatrice, cu aprobarea tatei, în atelierul acestuia. „Pusă la gât, strânsă, gata de drum!" Își procurase cămăși sintetice care nu se șifonau și, în curând, trecu la cămăși de hârtie care nu trebuiau nici spălate, nici uscate; era impresionat de propria-i abilitate.

Dar ceva nu era în regulă în locuința lui, când a venit acasă pe 1 noiembrie și a ieșit din văgăuna lui șoferească. S-a uitat în jur. Noptiera lui Beatrice era goală, lipseau milieul brodat și deșteptătorul, nici urmă de etuiul pentru ochelari. În compartimentul pentru haine care-i aparținea ei nu dădeai peste nici un petic de stofă. Se duse în debaraua minusculă din coridor care adăpostea cârpe de praf și pantofi. Acolo unde se aflaseră altădată pantofii, cizmele și sandalele doamnei Beatrice se învârtea un șoricel în cerc. „Îți închipui că n-o să mă descurc fără tine?" mormăi șoferul ambasadei, Sassolino. „Îți închipui că plâng după tine, după gâtul tău încreștit de curcan, după coapsele tale de lapte brânzit, după gaura ta puțind a hoit?" urlă de la fereastra locuinței lui.

În picioarele goale sări Sassolino direct în stradă și alergă în pantalonii lui de lucru pe care trebuia să și-i strângă în dreptul buricului, de la un capăt la altul, de parcă ar fi vrut s-o scoată pe doamna Beatrice dintr-o ascunzătoare și s-o facă piftie. Antonio Orizio stătea holbându-se la fereastră. „Dă drumul pantalonilor, lasă-i să-ți cadă de pe tine! Arată-ți nenorocitul ăla de cur părăsit!" Frangipane se aplecă fără o vorbă peste marginea terasei și, când începu să burnițeze, își deschise fără grabă umbrela. Bâjbâind, cu ultimele puteri, Sassolino se târî la Mercedesul ambasadei, în fața intrării se cățără pe caroseria motorului, își trase genunchii până sub bărbie și adormi în ploaia caldă de noiembrie.

În ziua următoare era într-o dispoziție de zile mari. Da, plin de speranță se întoarse de la lucru, coborî la subsol, fluturând o sticlă de șampanie pe care o destupă cu un pocnet spre supărarea tatei, îngrijorat din cauza vitrinelor și a

vestigiilor lui, iar dopul ricoșat din tavan îl prinse cu mâna. „Ai vreun necaz? Nu", îl tachină el. „Ia o gură de dragul meu, te rog."

„Nu uita de băiatul tău", îi atrase atenția tatei, care luă o înghițitură timidă direct din sticlă. „Ce să mai zici. Ieri părăsit de o capră behăitoare cu barbă și carne pieloasă și chiar de a doua zi îmi pică în casă o vacă focoasă pe care pot s-o călăresc din față și din spate. Două țâțe, ce să-ți spun, și un fund", desenă curbe în întunericul atelierului, îmi ceru să-i întind sticla de șampanie și închină în cinstea tatei: „Îți faci griji pentru fiul tău, vreau să spun, dacă... anumite lucruri...? Ludovico, omule! Nu i s-a întâmplat nimic rău, te asigur. Are mai multă experiență decât noi amândoi!"

Se înșelase îngrozitor. Prietena lui nu s-a mutat niciodată la etajul întâi. Chiar zilele astea fusese concediată din postul ei de telefonistă la ambasadă și ceva în loc nu se ivise. Influența lui Sassolino era prea neînsemnată și fusese și mai diminuată de ieșirea lui scandaloasă cu câteva luni în urmă. Tot ce promisese în ungherele ascunse din pădurea de pini din Ostia, cu mare tam-tam, nu fusese în stare să ducă la îndeplinire. Iar prietena lui nu dădea doi bani pe perspectiva de a se lăsa călărită pe toate părțile într-un pat conjugal care scârțâie, nemaivorbind de spălatul closetului, gătit și legatul șireturilor de la pantofi. „Știi ce mi-a spus", îi mormăi Sassolino ceva lui tata, „că nu-i mai vine să se culce cu nici un alt bărbat în afară de mine, și eu, dobitoc ce sunt, am crezut-o."

Adevărata lui prăbușire s-a produs, de fapt, în ianuarie, când a hotărât să-i ridice falsei lui verișoare dreptul de a scoate bani din contul lui și a fost nevoit să afle de la funcționarul de serviciu că era blanc; în conturile lui nu mai exista nici sfanț. La sfârșitul lui decembrie fosta lui amantă se dusese la bancă cu o geanta de voiaj și scosese toți banii până la ultima bancnotă. Ea nu mai locuia în camera mătușii văduve din San Giovanni. Aia era surdă și cu mintea dusă – sau se prefăcea că e surdă și cu mintea dusă – și susținea

a nu avea habar pe unde se ține nepoata dispărută. Nu era nimic de făcut, își pierduse banii munciți din greu cu o curvă și viața și-o făcuse praf, de la un capăt la altul.

În această scânteietoare zi de ianuarie, Sassolino plângea la volanul mașinii ambasadei șiroaie de muci și apă. În fața ochilor lui începețoșați semafoarele, pietonii, motocicliștii, zidurile și dungile zebrelor se topeau în puncte pulsatile și pete prinse într-un vârtej. Pierzând orice control apăsă pe pedală și țâșni ca din pușcă, cu 200 la oră, înspre centru. La Largo Susanna, fu cât pe-aci să calce un preot care ateriză în fund, într-un tomberon.

În mod normal, Sassolino se bucura de drepturi speciale. Mașina unui ambasador nu era oprită niciodată, fie că nu ținea cont de lumina roșie a semaforului, fie că nu se sinchisea de semnele de circulație sau de limitele de viteză impuse. Nici un polițist nu avea chef să se lase tras la răspundere de un diplomat care fusese convocat urgent la Ministerul de Externe. Așa ceva ar fi putut avea urmări neplăcute pe care mai bine le evitai.

Din păcate însă, nu puteai, pur și simplu, să închizi ochii în fața acestui nebun de la volan! În curând două mașini de poliție cu sirena în plină funcțiune se aflau pe urmele Mercedesului ambasadei, iar Sassolino, căruia nu i se mai întâmplase una ca asta, turba de furie. Nu încetini – din contră, mări viteza, când o porni ca un bolid spre Zidul Aurelian. S-ar putea să se fi asigurat prea mult timp, când s-a uitat în oglindă să vadă dacă scăpase de urmăritorii lui, poate că și-a făcut un calcul greșit în legătura cu distanța până la poarta din zidul orașului – în dreapta, Mercedesul ambasadei se lovi în pietriș și se învârti, după ce trecu de curbă, în jurul axei sale.

Patru săptămâni încheiate s-a baricadat vecinul nostru în locuința lui pustie. Fără postul de șofer, fără bani și cu două brațe de gips care atârnau țepene în niște fâșii legate după gât. Nu voia să vadă pe nimeni. În nici un caz pe mama, pe care o bănuia că plănuise declinul său împreună

cu nobilul ăla decăzut și, mai ales, pe Antonio Orizio. Din când în când obrazul lui țepos apărea în casa scării și mă ruga să-l ajut să-și aprindă o țigară sau să-i țin o damigeană grea de vin la buze. Era înfășurat într-un halat de baie pătat și putea de-ți muta nasul din loc.

De mâncare îi dădeau Rosalinapaulina, gemenele. Bineînțeles nu pe gratis. Îi cereau căința sinceră și, când ședea lihnit de foame în fața oalei, trebuia mai întâi să intoneze rugăciunile împreună cu Rosalinapaulina – „și îi făgăduiesc Sfântului Lorenzo să nu mai jignesc și să spurc niciodată nimic și pe nimeni cu mizeria mea!" –, să-și arate fervoarea și să șoptească suspinând „Amin", înainte ca din ambele părți să se repeadă două furculițe aburinde spre gura lui pe care și-o căsca asemenea unei uși scoase din țâțâni. Fie că se ruga, fie că mânca, își ținea ochii închiși, ceea ce pentru Rosalinapaulina constituia dovada căinței lui sincere. Iar tatei îi mărturisi: „Ah, Ludovico, mi-e imposibil să mă uit la ele, sunt prea hidoase vrăjitoarele astea. Și putoarea pe care o emană, putoarea aia râncedă, acră, de pizdă de femeie bătrână. Și nu pot, fir-ar să fie, să-mi țin nasul închis! *O, come sono ridotto*. Crede-mă, și un câine o duce mai bine ca mine".

De milă tata făcea rost de două sticle de *grappa* pe zi și Sassolino cânta printre sughițuri, cu ochii lui plini de vinișoare roșii: „*Vor der Kaserne/vor dem großen Tor*", de parcă urla la lună. Noaptea se auzea o vânzoleală venind de la etajul întâi, când Sassolino era chiaun de atâta băutură ca să-și mai găsească patul și cădea pe covor înfășurându-se în el ca să doarmă.

Bineînțeles că și-a venit din nou în fire. Un Sassolino nu se lăsa doborât cu una cu două. Procesul înaintat de către procuratură, ambasadă și o societate de asigurări s-a încheiat – aproape – cu o achitare. Sassolino avea circumstanțe atenuante, pentru că se aflase într-o stare disperată. Un soț părăsit fără pic de milă, înșelat de prietena lui intimă care i-a luat tot ce agonisise, un bărbat care, vreme de paisprezece

ani, fusese considerat drept un șofer responsabil, cu simțul datoriei, de către instituția la care fusese angajat, ceea ce nu nega nici domnul reprezentant al ambasadei, își pierduse pur și simplu capul, îl lăsaseră nervii. „Nu avem dreptul să pedepsim un bărbat", conchise apărătorul lui, „care merită compătimirea noastră." Judecătorul și asesorii dădură din cap impresionați.

Despre condamnarea cerută inițial nici nu mai putea fi vorba. Și în afară de despăgubirea cerută de ambasadă, pe care tribunalul o redusese la un sfert, constând în aproximativ trei mii de mărci, nici o altă cerință nu a fost satisfăcută. Sassolino tăcu față de tata cu subînțeles. Nu suflă o vorbă dacă nu cumva influențase, în cele din urmă, generoasa sentință, datorită relațiilor sale. Misitului nostru era clar că-i convenea să existe presupunerea că ar avea cunoscuți cu poziții înalte, pe care soarta lui nu-i lăsa rece.

Ocazional îl vizitau femei, vizite pe care nu le tăinuia. Doamne ferește! Mai întâi își ducea musafirele la subsol ca să i le arate tatei și când treaba asta era terminată, își ducea prada gălăgioasă pe sus, cântând cât îl ținea gura, la etajul întâi și o arunca pe pat. Era foarte mândru mai cu seamă de o suedeză, căreia îi atârna o coamă de păr blond aproape alb până la fund și care era stropită, din creștet până-n călcâie, cu pistrui. „Sunt căpiat de părul ăsta și are niște coapse, parcă-s din unt și smântână. N-ai putea să-i traduci asta puștoaicei în engleză?"

Tata ura de-a dreptul vizitele astea. La fluxul verbal, clocotitor ca o lavă, al lui Sassolino, părintele meu transpira gândindu-se la colecția sa. Găsea diverse modalități să-și scoată prietenul din subsolul lui și ăsta ieșea totdeauna, cu gura mare, afară, luându-și și încărcătura cu el: „Ludovico, bătrâne, nu cumva ești invidios? Și dacă ai fi, mă rog, eu sunt gata să împart cu tine!"

Pe Lili nu o mai văzusem. Doamna Beatrice, care câștiga prea puțin ca să poată plăti taxa școlară cerută de Școala

Germană, o înscrisese la un gimnaziu de stat, care era de altfel și mai aproape de locuința din Garbatella.

Începuse o vreme fără nici un Dumnezeu. În curtea școlii, în recreație, mă plictiseam de moarte și acasă clămpăneam fără chef la spineta noastră dezacordată. „Nu ai vrea mai bine să te joci cu Lisa?" mă ruga mama. Nu mai putea s-o expedieze pe surioara mea la vecină, iar premiul principal al lui Sassolino, pe care îl luase la ghereta de tir în Lunaparcul din Ostia, cei trei peștișori aurii făcuseră stop cardiac în vâltoarea atâtor certuri și a atâtor cuțite zburătoare – cel puțin așa susținea vecinul nostru. Uneori mă strecuram pe furiș în ascunzătoarea de scânduri din pivniță, pe care Sassolino o legase acum câteva luni cu un lanț făcând-o inaccesibilă, și priveam suspinând fostul nostru refugiu.

5

Trebuie să fi fost începutul lui octombrie, când Frangipane promise că se va adresa rudei sale îndepărtate ca să afle unde era închis Luca Lubrano. Și se ținu de cuvânt. În decurs de o săptămână a putut să-i furnizeze mamei noutăți. „Numele lui Luca nu-i spunea nimic unchiului meu. A putut afla de la un procuror prieten cine era individul ăsta și care era presupusa infracțiune comisă de el." Și Frangipane relată, cu lux de amănunte, că Luca ar fi fost mai întâi la Milano ca să fie anchetat de către un judecător care se ocupa de atacul cu bombe din decembrie trecut, din Piazza Fontana, pe urmă a mai zăcut două săptămâni într-o pârnaie nenorocită din Perugia, de ce, nu știa nimeni, și acum e în închisoarea din Gianicolo, o construcție din cărămidă, pe nume Regina Coeli. Și dacă va rămâne în acest penitenciar sau va fi mutat în altul, chestia asta depindea de aranjamentele din justiție între funcționarii diferitelor sectoare judiciare obsedați de cariera lor, de amestecul statului care se întindea de la obstrucționarea cercetărilor până la mușamalizare, ba

chiar până la anularea unor procese, fie prin legi ușor atacabile, care erau abrogate în ultima clipă, fie prin mituirea tainică a judecătorului, metodă în care unchiul lui era as – Frangipane nu putea să se mai oprească să-și condimenteze discursul cu tertipuri și șiretenii eficiente, folosite de ruda lui, care nu credea în judecători umani care n-ar fi de fapt decât ființe slabe și supuse erorii, ceea ce putea proba oricând cu succesele obținute prin mită și nici nu voia să se oblige în fața vreunui alt judecător în afară de Dumnezeu! „Iar zicala lui preferată e", adăugă Frangipane la discursul lui, „lasă-te apărat de vremea trecătoare, ea știe să rabde cel mai mult, te va ierta și nu te costă nimic și o să-ți înghită dușmanii, judecătorii tenace și martorii potrivnici", până când, pierzându-și respirația, ajungea din nou de unde pornise – da, dacă Luca nu va părăsi în curând celula lui spre a fi depus în altă pârnaie, asta nu putuse afla din gura procurorului. „Aproape aș paria că nu s-a hotărât încă unde și când va începe procesul lui", conchise el, „și asta e logic. Pun prinsoare că nu au nici o dovadă care ar putea să justifice arestarea lui și se zbat să găsească fel de fel de capete de acuzare cât mai convingătoare."

Nobilul nostru vecin amuți. Mâna lui buretoasă care era în total dezacord cu bărbia energică, fruntea înaltă și colțuroasă și în general cu înfățișarea lui aspră, categorică se furișă pe genunchiul mamei care ieșea dezgolit din rochia de vară. Frangipane avea un aer amorțit și lipsit de vlagă, de parcă ar fi fost stins. Obrazul lui inteligent, acoperit pe jumătate de o barbă căruntă, era de o paloare izbitoare și încrețit ca un cartof.

Acest lucru mă izbise în mai multe rânduri. Ochii lui, în general neobișnuit de vioi, puteau, printr-un transfer abrupt de la atenție la refuz, să se tulbure într-o clipă. Se potriveau perfect unui om care își încorda din timp în timp puterea – mai ales în prezența mamei –, pentru a-și da jos de pe el apăsarea care îl stăpânea îndeobște. „Și eu îl avertizasem pe Luca să se comporte liniștit și să rămână în casa

mea, pentru că altfel o să aterizeze la Regina Coeli", observă întunecat și își privi clipind mâna care cuprinsese genunchiul mamei, de parcă ar fi fost vorba de o ființă străină, sustrasă propriei lui voințe.

Mama ședea abătută pe canapeaua din camera de zi tapisată cu cord și privea în gol. Se ascunsese în tulburarea ei lăuntrică, împietrită și mută. Îi citeam tensiunea care o cuprinsese de pe cuta ei adâncită pe frunte, o crestătură aspră trădând sălbăticia. Și Frangipane, care era prea sensibil ca să nesocotească sentimentele mamei, își retrase mâna cu care își netezise mai întâi părul, își scărpină barba și-și scutură o scamă de pe cămașă, ca în cele din urmă să și-o depună în costum, vrând parcă să meargă la sigur.

„Și noi ce facem?" se stropși mama. „Așteptăm până mucezește în celulă? Are nevoie de ajutorul și afecțiunea noastră", se aplecă înspre cutia de țigări, iar Frangipane frecă repede un băț de chibrit de marginea cutiei ca să-i ofere foc, „scrisori încurajatoare – și ceva de citit, el e un cititor înfocat, știu doar. Și dacă nu primește scrisori sau cărți de la noi, atunci de la cine?", scoase pe gură un nor de fum. „Doar n-are pe nimeni în afară de noi."

În poala mamei se scutură scrumul, pe rochia ei vaporoasă de vară cu buline albastre care o făcea să arate deosebit de gingașă și de tânără – o am până și azi în fața ochilor. Ce te deconcerta la mama era acel aer băiețesc, de puștan, care se însoțea cu o anume vulnerabilitate, constrângătoare pentru ea. Avea buze senzuale, un obraz moale, sâni plini și, pe de altă parte, mișcări smucite și colțuroase. Această impresie de băiețism creștea când îmbrăca pantaloni și-și punea o șapcă ce ascundea cascada de păr blond. În amintirea verișoarelor și mătușilor ei de la hanul din Reichenbach, bunicul Emil i se adresa fiicei lui, din când în când, cu „puștiule", iar ea îi răspundea: „Tată, te înșeli", cu o seriozitate care-l lăsa pe tata cu gura căscată, „eu sunt femeie".

În această zi caldă de octombrie alerga agitată de la combina muzicală la bibliotecă, de la bibliotecă la vitrina cu

antichități, dezvăluindu-i vecinului nostru ce o frământa mai mult. „Chiar nu se poate obține eliberarea lui? A fost arestat un om nevinovat din prostie, din neglijență, ca să se demonstreze un succes care nu e succes. Este vorba de o eroare uriașă!"

„O eroare?" ripostă Frangipane și-și încreți a batjocură smocurile sprâncenelor. „Știți ce m-a sfătuit unchiul meu? Nu te amesteca în lucruri care au prea multe noduri și lațuri." „Ce vrea să însemne asta?" întrebă mama pe un ton tăios. „Eu nu pot să recunosc decât un singur laț. Și cui i-a fost pus în jurul gâtului? Unui tânăr care nu vrea să renunțe la idealurile lui!" „O să ne înțelegem, dacă o să mă lăsați să-mi duc gândul la capăt", interveni Frangipane pe un ton profesoral, „în acest joc politic, da, e un joc politic, guvernează reguli pe care nu le cunoaștem. Nu știm cine ia parte la joc, nu avem nici o idee cine e la cârmă. Cu siguranță prietenul nostru nu este o figură centrală în acest joc, nu are greutate decât în contextul regulilor și al procesului de desfășurare a jocului. Vă e milă de un băiat, un băiat idealist, pe jumătate copil, care în calitate de ocupant al casei de la abator cunoștea persoane care aruncă azi în aer stâlpi de înaltă tensiune, idolatrizează revoluția și se înarmează. Și nouă ce ne rămâne de făcut cu mila noastră?" De parcă nu ar fi înțeles nimic altceva, mama murmura doar: „Ăsta e el, pe jumătate copil".

Frangipane o privi uimit. Scoase un „hm" răgușit, un al doilea „hm" ceva mai hotărât, căruia nu-i mai urmă nimic decât respirația uniformă și tăcerea. În sfârșit îndrăzni să-și ridice capul. O privi pe mama strălucind. În ochii lui apăruse o flacără de bucurie care nu se potrivea câtuși de puțin cu orgoliul, cu aerul profesoral și iritat și cu amărăciunea pe care le dovedise cu un minut mai devreme.

Mama se aplecă confuză spre scrumieră, apăsă pe buton, făcu să cadă filtrul încă aprins pe plăcuța de metal rotitoare în interiorul ei și se îndreptă, din nou, când Frangipane spuse cu o voce veselă: „Doar n-o să lăsam copilul în plata

Domnului!" Şi-i făcu mamei încurajator cu ochiul. „Primul lucru pe care o să-l procur de la unchiul meu este un acces la vorbitor. Asta vă garantez. Săptămâna viitoare am să vă duc la penitenciarul din Gianicolo."

Joi după-amiază chiuli de la lucru şi opri maşina, cu o hurducătură, în faţa casei noastre ca să ne ia. „Cum aţi putut să vă învoiţi fără o scuză întemeiată?" întrebă mama recunoscătoare. Ţinea un pachet în dreptul pieptului, ceea ce îl împiedică pe Frangipane când a vrut s-o tragă spre el. „La Oficiul Orfanilor de Război nu e nevoie de scuze", ne împinse spre lada lui cocoşată, „ştiţi ce se întâmplă la noi? Absolut nimic! Îţi citeşti ziarul, ceea ce presupune aproximativ trei ore, dacă pui la socoteală caseta redacţională, anunţurile publicitare şi tabelele diferitelor cursuri – trei ore din opt în total! Vecinul meu din stânga mâzgăleşte, de pildă, pe coperta dosarului cu acte, bancuri porcoase şi-l trimite pe curierul nostru cu însărcinarea expresă ca textele respective să fie copiate de la secţia I Alpha şi până la secţia X Zeta. Asta e o variaţie bine-venită, când individul ăla îşi împinge căruciorul lui scheunător, plin cu porcării proaspete, de la o cameră la alta! Şi ce face vecinul meu din dreapta? Îşi suflecă până sus de tot cracul pantalonului ca să-şi ştampileze coapsele şi genunchii. Din disperare, din pură disperare! Deunăzi îşi ia pensula – ştiţi doar, mă refer, mă refer la...", dădea din mâini, „chiar pensula lui, o apasă pe tuşieră, pe urmă pe actele noastre oficiale şi le dedică, drept omagiu, cu ştampila lui doamnelor care fac anticameră şi părţii feminine a personalului de la cantină. Ce-i drept, e inventiv, asta nu se poate nega. Iar la femei şi-a asigurat cu reproducerea propriei lui pensule un succes fără precedent! Nu, cine vrea să rămână întreg la minte în oficiu, nu are altă alegere decât aceea de a se învoi întruna!" Îşi postă maşina în faţa casei din colţ a gemenelor – şi când bara lui de protecţie căzu cu zgomot pe jos, remarcă sec: „În sfârşit, oricum, mă săturasem de ea" – şi ţâşni ca din puşcă cu noi, lăsând strada în urmă.

„Urăsc tot ce e mecanic și industrial!" recunoscu într-o dispoziție de zile mari. „Aveți un ceas, dragă Elinor?" Mama, care nu avea nimic altceva în cap decât ora de vizită, trei jumătate, n-a înțeles întrebarea și a spus cuprinsă de panică: „Dumnezeule, e trei și douăzeci". „Dumnezeule, e trei și douăzeci", o imită, veselindu-se, pe mama, cu vocea ei vaporoasă, „o dovadă mai sigură nici că puteați să-mi dați! Cine are un ceas n-are timp niciodată, se luptă pentru fiecare minut, de parcă însuși destinul lui s-ar decide în acel minut! Nu e de-a dreptul ridicol? Cumplit de ridicol!? Eu nu am avut niciodată un ceas. Curgerea timpului interior, creșterea și descreșterea lunii, răsăritul și apusul soarelui ar trebui să împartă viața și nu arătătoarele ceasului care măsoară distanțe absurde. Credeți că sunt un romantic? Dumneavoastră o spuneți", strigă el, când mama negă, „și vreau să-ți dezvălui ceva" – trecu, din nou, în registrul lui TU, datorită locvacității lui neînfrânate – „ce nu i-am mai încredințat nici unui om, lucrez la un tratat sau, mai bine zis, la o cercetare: de ce în fața naturii mute și schimbătoare aflăm acel sentiment omenesc, pe care nu-l întâlnim în societatea noastră? Știm ce simțim în fața unei priveliști, liniște, pace eternă, în fața mării, a muntelui, înfiorare și dor... Și ce simțim în fața unei fabrici de cărămidă, a unei întreprinderi industriale, pe care au construit-o oamenii? Dor, liniște? Ha!"

O fixă pe mama care ținea pe genunchi cartea învelită în hârtie maro, darul ei pentru fostul nostru portar, și privea, tot smotocind sforicica, apele Tibrului care în aceste zile de furtună erau lutoase și galbene, intră în viteza greșită și mașina lui se opri poticnindu-se. „Ce-ai de gând, n-o mai pornești odată?!" o ocărî el, când din motor nu mai răzbea decât o bâlbâială încăpățânată. Mama se uita îngrozită la ceasul ei de mână și începu să-și muște buzele până ce din ruj nu mai rămăsese nimic. Frangipane nu observă. Sări gâfâind din Millecento-ul său, pe care îl împinse printre autobuze gălăgioase, printre scutere, ce treceau zgomotos, ocolind la un milimetru obstacolul, printre șoferi strigând

furioși: „*Coglione! Bastardo! Mi rompi le palle!*“ până la bordura trotuarului, unde luă o rangă de fier și începu să bată insistent în motor.

Mama se aplecă pe jumătate din mașină: „Oare n-aș ajunge mai repede pe jos, ce credeți?“ „Nici vorbă“, îi răspunse Frangipane, „motorul meu e capricios și răsfățat, are nevoie de așa ceva, bizuiți-vă pe mine!“ Și mama se baricadă mai bine în mașină, când un taxi frână brusc alături de noi și un tinerel, cu lănțișor de aur la încheietura mâinii și cu un botișor ascuțit de dihor, se luă de ea: „Nu vrei să cobori, *bambola*? Te duc pe gratis la destinația ta și, între timp, o să mă duci și tu la a mea!“ Frangipane, care era ascuns de capacul ridicat al motorului, își ridică ranga de fier și o izbi de acoperișul mașinii.

La ora trei și jumătate fix am oprit în fața penitenciarului. Mama apăsă pe butonul soneriei de lângă poarta de fier până când o ușă sări din închizătoare și un bărbat cu un pistol mitralieră o luă în primire. Eu am rămas cu vecinul nostru în mașină – ceea ce mă cam stânjenea, pentru că niciodată nu fusesem singur cu Frangipane –, fixam zidul în partea de sus, înspicat cu cioburi scânteietoare în lumina soarelui, terminându-se cu o împletitură de sârmă ghimpată bătând când în gri, când în albastru. În turnul de pază din dreapta, am descoperit un bărbat care mă urmărea printr-un binoclu de câmp. Am simțit un fel de gâdilătură sau o arsură în ceafă și m-am adâncit în bancheta mea. „Ce simțim în fața unui penitenciar?“ spuse Frangipane și bătu în volan. Chiar voia să afle asta de la mine? Îngrijorat, mi-am vârât degetul într-o crăpătură a pielii sintetice de pe banchetă și m-am uitat din nou la paznicul din turn, care se scărpina, cu țeava pistolului automat, alene la bărbie, fără să ne slăbească din ochi.

Când a ieșit la ora patru din penitenciar cu cartea în hârtia de împachetat sfâșiată, pe care o strângea la piept, cenușie la față și spunea înecându-se în sughițuri „vă rog duceți-mă... vă rog, nu mai pot“, Frangipane porni motorul

fără să spună o vorbă. O privi pe mama îngrijorat dintr-o parte și șofă cu mare grijă, de parcă și-ar fi uitat obiceiurile definitiv. Acasă mama ședea complet absentă în fața aragazului, aprindea o pală de gaz și țintuia inertă cu privirea albastrul pâlpâitor. Brusc, reacționând parcă dintr-un reflex se întoarse spre mine. „Sebastian, unde e cafeaua?" Deschise robinetul și lăsă apa – era din nou împietrită –, să spumege în chiuvetă, până ce vecinul nostru plecă de la fereastră: „Lăsați, fac eu asta, Elinor, odihniți-vă!"

„A cercetat-o din fir a păr", dădu ea din cap privind cartea de pe coșul de pâine, „mă refer la paznic. Nu se știe niciodată dacă o carte nu ascunde un mesaj secret, observații pe margine, săgeți ascuțite, cuțite sau arme de tras, așa ceva i se întâmplase în timpul serviciului. Abia la urmă se uită la autor și la titlu și mă povățui pe un ton aspru că un jurnal de închisoare ar fi ultimul lucru care l-ar putea încuraja pe un deținut, că o asemenea carte nu poate stârni decât depresii și spaime. Iar când îndrăznesc să-l contrazic, se răstește la mine: « Nu admit manipulări comuniste, iar dacă preferați să întrerupeți vizita, eu n-o să mă opun ». Dintr-un foc mi-a dat pașaportul." Mama a luat o gură din ceașca aburindă. „Și a trebuit să mă dezbrac în fața unei funcționare, care m-a împins într-o cameră și a țipat la mine să-mi scot lucrurile până la slip și sutien. Minute în șir mi-a scotocit prin lucruri și asta n-a fost de ajuns, a mai trebuit să mă și pipăie cu degetele ei scârboase."

Mama fugi la fereastră, în fața căreia se afla curtea cu locurile rezervate pentru spălat, acoperite de tablă vălurită, unde nu găseai decât gunoi, mobile de cărămizi uitate și cărbuni și un castan brun întinzându-și crengile chiar în mijloc între zidurile acoperite de frunze de laur. „Și ce a fost cel mai rău", mărturisi mama, „el nu mai era de recunoscut, fricos și îngrozit, un alt om. Până la sfârșit a evitat să mă privească. Și supraveghetorul ăla fioros care m-a avertizat tot timpul că nu aș fi eu cea îndreptățită să aflu ce e cu procesul lui și dacă va fi din nou repus pe rol, asta o discută

acuzatul cu avocatul lui din oficiu şi nu cu mine, iar după un minut fornăi la noi: « Scurtaţi vorbăria, acuşi expiră timpul! » Şi el vorbea tărăgănat, groaznic de tărăgănat, de parcă i s-ar administra medicamente. A negat asta, ceea ce nu spune nimic. Oare nu era obligat să nege cu păianjenu' ăla în ceafă care stătea la pândă? Şi la despărţire, când i-am luat mâna, mâna lui în cătuşe, începu să tremure şi murmură: « Când mai vii? ». Nu voia să se despartă de mine. S-a apărat când vipera aia veninoasă l-a tras de braţ, chiar a scuipat-o. A trebuit să vină doi paznici ca să-l târască pe Luca de acolo pe coridor. Şi a început să strige: « Nu mă lăsa singur », în coridorul ăla răsunător striga: « Nu mă lăsa singur, Eleonora! »"

Frangipane obţinu prin unchiul lui o a doua vizită la penitenciar şi o a treia şi astea au decurs cu totul altfel decât prima. Nimeni nu se mai formaliza de micul pachet pe care mama îl strângea la piept în curtea închisorii când l-a întâlnit pe paznicul care îi reţinuse, la prima vizită, jurnalul de puşcărie al lui Antonio Gramsci. A recunoscut-o pe mama şi şi-a dus brusc mâna la cozorocul chipiului gri-albastru. Nu a mai fost obligată să se dezbrace şi, în curând, i s-a dat voie chiar să rămână singură cu deţinutul. Un funcţionar mai în etate, care îi supraveghea, se cufundă într-un somn adânc, pe scaunul de la fereastra zăbrelită şi sforăia de prăpădea lumea. Sau se retrăgea, de la bun început, dând înţelegător din cap în camera alăturată.

Da. Frangipane îi facilită mamei, în cursul săptămânilor şi lunilor următoare, aproape accesul liber la penitenciar, unde ducea ziare şi ţigări, alimente, un radio, creioane, hârtie şi la sfârşit şi o maşină de scris, fără să fi fost împiedicată vreodată. Într-o zi furtunoasă de decembrie, când am pornit-o la Gianicolo, Frangipane ne-a descris-o pe acea rudă îndepărtată a lui. „Are un cap ca un triunghi cu două urechi de liliac, înfipt bine între umerii gârboviţi, şi ce nu se poate uita sunt ochii lui, doi ochi reci înotând în apă, care te împung, crede-mă. Da, şi arătătorul lui osos, ridicat în sus", se înfierbântă Frangipane, „e degetul cu care moartea îţi bate

la poartă!" Prin descrierea lui, a aprins, fără să-și dea seama, suspiciunea mamei. „Nu înțeleg ce îi determină pe unchiul tău și pe prietenul lui de la procuratură să mă trateze cu atâta condescendență." Frangipane răspunse, încercând să se fofileze: „Nu știu. O chestie de familie. Da, o chestie de familie încâlcită. Pe mine vrea să mă ajute, nu pe tine. Iar cu prietenul lui a fost în tinerețe militant în « Opus dei », ăștia sunt legați strâns unii de alții și nici unul nu-i refuză celuilalt un serviciu". Răspunsul lui era greu de înțeles. Ploaia bătea darabana pe acoperișul mașinii și Frangipane blestema ștergătoarele parbrizului, care se mișcau împiedicate și nu-l ajutau să vadă mai bine. Iar mama, care avea migrenă, stătea palidă pe locul de lângă șofer și se mulțumi cu explicația lui.

Explicația nu era sinceră. Unchiul ăla cu fața în colțuri nu a intervenit decât cu o condiție. Și aceea suna așa: mama avea să acționeze eficient asupra deținutului și să conlucreze împreună cu prietenul lui de la procuratură. Dacă Luca ar fi dat în vileag o mână de amici de pe vremea când luau cu asediu casele la abator și, prin spusele lui, i-ar fi implicat în atacul cu bombe de la banca agricolă din Milano și cu cele două bombe de la Roma, putea să-și cruțe multe neplăceri. Da, dacă acest Lubrano era decis să vorbească, o eliberare grabnică și chiar o mică răsplată în bani nu erau excluse.

Frangipane îi ascunse mamei înțelegerea încheiată cu ruda lui îndepărtată. Fie de teamă că-și va pierde onoarea în fața ei, dacă o punea în temă, fie dintr-o înțeleaptă judecată. El nu se îndoia de refuzul mamei de a se lăsa momită de unchiul lui și de procuror. Între timp mama începuse să aibă încredere în Frangipane, îi plăcea omul ăsta care era inteligent și ciudat, săritor la nevoie, schimbător ca vremea în opinii și judecăți, nelăsându-te să vezi niciodată dacă își disprețuia sau își stima peste măsură originea, o trăsătură care o amuza pe mama cu precădere.

La mai puțin de zece minute de casa noastră era o stradă care se numea Vicolo dei Frangipane – mama trebuie c-o văzuse când se afla cu el. Iar a doua zi vecinul nostru putea să cârtească în voie: „Aiurea, strămoșii mei au fost niște propagandiști mediocri. Ca să se facă iubiți de popor s-au numit Frangipane, împărțitori de pâine!" exclamă el. „Pun prinsoare că nu au dăruit niciodată nici măcar o felie mucegăită!" Nu se despărțea niciodată de batista lui brodată cu inițialele lui C.E.F. – Cencio Eugenio Frangipane –, și tuna și fulgera împotriva nobilimii, care, până în ziua de azi, se cramponează obsedat de avere, de drepturi și avantaje speciale, exclusiv moștenite și nu meritate.

Și într-un sfârșit de săptămână ne duse la castelul familiei, în munți – am uitat numele localității –, care avea ziduri înalte cu creneluri și un turn de apărare butucănos. Se opri acolo cu brațele desfăcute. „Ia te uită cine vine! Frangipane!" strigă înspre arcada porții ca să se-audă până în fața unei magazii din scânduri, din care ieșiră o femeie prăpădită și un pricăjit, plin de riduri, care își scoase șapca de pe cap și se înclină. Da, îl apucară plini de recunoștință de mâna, pe care le-o întinsese, bolborosiră: „Ah, stăpânul nostru! Stăpânul nostru e acasă!" și nu mai pridideau să i-o sărute. „Lăsați, destul", mormăi Frangipane și le întoarse spatele cu un suspin. „Asta e credință", observă el, „credință adevărată. Doi oameni din lut legați de glie."

Da, din nou revenea, mereu și mereu, la umilință și respect, virtuți care azi sunt definitiv uitate și nu se lăsă în nici un fel impresionat de protestele mamei; ne conduse, ocolind cisterna și casa cardinalului, la sala soldaților și în carcera umedă, cu inscripțiile ei șterse de vreme.

„Ia citește asta!", mă îndemnă vecinul nostru. „*Si ingiustamente ti han' carcerato / ricordi di qualche altro peccato*", și tună: „Ha! Asta-i frica de Dumnezeu, când un deținut condamnat pe nedrept își amintește în disperarea lui de alte păcate care îi justifică suferința. Și în zilele noastre, unde mai afli această umilință? Nu o mai găsești nicăieri, a dispărut

definitiv!" „Slavă Domnului", îl contrazise mama cu răceală. „Slavă Domnului? Nu, e o rușine. Plesnim de orgoliu și nu mai știm cine suntem: creaturi slabe, mizerabile, care se rostogolesc, pe o planetă acoperită de mucegai; în cădere liberă dintr-o veșnicie de gheață în altă veșnicie de gheață!" „Cu profunzimea ta aparentă vrei să diminuezi o eroare justițiară!" i-o reteză furioasă mama.

Amândoi se certară violent pe scara în spirală care ducea în dormitoarele aflate în turnul de apărare și, abia în fața patului cu baldachin al strămoșilor lui, Frangipane căzu brusc într-o tăcere apăsătoare. Palid la față, se lăsă pe o banchetă de lemn. „Nu a fost intenția mea să te rănesc. Scuză-mă, Elinor", bolborosi el, „o eroare gravă, asta cu deținutul, o gafă grosolană, nu știu cum a putut să mi se întâmple una ca asta. Doar nu m-am gândit la Regina Coeli!" Și a rumegat minute în șir la această mărturisire de credință ca o cămilă cufundată în considerații celeste, un neghiob, o brută fără inimă, până când mama a îngenuncheat în fața băncii de lemn. „Lasă, lasă, nu-i nimic", îi spunea. Și am simțit o împunsătură bruscă, văzând-o că-i ia capul și i-l strânge la piept, de parcă ar fi fost un copil care avea nevoie de consolare. Nici sorei mele nu-i mergea mai bine. Țopăia în jurul banchetei de lemn și o trăgea pe mama de rochie: „Când mergem la tunuri?" Mama își reveni și Frangipane scoase un „hm, da" și continuă „tunurile, tunurile mele". Își aranjă cravata și o porni spre gangul de apărare: „Hai, să ți le arăt".

Eu m-am așezat în fața unei ambrazuri scânteietoare ca să privesc dealul împădurit care parcă luase foc în pâlpâirea asfințitului. Îmi amintesc un tărâm luminos, imagini decupate de pini și cireși, umbre albastre, întinzându-se până la mare, care părea încremenită de la o asemenea distanță, ca și cum ar fi fost dintr-o gheață orbitoare. Îmi amintesc de mirosul de foc din mangal și pământ uscat și fierbinte. De sora mea care călărea cântând un tun și voia să afle de la Frangipane dacă el era castelanul. Și dădu distrat din cap, iar când Lisa măcăi: „Într-un castel trăiesc fete neprihănite,

nu-i așa? Eu sunt o fată neprihănită!" mama o îmbrățișă rățoindu-se: „Nu mai e castelul lui, l-a donat statului. Și azi e locuit de păianjeni părosi și de șobolani șuierători. Vrei să trăiești printre șobolani și păianjeni?"

Și îmi amintesc de rușinea lui Frangipane când mica lui înșelăciune ieși la iveală și o piticanie sașie ne opri la parcare, își schelălăi acel „Stăpânul nostru! Stăpânul nostru e acasă!" și se aruncă la pământ cu buze tremurătoare: Frangipane nu a reușit să ne împingă la timp în lada lui și să o pornim. „Și de ce nu capăt nimic", începu piticania să strige cât o ținea gura, „eu de ce nu capăt nimic? Pe sora și pe cumnatul meu i-ați plătit când se înclină și spun: « Stăpânul nostru, stăpânul nostru e acasă! »" Se holba îngrozitor în mașină, uitându-se cruciș, și sora mea se ascunse și mai adânc în scaunul ei, în fața nasului turtit de geam al piticaniei. În sfârșit motorul hurui, și o pornirăm ca din pușcă, iar omulețul acela care tuna și fulgera fu înghițit de un nor de praf în depărtare.

Da, mama îl plăcea pe vecinul ciudat, care îi rostea consecvent numele în germană, nu transforma niciodată Elinor în Eleonora. Ce se întâmplase la locul de parcare i-a trecut cu vederea. Găsea mica lui înșelătorie scuzabilă. Stima și afecțiunea lui față de mama erau prea cinstite, țineau prea adânc ca să n-o fascineze. Strădaniile disperate ale lui Frangipane de a-și ascunde stima și afecțiunea, de a se arata mai capricios, mai ursuz, mai aspru decât voia de fapt, o seduceau și mai mult. Și eforturile lui de a se ascunde creșteau, cu cât ei deveneau mai familiari. Nu mai îndrăznea să pună mâna pe ea și s-o strângă la piept de bucuria revederii. De la o vreme era cel care se speria și se simțea stânjenit când ea îi ciufulea părul în glumă, atingându-l pe ceafă.

În aceste luni au fost tot timpul împreună. O vizitau pe doamna Beatrice în Garbatella. Se îngrășase din nou, era plină de viață și din primul salariu își luase un acvariu ca să șteargă pierderea celor trei peștișori aurii – și eu, eu refuzam înghițind ori de câte ori mama mă întreba: „Tu nu

vrei să vii cu mine?" Frangipane o invită la concerte și recitaluri de muzică de cameră în Santa Cecilia, la Operă, unde ascultară *Nabucco* și *Tosca* iar la „Corul sclavilor" de Verdi sau la *„Io muoro disperato"* de Puccini, mama se agăța de brațul lui.

În prezența mamei, Frangipane era guraliv și vesel, și cu atât mai de neînțeles era tăcerea lui când mergeam cu mașina la penitenciar. În ultimele trei săptămâni din februarie stătea palid și rigid la volan și tresărea când mama îl întreba: „Ce ai, ce ți s-a întâmplat?" El bâiguia ceva despre insomnie și afacerile lui care nu se urneau deloc. Mama, care presupunea că el suferă de gelozie, îl apostrofă indispusă să nu o bănuiască de o atracție, care nu era decât pură închipuire. „Mai bine ți-ai bate capul dacă nu cunoști un avocat foarte versat care ar putea să obțină la procesul lui Luca achitarea." Despre vizitele la Regina Coeli nu mai aflarăm aproape nimic. Ca să nu-i atâțe presupusa gelozie, mama rămânea scumpă la vorbă când venea din penitenciar. Nu, disperarea lui creștea și la ultima vizită la pușcărie, într-o zi senină de februarie, mama trebui să se ducă singură – în noaptea precedentă Frangipane leșinase pe terasă în urma unei colici renale.

În acea zi nu fu lăsată să-l vadă pe deținut. Obținu o chitanță pentru radio și mașina de scris, cafea, cartușe de țigări și o bibliotecă de mână, care fuseseră depuse în celula lui Lubrano. În decurs de o săptămână aceste lucruri puteau fi ridicate de la sectorul nr. 1, et. 1, camera 7, în baza chitanței și a pașaportului, scurt și cuprinzător, iar când mama amenință că nu se va urni de acolo până nu va afla ce se întâmplase, primi răspunsul că legea nu prevedea obligativitatea unei explicații și doi gardieni o împinseră fără menajamente afară pe poartă.

Frangipane ne primi la sfârșitul săptămânii, galben și răvășit în patul de spital al unei clinici private din Parioli. Ne arătă cele două pietre de la rinichi, care străluceau într-un pahar de pe noptieră în razele soarelui, mi se adresă

cu „signorino" și o privi pe Elinor stingherit. Nu știu ce-i frământa mintea mamei, că nu lăsa să se observe nimic. Nu, nu adusese vorba de ultima vizită la Regina Coeli, asculta numai povestea lui Fragipane despre căderea lui, despre durerile lui insuportabile și cum a ajuns până la telefon la etajul doi, semiinconștient, ca să cheme un medic. Abia la despărțire mama catadicsi să spună că în penitenciar a avut greutăți și, când se va pune pe picioare și va veni acasă, se bizuie, în continuare, pe ajutorul lui.

Nu, Frangipane nu a făcut economie la acest capitol când a ieșit din clinică. A plătit din buzunarul lui un avocat, care datorită abilității lui orale era cunoscut sub numele de Cato și nu pierduse nici un proces. „O să facă o gaură în portofelul meu", spunea râzând și se arunca pe canapeaua din camera de zi. „Ei, și? Ce e cu adevărat valoros se poate obține la prețul cel mai ieftin. Am eu nevoie de bani ca să contemplu marea sau cerul înstelat? Sau se dublează prețul biletului când e ploaie de stele? Glasurile ciocârliilor și florile de câmp sunt pe gratis, și îți spun, Elinor, crede-mă, apa limpede e mai bună decât cea mai scumpă șampanie." Mama făcu o mină, de parcă n-ar fi vrut să audă nimic de glasuri de ciocârlii și de flori de câmp. „Și ce spune de caz? Ne putem bizui pe avocatul ăsta al tău?" spuse ea tăios. „Ce spune? Lui Cato i se fâlfâie", replică Frangipane, „are o socoteală de rezolvat cu procuroru' care i-a suflat gagicuța. O steluță de televiziune, una de nu-i ajungi cu prăjina la nas, pe care i-a deshămat-o de mult de la car prietenul unchiului meu. De orgolios ce e, Cato nu a putut înghiți niciodată una ca asta. A luat foc când a înțeles pe cine are adversar în acest proces. Poți să mă crezi, nici că se putea să ne pice o pleașcă mai mare decât dușmănia lui față de procuror."

O nimerise la țanc cu presupunerea lui. Din prima zi de proces Cato și-a luat treaba în serios și după ce a trecut o săptămână i-a și obținut lui Luca achitarea. Toate dovezile oferite de procuror: teorii, indicii și probe cu martori nu

putuseră ține piept batjocurei mușcătoare a apărătorului. Presupusa grenada de mână a lui Luca care nici nu exista acolo drept corp delict – din cauza unei erori regretabile se menționa în procesul verbal al poliției – se strânse, cât ai zice pește, din nou, la dimensiunile unui chiștoc care nu putea justifica în nici un fel incendiul de la atelierul cizmarului Fabrizio. Din celelalte capete de acuzare ale procurorului bazate pe date și aprecieri contradictorii a doi informatori secreți – ce nu puteau fi dezvăluiți și nici citați în proces ca martori –, apartenență la un grup terorist, participarea la planificarea și pregătirea tehnică a atentatelor de la Roma din 12 decembrie '69 și care nu au rămas decât simple presupuneri, nu s-a putut încropi o condamnare.

Victoria lui Cato nu i-a folosit la nimic vecinului nostru. Mama, care se îndrăgostise în timpul procesului, uită de tot de ajutorul lui. Din sala de tribunal ieșiră doi perdanți: procurorul sfâșiat de presă și cel ce se târa abia ținându-se pe picioare către casa părintească, distrusul Cencio Eugenio Frangipane!

6

Dacă nu mă înșel, procesul lui Luca s-a încheiat la sfârșitul lui iunie '71 și în zilele următoare, când Frangipane a pășit în coridorul nostru, mama mi-a cerut să spun: „Nu-i acasă". Nu știu cine dintre noi doi fusese în acel moment mai stingherit, eu, care îl mințisem pe vecinul nostru, sau Frangipane, care nu mai era bine-venit. „Și când o să fie acasă mama ta?" se interesase el la început. „Ai să-mi transmiți ceva de la ea?" Eu mi-am lăsat rușinat ochii în pământ. „Signorino, dar nu-i nimic", spuse el cu un nod în gât și mă mângâie pe obraz, de parcă voia să-mi ierte minciuna. A durat mai multe zile până când a renunțat să fie primit de mama și în ultima zi a spus copleșit: „Înțeleg că nu mai vine".

„Îmi pare rău", spuse mama când părăsi din nou dormitorul în care se ascunsese de Frangipane. Nu a fost, cu siguranță, o vorbă aruncată în vânt și cu toate astea nu putea să-și ascundă ușurarea că reușise să evite o întâlnire cu vecinul nostru. S-ar putea să se fi sustras intenționat de la obligația compasiunii și a recunoștinței.

Nu am văzut-o pe mama niciodată mai imponderabilă decât în această perioadă scurtă, dintre eliberarea lui Luca și călătoria la Anzio. Înainte de masă ne storceam în trei, într-unul din acele autobuze puturoase care circulau spre Piazza del Popolo. Pe Corso și pe Via Condotti, mama se umplea de rochii și pantofi. Nouă ne cumpăra înghețată în cornete de napolitană și limonadă, iar surorii mele, veșnic sâcâite, îi plătea zece runde de dat în carusel la Monte Pincio. Sau făceam o croazieră până la Ostia cu vaporașul pentru excursii, unde ne dădeam la Lunapark în bărci și mama mă lăsa să ochesc la ghereta de tir porumbeii ce se mișcau pe o șină. Acasă se așeza pe patul Lisei ca să-i citească o poveste și eu aveam voie să rămân în fața televizorului, pe care mama îl pripășise în casă, neținând cont de interdicția strictă a tatei – iar ăla avea alte chestii în cap decât să poarte bătălii cu televizorul care ședea cu o antenă țeapănă, alb, colțuros și strălucitor, pe capacul spinetei sale –, până când, pe la zece, părăsea locuința, într-o rochie mulată pe corp, cu pleoapele strălucind în albastru și buzele alea roșii ca focul pe care nu le suportam la mama.

Eu mă îndoiesc că tata observase că și-a pierdut zâna. Era prea aiurit, prea confuz, se scufunda tot mai mult în mlaștină fiindcă era șantajabil, posedat de rabia colecționarului împătimit, din cauza vorbăriei reale și false care se crease în jurul persoanei lui și de care era vinovată excursia sa la Predappio, ca să mai poată pricepe ce o preocupa atâta pe mama. Și ceea ce începea să înțeleagă foarte șters, în legătură cu mama, raporta pesemne exclusiv la el, la propria sa lipsă de afecțiune, la eșecul lui propriu. Iar cea mai mare

slăbiciune a lui i se părea aceea de a nu fi putut rezista proprietarului pensiunii, Giulio Picciotti.

Da, Picciotti își scosese capul din nou. Într-o noapte de februarie m-a trezit telefonul de pe masa de scris a tatei și am ajuns pe bâjbâite mai mult adormit în camera de zi. Când am ridicat, am recunoscut vocea lui Picciotti. „O să ne întâlnim la jumătatea lui aprilie în Predappio la mormântul lui Mussolini. Ești pregătit, camarade?" și, când am rămas mut de spaimă, Giulio Picciotti imploră: „Nu mă lăsa de izbeliște! Le-am promis camarazilor mei și ei sunt nerăbdători să te cunoască în sfârșit. Și dacă ai să refuzi, din nou, se va crede că eu sunt o hahaleră și n-am să ajung niciodată administrator financiar. E onoarea mea în joc!"

„Tata nu e acasă", am bâiguit, iar Giulio Picciotti oftă. „Ah, vorbesc așadar cu fiul lui, fiul unui soldat german viteaz!" Nu știam ce să-i răspund. Și, ca să scap de Picciotti, care își schimbase vocea și încerca prin vicleșug să obțină informații, în toiul pălăvrăgelii, i-am divulgat numărul de telefon al tatei, din cuibul lui de colecționar.

În curând a primit vizita patronului pensiunii și a unui însoțitor, care avea aproximativ șaizeci de ani și o față ciuntită de gloanțe. În partea dreaptă unde lipseau o parte din osul frontal și din osul zigomatic, îți făcea impresia oribilă că era strivit, iar pe această porțiune adâncită crescuse o crustă pieloasă, zbârcită. Ochiul lui parcă umbrit, plasat mai jos decât celălalt, mă fixa neprietenos.

Fusesem la atelier ca să-l ajut pe tata la căratul unui grilaj de siguranță contra hoților – nu avea încredere în obloanele de tablă ruginită ale lui Fabrizio –, când Picciotti își făcu apariția la intrare. „Camarade!" strigă el. „Locuiești la nici zece minute de mers pe jos de pensiunea mea și nu ai vreme niciodată să treci pe la mine? Vino să te îmbrățișez, zurbagiule." „Nu știu dacă tata și-a pus special bormașina lui huruitoare în fața burții ca să-l țină pe Picciotti cât mai la distanță de el.

Ăla măsura din ochi, plin de curiozitate, beciul tatei. „Hm", făcu el „știi că ai o colecție valoroasă", luă tăblița de scris a tatei din fildeș în palma lui lată și o privi pe toate părțile, „da, da, o colecție valoroasă. Trebuie că ți-a înghițit un purcoi de bani. Inelele astea de aur și brățările. Scump! Scump! Giorgio, ce spui de comoara asta?" Însoțitorul lui nu scoase decât un fel de gâjâit. „E mut", spuse Giulio Picciotti, „una din numeroasele mutilări din Abissinia. Încă mai are două gloanțe englezești în trup, pe care nu le poate scoate fără să-și rișteviața. Și nici de ochiul tău de sticlă nu putem face abstracție. Arată-ne ochiul tău de sticlă, Giorgio!" i se adresă el bărbatului care se execută imediat, făcând să-i cadă, cu o mișcare agilă, ochiul de sticlă în palmă, apoi scuipă și-l frecă de jacheta pătată.

„Și regreți?" urlă Giulio Picciotti, „că ai fost în Abissinia ca să-ți aperi țara?" Însoțitorul lui negă cu o față sălbăticită. „Și cine e vinovat că jertfa ta a fost zadarnică?" Giorgio clănțăni din dinții lui îngălbeniți. „Da, știu, știu, n-a fost zadarnic", îl liniști Picciotti și se întoarse făcând cu ochiul tatei. „Tu n-ai regretat nimic, camarade, nu-i așa?" își îndreptă Picciotti lătratul înspre tavanul pivniței, și Giorgio, care își puse la loc ochiul de sticlă, dădu din cap. „Nu, el nu ne-a trădat idealul niciodată, e cu totul altfel decât adunătura asta de lași care au fost mai întâi adoratorii înfocați ai lui Mussolini și de atâta adorație se scăpau pe ei când ținea discursuri, și când războiul ne-a cerut voință și curai, voință de fier și curaj de fier, s-au ascuns în gaură de șoarece și s-au prefăcut morți. Și de ce?" tună Giulio Picciotti, agitând tăblița de scris din fildeș a tatei, de parcă ar fi vrut să dea cu ea de pământ, pe pardoseala de piatră, „ca să-și salveze viața asta de doi bani! O viață sortită distrugerii, cu nimic mai bună decât cea a unui vierme sau a unui gândac, de vreme ce n-are nici o misiune. Să nu mai vorbim de acești descreierați care se numeau partizani, ha! partizani, și nu erau altceva decât niște agenți plătiți de Kremlin. Mai întâi ne-au tocat mărunt credința și voința cu cobitul lor

și, la sfârșit, ne-au scos țara la mezat. Și Giorgio care a venit acasă ca o epavă ciuruită de gloanțe a trebuit să se lase și suduit de familia lui, așa-i, Giorgio, te-au batjocorit că ai fost un neghiob că nu te-ai pișat pe tine de lașitate, asta numeau ei cap pătrat și minte încuiată! Nu-i așa, Giorgio, că te-au disprețuit, nu-i așa că te disprețuiesc încă și azi?"

Însoțitorul lui Picciotti izbucni într-un urlet de furie și venele de la gât i se umflară, dădu din mâini și nu se mai putu ține pe picioare. Se agăță de un raft de pe perete, pe care se aflau cupa orientală de argint și trepiedul cu mici sileni, amenințând să le trântească. Cu viteza fulgerului tata a și fost lângă el. L-a ținut pe însoțitorul lui Picciotti, care și-a revenit datorită fricii, pentru că îl amenința cu burghiul. „Destul. Cărați-vă din beciul meu!" „Te rog, dragă prietene, cu un camarad nu te porți așa. Și pe deasupra mai ai și bormașina!" îl apostrofă Picciotti și scoase calm două țigări din pachetul lui de Nazionali. „Fumezi? Nu fumezi, e clar. Un soldat n-are voie să fumeze. Hitler ura țigările, nu-i așa? Ah, te invidiez pentru colecția ta", își aruncă fumul în direcția oglinzii de bronz din Pitigliano, „un obiect tombal etrusc cu legendarul proroc Calchas, nu-i așa? O, da, mă pricep, prietene, sunt familiarizat cu antichitățile. Și găsesc o adevărată rușine faptul că templele noastre decad și muzeele nu sunt bine păzite. Ne risipim bogăția culturală la americani și germani pentru o bucată de pâine cu unt, n-am dreptate, Giorgio? Sau ne lăsăm pur și simplu furați. Nu, din păcate noi nu suntem nemți cu principii clare. În statul ăsta promiscuu trăind numai din mită și partipriuri meschine, nu poți să pui bază pe severitate. O, da, ar trebui pedepsiți aspru hoții ăștia, tâlharii ăștia, ar trebui să se facă odată ordine, e nevoie de un pumn de fier, ce spui, camarade?" Își strivi chiștocul pe jos. „Bandiții trebuie nimiciți."

În acest timp, însoțitorul lui Picciotti se proțăpise în fața tatei care stătea alb ca varul, sprijinit de raft; îl lovea pe piept cu degetele arătător și mijlociu asudate. Tata sări ca ars. „Ce

înseamnă asta?" „Vrea să spună că te cunoaşte, că te-a întâlnit", îl lămuri Picciotti. „Aşa ceva nu-i cu putinţă", spuse tata tăios, „sunt sigur că noi doi nu ne-am întâlnit." Însoţitorul lui Picciotti începu să-şi agite degetele. „La sfârşitul lui '43, aşa susţine, în localitatea lui natală, Practica, unde se mai află şi acum un aeroport, Practica di Mare, nu-ţi spune nimic? Prietenia noastră a început în perioada aceea, ca s-o ştii, când omul ăsta, în ciuda leziunilor grave, s-a înscris în Brigada Neagră, condusă de fratele meu. Bietul meu frate ucis, Cesare", se abătu Picciotti de la subiect, „pe care o bandă de agenţi roşii din Milano l-a împuşcat după legea marţială. Şi ca să-şi ascundă crima au ascuns osemintele. Noi n-am aflat niciodată, părinţii mei şi cu mine, unde a fost îngropat cadavrul lui. La o vârstă înaintată, mama a cutreierat la Milano de la un oficiu la altul, a cerşit, pur şi simplu, că nu vrea nimic mai mult decât să-şi înmormânteze fiul şi a fost nevoită să înghită să i se urle în faţă că ar trebui să se adreseze unui antreprenor de pompe funebre, la Asociaţia Partizanilor, da, la Asociaţia Partizanilor să se intereseze! Sau la Biroul de obiecte găsite, la Biroul de obiecte găsite! Şi unul a jignit-o rău, strigându-i « curvă de fasciști ». Mama era un om terminat când s-a întors acasă şi a murit în noaptea următoare. Şi care au fost ultimele ei cuvinte? « Nici o îndurare, nici o îndurare! » a suspinat. Ultimele cuvinte te obligă. Nu, n-am să am îndurare, nici o îndurare pentru duşmanii noştri!

Unde rămăsesem?" reveni Picciotti la subiect, „ah, da. La sfârşitul lui '43, în Practica, acolo se pare că te-a întâlnit prietenul meu Giorgio." Tata rămase dator cu un răspuns. Pupilele lui se mişcau agitate de la un colţ la celălalt al atelierului. „Ce înseamnă asta, ce ai?", încercă să-i alunge Giulio Picciotti neliniştea, cu un semn al mâinii, „nu e sigur sută la sută. Şi, în afară de asta, vrea să-ţi exprime înalta lui admiraţie pentru acţiunea strălucită de la Gran Sasso." Giorgio apucă mâna amorţită a tatei cu cioturile lui şi o frământă. „Te priveşte ca pe un erou."

Tata începu să-şi muşte buzele, când Picciotti aduse vorba de un cap de meduză pe care îl descoperise Giorgio când avea paisprezece ani, într-o scufundare, pe fundul mării. „Vrea să ţi-l dăruiască, înţelegi, vrea să-l dăruiască viteazului soldat german, care l-a eliberat pe Mussolini." „Vrea să mi-l dăruiască?" bâigui tata. „Da, şi te invită la el acasă duminica viitoare, la prânz, împreună cu mine şi cu alţi prieteni, de unde poţi să-ţi iei capul meduzei." Dând din cap plin de elan, Giorgio apucă din nou mâna tatei şi gâjâi vesel. „La Practica di Mare?" se interesă tata neîncrezător, iar Giulio Picciotti îi replică: „Da. E la o aruncătură de băţ. Pot să te iau cu mine cu maşina". Şi recunoscu admirativ: *„Made in Deutschland!"*, ceea ce voia să însemne *„made in Germany"*, şi după o bătaie camaraderească pe umăr îşi luă rămas-bun de la tata.

Dacă la sfârşitul săptămânii a plecat cu Giulio Picciotti la mare nu mai ştiu. Pot însă să-mi amintesc de capul meduzei din secolul patru î.Chr., pe care îl postase pe un perete al atelierului. Şi când a intrat, din nou, în încurcături financiare, nu a mai găsit altă soluţie decât să facă un împrumut substanţial la proprietarul pensiunii. Atârna, dând neputincios din picioare, de cârligul lui Giulio Picciotti şi nu se mai putea sustrage de la o vizită la Predappio, la mormântul lui Mussolini, unde se întâlnea cu proprietarul pensiunii şi cu tovarăşul lui de partid să-l venereze pe Duce, cu braţul ridicat ţeapăn a salut, cu o voce lătrătoare şi lovindu-şi pintenii.

Ziua următoare tata a putut fi văzut într-o grămadă de ziare mărunte. Un şir de buletine publicitare din împrejurimile Bolognei îşi intitulau simplu anunţurile: „Eliberatorul german al Ducelui a vizitat Predappio". „Eroul de la Gran Sasso sărbătoreşte împreună cu camarazii aniversarea Ducelui", scria în organul fascist. Iar în ziarul de partid al comuniştilor, acesta anunţa, sub titlul „Eternul German de ieri în pelerinaj la mormântul Ducelui", că tata ar fi fost activist SS şi s-ar fi stabilit plin de impertinenţă pe malurile

Tibrului, după care, lângă instantaneul cu pricina apărea și numele lui întreg. În curând dulapul nostru din holul casei se umplu de scrisori – îmi amintesc de o scrisoare în care erau alice și un pachet mic cu o funie înnodată într-un laț –, iar telefonul nostru suna zi și noapte. A încetat abia când tata a avut succes cu plângerea lui la Poștă și, în sfârșit, am obținut un număr secret.

Mama se baricadă în disprețul și sila ei față de tata, care recunoscu ca se lăsase încântat de Giulio Picciotti și fusese la Predappio. „A fost o scăpare", spuse tata cu nodu-n gât, „o scăpare idioată. Mă urmărește de luni de zile, da, Picciotti mă urmărește de luni de zile. Și, în cele din urmă, ce să spun, n-am mai putut refuza. Nu știam nimic de presă, credeam că e vorba de o întâlnire de familie. O întâlnire în familie, ce să-ți spun", o coti tata, când văzu cuta adâncindu-se între sprâncenele mamei, „știi doar ce vreau să zic, o chestie pe care nimeni n-o mai ia în serios. Nu am absolut nimic de împărțit cu oamenii ăștia, te rog să mă crezi".

Nu se ajunse la ceartă, dar tata arăta de la o săptămână la alta tot mai fantomatic, când pierdut ca un copil, când împietrit de ciudă. „De ce mă hărțuiesc?" izbucnea mereu și mereu. „Cum a putut să mi se întâmple asta?", și-și luă concediu medical de la școală. A stat departe de școală câteva luni, dormea pe un pat pliant în atelierul lui, vegheat de capul meduzei și de prezicătorul Calchas, de centauri, sileni, elefanți, delfini și sclavi la călcatul strugurilor. Eu trebuia să-i duc mâncarea la atelier, din care nu gusta niciodată mai mult de trei îmbucături, și folosea baia când mama avea întâlnire cu vecinul nostru nobil, era plecată după târguieli sau lipsea pur și simplu de acasă.

Lisa se închidea cu Mimi în cămara pe care o zăvora pe dinăuntru și-i dezvăluia păpușii hărtănite cu vocea stinsă: „Tati al meu e un infractor periculos și trebuie să se încuie în beci. Nu mai are voie să locuiască împreună cu noi". Din ascunzătoare se auzea un plâns sfâșietor, și rugăminții mamei: „Ce zici, comoara mea, o să facem împreună o

plimbare cu trăsura de la Pincio la Pantheon cu prietenul tău, domnul Clerici. Nu vrei să deschizi?" rămâneau zadarnice.

Ca să o liniștească, mama își luă inima în dinți și-l vizită pe tata îngropat în pivnița lui. Nu călcase niciodată în cuibul de colecționar și ce simțise când l-a descoperit pe tata dormind pe un pat pliant între trei sute de vestigii care umpleau până la refuz pivnița lui n-am aflat niciodată. Repulsie față de lăcomia lui, de obsesia lui de colecționar sau compătimire? – nu pot să spun. Dacă nu observase nimic altceva decât o înstrăinare, o uimire rece vizavi de acest om pe care nu-l mai recunoștea? Și dacă în adăpostul lui forțat pe unde băntuiau duhurile trecutului, înțelesese ea ce era el de fapt: îndatorat până-n gât și complet ruinat în ființa lui lăuntrică, da, aproape de sfârșit? Sau îl fixă total confuză pe acest bărbat naiv, de care fusese îndrăgostită acum o veșnicie, într-o altă viață?

Tata părăsi patul pliant și se instală comod pe sofaua din camera de zi, cu somnifere, pilule contra afecțiunilor cardiace și un antidepresiv, medicamentele prescrise de medic. Faptul că locuia din nou cu noi nu-i alungă amărăciunea. Și, în ciuda tuturor eforturilor mascate de a se stăpâni, pe chipul mamei repulsia devenea vizibilă în prezența lui. Cu prima ocazie care i se ivi în iunie, la începutul vacanței, el își luă zborul la Marea Adriatică. Am primit atunci de la el vederi vesele din Ravenna, Veneția și Rimini, iar mama a primit o scrisoare groasă de zece pagini cu ștampila din Bari, unde un hoț versat îi șparlise tatei portofelul, pașaportul, verigheta și ceasul de mână.

În zilele care-i mai rămăseseră din iulie, tata își puse ordine în hârtii. Își comandă o verighetă – care trebuia să semene leit cu cea pierdută –, și din excursia cu Sassolino, care voia să dea iama printr-o seamă de muzee prost supravegheate din munți, s-a întors acasă cu un tren regional. Se certase cu prietenul lui.

Când și de ce s-au decis părinții mei să se refugieze de ravagiile canicule pe plaja de la Anzio și să închirieze două

camere în pensiunea lui Tante Sophia nu pot să spun nici până-n ziua de azi. A fost o hotărâre îngrozitoare, și nenumăratele noastre cufere și genți, pe care le căraserăm la Gara Termini și care ar fi trebuit să confere greutate deciziei, n-au putut schimba finalul tragic. În jurul tatei plutea ceva pâlpâitor ca o orbire; se forța să fie într-o dispoziție debordantă și în ziua dinaintea plecării se grăbi să facă târguieli pe Corso pentru drum. La lăsarea întunericului s-a întors – într-un taxi, plin ochi. Din lăzile și sacoșele lui scoase ochelari pentru scufundări și înotătoare, mingi portocalii de apă, diverse jocuri de cărți și table și o barcă pneumatică cu padele și o pompă; umflă barca în camera de zi. La sfârșit a despachetat doi bikini, unul minuscul și albastru pe care l-a înhățat sora mea și unul galben ca pucioasa, luat de mama, încruntându-și fruntea a neplăcere. Când s-a decis, în fine, să probeze ceea ce i-a adus și s-a încuiat în baie, tata defila pe coridor în sus și-n jos și voia neapărat să știe: „Îți vine, zâna mea? Cred că-ți vine, nu-i așa?"

7

„*Forza! Coraggio!*" se auzeau strigăte de pe verandă, unde ruda lui Sassolino își făcea vânt cu o frunză de palmier, așezată în fotoliul de răchită, cu picioarele îndepărtate mult unul de altul, într-o poziție cât mai comodă. Lisa mă lovi cu cotul, chicotind. „Tu, aia a făcut pipi pe ea", îmi suflă la ureche. Mi-am ațintit ochii pe pulpele flasce și pe slipul pătat al lui Tante Sophia, pe care se aciuase o muscă. „Veselie!" lătra ruda lui Sassolino cu o voce hodorogită, și tata o aproba întru totul, de parcă ar fi fost vorba de o chemare la luptă; își puse jos cuferele și genții și apucă mâna lui Tante Sophia ca s-o ridice din fotoliul-coș, împletit din răchită, deoarece ea nu mai reușea singură. Era prea grasă – și prea leneșă. „Da, trebuie să fim veseli," spuse ea, „chiar dacă nu mai suntem buni de nimic decât ca hrană pentru

viermi și deja ne-am luat adio de la soare!" „Chiar vreți să vă luați adio, Tante Sophia? Sunteți mai vie decât mine!" glumi tata, ceea ce o făcu pe ruda lui Sassolino să scoată un mormăit. „Ia nu-ți mai bate joc, băiețică!"

Nu o știam pe Tante Sophia decât în rochiile ei îngălate și negre de văduvă. Un pâlc de rechini îl atacaseră pe bărbatul ei, care fusese un pescar sărac, în barca lui și l-au sfâșiat când s-a răsturnat în valuri. „Nu eram căsătoriți decât de o lună", suspină ea, „ora morții lui o bătu un corb în fereastra dormitorului. Chiar așa, e adevărul gol-goluț", repetă Sophia, „a bătut cu ciocul lui în geam până m-am trezit!" În ziua următoare s-a găsit pe țărm barca lui strivită, iar în împrejurime Tante Sophia a descoperit, în afară de amuleta de argint, pe care o recunoscuse, un deget, o ureche mușcată și un os de la încheietura mâinii. Pe toate astea le păstra într-un scrin din lemn de trandafir cu relicve.

Ne măsură cu ochii ei miopi. „*O, dio mio!* Dar ești bărbat, Sebastiano!" strigă ea, ieșindu-și din fire, și mă apucă de bărbie ca să mă bălțească cu pupăturile ei. „Și unde-i mieluțu' meu zburdalnic, iedușule?" Mai timidă, mai încurcată, Lisa se lipi de mama și Tante Sophia își întinse de pomană brațele ca s-o apuce: „Te ascunzi de o femeie bătrână? Ce-ți închipui, că sunt o vrăjitoare? Bine, fie, o să ne amușinăm cu altă ocazie. Și pe tine vreau să te privesc mai îndeaproape", mormăi ea și se legănă pe lângă cuferele noastre apropiindu-se de mama.

„Nu vreți deloc să îmbătrâniți, signora, așa-i?", lăsă să-i scape după ce o privi pe mama cu luare-aminte, „o pieliță de piersică, fără pic de riduri și cute, proaspătă și plină de energie, este de neconceput. Și cu toate asta, o să vină ziua, vă avertizez". Tante Sophia își ridică arătătorul cărnos cu care îi ciocăni mamei în coșul pieptului și-i șuieră în ureche, tutuind-o: „Nu prea știi cum stau lucrurile cu tine, ia seama. Vrei să-ți lepezi pielea și sufletul tău să învețe să zboare, nu-i așa? N-o să învețe să zboare decât în moarte, înțelegi, abia când suntem pregătiți! Avem nevoie de un

bărbat ca să nu ne îmbolnăvim. Da, a ne culca cu un bărbat e medicament curat, și tu îl ai pe al tău. Și ce mai vrei în plus? Iubire și pasiune? Să fim serioși, prostuța mea, doar nu mai ai șaptesprezece ani și ar trebui să știi ce e iubirea: nu-i nimic altceva decât un greiere care-ți cântă în cap și un fier încins în inimă. Avem nevoie de un bărbat ca să nu ne îmbolnăvim", repetă mormăind pentru sine, „și nu să ne îmbolnăvim din cauza unui bărbat, ai înțeles? Veselie!" tună din nou Tante Sophia și se întoarse ușor ezitând spre tata care privea tăcut cerul albastru ca oțelul, „nu cumva ai tras cu urechea, Ludovico? Astea sunt chestii femeiești care nu te privesc". „Eu să trag cu urechea la ce-ați vorbit?" ripostă tata jignit. „Mi-am încuiat bine urechile." „Maria!" trâmbiță Tante Sophia, fără să comenteze cele spuse de tata, „arată-le oaspeților noștri unde vor locui. Hei, hei, te codești să cari un cufăr?" îi aruncă în față femeii care nu-i era mai prejos nici în circumferință, nici în etate. Am urmat fundul revărsat al Mariei și mirosul ei de sudoare care o învăluia, până la etajul întâi, unde a descuiat două camere și s-a retras cu un salut acru de bun venit. „Ah", spuse tata plescăind din limbă, „în sfârșit poate să înceapă concediul nostru!" și se opri nemaischițând nici o grimasă, când mama ne împărți odăile și paturile. Ea urma să doarmă cu sora mea în patul dublu, tata și cu mine aveam să ocupăm odăile dinspre plajă. Da, se închise în bucuria lui, de parcă ar fi fost decis să nu se lase izgonit din acest paradis interior. Sau voia să alunge cu voioșia lui dorul mistuitor al mamei care o împietrise și o îndepărta de noi.

Rămase până la sfârșit exaltat și binedispus. Ne-a închiriat o cabină de baie – la prima noastră vizită în Anzio a considerat chestia asta o adevărată risipă – și un loc rezervat pe plajă, care ar fi fost tocmai bun pentru două familii, în zona unde valurile erau mari și se izbeau de stânci. Mama se întindea pe un șezlong de lemn și se adâncea în lectura unui roman, pe care îl împachetase la plecare. „Dar tu nu citești de adevărat", se plânse Lisa – și avea dreptate,

mama mai curând se ascundea printre pagini, decât citea – nu ar fi mai bine să ne jucăm cu mingea în apă?“ Tata sări imediat în picioare să aducă mingea și se năpusti cu Lisa în mare.

În aceste zile nu pierdea nici o secundă. Dacă nu jucam volei în apă și înotam, o învăța pe sora mea să se scufunde sau se scufunda cu mine în ruinele pivniței din vila neroniană complet devastată. Ne umfla barca pneumatică pentru ca să ne care vâslind pe toți trei de la un dig la altul, și o lua pe Lisa în cârcă și se transforma într-un cal nărăvaș care galopează sub un soare torid de la un capăt la altul pe plajă. S-a târguit cu un pescar din port până când ne-a lăsat pe cuterul lui și am tot scotocit în burta vaporului până am dat de o gaură puturoasă unde se afla o cantitate imensă de cuie de fier ruginite și năvoade. Sora mea descoperi un crab uitat acolo care în ciuda eforturilor sale, nu reușea să iasă din lada de lemn în care era captiv, și nu se liniști decât când tata luă animalul cu el pe covertă și-l aruncă din nou în apă. Urcarăm împreună pe proră, unde pescarul mă familiariză cu compasul și hărțile nautice, dându-mi voie să stau chiar la cârmă. Da, mă lăsă chiar să înalț două steaguri mici pe funia de semnalizare și mă ciupi vesel de obraz văzându-mi bucuria nestăvilită, când s-a oferit să ne ia pe tata și pe mine la o escapadă noaptea, pe mare.

Din această aventură nu avea să iasă nimic. Excursia noastră a fost împiedicată de Frangipane și de brusca plecare a mamei. Când nu făcea plajă sau nu citea, se ducea târându-se fără chef, până la falezele albastre incrustate cu scoici, se cățăra pe o stâncă și rămânea cu ochii ațintiți la valurile înspumate. Sau o ținea una și bună că avea migrenă și nu putea scăpa de ea la soare și pe caniculă și de aceea nu mai voia să se dea jos din pat. Nu a suportat să rămână niciodată mai mult de o dimineață în camera de la pensiune, pe de-o parte fiindcă nu avea liniște, pe de alta din cauza rudei lui Sassolino, care voia să pălăvrăgească și ca să-și satisfacă dorința s-a opintit cât a putut ca să iasă din coșul ei

de răchită. S-a suit, sau mai bine zis s-a cățărat cu o sută de pauze ca să-și tragă sufletul până la etajul întâi – o performanță pentru care se aștepta să fie răsplătită de mama. „Vrei să te mănânci singură, bucățica cu bucățică, prostuțo?" se răsti la ea Sophia, care se lăsă să cadă pe un fotoliu și mușcă din brațul ei ca dintr-o bucată de slănină: „Da, toți ne mâncăm singuri și tu chiar faci progrese, să știi! La mine e cu totul altceva, la perna mea de grăsime durează până când mă pot răni serios" și, strigând lozinca „Veselie!", izbucni într-un hohot năvalnic de râs.

Într-o zi, la amiază, am descoperit-o pe mama stând în fața porții de fier, unde erau cele trei ieșiri rotative, din bare încrucișate. Privea în direcția noastră fără să ne recunoască pe tata și pe mine, deși îi făceam cu mâna. Se pare că nu se putea decide să ajungă la noi și se balansa fără voință de la o ieșire rotativă la alta, în fluxul celor veniți la plajă care se grăbeau acum la masă. Când s-a întors brusc și s-a îndepărtat cu pași grăbiți, mi-am înghițit nodul de amărăciune ce mi se pusese în gât. Oare voia să telefoneze? Cerea tot timpul fise de la Tante Sophia și, când luam masa noaptea pe terasa din scânduri care se întindea până deasupra apei în port, împingea farfuria cu aperitivele deoparte și fugea la cabina luminată de pe chei.

Își făcea griji din cauza bunicului Emil care se îmbolnăvise de o gripă însoțită de febră, localizată pe bronhii, și la un om de optzeci de ani o gripă nu-i o joacă! Iar când sora mea spunea că vrea să vorbească cu bunicul și se ruga de mama s-o însoțească până la cabină, aceasta refuza categoric: „Nu, tu rămâi aici. E mult prea slăbit ca să mai vorbească și cu tine". Se întorcea însufletită și ne anunța că ultima noapte nu avusese febră, doar bronhiile alea șuierătoare ar fi fost cumplite. Aceste telefoane o înviorau, în timp ce mesteca voia să afle de la Lisa dacă învățase, între timp, să se scufunde și ce o impresionase cel mai mult pe cuter.

Veselia mamei nu ținea decât o oră și, când intram în pensiunea lui Tante Sophia, se închidea din nou în tăcerea ei.

Nu se mai lăsa deloc convinsă de sora mea care-i cerea să joace cu ea un joc de cărți sau table ori să-i spună o poveste ca s-o adoarmă. Cel mai rău i-a fost mamei la sfârșitul săptămânii, când alerga de pomană la cabină și nu găsi pe nimeni la celălalt capăt. În noaptea asta se strecura din pensiune ca să telefoneze din port, iar în zori, când pașii mamei m-au trezit, am urmărit-o până la chei.

Nu era vorba aici de curiozitate – nu aveam nici o îndoială în legătură cu scopul ei –, nu, mi-era frică pentru ea. Absentă, albă ca varul la față, complet distrusă, a ieșit clătinându-se din cabină și s-a prăbușit lângă podeț, pe o rolă de odgon. „Ce faci, mă spionezi?" se răsti la mine când am vrut s-o îmbrățișez „Ce-i asta?" Mă privea fix, cu ochii uscați, plini de sălbăticiune și repulsie, cum îl privea de obicei pe tata, niciodată pe noi, și m-am simțit ușurat, da m-am simțit ușurat când m-a lovit – să mă uit în ochii mamei era și mai rău. Nu m-am ferit de loviturile ei, și cred că asta a readus-o la realitate. M-a strâns la piept, sughițând disperată, „Iartă-mă, Sebastian, iartă-mă!"

În neajutorarea mamei a căzut ca un trăsnet Frangipane care a sosit duminică la prânz pe plajă și a început să rătăcească de la o umbrelă de soare la alta. Scăpase de pantofii lui strălucitori de oraș și de șosetele negre, în mâna dreaptă flutura o scrisoare. Când se împiedica de scânduri și-și punea talpa în nisipul clocotitor, își ridica piciorul și sufla pe degetele lui de la picioare ținându-le la un metru distanță. Făcea o impresie mai mult decât ridicolă, în rigiditatea lui și în costumul cel scump, în plus mai era și cravata de mătase pe care briza mării i-o plesnea de obraz.

Dar ceea ce îl despărțea pe tata de vecinul nostru nu era în ultimul rând atenția exagerată pe care o acorda Frangipane garderobei lui. Nu suporta să meargă în pantofi plini de praf, un pantalon pătat îi strica întreaga zi. Vinerea punea o femeie de serviciu de la Oficiul Orfanilor de Război să-i tundă barba și, dacă aceasta era în concediu, se declanșa criza. Când a descoperit pe gulerul lui de la cămașă mătreață, a alergat în

panică de la un medic la altul și, în curând, era în stare să ne țină un discurs numai bun de publicat, despre tratamentele folosite în bolile de piele ale capului și părului. Nu își părăsea niciodată casa fără să-și pună cravată, chiar și când se topea de căldură și nu mai avea aer! „Pun prinsoare că ăsta se culcă cu cravata la gât", râdea tata de el. La rândul lui, pe Frangipane îl oripila jacheta de cord, închisă la gât, a tatei, cu peticele de piele la ambele coate și pantofii lui scâlciați, murdari de noroi.

Frangipane era un dușman înverșunat al adorației pe care o avea tata pentru antichități, pe de-o parte datorită experienței lui, „da, din experiența pe care am avut-o cu Mussolini, care o tot ținea langa cu Antichitatea, de parcă el însuși ar fi inventat Antichitatea! „Antichitatea!" se ambală vecinul nostru; „știți ce simt eu în fața templului lui Hadrian sau înaintea Altarului Păcii? Că iar vor să mă fută în cur!"; pe de altă parte ca să-și bată joc de conștiința istoriei celebrată de tata. „Conștiința istoriei! Nu o înțeleg, dacă vă acoperiți cu lucruri lipsite de viață! Cu vechituri moarte, fie că sunt din marmură africană sau din alabastru sau, din partea mea, pot să fie și din aur! Și ce știți despre istorie, când stați în beciul ăla printre lucruri mute și oarbe din vremuri trecute? Absolut nimic", tuna și fulgera Frangipane, „nici o conștiință nu poate cuprinde și înțelege istoria! Nu, nici unul din noi nu-și poate imagina, nimeni nu poate intui ce s-a întâmplat în istorie. Și o conștiință care-și asumă această misiune ar trebui să plesnească de atâta groază și durere. Înțelegeți ce spun?" Tata negă. „Un munte de cadavre care ajunge până la cer, asta e istoria, respirăm putreziciune și ne scăldăm în sânge fără să ne dăm seama. Ni se ridică până la piept, ce spun, până la gât!"

Disprețul lui Frangipane nu se datora, fără îndoială, repulsiei sale împotriva jachetei de cord, închisă până sus, sau adorației pentru Antichitate – iar excursia vecinului Wieland la Predappio, la mormântul lui Mussolini, nu putea în cel mai rău caz decât să accentueze acest dispreț. Ceea ce vecinul

nostru condamna cel mai mult la tata era relația lui călduță cu mama. Nu putea să fie bărbat, nu avea sânge în artere, era bont sau total orb dacă nu-și adora femeia – o femeie pentru care netotul ăsta era chiar de invidiat – și nu și-o păzea mai bine.

În această duminică fierbinte și vântoasă la Anzio, nici unul din cei doi nu avea chef să se ia de celălalt. Da, tata fusese cel care-l făcuse atent pe Frangipane la locul nostru din primul rând de umbrele de soare care vibrau în vânt. Făcu un semn cu mâna și sări pe țărm, „he, Cencio!" până ce vecinul nostru se scărpină pe cap și se grăbi să ajungă la noi fluturând scrisoarea.

„E greu să distingi oamenii dezbrăcați", rosti Frangipane, „pe plajă poți să recunoști din nou ce este omul: o maimuță fără păr!" și dădu din cap în semn de mulțumire când tata îi arătă amabil șezlongul lui de lemn. „Ingenios, foarte ingenios, nici nu se poate spune altfel", îl lăudă pe tata și dădu imediat din cap consolator, „să faci concediul în Anzio, unde aterizau englezii și americanii ca să vă izgonească din Cetatea Eternă." Din batista lui desfășură o suzetă umedă și roșie ca focul pe care sora mea o înșfăcă în doi timpi și trei mișcări, iar mie mi-a oferit un joc de răbdare cu o sferă minusculă de argint pe care trebuia s-o dirijezi printr-un șir de obstacole până la un orificiu.

„Nu vreau să fiu prea insistent", se întoarse spre mama care nu-i răspunse la salut și făcu o mină respingătoare și dură, „a fost scrisoarea asta, vreau să spun, scrisoarea asta pe care am vrut s-o predau, și care ne este adresată nouă, ție, scuze, adică, dumneavoastră, și mie", își pierdu firul, își suflă nasul cu zgomot în batista lui lipicioasă și când se arătă din nou, nasul și bărbia îi erau mâzgălite cu roșu. „Vin ca poștaș", se bâlbâi el, ca să dea un aer comic poveștii și se prăbuși în șezlong. Ce și-o fi promis el de la această întâlnire, cine știe, în orice caz nu atitudinea ostilă, rece, ba chiar glacială a mamei. Se prăbuși sub ochii noștri, capul îi căzu pe piept, degetele îi atinseră pământul și numai datorită

țesăturii elastice, care se strânse în jurul părții lui posterioare, nu s-a răsturnat periculos din șezlongul de lemn! Tata îngenunche lângă bărbatul leșinat și-i stropi obrazul palid cu apă. „Ați suferit un colaps, dragul meu", îi spuse când vecinul nostru începu din nou să se miște, „tz, tz, pe un asemenea soare în costum și fără nimic pe cap, așa ceva nu e permis!" „Vin ca poștaș", bâigui Frangipane, „nu aveam de gând să mă opresc la Anzio", și-l măsură pe tata cu ochi sticloși. „Înțeleg, înțeleg", îi răspunse acesta, „dar mai întâi beți ceva" – îi întinse lui Frangipane sticla lui – „și pe urmă vă duc la pensiune. Aveți nevoie de o cameră umbroasă și liniștită." „E vorba de această scrisoare", începu Frangipane din nou, și tata ridică dând din cap plicul plin de nisip de pe jos. „De la Luca Lubrano din Oppido, na", făcu tata aruncând o privire pe expeditor, „zâna mea, ce zici, o scrisoare din Lucania."

Mama lăsă în sfârșit să-i cadă romanul cel gros din mână, în spatele căruia se ascunsese iar, când Frangipane se trezise din leșin, și desfăcu nerăbdătoare scrisoarea lui Luca. „Mulțumesc", mormăi în direcția lui, și vecinul nostru se agăță legănându-se de brațul tatei care-i ducea șosetele și pantofii și o porniră spre pensiunea lui Tante Sophia.

„Mă înțeleg potrivit cu tata, iar mama, sărmana mea mamă, este total disperată să mă aibă din nou lângă ea. A îmbătrânit cumplit, are părul cum e cenușa și un obraz ascuțit și ridat, cred că nu a suportat evadarea mea. Odată cu trecerea timpului a presupus că n-o să mă mai țină niciodată în brațe și, când a aflat de arestarea mea, aproape că s-a simțit ușurată, a fost un semn că sunt viu. L-a rugat pe tata în genunchi să plece la Tibru și să mă viziteze la pușcărie. În primele zile el nu a îndrăznit să vină la mine și a stat ore în șir la Gianicolo și s-a uitat la Regina Coeli să se împace înlăuntrul lui cu mine și să se roage în gând pentru iertare. Când a venit la mine a adus o declarație a martorilor pregătită de procuror, prin care erau acuzați cei implicați în procesul meu, m-a implorat s-o semnez și s-o repet în sala

de tribunal. Trădare, calomnie – toată viața lui n-a făcut decât asta și nu putea înțelege refuzul meu. Și totuși: era disperat și voia să mă ajute să-mi scot capul din laț. Poți să condamni un tată care vrea să-și salveze fiul sau trebuie să înveți să ierți?... Ce se va întâmpla cu mine, dacă voi rămâne în Oppido, nu pot spune acum. Nu am mai vrut să mă întorc în casa administratorului. Locuiesc la tanti Olimpia care a orbit între timp, un suflet simplu care șade mai tot timpul la războiul de țesut și când fredonează o melodie în timpul lucrului mi se încălzește inima. Sunt copilăros, nu-i așa? Da, sunt. Am lucrat o cutie de cusut, ca și cum aș fi un țăran tânăr care vrea să-i facă miresei lui un cadou, și într-un castan, lângă râu, la locul de spălat, unde alergam când eram mic cu bunica, am atârnat un leagăn și-mi închipui că și acum mai miroase ca leșia fiartă pe care o folosea să înălbească rufele. Și eu ce fac în leagănul meu? Cioplesc lucruri din amintire, de pildă, căușul de lemn al bunicii, cu care lua caimacul de pe lapte; căușul avea sculptat pe el cei doi însoțitori credincioși ai vieții, cum spunea bunica, religia creștină și câinele. În scobitură se afla un crucifix, iar coada se termina într-un cap de câine. Mă port copilărește, o, da...". Nu am putut să citesc scrisoarea până la capăt. Mama înotă din nou la mal și eu am vârât plicul în romanul cel gros ca să mă arunc repede pe prosop.

În noaptea asta am mâncat fără mama pe terasa din scânduri, în port. Ne-a asigurat că nu-i e foame și că ar vrea, mai curând, să se întindă în pat și să citească. Tata încercă să-i schimbe dispoziția fără convingere și fără prea mult elan, de parcă era vorba de o obligație neplăcută. Mama ne făcu semn cu mâna din camera de la pensiune când mergeam târând pașii cu Frangipane spre localul nostru obișnuit. Nobilul vecin care la început fusese tăcut și nu voise să comande nimic se înviora curând și-i ceru chelnerului să aducă un platou cu pește pentru întreaga familie, pe care îl consumă până la ultima foaie de salată.

„Și aceste pete de sânge care se reînnoiesc veșnic", întrebă tata curios, „mai apar și azi?" „Asta-i bună", ridică tonul Frangipane, „pe alea le-a inventat Sassolino." „Sassolino? O, nu", spuse tata. „O, da", se amuză vecinul nostru, „ca să ridice prețul, înțelegeți? Dacă nevastă-sa trebuia să frece întruna tot mai multe pete de sânge, putea să-mi ceară el mai mulți bani. Și a ajuns să-mi pretindă o sumă apreciabilă!" „Și dumneavoastră nu v-ați încumetat să intrați niciodată în casă, măcar să vă convingeți dacă povestea cu petele de sânge e reală?" „Firește că am făcut asta", spuse Frangipane care rodea o șiră de pește, „potlogarul ăsta de Sassolino a făcut rost de sânge proaspăt de la casap și a mânjit în dormitorul mamei totul, covoare, pardoseală, pereți. Arăta înfiorător de real totul, trebuie să recunosc, de parcă doar cu câteva ore înainte ar fi avut loc acolo o crimă abominabilă." „Și doamna Beatrice?" „Ah, doamna Beatrice. Aia n-a aflat niciodată nimic despre potlogăriile lui." „Și înainte de a merge să curețe", am vrut să știu, sufocat de emoție, „își procura iar sânge și..." „Doamne ferește", răspunse Frangipane și-și privi rânjind scheletul de pește pe care nu se mai afla nici o fâșiuță de carne, „asta nu era chiar obligatoriu, signorino. Nu a repetat trucul ăsta mai mult de două luni. Două luni a tot turnat sânge de porc pe covoarele mele, până ce doamna Beatrice n-a mai avut nevoie de sânge ca să creadă. Și oricum eu nu voiam să mai calc în casă." „Și de ce ați plătit?" întrebă tata contrariat, „de ce ați permis să vă joace așa?" Iar Frangipane, care-și lingea degetele, răspunse zâmbind cu tâlc: „Nu aveam nici o perspectivă, absolut nici o perspectivă să găsesc altă persoană care să aibă grijă de casa mea când se stârnise așa o vâlvă în jurul petelor de sânge mereu reînnoite, da, avem noi un proverb care sună așa: « Nu cred în strigoi și superstiții și asta îmi poartă ghinion »." Pe la miezul nopții se întoarseră pe două cărări de la localul din port tata și Frangipane cu două sticle de vin roșu sub braț, pe care le destupaseră pe zidul ce dădea spre țărm, înalt cam până la genunchi. „Și tu vrei să-mi plătești datoriile la

sacu' ăsta fără fund de Picciotti, vrei să mă scapi de ștreangu' ăsta?" voia să se asigure tata, lăbărțându-și vorba. Frangipane dădu din cap și tata bâigui mișcat: „Asta e adevărată prietenie, ah, tu chiar ești un prieten adevărat". Își lipi buzele de barba vecinului nostru, care spuse aproape înecându-se: „Oricum, noi nu mai avem nimic de pierdut, nici tu, nici eu". „Da, nici tu, nici eu, nu mai avem nimic de pierdut", repetă tata cu vocea tărăgănată, căzu acolo pe zid și ațipi. Frangipane se aplecă iute să salveze sticla de vin roșu, care stătea gata să se rostogolească de pe genunchii tatei. Se trezi brusc din somnul lui de câteva secunde, când îi veni să râgâie, și-l aținti cu privirea pe vecinul nostru. „Cencio", bolborosi el, „de ce spui: Nu mai avem nimic de pierdut?" „Cum, nu îți dai seama, nu e destul de clar, omul lui Dumnezeu?" tună Frangipane. „Am pierdut-o. Am ieșit amândoi din cursă, dragul meu." Nu știu dacă tata înțelegea la ce se referea celălalt. Dintr-o mișcare își ridică la cer capul și eu m-am aruncat pe jos făcându-mă una cu pardoseala balconului, ca să nu mă prindă trăgând cu urechea.

În dimineața următoare tata rămase până la amiază în pat și Frangipane fu cel care ne duse la plajă, cu toată împotrivirea mamei. „Trebuie să-ți spun ceva", spuse el cu vocea răgușită, când sora mea țopăia prin apă, iar eu mă prefăceam că dorm în șezlong. Părul îi era răvășit și cămașa pătată cu vin roșu, ce să mai vorbim de cravată, asta era complet răsucită și mototolită ca ultima zdreanță. „Dacă ai să-mi spui ceva, te rog grăbește-te", îl repezi mama iritată, „și lasă-ne odată în pace. Sau vrei să te instalezi confortabil în familia noastră?" „Nu, nu, nici nu-mi trece prin gând", o asigură Frangipane, „trebuia să mă eliberez, Elinor, ca să nu mă sufoc, iar scrisoarea lui Luca a fost un prilej bine-venit, pricepi?" Ascultam freamătul spart al valurilor, sunetul ascuțit al strigătelor ieșind din gurile copiilor și frânturi de muzică, adiind dinspre tonomatul de pe plajă înspre mare și pe vecinul nostru care respira cu întreruperi. „Eu am fost", rosti înecându-se, „eu am fost cel care l-a trădat pe Luca."

Din șezlongul de lemn al mamei nu veni nici un sunet, mi se păruse chiar că între timp se îndepărtase pe nesimțite. Mi-am întredeschis pleoapele și am văzut obrazul mamei schimonosit de scârbă. Cencio Eugenio Frangipane se târî în genunchi până la șezlong și apucă mâna mamei care scormonea în nisip. „Da, eu am aranjat arestarea lui Luca", scheună el, „eu l-am înștiințat pe unchiul meu și acesta pe prietenul lui, procurorul. Și împreună am aranjat ca doi polițiști să-l ridice pe Luca de la cizmarul Fabrizio. Am pus condiții, Elinor: nici o arestare în casa voastră și nici un fel de presiuni pentru, să zicem, acoperire sau tăinuire. Și mi-a respectat condițiile, în afară de acel comando de polițiști înarmați, format din două duzini de copoi. I-am asigurat că doi oameni ajung, și că nu se pune problema de contraapărare. Elinor", suspină el, „Elinor!" Îi frământa mamei mâna și ea era prea împietrită ca să și-o retragă din palma bărbatului îngenunchеat, cu spinarea cocârjată în fața șezlongului ei de lemn. „Și nici nu vrei să știi de ce?" o imploră el. „De ce l-am trădat pe Luca?" „Nu", murmură mama, „nu vreau să știu." „Din iubire", spuse Frangipane, când mama se desprinse de el și sări din șezlong, „din iubire nebunească!" Mama alergă pe țărm și se aruncă în apă. Iar vecinul nostru care se ridică, la rândul lui, și-și șterse meticulos barba cu cravata, strigă în direcția mării: „Din iubire, nu înțelegi, Elinor? Dintr-o iubire îndărătnică și nerușinată!" Se întoarse către un om de pe plajă care își pusese ziarul deoparte și-l privea pe Frangipane absent. „Tu n-ai trădat niciodată un om, nu-i așa? Slavă Domnului, tu ești dintr-un aluat cinstit și dacă-l trimiți pe unul direct la cuțit, n-ai să spui la nimeni. Știi ceva, mi-e scârbă de tine, cu mutra ta de vită proastă, am să ți-o dreg eu să arate mai ca lumea." N-a apucat să se arunce asupra străinului de pe plajă. Cât ai bate din palme s-a și văzut înconjurat de tipi arși de soare și cu mușchi proeminenți, care l-au luat pe vecinul nostru de brațe și de picioare și au făcut din el o

vârtelniță, iar apoi l-au azvârlit, în semn de despărțire, într-o tufă de rododendron.

Mă îndoiesc că prin această vizită nu voise decât să se înjosească. Cred ca fusese o hotărâre pe care o luase în noaptea petrecută pe verandă. Din păcate era criță de cât turnase în el și firește că n-a fost în stare nici să-și găsească odaia, așa se justificase în dimineața următoare la ruda lui Sassolino, care țipând cât o ținea gura „Veselie!", de răsuna până-n albastrul cerului, a reușit să-l gonească pe Frangipane din fotoliul de răchită. „Și totuși trebuie să plătiți, domnule baron", spuse ea, cu buzele strânse.

L-am privit pe Frangipane cum se târa în patru labe din tufa de rododendron înspre trepte, unde s-a ridicat ca o insectă turtită și a tras cu zgomot aer în piept. Și-a frecat cucuiele și vânătăile. Și când a urcat drumul țărmului și și-a întors către mine fața care era plină de cute și riduri și strălucea în soare, chipul lui mi-a părut a fi și arogant, și pur.

Am petrecut trei zile de plajă liniștite, iar mama era surprinzător de echilibrată. Nu se mai repezea mereu de pe terasa portului la cabina luminată de pe chei. Ne-a spus în puține cuvinte că bunicul e din nou vioi și lucrează în grădină. Înainte de a ne trimite la culcare juca halma și domino, tric-trac și Păcălici cu noi, o punea chiar în prezența noastră pe Tante Sophia să-i arate caseta din lemn de trandafir în care păstra câteva oase gălbui și-și înăbuși un hohot de râs când ruda lui Sassolino ofta: „Da, ăsta a fost bărbatul meu!" și închidea din nou scrinul cu exclamația: *„Forza! Coraggio!"*

Ușurarea mamei nu se datora nici plecării lui Frangipane, nici scrisorii pe care o primise de la Luca. Se hotărâse să ne părăsească înainte de termenul stabilit, și asta a pus-o din nou pe picioare. În ultima noapte a rămas cu tata pe balcon, când m-am vârât în pat și mă răsuceam de pe o parte pe alta, era prea cald și nu puteam să dorm. Fixam tavanul pe care se mișcau două umbre. Erau umbre desfigurate, umbre cu buze tăioase și nasuri ascuțite, degete cu gheare și

cefe cocoșate. Se repezeau sălbatic una la cealaltă sau se uneau într-o creastă de val care înghițea lampa, comoda și lavoarul, fremătând cu lăcomie sinistră în jurul patului meu. Ce vorbeau cei doi unul cu celălalt nu se putea înțelege. Până la urechea mea nu răzbătea decât un șuierat în care se amestecau o tuse înfundată, scrâșnetul unor picioare de scaun și târșâitul papucilor de casă ai tatei pe dalele balconului, iar la sfârșit o exclamație stridentă a mamei care m-a făcut să tresar: „Nu te mai pot suporta, asta e!"

În dimineața următoare am însoțit-o la gară și sora mea s-a liniștit abia când mama nu a mai refuzat s-o ducă pe Mimi la bunicul Emil. Ăsta era pretextul mamei că bunicului i-ar merge mai rău decât voia să recunoască și avea urgentă nevoie de ea la Sachsenhausen. „Și ție sigur n-o să-ți fie dor de păpușa ta?" voia să se asigure mama neîntrerupt. „Nu!" spuse Lisa și bătea din picior. Și când mama s-a îndepărtat mișcându-se ca o păpușă trasă pe sfori și nu mai rămăsese în aburul locomotivei decât o mică pată de cerneală, tata se întoarse și strigă: *„Forza! Coraggio!* La plajă!"

Tata își dublă eforturile de bucurie când sosirăm la plajă și ne adunarăm în jurul șezlongului de lemn părăsit de mama. Se juca pe rând, când badmington, cu sora mea, când tenis de masă cu mine în fața localului de pe plajă, în apă se prefăcea în hipopotam și pe plajă în câine care își ridică laba din spate lângă umbrelele de soare sau șezlongurile altor vilegiaturiști. Da, se lăsă chiar îngropat de Lisa în nisip. Tocmai când se lăsase întunericul și briza mării mă înfiora. Către ora opt începuseră amândoi să sape o groapă destul de adâncă în care el se putea întinde pe cinste. Cu vârful limbii lipit de un colț al gurii, ceea ce trăda un zel neobișnuit la sora mea, îl acoperi pe tata cu un strat subțire de nisip. Răsturnă apoi găleată de găleată de pământ umed plescăitor pe burta lui, îi bătători bine picioarele cu tălpile și rostogoli două pietroaie gri-bleu ca să-l împiedice s-o ia din loc. Iar tata, care era vârât până la bărbie în pământ, strigă „Au!" și „Oh!" și se strâmbă în fel și chip ca să o facă să râdă.

Chiuind și bătând din palme sărea sora mea în jurul capului zvâcnitor care se pierdea în întuneric. „Și dacă nu te mai eliberez, tati?“ chiuia ea. „Dacă te omor?“ Nu știu ce a vrut tata să răspundă, nu mai era în stare să spună nimic. Un val imens se sparse de țărm și înghiți capul lui zvâcnitor. Pământ și spumă închegată se prinseseră de părul lui, când a apărut din nou. Tușea, scuipa și era prea speriat de ceea ce se întâmplase ca să-și adune forțele și să se smulgă din groapă. Din nou îl plesniră valurile peste față. „Ajută-mă, Sebastian!“ strigă el, în sfârșit, și se întoarse pe jumătate spre mine. Clătinându-mă m-am ridicat din șezlongul meu și n-am să uit niciodată ochii lui rotindu-se, clipind, ochii lui speriați care nu mă găseau în întuneric.

8

Ultimul nostru an la Tibru a început. Un an, în care Frangipane își punea gramofonul în toiul nopții și de pe terasă răsuna „Ave Maria“ a lui Schubert, de-ți spărgea timpanele și-ți sfâșia inima. Înjurăturile cădeau ca ploaia din toate părțile în zadar. Frangipane care disprețuia concertele la radio și înregistrările pe discuri, considerându-le o reproducere mecanică fără viață și suflet, ceea ce în muzică era o adevărată nelegiuire, suporta neîntrerupt placa lui cu turația 78, zgâriată. Și când, într-o noapte umedă de noiembrie, au apărut în fața casei doi polițiști ca să curme zarva aceea, s-a pișat pe ei de pe acoperiș și a răcnit: „Ave Maria!“ În rest se închidea în locuința lui și într-o ființă tăcută și lipsită de orice inițiativă. Pe Frangipane nu-l mai vedeai decât la miezul nopții pe terasă, la slujba „Ave Maria“ – sau când pleca la vânătoare de molii. Plesnea și pocnea la el în casă de parcă îl lovise rabia, devasta paturile cu baldachin și fotoliile. „Ce faceți, acolo, Frangipane?“ strigă Sassolino. Transpirat tot și scoțând aburi pe nări, cu un cap roșu și

încins și în mână cu bătătorul de covoare, vecinul nostru se apleca peste balustradă și anunța: „Omor molii, asta e tot!"

Trecuse un an de când gemenele Rosalinapaulina deveniseră foarte cunoscute și-l ajutaseră pe Sassolino să obțină venituri uriașe. Luni în șir îngrijiseră un vecin bolnav de cancer, care se încăpățâna și nu voia nici în ruptul capului să fie tratat într-o clinică. Cu siguranță că împlinise optzeci de ani, se împăcase cu soarta lui și voia să moară acasă. Nu lăsa pe nimeni să-i calce pragul, îi alunga pe copii și nepoți, pe prieteni, pe locatarii miloși care băteau la ușa lui, fără să le deschidă și să li se arate. În curând se vorbea că ar fi fost prea desfigurat și mâncat de cancer și nu voia altceva decât să-și menajeze semenii și ceea ce la început fusese doar o presupunere, o semibănuială, o simplă afirmație, se răspândi dintr-odată ca certitudine. Numai Rosalinapaulina aveau acces exclusiv la muribundul vecin, pe care îl spălau, îl hrăneau, îl țineau treaz cu fragmente din Biblie și nu-l lăsau singur nici noaptea. Până în zori stăteau cu schimbul rugându-se lângă pat sau îi dădeau oala de noapte. După ce au trecut trei luni, ceru rachiu, fumă cu nesaț o țigară și, în a patra lună, hăpăi mâncarea ca un hămesit. În sfârșit, într-o zi de noiembrie răcoroasă și însorită, în timp ce îi citeau despre Lazăr, se ridică înzdrăvenit ca un brad din așternutul său și aruncă în stradă Biblia ferfenițită a Rosalineipaulina.

Când toate astea au ajuns la urechile lui Sassolino, acesta a pus pe roate o afacere uriașă. A alergat imediat la prietenii lui, preoții de la Santa Catarina da Siena și San Giovanni Battisti dei Cavalieri, entuziasmându-i pe amândoi cu ideea lui de a se îmbogăți de pe urma gemenelor și dacă asta avea și binecuvântarea sfintei Biserici cu atât mai bine. Ce mai lipsea din toată afacerea era o audiență la Papa și cei doi preoți făgăduiră să-l ajute. Un bărbat salvat din ghearele cancerului – așa ceva nu stârni la Vatican decât suspiciuni. Mai curând erau preocupați de prestigiul bisericesc feștelit de un culoar secret dintre o mănăstire de maici și una de călugări franciscani care avusese de suferit la construcția

metroului. Ba mai rău: în tunel s-au găsit schelete care erau prea mici ca să provină de la adulți. În acest gang călugărițele însărcinate își lepădau avortonii. Sau își ucideau cu sânge rece nou-născuții. Bineînțeles că nu trebuia recunoscut nimic! Diplomații de la Vatican se grăbiră să mituiască reprezentanți de-ai presei, care lansau teorii îndrăznețe cu privire la un complot și cereau să prezideze în comisia de investigare. Trebuia să se creeze confuzie și să se câștige timp – un al doilea scandal ar fi fost prea mult. Și dacă povestea asta cu bărbatul canceros, pe care îl readuseseră la viață două surori oarecare, cu ajutorul rugăciunilor, nu era o păcăleală grosolană, administrația superioară a Bisericii era gata să înghită o mătură cu tot cu peri și coadă!

Dar Sassolino nu se lăsă descurajat. Și-a petrecut trei zile cu telefonul la ureche, a vorbit cu redacțiile, a pălăvrăgit verzi și uscate cu reporterii de presă și televiziune și nu s-a dat bătut. Un anunț modest apărut în *Messagero* a fost de ajuns. În fața casei joase în colț, lângă treptele de la intrare, cu zidurile umede și mucegăite, s-a format o coadă, care-și lega speranța în vindecare de cele două gemene. Muribunzi târâți pe targă se amestecau cu inși suferinzi de gută, gospodine pline de coșuri și urticarie, cu suflete disperate și bolnavi de dragoste, copii astmatici cu adolescenți sașii, oameni insomniaci cu alții lipsiți de poftă de mâncare, orbi cu surzi. Fețele veștede ale Rosalineipaulina, nasurile respingătoare și bărbile de capră, vocile lor pricăjite și ochii lor curați insuflau încredere. În locuința umplută cu toate bulendrele posibile, care puțea ca o cușcă de animal sălbatic, fie din cauza gemenelor, fie a celor douăzeci de pisici care se furișau între sobă și aragaz, zgâriau fotoliile, se jucau cu resturi de stofă și dormeau în sertarele comodelor, nu, între acese ziduri pline de pete și cu tavanele înnegrite de funingine nu puteau locui decât două ființe cinstite! Și Rosalinapaulina care credeau sincer și fără nici un gând rău că Dumnezeu le adusese pe lume în marea sa milostenie, ca să ajute și să vindece – o convingere pe care i-o datorau lui Sassolino, care

ședea pe coridor și încasa, înotând printre bancnote, atrăgând clientelă, ocărând pisicile și greșind intenționat când stabilea suma care trebuia plătită sau când dădea restul –, își primeau clienții de la ora 11 la prânz până la miezul nopții fără să se odihnească și să mănânce.

A trecut un an care avea să facă din Antonio Orizio, controlorul de bilete cu chipiu și uniformă – care apucase și vremuri mai bune și acum era de un bleu-gri spălăcit și plesnea în jurul burții lui și care era amenințat cu concedierea, o persoană respectabilă. Varieté-ul avea zilele numărate. Cu sfărâmători musculoși de lanțuri și un comic buhăit care se salva de la o obscenitate la alta, cu cuplete decoltate de pe vremea bunicului pe care le debita o divă de război, fardată ca un clovn, într-o rochie de mătase plesnindu-i la cusături, cu înghițitori de flăcări și magicieni sau cu un balet de dame ridicându-și picioarele ca să arate cât mai mult, nu se mai lăsa ispitit nici un spectator. Ce trebuia să devină casa aceea înglodată în datorii îi era noului proprietar de la Volturno clar de la început: plănuia un teatru de striptease. Clădirea nu trebuia neapărat reconstruită. Era nevoie să se monteze lămpi mai moderne și difuzoare mai puternice și, bineînțeles, sala necesita o zugrăveală proaspătă și mai veselă. Termenul de realizare a proiectului: o lună, nu mai mult. Cât privește publicitatea, la asta se putea renunța. Cine arăta carne goală putea să se bizuie pe o propagandă transmisă din gură în gură – și pe un reprezentant al bisericii, care agita spiritele.

Orizio ședea mut în locuința lui și nu avea chef să se ridice din fotoliu ca s-o bată pe nevastă-sa – sau pe soră-sa. Când se uita la uniforma și chipiul lui, care atârnau în hol în cui, îl podidea plânsul și-și îngropa fața în palme. Abia după ce trecuseră trei săptămâni, află de la noul proprietar al lui Volturno că, începând cu 1 noiembrie, va fi angajat de probă drept câine de pază și responsabil cu datul afară. Antonio Orizio sări ca ars din fotoliu și primul lucru pe care-l făcu a fost să se repeadă la sora și nevasta lui pentru

a face o probă temeinică cu toate cele necesare: palme peste bot, călcături în picioare și pumni zdraveni.

A trecut un an, timp în care Volturno fierbea și clocotea, scotea aburi, dădea pe-afară, iar Orizio se proțăpise ca un cocoș peste cele paisprezece colege ale sale. Alea se încolăceau și se crăcănau goale-goluțe, în fața unui public care căsca ochii cu sufletul la gură. Și după ce se eliberau de toate gătelile și sclipiciurile, de cârpulițele gata să plesnească pe ele, de sutiene, slipuri și ciorapi cu jartieră și se legănau roze sub lumina reflectorului, în rândurile spectatorilor se auzea un „Ah!". Și când se întorceau cu spatele și arătau publicului un poponeț alb ca zăpada sau se lăsau să cadă cu picioarele răscrăcărate în fotoliu și se jucau cu labiile rase între coapse, se auzea: „Oh!" Și când își băgau două lumânări aprinse în găurile din față și din dos, lăsându-se luminate de fitilele pâlpâitoare, în sala întunecată ieșea un suspin unanim: *„Madonna!"*

În Volturno era interzis să te iei de o stripteuză din cauza ordonanțelor emise de poliție, care trebuiau respectate, dacă voiai să eviți amenzile sau închiderea localului pe termen limitat. Sarcina lui Orizio era aceea de a nu îngădui nici o încălcare a acestei interdicții. Cu upercuturi bine țintite se debarasa de acei indivizi ce ieșeau împleticindu-se din rândurile de scaune și se repezeau la rampă cu fețe desfigurate. Orbiți de plăcere își întindeau un braț vrând să apuce un picior, o coapsă, să-și vâre un deget în fundul tentant și nu-l observau pe Orizio care punea mâna pe ei, cât ai zice peșteși-i făcea șah-mat. La miezul nopții, la garderobă se lăsa pradă unei avalanșe de pupături din partea colegelor pe care le păzise de agresiunile admiratorilor, fără să se menajeze pe el – sau pe alții –, amușina grohăind un genunchi, un sân, trăgea o pălmuță pe obraji sau pe poponețe goale și se întorcea perfect împăcat acasă. Nevasta și sora lui nu-l mai recunoșteau. Uita pur și simplu să le mai administreze palmele de rigoare; era zgârcit cu loviturile și cu

călcatul în picioare și amândouă erau serios îngrijorate de sănătatea lui.

Trecu un an în care tata se consacră din nou obișnuințelor lui uitate. Ședea la masa de scris, compunea sonete și se dăruia spinetei. Începu din nou să scârțâie la violele lui da gamba, cărora le pusese coarde noi. Citea cu atenție extemporalele, își cerceta caietul de notițe cu note roșii și negre, ținea ore de pregătire ca să pună la punct tot ce în lunile trecute pierduse din vedere sau rezolvase neglijent. Atelierul tatei rămânea, de cele mai multe ori, închis, și cele trei sute de obiecte tombale, tăblița de scris din fildeș, caseta de bronz și cupa orientală din argint, brățările și ceasurile de alabastru, un Hermes grec, copiat în vremea imperiului – cea mai scumpă achiziție a lui – se acoperiră cu un strat gros de praf. Tata era vârât până-n gât în datorii și ca să le poată plăti la timp trebuia să facă alte datorii. De la Sassolino, care era din nou casier, nu mai voia să se împrumute. Iar ca să-l roage pe vecinul nostru nobil să-l ajute i se părea de-a dreptul penibil.

Âluia chiar că trebuia să-i fie recunoscător. Frangipane, de cum s-a întors de la Anzio, s-a dus glonț la pensiunea „Duca d'Alba" și i-a venit de hac lui Picciotti. În calitate de vlăstar al unei familii aristocrate, Frangipane beneficia de cele mai bune relații ca să strivească un șobolan nenorocit. „Vreau să văd pe unde mai scoți cămașa, dragul meu, când o să lansez calomnia că ai fi informator în serviciile americane. Pe cine îl vor crede, ce zici, pe tine, un zero absolut, un rahat mare și puturos, sau pe cunoscuții mei din nobilimea neagră, care-ți finanțează partidul cu bișțari grei. O să te arunce ca pe un fleac și dacă ai ghinion îți fac și de petrecanie oamenii tăi cu mâinile curate, păi ce, e rău să ai și un cadavru pe care să poți să-l pui în cârcă roșiilor? Și în cele din urmă în analele de partid dintr-unul care se căca pe el va ieși un adevărat erou! Oh, o să-ți fac această onoare! O simplă aluzie și ești terminat!" Perle de sudoare acopereau fruntea lui Picciotti, când a jurat că nu-l va mai vizita

niciodată pe Ludwig Wieland și nici nu va mai răspândi zvonul ca ar fi fost la Gran Sasso.

„De ăsta ai scăpat!" spuse Frangipane când am coborât cu toții din taxiul minuscul cu cuferele și barca pneumatică, până și cu ochelarii de scufundători, pe care ni-i puseserăm la ochi din lipsă de spațiu, „iar banii lui, n-o să mai îndrăznească să ți-i ceară", și-l lăsă pe tata complet zăpăcit de fericire în mijlocul drumului, ca să se încuie în casă.

Tata nu era genul care să se arunce într-un ocean de disperare și să se scufunde fără o vorbă! Amândoi se evitau, tata și Frangipane, unul ca să nu se molipsească de depresia fără de margini a prietenului său din Anzio, celălalt ca să rămână singur cu necazul lui. Tata se opunea acelui ghiveci de nevolnicie și amărăciune, fiind hotărât să-și facă ordine în viață.

Cu grămada asta de datorii, știa prea bine, viața lui nu se va putea pune pe picioare. Trebuia să scape de ele, și cât de curând. Era o situație dură, o experiență amară. Ca să facă rost de bani noi n-ar fi fost o problemă pentru tata. Rău era însă că cu suma respectivă trebuia să achite altă datorie, adică să o vâre într-un vas fără fund și să fie din nou împovărat de dobânzi. Uneori, interpreta la spinetă o gigă, cu o față lipsită de orice expresie și brusc sărea de pe taburet ca să mâzgălească cifre în caietul de cheltuieli, să facă iar calcule nesfârșite. Tata nu ajungea niciodată la un rezultat care să-i fi ameliorat dispoziția.

Se ținea, ce-i drept, încă în echilibru, datorită unui alt proiect pe care și-l tot repeta pe ascuns: să fie din nou repartizat la școala din Lichtenberg. Dar asta nu era o problemă ușoară. Mai întâi că postul lui fusese ocupat – de o profesoară care abia avea treizeci de ani –, iar candidați la pensie nu se vedeau la orizont. În afară de asta, în Lichtenberg tata nu a fost niciodată iertat că a candidat cu succes la Școala Germană din Roma. În scrisoarea adresată Secției de învățământ din Hessen se referea la fiica lui cea mică ce se îmbolnăvise de astm la Tibru – medicul lui german

nu putea să-și permită să-i refuze o adeverință: fiul lui era lenea în persoană și învăța în clasa tatei –, un astm ce avea să cedeze fără îndoială curând în aerul proaspăt al pădurii și, pentru a conferi mai multă pondere cererii sale, a evocat întâmplarea lui cu presa comunistă italiană, care s-a folosit de vizita lui întâmplătoare la Predappio la mormântul lui Mussolini, ca să declanșeze o atmosferă ostilă germanilor, făcând afirmația falsă că el, tata, ar fi fost SS-ist. Toate consecințele de pe urma acestei situații pe care le suferise familia lui, prin învinuiri, injurii și amenințări, ar justifica după părerea lui o atenție specială la stabilirea unei decizii. În Lichtenberg, regiune care le era familiară, ai lui și-ar fi revenit de pe urma acestui șoc mai repede decât în altă parte. A atașat la scrisoare și articolul din ziar bineînțeles fără instantaneul delicat, în care își ridică brațul pentru salutul fascist, prins între Picciotti și Giorgio.

În ciuda răspunsului evaziv de la Secția de învățământ din Hessen, care poposise, cu două săptămâni în urmă, în cutia de scrisori, tata a rămas tare pe poziție. A telefonat în toate punctele cardinale până a dat de omul indicat. În Ministerul Culturii era un tip pe care-l cunoștea de mult, de la cursul scurt de perfecționare. Acela nu-l uitase pe Bel-Ami, nici aventurile lui de zbor, nici obsesia lui pentru Rilke și Stefan George. Au schimbat vreme de un sfert de oră amintiri sentimentale, înainte ca tata să-și spună păsul și, în plus, au pus la cale și un control din partea Secției de învățământ la gimnaziul Lichtenberg. Cunoscutul lui îi promise că se va implica în afacerea respectivă și la sfârșitul lui aprilie tata primi vestea că postul lui la școala din Lichtenberg ar fi vacant, deoarece colegul lui de engleză și germană fusese suspendat din slujbă pe motive de alcoolism sever.

Mai nou, tata era cel care ne făcea de mâncare. Respecta cu strictețe un plan alimentar, repetându-l de la o săptămână la alta; nu se abătea niciodată de la el. Era un bucătar care strângea rău cureaua și cu un plan alimentar puteai să

te restrângi fie la târguieli, fie la gătitul propriu-zis. Și intenția tatei chiar asta era, să facă economii. De altfel, nu trecea o zi fără ca sora mea să nu se certe cu el. O apuca de chică, dacă arunca în jur cu tăiței și clătite sau risipea încăpățânată zahăr pe jos și o încuia în dormitor. Tata ședea încovoiat în fața farfuriei lui, în ochi îi citeam neputința și rușinea.

Harta lui din camera de zi, plină cu steguleţele mele, o înfășură și o vârî în comoda din lemn de tec. Și abia la începutul lui ianuarie pașii l-au dus din nou la atelier. Încălțat în cizme – și cu o batistă la nas – controla paguba pe care o provocase o țeavă de scurgere plesnită în pivnița lui. Pe tata l-a apucat subit o veselie disperată când bâjbâia în apa noroioasă care-i venea până la genunchi după vestigiile lui tombale, acoperite de zdrențe de hârtie igienică și scârnă. Distrus, nu, distrus nu era. A petrecut două săptămâni în pivniță ca să îndepărteze mizeria și să-și curețe colecția. Cred că a privit întâmplarea asta ca pe o pedeapsă binemeritată care l-a și impulsionat să ia cât mai repede hotărârea de a se despărți de cele trei sute de obiecte arheologice.

A trecut un an în care nu mai suportam să stau în casă și ieșeam cu prietenii mei, fiul doctorului, ăl de dormea pe el de puturos ce era, care învăța în clasa tatei, și unu' plin de coșuri, pe nume Fliege[1]; punea ăla la cale tot felul de năzbâtii și juca feste când nu te așteptai. Fliege venea dintr-o familie severă, foarte țeapănă – tatăl lui era ambasador la Vatican –, făcea impresia unui băiat așezat și cuminte, cu cărarea lui perfect pe mijloc, cu părul pomădat și în locul cravatelor cu papioanele lui eterne ce se ridicau și se lăsau odată cu mărul lui Adam. Pe ascuns era o adevărată bombă în debitarea înjurăturilor celor mai porcoase și impertinent fără măsură. Cu cât o idee era mai sinistră, cu atât puteai fi mai sigur că Fliege o pusese în circulație.

---

1 Muscă. (N. tr.)

Dacă îmi amintesc bine, i-am surprins pe amândoi la closetul elevilor într-o cabină; puseseră prinsoare care spoiește mai bine pereții. Cine reușea să stropească pereții cu sperma lui urma să primească trofeul: o revistă porno, pe care o găsiseră în pubela de gunoi din apropierea școlii. Și ca să nu fie pârâți de mine, fiul de belfer, m-au luat drept al treilea în bandă.

De cele mai multe ori ne întâlneam în parcul de la Villa Borghese, ne ascundeam într-o tufă de laur și pândeam perechile de îndrăgostiți, care iarna, de cum se lăsa întunericul, se ascundeau, cu sutele, în locurile cunoscute de prietenii mei, înghesuindu-se unii peste alții în Fiaturi minuscule. Puteam să avem ghinion și să nu se întâmple nimic – sau dimpotrivă baftă căcălău și perechea noastră să-și rezolve treaba fără preludiu. Din cutia înăbușitoare care zvâcnea sub smucituri, ieșeau strigăte reținute. Rânjind prostește ne lipeam nasurile de geamurile cleioase de murdărie și ne uitam la perechea de îndrăgostiți care se înfipseseră așa de tare unul în altul, că nici nu ne observau prezența. Se trezeau din amețeală abia când trăgeam cu pistolul nostru pentru împușcături în aer – îl șterpelise unul din cei doi de la maică-sa, nu mai știu care – și tărășenia căzuse pe capul bieților îndrăgostiți care se acopereau orbește cu hainele lor și țâșneau ca din pușcă afară.

„Chestia asta are ceva animalic, scârbos", spuse Fliege, când mergeam alene, târându-ne pașii prin dreptul fântânii, la Pincio, ca să ne spălăm obrajii încinși, „instinctele astea slabe care nu mai recunosc nici o primejdie. Poți să-i sacrifici ca pe vite cu sânge rece. Plăcerea le încețoșează mintea așa de tare că nu se mai pot apăra." „Mă plictisești cu filozofarea ta de doi bani", spuse Martin, „Vezi, poate-ți vine o idee mai bună!"

Ne-am strecurat până la grădina zoologică să ne uităm la curve, care se strângeau fumând în jurul bazinului cu

cărbuni aprinși și când un far se oprea pe ele își scoteau rapid o țâță din decolteu și se mulgeau, de parcă ar fi vrut să doneze lapte.

În curând am reușit să le distingem. Erau aproximativ douăzeci de femei, care-și împărțeau trotuarul de la intrarea în grădina zoologică. Sub reflector apăreau, într-o străfulgerare, grase, fardate, slăbănoage cu obraji ascuțiți, arătau coapse cărnoase sau picioare noduroase, umeri căptușiți cu osânză și brațe ciolănoase. Ne înfierbântam privindu-le. Dintr-un motiv necunoscut nouă, două dintre ele au început să se certe și, rapid, s-a pornit canonada înjurăturilor, o trântă în toată legea, în care se zgâriau fără milă, se mușcau și se rostogoleau la pământ abia respirând. Altele veneau șchiopătând și urlând din parcul de la Villa Borghese, maltratate de un pește care se arsese cu încasările.

Înaintam prin iarba scânteind argintiu printre pini și palmieri, în direcția templului de pe lac, unde a trebuit să ne săltăm, sprijinindu-ne în brațe, pe un gard de fier terminat în vârfuri de lance, care bara libera trecere și am aterizat pe trei lăzi de scânduri înconjurate de zdrențe, ziare mânjite de scârnă și seringi sclipitoare. M-am înfiorat în aerul umed și cald de la mirosul penetrant care domnea în întunericul acela. Da, ceva sălbatic și desfrânat pusese stăpânire pe mine în clipa aceea, o plăcere irezistibilă de a răni pe cineva și s-ar putea ca ideea să fi fost a mea, nu a lui Fliege, și anume, să prindem o curvă în parc și s-o tâlhărim, un plan pe care l-am pus încrâncenați în aplicare. Șase zile am urmărit-o pe una din femeile alea sfrijite care ni se păruse destul de înspăimântătoare și înfricoșată în același timp și într-o noapte cu lună nouă, după ce se despărțise de un client și stătea lângă un trunchi de pin, oftând în timp ce urina în iarbă, am amenințat-o cu pistolul nostru pentru împușcături în aer. În întunericul acela nu puteai distinge dacă eram adolescenți sau bărbați în toată firea și pistolul nostru se pare că-și făcu efectul scontat. „Fără fasoane! Altfel îți iau piuitul!“ porunci

Fliege cu glasul cel mai profund și tunător de care era în stare. Ea era prea crispată ca să se poată opune și noi ne-am cărat rapid cu geanta ei.

Nu de bani ne era nouă, pe ăștia i-am topit la un tonomat, la Flipper, i-am cheltuit pe țigări sau pe castane coapte. Din trei genți, pe care le capturaserăm, ne-am ales cu farduri, buletine, certificate medicale și zorzoane ieftine. Ne-am uns cu vaselină sau am suflat în prezervative până plesneau. Ne-am bătut pe un slip pătat, pe care îl câștigase Fliege la zaruri, cucerindu-și dreptul de a-l amușina și linge cu lăcomie și ne-am îmbătat cu propria noastră cruzime. „Sfinte haruri!", exclamă Fliege, văzând că nu mai puteam să mă dau mare cu Beretta mea, „asta face din noi adevărați infractori!" Și o asemenea perspectivă ne făcu să țopăim plini de elan în jurul lăzilor noastre.

Arma mea n-a mai intrat în acțiune – în aceeași noapte l-au prins pe Fliege, mărșăluind de unul singur spre Scara spaniolă, cu slipul pătat în buzunarul din spate al pantalonului și cu pistolul pentru împușcături în aer la curea. În afară de asta mai avea la el și două fotografii de pașaport care proveneau din a treia geantă capturată. Dacă recunoscuse din prima, ca un mucos obraznic, că ar fi făcut parte din banda hoților de genți sau capitulase abia în fața părinților săi care fuseseră înștiințați, n-aș putea spune. Pe noi Fliege nu ne-a trădat. A ținut-o sus și tare că tovarășii lui fuseseră niște răufăcători italieni din Torpignattara, iar adresele și numele de familie nu-i erau cunoscute. A zburat din școală și a fost adus în fața unui tribunal pentru minori care l-a scutit de pedeapsă. Dacă nu mă înșel, s-a mutat cu părinții lui într-o capitală din Caraibe. Martin și cu mine ne ocoleam, pe de-o parte, ca să nu atragem vreo bănuială, pe de alta, fiindcă nu ne trăgea ața unul spre celălalt.

În lunile următoare am rămas singur, îmi târam pașii de la o stradă la alta, îmi pierdeam timpul pe marginea unei fântâni sau dădeam ocol parcurilor pline de praf și priveam la nesfârșit pensionarii care jucau boccia. După-amiaza mă

înfundam într-un cinema, unde mâncam floricele, fumam și adormeam până ce venea un plasator și îmi făcea vânt de la locul meu.

Într-o sală de biliard, pe care o descoperisem la gară, devenisem, între timp, oaspete permanent, în ciuda vârstei mele, care de fapt nu-mi permitea accesul în acel local. Nimeni nu mă mai lua peste picior, cum mi se întâmplase la început, că nu aș fi fost un adversar demn de luat în seamă. Dar dacă erai dispus să plătești nu era greu să-ți găsești un partener, iar în aceste luni aveam bani. Îmi dădea mama care își făcea mustrări de conștiință și nu ezita să-mi strecoare o bancnotă – în secret, pe coridor sau în dormitor, să nu observe tata –, și acest fel prin care îmi dădea bani pe ascuns a rămas ultima noastră intimitate. Mi-am făcut prieteni la sala de biliard, datorită buzunarului meu doldora de bani, din care scoteam bancnote ferfenițite și mărunțiș, prieteni care îmi arătau cum se mânuiește un tac, ce este o lovitură cu efect și una cu contraefect. Făceam progrese, în curând puteam să mă măsor cu o serie de jucători care nu se numărau printre cei mai slabi și petreceam ore și ore în cartierul gării.

Într-o zi, pe la sfârșitul lui februarie, m-a agățat Konrad Menzing în fața sălii de biliard. Da, Konrad Menzing, care nu mă observase niciodată până atunci. Parcă-l văd stând în jacheta lui unsuroasă de piele, cu jeanșii hărtăniți și cu părul năclăit, blond cenușiu, sprijinit de un zid și citind dintr-o revistă de benzi desenate. Niciodată nu-mi răspunsese la salutul meu timid, niciodată nu-și suflase nasul în fața pantofilor mei și nu-mi dăduse vreo sarcină, ceea ce își permitea cu ceilalți colegi de școală. Îi trimitea să-i cumpere țigări sau se lăsa aprovizionat cu sendvișuri de franzelă, prăjituri siciliene și cafea. Drept mulțumire căpătau benzile lui desenate sau puteau să-și oprească restul și erau fericiți că le dădea atenție. Atenția lui putea să fie dură și dureroasă. Pe de altă parte, cel care reușea să și-o procure creștea în ochii celorlalți. Și dacă eu m-am simțit de multe ori ușurat

că nu eram observat de Menzing, fiindcă profesorii îl făceau puturosul puturoșilor și depravatul depravaților, mă rodea totuși să trec în ochii lui drept un nimeni.

A trebuit să recunosc că fusese vorba de o coincidență când aproape m-am izbit de Menzing, care se sprijinea de zidul unei case, lângă scuterul lui plin de etichete, privindu-mă cum mestecam gumă. „Scuze", m-am bâlbâit și am grăbit pasul, până când fluieratul lui dominator, atât de bine cunoscut din curtea școlii, m-a silit să mă opresc. E greu de spus de ce m-am supus și de ce m-am așezat pe șaua Lambrettei lui.

Eram flatat să fiu observat de Menzing. Și, în afară de asta, voiam să știu prin ce anume îmi câștigasem atenția lui. Îmi spionase vizitele la sala de biliard, am putut să deduc asta din observațiile lui. Unele sunau admirativ, altele disprețuitor, ceea ce mă deruta cu atât mai mult. Oare mă lua în serios? Să fi fost eu unul cu care ar fi vrut să se măsoare? Sau atenția pe care mi-o acorda nu se datora decât unui capriciu fără noimă?

Goneam printr-un val de vânt care ne vâjâia în urechi, pe scuterul lui spre marea scânteietoare până la Nettuno și am ajuns pe la ora prânzului într-un loc mort; era format doar din două ulițe strâmte și pline de hârtoape care se încinseseră în arțișa soarelui, am încercuit de două ori o piață adormită care cobora înspre mare, unde se afla o bisericuță; probabil că apucase zile mai bune – de pe zidurile, fisurate de crăpături adânci, cădea vopseaua galbenă – și am pătruns cu un răpăit într-o curte interioară al cărei pavaj, orbitor în plin soare, era în parte acoperit de mușchi, în parte lăsa impresia că ar fi fost lustruit. Konrad mă trase spre scara interioară din mijloc, care urca lateral spre locuință, o casă folosită de părinții lui pe timpul vacanței și în weekend.

Se pare că fusese proaspăt zugrăvită. În coridor ne-a izbit un miros înțepător de lac, am dat de o găleată și o scară mobilă, stropită de vopsea; din acest culoar se deschideau trei odăi, una dădea spre curte și celelalte două spre port și mare. În a treia cameră se adunaseră în stive de doi metri

benzile lui desenate, acoperite cu o folie de plastic. În dreapta și stânga, la perete, erau rafturi goale, pe care fuseseră lipite bileţele cu diverse texte. „Jacula" am citit, „Ciputti" și „Diabolik", „Rankxerox" și „Teddy Bob", „Sturmtruppen" și „Tiramolla".

Asta era biblioteca lui, cuprinzând jdemii de benzi desenate, despre care vuia curtea școlii! Da, ce stârnea în curtea școlii respectul față de Menzing – în afară de obrăznicia și totala lui lipsă de frică –, era ea, biblioteca! Se zicea că această colecţie ar fi fost aproape completă și, după spusele unor presupuși cunoscători ar fi conţinut, în afară de rarităţi greu de procurat, și o serie de numere interzise. Avea zece ani când a început să le colecţioneze și le împrumuta copiilor din vecini și vilegiaturiștilor adolescenţi, care în curând făceau coadă pe scara din curte, contra cost. Ce încasa investea din nou în benzi desenate sau în cealaltă pasiune a lui: ţigările. La început – abia împlinise unsprezece ani și fuma deja două sau două pachete și jumătate pe zi – susţinea la tutungerie că părinţii îl trimiteau să cumpere ţigări, și nimeni nu se îndoia de spusele puștiului, care-și arunca banii pe tejgheaua de lemn, fără să clipească, cerând două cartușe! Azi putea să renunţe la acest pretext, iar biblioteca lui de împrumut, pe care o punea în funcţiune plin de zel, vară de vară, între timp, începea să-i aducă neplăceri lui Konrad.

Când am aflat povestea lui Menzing? Nu mai știu dacă fusese chiar în această după-amiază sau în următoarea, pe care o petrecuserăm în casa de vacanţă, unde i-am umplut rafturile cu reviste de benzi desenate, în timp ce el, legănându-se în fotoliul-balansoar, îmi dădea indicaţii. „Pe alea să le așezi în raftul doi", hotăra el, pe un ton destul de necioplit, „îmi dau seama de asta de la trei metri distanţă! « Geppo », te rog, în partea cealaltă. Ai citit « Geppo »?" Spuneam nu, încurcat, și îmi păream de-a dreptul idiot. „Ţi-l pot recomanda, se potrivește cu vârsta și cu firea ta. Acest « Geppo » e bun la suflet, să știi, un drăcușor, care trăiește

comod în infern și nu poate suporta când Satana îl trimite pe pământ, unde ar trebui în sfârșit să-și confirme vocația și să răspândească groaza. Treburile astea ies fără excepție prost, și din « Geppo », care e, pur și simplu, prea drăguț, nu iese niciodată un drac adevărat!"

Până la urmă mie mi-a rămas învăluit în ceață motivul care l-a apropiat de mine și, de fapt, la ce se aștepta din partea mea: serviciile mele de bibliotecar nu erau decât un pretext, asta înțelesesem destul de curând. Pe ăla îl răsplătea cu țigări – și cu prezența lui care de regulă era fie una de expectativă, fie una bănuitoare. „Nu mai pălăvrăgi atât, și ține-ți gura", mă avertiza, „nu-i suport pe ăștia care spun vrute și nevrute", când am făcut remarca: „Părinții tăi se pare că sunt progresiști". „Părinții mei și progresiști", mormăi Menzing și-și pironi privirile, prin crăpătura dintre două storuri, pe mare; valurile purtau pe creste coroane de spumă, „ăia, adică părinții mei, sunt amândoi complet mucegăiți și în rest nimic."

Nu am uitat două întâmplări: într-o după-amiază am dat în odaia lui peste un băiat speriat, un prichindel palid, cu acnee și barbă de țap, care voia să-și ia benzile desenate. Konrad făcu un acces de furie. Vârî mătura în găleată; de mătură era legată o rolă îmbibată cu apă, pe care i-o zvârli puștiului în obraz. Când acesta reuși să se salveze în curtea interioară și, suind scara dărăpănată, intră în tufișuri, Menzing strigă după el: „Am să te rup în bătaie, vită încălțată ce ești. Dacă mai dau ochii cu tine piftie te fac, ți-o promit. Spune-i maică-tii, auzi, spune-i!" „Ai un frate?" l-am întrebat încurcat. Menzing amenința cu coada pătată a măturii: „Un frate? Ți-a plecat mintea cu sorcova. Ăla era iubitul mamei, un student".

În ultima noapte am făcut o plimbare în port și, în fața iahtului, al cărui proprietar era chiar tatăl lui – vasul era ancorat și se legăna în apa neagră ca păcura –, scuipă. „Nu vrei să ne ușchim de-aici cu lada asta, ce zici?" Mă apucă de umăr. „Să ne ușchim?" bolborosii eu, „chiar să ne ușchim,

pe bune?" „Da, ce altceva ai vrea să facem, idiotule!" „Dar te descurci cu iahtul ăsta cu motor? Adică, poți să-l conduci?" Propunerea lui mă neliniștea. Să fi fost asta o probă de curaj pe care trebuia s-o trec cu bine? Îmi cerea o dovadă a prieteniei mele? Voia să știe că se putea bizui pe mine? Sau o spusese în serios? La gândul ăsta m-a prins amețeala. Eu să-l însoțesc pe Menzing din Golful Neapole până la Marea Ionică, de la Dardanele până la Bosfor, eu? Mă holbam încremenit la Konrad, care nici el nu avea o mină foarte hotărâtă, ceea ce mă mai liniști. Da, pentru o clipă, a avut o mică ezitare, de parcă s-ar fi luptat cu o decizie. Își înghiți nodul din gât, mărul lui Adam se mișcă și el îmi făcu un semn din ochi, de parcă ar fi vrut să-mi încredințeze un secret.

Tăcuți mergeam unul lângă altul spre lagună, unde apa și întunericul se uneau între-un zid de ceață și, vrând să-i risipesc îndoiala în legătură cu mine – și să-i câștig încrederea –, turuiam despre pistolul meu din război. „O Beretta?", replică el aspru „Deții o armă adevărată? Vrei să ți-o cumpăr sau...?" Povestea mea cu pistolul i-a accentuat proasta dispoziție și cotitura asta neașteptată m-a luat cu frig. „Să mi-o cumperi?" am bâiguit. Perplexitatea mea l-a înveselit pe Konrad. „Adu-o, fixez un preț", îmi spuse și mă împinse înspre Lambretta lui, care era sprijinită de un felinar pe țărm. „Și ce vrei să pui la cale cu pistolul meu?" „Să-l împușc pe tata, de pildă", răspunse Menzing și porni scuterul.

Brusc interesul lui pentru mine se stinse. Nu mai avea nevoie de prezența mea la casa de vacanță, mă expedia repede, fără ocolișuri, când îndrăzneam să mă duc la poartă, în recreație, și nu se mai lăsă impresionat de Beretta mea. Orice încercare de a afla ce voise să-mi comunice se dovedi fără perspectivă și, în curând, alte evenimente mă acaparară.

Trecu un an, în care mama se ducea în zilele de lucru la șapte, la societatea comercială germano-italiană, un palat din sticlă în cartierul EUR, unde se ocupa de corespondență,

traducea scrisori italieneşti în germană şi era translator pentru discuţii interne. La început nesiguranţa mamei era vizibilă, se temea că nu va face faţă acestei munci. Aduna actele în dormitor – cameră pe care tata nu mai îndrăznea s-o calce – şi le studia, până când adormea cu lampa aprinsă. Oricum, pe mama n-o vedeam aproape niciodată. Mânca la cantina societăţii comerciale la prânz, iar la cină nu se aşeza niciodată, în cazul în care venea acasă şi nu rămânea în oraş ca să vadă premiere teatrale şi cinematografice, să participe la serbări în aer liber şi alte party-uri sau la balul presei cu bărbatul iubit.

Mama nici nu trebuia să-şi caute pretexte. Nu avea nevoie de justificări. Tata nu-i cerea socoteală niciodată. Nu voia să ştie că mama era îndrăgostită şi nici de bărbatul cu care trăia. Poate se consola cu ideea că totul n-ar fi decât un foc de paie, o scăpare a raţiunii, comparabilă cu beţia aia, pe care o trăise el însuşi atunci, cu obiectele arheologice. Tata nu se arăta rănit, se comporta de parcă această iubire nu ar fi meritat să fie luată în seamă, nu era decât o toană de-a lui Elinor şi îţi dădea impresia că şi-ar fi interzis cu stricteţe să sufere din cauza unei toane inofensive.

În sfârşit obţinuse aprobarea de la şcoală – şi ezita să-i împărtăşească lui Elinor noutatea –, a vorbit la telefon cu doi agenţi imobiliari ca să ne asigure de la 1 august o locuinţă în Lichtenberg sau în împrejurimi şi a intrat în legătură cu fel de fel de mediatori şi escroci ca să-şi vândă toată colecţia.

Se dădea peste cap, dar nimeni nu voia să i-o cumpere toată. Ce-i drept, îl vizitară diverşi tipi, care îi văzură cele trei sute de vestigii şi îi lăudară tăbliţa de scris din fildeş, dar le găsiră fel de fel de cusururi şi cupei de argint orientale şi Hermesului grec şi casetei de bronz, dar tata rămase intransigent. Căutând nod în papură, ziceau că marfa lui ar prezenta riscuri, te poţi uşor arde, şi le-ar trebui luni întregi până să găsească un muşteriu. „Provine dintr-un mormânt etrusc din Pitigliano, nu-i aşa?“ îl întrebă ostentativ

un contrabandist și agită în aer modelul de bronz al unui ficat de oaie. „Pe ăsta, de pildă, nu pot să-l cumpăr. Tot ce provine din Pitigliano e pe lista neagră, și dacă vine o razie sunt în pom. Și, în afară de asta, am informații, informații din sursă sigură că hoții se vor trezi în curând cu cătușe la mâini. Nu, asta ar fi prea de tot, dragul meu." În fața acestor perspective tata își triplă eforturile, încercând să scoată totuși bani, din pământ, din piatră seacă, cerând prețuri de nimic, care nu-i puteau acoperi datoriile. Din motive de siguranță își puse inventarul pe foc. Iar vestigiile etrusce din Pitigliano le puse la păstrare într-o cutie de carton, pe care o cără cu inima grea până la Via Cavour și o aruncă pe un munte de gunoi.

Ce se petrecea cu mama era greu de descifrat. Se închidea complet față de noi, de sora mea și de mine, fie pentru că o mustra conștiința, fie ca să nu ne accentueze și mai mult suferința. Când avea timp o gâdila pe sora mea în pat sau îmi făcea semn să vin la ea în dormitor ca să-i spun ce note am mai luat sau să mă întrebe ce prieteni mi-am mai făcut. Îi răspundeam monosilabic, înciudat, zgârcit la vorbă și renunța, în curând, să mă mai descoasă. Tot ce câștiga la societatea comercială și nu arunca pe boarfe scumpe, pe restaurante de lux sau pe bilete la operă intra în jucăriile pe care le primea sora mea sau în buzunarul meu. Mama era neliniștită, iritată, închisă în sine cu încrâncenare, putea să fie de o exaltare contagioasă și, cât ai bate din palme, să pară definitiv pierdută, nu știai niciodată ce sentimente o dominau. Se prefăcea, se forța cu disperare să ascundă de noi vârtejul ăsta de dispoziții contradictorii, ceea ce era și mai derutant. „Ești ciudată", se plângea sora mea, „azi vrei să fii ciudată sau normală?"

Pe la începutul lui mai a venit acasă în jurul orei cinci jumătate și se ținea, clătinându-se, de postamentul de lemn. Capul lui Apollo de la bunicul Heinrich se balansa, și cu un strigăt: „Dumnezeule, nu!" tata a sărit de pe taburetul spinetei. „Am să mă mut", mai mult nu a spus. Tata a încremenit

lângă capul de gips, pe care îl ținea în brațe, și a bâiguit: „Zâna mea!“ Da, bâiguia „zâna mea“, când mama a fugit pe coridor la debara ca să ia două cufere, strigând că n-are nici un sens să încerce să-i schimbe hotărârea. O urmări până în pragul dormitorului bâiguind „zâna mea“, nimic altceva decât „zâna mea!“. Total neajutorat, se uita la ea cum îngrămădea bluze și pantaloni, pulovere și jachete în cufăr și în celălalt arunca, de-a valma, pantofi și farduri, bijuterii, nimicuri și scrisori. „Zâna mea“, bâigui el, când ea ne strânse la piept pe fugă, și ochii ei cereau parcă îndurare și, din nou, „zâna mea“, când pașii mamei își pierduseră ecoul pe hol.

În ziua aceea am bătut la ușa lui Frangipane care m-a luat de braț trăgându-mă la el în vestibul. „S-a întâmplat ceva, signorino, nu-i așa?“, mi-a făcut vânt într-un scaun-balansoar. „Ei, lasă-mă să ghicesc. E vorba de mama ta. V-a părăsit.“ „Da“, am spus sughițând, „ca să se mute la bărbatul ăla“. „Și tu crezi că e îngrozitoare?“ Am dat din cap. „O, da, n-o mai recunoști, chipul pe care l-ai cunoscut și l-ai iubit nu-l mai recunoști, și asta te scoate din minți. De ce nu-mi arăți fața ta atât de familiară, de ce a trebuit să devină o grimasă? îți huruie prin cap.“ Își înfipse unghiile în umărul meu. „Fii atent, signorino. Ea nu vrea să vă facă nici un rău, nu vrea să fie rece și lipsită de inimă cu voi, înțelegi? Și tu trebuie s-o închizi bine în inima ta. Dacă o iubești sincer, n-o să-ți mai pară străină sau îngrozitoare. Să știi“, îmi șuieră în ureche, „tu! trebuie! s-o! iubești!“

Îmi dădu drumul abia respirând ca să se ducă lângă globul lui, pe care îl făcu să se rotească, împingându-l cu degetul. Ne uitam împreună fără să clipim la mările lumii și la continente, la insule și la jungle, la munți și granițe de state, la paralele și căi de navigație, ce se încâlceau sub ochii noștri și se porniră între suporturile tremurătoare din lemn să se învârtă într-un carusel, până ce Frangipane aduse globul pământesc în stare de repaos. „N-am descoperit niciodată vreun petic de pământ“, suspină el, „nici o pădure

virgină și nici o văiugă prin munți, uitată de Dumnezeu, nici o peșteră în stâncă să mă adăpostească, nici o gaură în pământ, nimic unde să te poți ascunde de propria ta disperare. Mii de kilometri de uscat și acest pământ blestemat nu-mi scoate în cale nici o ascunzătoare cât de mică să mă apere de năpasta mea; asta o să mă urmărească, o să mă ajungă din urmă. Năpasta asta are ceva de câine, signorino, care n-o să-și părăsească niciodată stăpânul și-l va afla mereu în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii". Frangipane se învârtea în jurul globului. „Îți rămâne călăuză fidelă până la moarte. Și o să se facă ghem pe piatra ta funerară, schelălăind și scormonind pământul, când n-o să mai fii. Și de ce, de ce, Signorino, de ce această fidelitate? Păi da, că la tine se îngrașă, nu ca la omuleții ăștia care se îmbată de viață. Îți sfâșie măruntaiele, inima, și-ți suge măduva din oase. O, năpasta ta știe unde poate să înfulece pe săturate." Se postă în fața mea, privind fix în gol, legănându-și brațele, clătinându-și capul. „Dacă aș găsi un petic de pământ pe acest glob, unde am putea să scăpăm de bestia asta, tu poți să vii cu mine, signorino."

A rămas o jumătate de noapte la iubitul ei, care a refuzat s-o primească la el și în zori a trimis-o pe mama acasă. Nu, să se întoarcă acasă nu putea, ar fi fost o înfrângere prea amară. Și-a petrecut trei zile sub cerul liber și abia în a patra zi, când nu mai știa încotro, a apărut la noi în coridor, în rochia de vară mototolită, stropită de noroi și ruptă într-o parte, atârnându-i direct pe piele, cu sutienul murdar, tremurând și cu buzele vinete de frig, zgâriată pe brațe și picioare și fără cufere, pe care le pierduse. N-am îndrăznit s-o mângâiem, eram prea înspăimântați și ea ne devenise prea străină. Se prăbuși sub ochii noștri la pământ, iar tata, care o cără în dormitor, o dezbrăcă, o șterse cu o mănușă de prosop și o vârî într-o pijama, bâiguind întruna: „Dumnezeule, zâna mea, zâna mea!"

A anunțat medicul lui german, a scotocit în dulapul cu medicamente în care nu a găsit nimic trebuincios, a pus de

ceai, a alergat din nou în dormitor și a frecat în palmele lui mâna înghețată a lui Elinor. Se făcuse deja întuneric când a sosit cunoștința tatei, un bărbat înalt cu mers elastic, îmbrăcat sport, care-și trăda lesne orgolioasa încredere în sine. Îl liniști pe tata, de parcă ar fi vorbit cu un copil, își vârî stetoscopul în urechi, o trase pe mama de pijama până când se mișcă scoțând un suspin și o ascultă. Bărbatul ăsta avea ceva crud și mitocănesc și, în fața goliciunii fragile a mamei, comportarea lui și întreaga ținută mi se păru nerușinată și brutală. Nu am mai putut suporta, m-am repezit sughițând la baie și am ascultat vocea sonoră răsunând în vestibul care-i recomanda tatei s-o ducă pe mama la o clinică. Ducându-se la chiuvetă ca să se spele pe mâini mai adăugă: „Din motive de siguranță, Wieland, nu vrem să riscăm", și se întoarse din nou în vestibul, fără să mă fi observat pe marginea vanei.

Nu m-am mai dus la sala de biliard sau la cinema. După-amiaza ne înghesuiam câteșitrei într-un Ford Cortina decapotabil, pe care tata îl putea împrumuta de la Sassolino și goneam la clinica de la Castro Pretorio, unde, între timp, o legaseră pe mama de pat. Am aflat că era vorba de o măsură de siguranță, erau prea puține surori medicale ca s-o supravegheze. Iar de la pacientele cu boala mamei, puteai să te aștepți la orice prostie. Un medic energic care îi ajungea tatei până la piept și avea aerul unui titirez nu voia să dezvăluie în prezența copiilor ce înțelegea prin „prostie" și ieși uite din cameră.

Era cumplit să stai la patul mamei, de care era legată cu curele. „N-ai dreptul să accepți așa ceva", îl implora ea, „Ludwig, nu poți să admiți așa ceva!" și trăgea cu furie de curelele din piele. În curând brațele mamei erau pline de dungi roșii ca sângele și recădea fără vlagă pe perne. Tata, care țopăia vânturându-se în jurul patului, o imploră să fie rezonabilă. Și când se va întoarce, din nou, acasă, se va minuna. De ce? asta-i secret de stat. „Asta nu-ți spunem", strigă sora mea, care rămăsese total încremenită privind-o pe

mama cu ochii mari și acum sări din fotoliu și se duse la chiuvetă. Se aruncă pe pat și o luă pe mama de gât. „De ce faci prostii, mami? Ai bătut vreo soră medicală, ai bătut, pe bune, o soră medicală?" iar mama răspunse cu un fel de gângurit înecat: „Da, da"

Când ne-am întors de la spital, tata și-a privit, vădit mișcat, „secretul de stat", rulota lui care bloca toată strada, procurată pe credit și cu care voia să petreacă o vacanță cu mama la Marea Ionică. Eu m-am furișat la Frangipane care făcea mare tărăboi cu tigăi și capace și stătea, din nou, la aragaz ca să-mi facă mâncare. La vârsta mea aveam nevoie de hrană serioasă, iar eu eram fără discuție prea slab. De sfrijeala mea îngrijorătoare nu era de vină decât mâncarea groaznică pe care o pregătea tata. Da, un plan de mâncare, repetat luni în șir, invariabil același, îl considera o crimă. Asta era mai rău decât să sugi pietre și să mesteci fire de iarbă. „Mănâncă, signorino, umple-ți stomacul. Cu cât ești mai gras cu atât e suferința ta mai împăcată. Bestia asta devine un lup sângeros abia când îți adulmecă sleirea totală."

„Și de ce l-ați trădat pe Luca?" Frangipane se înecă, i se opri bucățica în gât. „Ah, povestea asta", rosti oftând, când fu din nou în stare să vorbească, și-și împinse farfuria aproape plină deoparte, „te pricepi să-i strici omului pofta de mâncare..." Își smulse furios șervetul de la gât, se ridică de pe scaunul care se prăbuși la pământ și începu să se învârtă prin pergolă. „Nu eu am fost cel care l-a trădat pe Lubrano." „Cum, n-ați fost dumneavoastră?" „Nu, n-am fost eu." „Și de ce ați afirmat asta?" „Ei, bine, da", spuse el chicotind, „am o înclinație specială pentru măgării", și pe un ton mai serios, „în plus așa era cel mai ușor. Dacă aș fi fost eu acel laș care a pus la cale arestarea lui Luca nu aș fi meritat-o pe Elinor. Și avea dreptate să mă rănească. O matematică a sufletului e asta, signorino, din formule bombastice și ecuații care nu se pot dezlega niciodată, înțelegi? Nu", făcu un gest de negare cu mâna, „sigur că nu înțelegi, ca să nu

mai spun că mă faci să-mi pierd capul, dragul meu, și în cuptor se rumenește friptura noastră."

Mama a rămas în spital aproape opt săptămâni și când a venit din nou acasă părea complet secătuită și stinsă. Nu spunea nici da și nici nu, când tata îi expunea planul unei călătorii cu rulota. Când se așeza lângă ea în fotoliu și-i explica zânei lui, din fir a păr, cum funcționează rezervorul de apă și closetul cu chimicale, asculta total inertă. Putea să-i ia mâna și să i-o mângâie, să-i vorbească de luna de miere la Marea Ionică – zâna lui rămânea mută. „Și ce mai voiam să-ți spun", se aplecă în față și se uită, cerând parcă acordul ei, la chipul mamei, „îmi fac praf toată colecția. Da, toate cele trei sute de vestigii arheologice! Nu mai vreau să le văd, nu mai vreau să ne strivească tot gunoiul ăsta, ce zici de asta? Și nu mai păstrez nimic, în afară de harnașamentul cailor și vazele aretine. Și ce nu mai pot să vând am să-i dăruiesc lui Sassolino!"

Mama se însufleți abia când el, pe la sfârșitul lui iulie, convocă un „consiliu de familie" și ne comunică transferul lui. Da, odată cu anul școlar viitor avea să predea, din nou, la școala din Lichtenberg. „Zâna mea, uite aici, alb pe negru", își flutura dovada de la Secția de învățământ, „și când o să ne întoarcem din călătoria noastră, ne împachetăm lucrurile și ne mutăm". „Nu!" spuse mama – și tata încremeni.

Cu acest „nu", care nu era nici tăios și nici revoltat, de aceea suna atât de hotărât, mama își veni din nou în fire. Părăsea casa pentru unele târguieli mărunte, să facă o plimbare la Capitoliu sau comanda un taxi ca să meargă până la Pincio. Nu voia, cu nici un chip, să pună piciorul în rulota tatei și dacă el insista să afle: „Când vrei să facem călătoria, ce zici?", ea răspundea evaziv: „Nu știu. În curând". Își petrecea patru ore pe zi la casa din colț, acolo lângă trepte, între lumânările pâlpâitoare și vasul din care ieșea fum de tămâie, mirosul amețitor de gaz dintr-o butelie pe care o

lega un furtun de aragazul mic cu două flăcărui, folosit de Rosalinapaulina pentru prepararea remediilor de iubire și leacurilor.

Și la începutul lui august, când s-a iscat o furtună grea care a durat două zile, mama s-a întins pe pat pentru că o chinuia o migrenă. Sub ploaia aia gălbuie ca șfichiuirile răpăitoare de bice fără de număr, Tibrul se umflă, cu o apă mâloasă care gonea spumegând înspre mare. În fluxul murdar pluteau pești morți, se răsuceau plante și canistre de tablă, saltele, conserve și cartoane. Fulgere spasmodice albe și roșii sfâșiau cerul care părea o popicărie gigantică și făcea un vacarm de-ți spărgea timpanele. În ziua a treia ne-a trezit un aer limpede. În jurul cupolelor și al teraselor de pe acoperiș, pe scări și pe trepte, pe zidurile șiroind de apă, domnea un albastru scânteietor de mătase. Și când tata a bătut cu grijă la ușa mamei, ca să se intereseze dacă nu ar avea chef de o excursie în patru în rulotă, nu a mai primit nici un răspuns. Cu mare grijă și-a vârât capul în dormitorul întunecat. „Ești trează, zâna mea, spune, ești trează?“ Se apropie de pat pe vârfuri. Patul era rece și părăsit. Luă de jos cămașa de noapte a mamei, o apăsă pe pleoape și plânse.

PARTEA A TREIA

1

Invitația la nunta lui Menzing nici că putea să sosească într-un moment mai potrivit. La jumătatea lui decembrie am descoperit scrisoarea lui printre alte mesaje poștale, pe care nu le luasem în seamă, în dulapul meu de la institut. Ca să scap de o conferință pe care urma s-o țin – cu o zi înaintea termenului fixat, referatul meu consta în afară de formula de adresare, din cruciulițe și cerculețe –, m-am învârtit, fără să fiu bolnav, de trei săptămâni de concediu medical pentru o așa-zisă gripă.

În această lună nu reușisem să duc nimic la bun sfârșit. Lucrarea mea de docență nu se urnea din loc, scrisesem un articol pentru o revistă pe trei sferturi și am lăsat să treacă termenul de predare, teza mea părându-mi-se total confuză, am citit cu dificultate lucrări de seminar și de examen pe care mi le vârâse pe gât îndrumătorul lucrării mele și mi-au trebuit mai mult de două zile ca să încheg un referat modest. Toți observau că eram împrăștiat, lipsit de chef și, peste noapte, am devenit obiectul preferat al bârfelor din institut.

Pe la jumătatea lui decembrie, când înaintam opintindu-mă prin fleșcăraia de zăpadă spre Villa Dahlem, fără să-mi fi revenit cât de cât – da, mă gândeam cu groază la lucrarea mea, căreia nu-i dusesem dorul nici o secundă – și, m-am strecurat iute în pivniță, presupunând că nu mă văzuse nimeni, aveam, în curând, să constat că lucrurile stăteau cu totul altfel. Turnat de portar sau de unul din asistenți, după o jumătate de minut am primit un telefon de la secretariatul îndrumătorului meu. „Da, vin imediat", am răspuns,

am citit pe scară la parter cartea poștală a lui Menzing și am bătut la ușa profesorului. Tocmai dicta și m-a privit mai curând conspirativ decât prost dispus.

Mă luă plin de înțelegere de braț și mă duse în camera lui. „Nu sunteți în dispoziția cea mai bună, dragă Wieland", începu el, „în plus a trebuit să mai descongestionez un pic atmosfera aici." Își târșâia pantofii pe parchetul zgâriat. „Veți înțelege, nu-i așa, dacă o să vă scutesc de misiunea pe care trebuia s-o îndepliniți în Sicilia."

Cu aproximativ două luni în urmă – tocmai când aflase de moartea tatei – îmi încredințase mie planificarea unor săpături în Sicilia și-l jignise astfel pe asistentul lui principal, căruia îi fusese promisă această misiune. „Misiunea siciliană?" A trebuit mai întâi să mă dumiresc despre ce era vorba până când am realizat cât eram de aiurit; să-mi creez relații, să-mi fixez întâlniri, să fac pregătirile necesare – mie pe-o ureche îmi intrase, pe alta îmi ieșise.

„Cred că înțelegeți, nu-i așa?" repetă el insistând. O, sigur că înțelegeam și mă simțeam eliberat, datorită hotărârii de a mi se lua rolul. Și nici că s-ar fi putut găsi o ocazie mai bună ca să-i prezint ce aveam de gând.

„O invitație la o nuntă în ianuarie, ați spus? Puteți pleca liniștit, din partea mea." Mi-a luat mâna într-a lui și m-a privit îngrijorat. „Și promiteți-mi că veți avea grijă de dumneavoastră!" Dacă îndrumătorul meu de lucrări avea vreo presimțire că n-o să mai dea ochii cu mine – n-aș putea spune.

Zilele astea am oscilat între încordare și totală lipsă de energie și, în locuința mea uriașă, pe jumătate goală, mă simțeam ca un străin. Nu am mai încălzit-o, nu m-am mai sinchisit de telefonul care suna răbdător pe coridor, am petrecut ore și ore în pat, în pulovere de lână și șosete groase, ascultând placa de patefon preferată a mamei, *Disperato morirò*. Cu o săptămână jumătate înainte de plecarea mea am împachetat, cuprins de un chef nebun de viață, cămăși și pantaloni, T-shirt-uri și pijamale, aparatul de bărbierit și pasta de dinți în cufăr și, fluierând, am trântit capacul. La

începutul lui ianuarie m-am dus la bancă și am ridicat toți banii aflați în contul meu.

Era o sumă apreciabilă. Ca asistent câștigasem mai mulți bani decât puteam să cheltuiesc. Pentru locuința mea, încălzită cu cărbuni, din Kreuzberg, plăteam o chirie modestă, iar bătrânul meu Volkswagen, pe care mi-l lăsase tata când mai trăia și eu tocmai îmi începusem studiile la Berlin – sau mai exact: când m-am hotărât în semestrul al patrulea să trec de la politică și istorie la studiul arheologiei –, aproape nu se urnea din loc. Mai ales în timpul din urmă nu mai cheltuisem nimic. Nu am mai călătorit nicăieri în afară de deplasările în scopuri arheologice, mă întâlneam întâmplător cu niscai prieteni într-o mică excursie la o grădină de vară la Wannsee sau ca să joc biliard, erau prieteni bibliotecari sau unii care studiau muzica ori erau niște filozofi ratați care stivuiau mărfuri la supermarket – nu aveau voie să aibă nimic în comun cu branșa mea!

În fine, sâmbătă, pe 6 ianuarie, am luat un taxi până la Zoo, m-am uitat opt ore nemișcat – și agitat pe dinăuntru – la o priveliște ninsă, și am luat trenul din capitala bavareză spre Roma împreună cu doi organiști din Starnberg, prieteni buni cu vinul roșu; aveam puțină febră și n-am închis un ochi.

Abia în Piața Gării, care era aproape pustie în această dimineață de duminică – pini și arbuști, asfalt și zidul servian al orașului erau ude de ploaia de peste noapte și străluceau în soare –, am decis să nu mă duc în camera rezervată pentru mine de Menzing la Institutul German de Arheologie. Ca istoric de artă la Hertziana, care se bucura între timp de reputație și, în același timp, era ultracunoscut în rândul germanilor de la Tibru, avea cele mai bune relații și cu siguranță că nu fusese nevoie decât de un telefon scurt ca să fiu cazat acolo.

Nu, nu mă ispitea deloc să fiu prins în mijlocul unor discuții strict profesionale sau să bârfesc pe seama celor mai recente reușite în carieră. Eu aș fi preferat să mă cazez la

mica pensiune a lui Giulio Picciotti, rugându-l să-mi dea camera unde locuisem pe vremea când eram copil și am căutat cu ochii în fața gării unul din acele taxiuri mici și negre – în zadar, nu mai existau. Taxiurile din Roma deveniseră între timp albe și comode, și m-am prăbușit, pe jumătate nesigur, pe jumătate prost dispus, pe perna cu miros de lucru nou. Mi-a părut aproape rău când șoferul a dat mecanic drumul la aparatul de taxat. Pasămite nu-și pusese în gând să mă fraierească, în ciuda accentului meu german.

În curând am făcut o a doua descoperire, care avea să mă neliniștească, hanul ieftin al lui Giulio Picciotti era de nerecunoscut. Acolo unde existase o tejghea zgâriată de placaj, strălucea azi alamă lustruită și lângă scara unde se adăpostea de Antonietta și de Marta după ce le pipăise din nou, am văzut un lift modern. Ăsta nu mai era biroul recepției prăfuite a lui Picciotti, unde Luca se prefăcea că mănâncă gândaci: în parte vopsit într-un albastru deschis, în parte de un alb strălucitor, cu sculpturi de gips la capul scării, cu amfore de imitație și structură ieftină și cu un televizor, care atârna din tavan; această nouă atmosferă risipită în jurul magherniței lui Picciotti, năpădită de umbre fantomatice, făcea o impresie de curat și plicticos.

M-am lăsat sfătuit de taximetrist să găsesc o pensiune familială în Trastevere, unde m-a întâmpinat un individ pirpiriu și somnoros, să tot fi avut șaptezeci de ani, și uitase să-și pună proteza dentară. Mocăit, m-a condus într-o cameră uriașă, a trântit două scrumiere pe o noptieră, care se clătina alături de patul dublu, a împins șifonierul, așezat într-o rână, ca să-l îndrepte, dar acesta a revenit în vechea poziție, a suflat spre un colț din tavan, unde erau pânze de păianjen, și și-a pus receptorul, care se afla pe jos, la ureche. „Nu cumva să-l mișcați. Are un contact instabil. Și eventualele deranjamente i le semnalați soției mele, care vine la zece de la biserică."

Mort de oboseală de pe drum m-am vârât direct în pat, fără să mă dezbrac sau să mă spăl, și am sărit în sus abia

când s-a întunecat de-a binelea. Felinare galbene luminau piața San Cosimato cu fântânile ei din fier forjat și cu magherniţele vârâte unele într-altele. M-a luat ameţeala bâjbâind să ajung la spălătorul despărţit printr-o perdea jegoasă de cameră și m-am aplecat lacom la robinet ca să beau. Când m-am întors, târșâindu-mi pașii, din nou în pat, mi-a venit în minte telefonul, care părea a nu avea alt rol decât acela de a aștepta să calc pe el.

„Dumnezeule, unde te-ai ascuns, Sebastian? N-ai primit scrisoarea mea?“ se auzi vocea lui Menzing de la celălalt capăt al firului. „Nu am dat nicăieri de tine. N-ai fost acasă. Am sunat de nebun și nimeni nu ridica receptorul. Iar sora ta, care vorbea monosilabic, aproape ostil, aș spune, nu voia să-mi spună unde te găsesc.“

O, da, sora mea nu mă iertase: nici pentru discursul meu de la praznic, nici pentru duritatea cu care o forţasem să mă ducă la locul din pădure, unde tata își făcuse praf și pulbere cu lovituri de topor vazele aretine și cele de ceramică, postamentul de marmură, scutul din bronz, da, până și capul lui Apollo de la bunicul Heinrich, și nici pentru plecarea mea grabnică, în ciuda rugăminţilor ei fierbinţi de a nu o lăsa singură în ziua următoare.

„Nu ai primit telegrama mea?“ Telefonul pârâia și fâșâia, de parcă Menzing ar fi vorbit dintr-o altă viaţă. Am răspuns înţepat: „Telegrama ta? Ţi-ai amânat nunta?“ A durat un timp până am înţeles ce se întâmplase. Se certase cu logodnica lui, cât despre nuntă nu mai putea fi vorba. Cine fusese cel care îl anunţase până la urmă pe preot, decomandase tortul de nuntă și muzica și trimisese tuturor acest text: „Nu ne mai căsătorim!“ n-a vrut să-mi spună Menzing. „Ai făcut călătoria de pomană“, repetă el neîncetat, „îmi pare rău.“

Îmi vuia capul când a terminat convorbirea. Ședeam inert pe pat și priveam telefonul mut, de parcă spiritul colegului meu de școală ar fi fost o fantomă neagră și malefică. Abia când au început să-mi chiorăie maţele – nu mâncasem

nimic de mai bine de o zi – mi-am venit în fire. Trebuia să mă îmbrac ca să ies din casă; am scotocit în cufăr, printre lucruri, până am dat, între cămăși și pijama, de ceva rece, metalic. Nu-mi aminteam să fi vârât acolo în cufăr pistolul lui Picciotti. Și totuși Beretta lui a ieșit la iveală, Beretta aceea care se afla de un sfert de veac în posesia mea. Am privit consternat, aproape perplex, și nu-mi aminteam, pentru nimic în lume, când și de ce îl împachetasem. Mi se părea că nu voi fi în stare să caut un local și, în ciuda foamei mele chinuitoare, am rămas în acea seară în camera de la pensiune.

2

Cu câțiva ani în urmă, în Freiburg, la un congres cu tema „Concepții despre moarte. Caracteristici ale unei transformări cultural-istorice", la care am participat la propunerea îndrumătorului lucrării mele care se îmbolnăvise, mă reîntâlnisem cu Menzing. În drum spre Berlin, în tren, i-am descoperit numele pe lista participanților și când l-am recunoscut la intrarea în foaierul Universității pe colegul meu de școală, în ciuda favoriților, a cravatei și a costumului, m-am simțit cuprins de un soi de crispare, poate un ecou din alte vremuri.

În pauza de prânz s-a despărțit de un grup de cunoscuți, aflați în fața cantinei la rând să-și primească porția de supă, și s-a îndreptat glonț spre locul unde mă aflam. „Sebastian Wieland, nu?" Nu mi-a observat stinghereala – sau n-a vrut s-o observe – și și-a dat drumul la gură, în ciuda tăcerii mele, ca la sfârșit să-mi fixeze o întâlnire. „Îmi permiteți să vin să vă iau? Să spunem, pe la opt și jumătate, la hotel, în cameră?" Am rămas perplex când s-a îndepărtat și mi-am dat la o parte supa care se sleise între timp. Ce l-o fi determinat pe Menzing să mi se adreseze? De ce voia să mă întâlnească?

Abia când m-am ridicat de pe scaun ca să ajung la timp în sala de ședințe, mi-a venit în minte cununa lui din capela cimitirului. „Dormi în pace. Konrad și Erika Menzing", descifrasem pe panglică. Da, Konrad și Erika Menzing fuseseră la înmormântarea mamei, acum îmi aminteam. Cunoșteam chipul Erikăi Menzing de departe, când venise la director ca să rezolve trecerea lui Konrad. Iar în prezența mamei lui, Konrad era alt om, tandru, copilăros, aproape timid. Ei doi urmau convoiul mortuar printre ultimii. Șirul de oameni se târa sub soarele arzător printre pietre funerare cenușii, acoperite de licheni și nu se opri decât în fața gropii, unde se afla locul umbros al mamei lângă zidul orașului. Dacă își luaseră rămas-bun de la noi sau părăsiseră cimitirul, furișându-se pe ascuns când bulgării de pământ au început să se rostogolească pe sicriul de stejar al mamei, n-am mai reținut, absorbit fiind cu totul de durerea mea.

Ce-ar fi putut să-i lege pe Konrad și pe Erika Menzing de mama? Aveam să aflu în această noapte, când colegul meu din vremurile acelea de demult a bătut la ora opt și jumătate în ușa camerei mele de hotel. Turna cu găleata și nici unul din noi nu avea chef să caute un local. Menzing a scos două sticle de bere din minibarul camerei mele și s-a adâncit într-unul din fotoliile de culoarea cireșelor în fața televizorului. Intră în subiect fără ocolișuri. „Ai aflat vreodată de cine a fost îndrăgostită mama ta?" „Nu", am răspuns pe jumătate dezorientat, pe jumătate uluit de intimitatea pe care mi-o arăta. „Freddy Kasulke. Numele ăsta nu-ți spune nimic? Pe vremea lui fusese destul de cunoscut la Roma. Un jurnalist de succes, care publica articole în diverse ziare. Și eu îl consideram pe Freddy drept tatăl meu." „Și ce-i cu asta?" îmi ieși vorba din gură mai apăsată decât aș fi intenționat. Menzing mă privi calm. „Asta înseamnă că nu era tatăl meu. Despre tatăl meu biologic nu am decât o amintire ștearsă."

Mama lui Konrad se trăgea dintr-o familie care avusese în proprietate în capitala bavareză, vreme de generații, o

fabrică de bere. Înainte de a începe să studieze istoria artelor, pe care unii s-au căznit degeaba să i-o scoată din cap, au cuplat-o cu un jurist bine văzut care ar fi putut să contribuie la buna reputație a familie. Ascensiunea lui era neîndoielnică: Tatăl acestuia, un jurist nazist, care fusese exclus pentru scurtă vreme din funcție în mai '45, devenise între timp expertul în probleme juridice al partidului său și deputat cu cele mai multe voturi în parlamentul bavarez. „A fost într-un fel o târguială pentru o junincă", spunea Konrad sarcastic, „o pledoarie împotriva căsniciei. Și mama, care voia să dezerteze din putoarea de orz și drojdie de la fabrica de bere, pe care ajunsese s-o urască, și să se dedice studiului cât mai curând, a fost de acord."

La seminarul de istoria artelor își făcuse în curând un număr mare de admiratori. Era atrăgătoare, veselă și avea toate calitățile să fie iubită, emana o senzualitate care făcea să pălească repede impresia pe care ți-o lăsa obrazul simplu, aproape vulgar. Erika Menzing, devenită între timp prin căsătorie Erika Hilbl, nu depășise niciodată tachinările nevinovate din grădina berăriei, flirturile de la ștrand și o urmă pe gât, pe care o adusese de la o serbare studențească. Pe de altă parte suferea de această prudență, căreia trebuia să i se supună ca să evite un scandal, o prudență ce-o făcea să se sustragă vieții, vieții adevărate.

Soțul Erikăi devenise între timp judecător și curând își făcu un nume de reprezentant aprig al adevărului și legii. Reputația îi creștea, părul îi cădea și, în scurt timp, nu mai încăpu în propriile-i haine. Încă de la început privise studiul de istoria artei al soției sale ca pe-un moft și, având în vedere ascensiunea sa profesională, găsea total nepotrivit să fie căsătorit cu o studentă.

Dar mama lui Konrad nu era dispusă să renunțe. Pentru o perioadă și-a găsit salvarea în boli ca să se sustragă pretențiilor lui; suferea de tulburări gastrice, șuierături periodice în urechi, alergii ale pielii. Când avea loc un bal al judecătorilor, un turneu de tenis cu colegii și soțiile,

partide de iahting pe lacul Starnberger, o premieră la operă, la care trebuia neapărat să faci act de prezență, își cumpăra rachiu și se îmbăta din răzbunare.

În august '55, când Konrad avea patru luni, a cunoscut la pinacotecă un galerist de artă din Viena, de care s-a îndrăgostit fulgerător. „Îl chema Alois Schatek", adăugă Konrad, „și prietenii îi spuneau Liosl." Ea era total impresionată de prezența lui Schatek, care era de o obrăznicie cuceritoare și plină de spirit. Cu hotărâre a răsturnat toate concepțiile, respectate cu sfințenie în bezna casei părintești a Erikăi. Un aprig combatant pentru arta modernă și mușcător cu critica lui la adresa opiniilor morale pe care le considera rupte de lume și nocive vieții. Se apropia de cincizeci, dar asta nu conta, arăta cu atât mai experimentat și deasupra celorlalți. Purta pantaloni negri, puloverul și cămașa erau la fel, ceea ce ea găsea de-a dreptul fascinant. Vieneza lui îmbibată de maliție și ironie, un amestec de șarm și politețe, o neliniștise, o captivase. La despărțire când i-a cerut o întâlnire pentru după-amiaza următoare la o plimbare pe Isar nu a putut să-l refuze.

Din orașul de pe Dunăre soseau scrisori groase, într-o căsuță poștală la gară, pe care ea le deschidea cu degete tremurânde ca să le citească pe loc, printre locomotive cu aburi, controlori care fluierau, vagoane ninse. Erau scrisori pătimașe, pline de citate criptice, sunând poetic și din nou sarcastic, bășcălios și tandru, amar ca fierea și mângâietor. Ochii Erikăi alergau total derutați de la o frază la alta; îi împăturea scrisorile roșie la față și cu răsuflarea tăiată. Se întâlneau din două în două luni într-o casă bătrânească din Schwabing în care locuia un pictor, prieten cu Schatek, care pleca să se plimbe în Englischer Garten ori se retrăgea într-o cârciumă ca să-i lase singuri.

În sfârșit, într-o zi ploioasă de iarnă, ea a apărut cu un cufăr și cu Konrad la Viena, în fața galeriei Schatek. Iubitul Erikăi nu-și ascunse uimirea când ea intră muiată până la piele, cu copilul de mână, din care nu se putea vedea nimic decât

un nas scormonitor care ieşea de sub glugă. „A fost destul de zgârcit cu bucuria revederii", fu de părere Konrad şi se aplecă din nou la minibar, de unde scoase două sticle mici de şampanie. „De la distanţă mama fusese o jucărie drăgălaşă, o aventură ispititoare şi o bine-venită destinatară pentru scrisorile lui – da, Schatek era un autor de scrisori posedat, cu atât mai mult cu cât voia neapărat să scrie o carte şi nu reuşea niciodată să închege o frază care să-i satisfacă pretenţiile. Ei bine, ne duse în locuinţa lui, o clădire veche cu duşumeaua scârţâitoare, cu plafonul din stuc, cu tapetul gri, dezlipit pe alocuri, ne împinse printre pantofi, scrumiere pline, rame de tablouri şi stive de ziare în birou, unde nu se găseau altceva decât două halate de baie şi o saltea goală. Da, ne închise în cămăruţa lui care nu avea nici sobă şi era rece ca gheaţa. Şi când se ducea la galerie ne strecuram, în ciuda interdicţiei pe care ne-o pusese Schatek, printre bulendrele lui în bovindou, unde era cald pentru că acolo se făcea focul într-o sobă de teracotă albastră de culoarea cobaltului. Mama nu voia să se plângă. Era prea îndrăgostită – şi noi trăiam din banii lui.

Zgârcit nu era Schatek şi uneori putea să fie chiar drăguţ. Ne cânta la saxofon « Daydream » şi « Cotton Tail » şi dansa cu mama după plăcile lui cu Billy Holliday sau Ray Charles. Ne citea din Karl Kraus sau Sartre, o fascina pe mama cu teoriile şi opiniile lui despre Egon Schiele şi Francis Bacon şi nu observau când mă frecam pe faţă între timp, la sobă, cu praf de cărbune. Mama era cu ochii numai pe de buzele lui, fericită şi recunoscătoare, şi Schatek nu se putea apăra de recunoştinţă, aşa cred. Da, a făcut rost de două bilete la teatru, când *Muştele* lui Sartre erau pe afiş – şi, în sală, şi-a tras peste ochi pălăria ca să nu fie cumva recunoscut lângă mama. O ascundea de prietenii lui şi trebuia să se ţină departe de expoziţiile care aveau loc în galeria lui."

Menzing se afundă mai comod în fotoliu. „În afară de asta era un laş. Pus în faţa reclamaţiei adevăratului meu tată care ameninţa să pună în mişcare poliţia şi justiţia ca să-l

vâre pe Schatek la pârnaie, cerând ajutor pentru răpire de copii și mai știu eu ce, iubitul mamei era mai-mai să se scape pe el. Am găsit o cameră în cartierul de locuințe noi și mama s-a înscris la Istoria artei. Și-a ales ca temă de doctorat un studiu comparativ Schiele și Bacon. Lucrarea și-o redacta noaptea – peste zi nu avea timp. Ca să câștige bani era ba femeie de serviciu, ba chelneriță sau le ținea locul angajaților muzeului din Maria-Theresien-Platz când erau bolnavi. Pe mine mă lua cu ea. Căminul meu erau localuri înecate în fum, holuri de scări, de fiecare dată străine, de fiecare dată întunecoase, garderobe de teatru și biblioteci. Uneori, când mă trezeam noaptea, dormea la masa de scris cu obrazul printre creioane, fișe, fotografii și pachețele de ceai uscate; sărea speriată în sus când îmi auzea vocea cicălitoare. « Psst » făcea ea și întorcea butonul radioului ca să închidă postul cu muzică de jaz înainte de a se vârî lângă mine." Menzing tăcu și privi fix în pământ.

Tăcerea lui mă făcu nerăbdător. „Și acest Freddy Kasulke? Unde l-a întâlnit mama ta pe Kasulke, la Roma?" Nu mai ploua, nori sfâșiați pluteau în jurul unei luni palide și m-am frecat la ochi pentru că mă usturau.

„Da, la Roma, s-au cunoscut abia la Roma și la început Freddy era un nenorocit de coate-goale. Venea de la un ziar local, unde nu avea de gând să mucezească și deveni, în scurt timp, corespondent liber lucrând la comandă. Un bărbat înalt care îți atrăgea de la o poștă atenția; arăta foarte bine, era mândru și ambițios. S-ar putea s-o fi impresionat pe mama cu umorul lui tăios, cu ironia lui de gheață. Fără îndoială aducea un pic cu Schatek, fără să fi fost atât de citit, și nu avea nici blocajele sau lașitatea ăluia. Freddy Kasulke era lipsit de scrupule și puternic.

Între timp aveam bani, vreau să-ți spun. Adevăratul meu tată se declarase în sfârșit dispus să divorțeze. Iar bunica, tot vizitându-ne în modesta noastră locuință din Viena, a început să aibă mustrări de conștiință și a promis să-l înduplece pe bunicul. Între timp mama a candidat cu succes

la postul de asistentă a unui profesor din Isar, numit curând director la Hertziana, și care își amintea că mama fusese cea mai bună studentă a lui în primul semestru, și a plecat cu mine la Tibru. Ne-a cumpărat un apartament de trei camere, între Corso și Piazza di Spagna, în Via Vittoria, probabil că o cunoști." Am dat din cap aprobator. „Mama fusese luni în șir în priză cu chestia asta, aducea cărămizi și grinzi de lemn din materialele de ornamentație sau înlocuia pardoseala unde trebuia renovată, cu dale din Settecento."

Mi-am adus aminte de lucrările de construcție ale tatei și de munca pe care o făcusem cot la cot cu el. Îmi răzuiam degetele lipicioase, gustam varul, eram amețit de mirosul de lac și săream câte trei trepte deodată pe scări în jos ca să învârt butonul de porțelan la contorul electric. Și din nou stăteam, abia respirând, în holul întunecos, gâtuit de spaimă că o gheară neagră se va înfige în gâtul meu și pândeam, cu inima bătând să-mi spargă pieptul, înspre etajul de sus, în așteptarea poruncilor tatei.

Era vocea lui Menzing cea care lovea în urechea mea. „Ești alb ca varul, ce ai?" Îngrijorat, luă un pahar cu apă și-l ținu în dreptul buzelor mele. „N-am nimic", am răspuns, „aerul e sufocant." „Da", răspunse Menzing, „nu mai plouă, ar trebui să ne mai urnim picioarele", și mă ajută să-mi pun paltonul.

Era o noapte senină și rece. Un cer stropit cu stele se întindea până la Schloßberg cu pădurea aburoasă, iernatică, licărind albăstrie sub lună. Menzing tăcu în timp ce urcam și abia când am intrat pe drumul din pădure m-a luat de braț: „Vrei să afli mai multe despre Kasulke? Sau ar fi mai bine să-mi țin gura?" Un nor de răsuflare albă îi acoperi obrazul lat și sever.

„Kasulke s-a mutat din camera lui subînchiriată la Campo de' Fiori în locuința noastră – cred că era pe la sfârșitul lui '61. Pe vremea aceea nu avea habar de artă sau filozofie. Venea dintr-o casă de meseriași – tatăl lui era zidar, dacă nu mă înșel –, iar un curs de jurnalism nu a absolvit niciodată.

Râvnea să ajungă la cunoștințele mamei, sugea pur și simplu știința ei, se lăsa inițiat în istoria artei și literatură, se adâncea în scrierile lui Sartre pe care i le dădea mama să le citească. *Marxismul și existențialismul*, a fost cartea pe care a devorat-o, da, am volumul în fața ochilor, volumul ăla care nu-l lăsa pe tatăl meu adoptiv să se joace cu mine, motiv pentru care uram cartea. Știi, era în stare să-mi spună rime ore-n șir, de mă prăpădeam de râs sau mă apuca frica de moarte. Iar cu poezia lui despre canibali mă făcea intenționat să plâng. Era vorba despre canibali mâncători de copii", spuse Menzing, scărpinându-și amuzat bărbia.

„Avea o calitate remarcabilă Kasulke ăsta. Când citea o carte nu o uita. Îi rămânea în cap, înțelegi, putea s-o reproducă filă cu filă și o făcea mai convingătoare decât era în realitate. Când o însoțea pe mama la festivitățile istoricilor de artă sau la diverse dineuri, făcea impresie, datorită cunoștințelor sale, ceea ce era absolut surprinzător la un amator – cu atât mai mult când era vorba de un jurnalist! În curând li se dusese vestea că ar alcătui împreună un cuplu de vis, se spunea că seriozitatea mamei s-ar potrivi de minune cu spiritul lui ascuțit ironic și că ei n-ar trebui să lipsească de la nici o petrecere. Cred că acest succes li se urcase amândurora la cap, în special lui Kasulke care, cu ocazia aniversării unui profesor, l-a întâlnit acolo pe redactorul-șef al unui ziar prestigios. Când s-au despărțit se și tutuiau și nici nu trecuseră trei luni că tatăl meu adoptiv a primit postul de corespondent și o cameră de lucru într-o casă pe colț din Piazza Colonna, unde își avea sediul Asociația Presei Străine. De cele mai multe ori își pierdea timpul în cafeneaua Colonade, în fața căreia cânta șlagăre și cântece sentimentale o orchestră adormită de salon cu instrumente de suflat ce sclipeau în soare sub bagheta unui dirijor cu mănuși albe. Cunoști locul?" Am spus că nu. „Era un punct de întâlnire al parlamentarilor și senatorilor, al consilierilor guvernamentali și al escrocilor care legau și dezlegau cariere, vindeau ponturi decizionale și alimentau, din orgoliu sau calcul,

jurnaliștii cu informații. Cine se arăta destul de viclean afla o mulțime de lucruri. Și tata", se înecă, „vreau să spun Kasulke, bâzâia în jurul acestei cafenele ca o muscă pe o grămadă de scârnă. Avea un instinct sigur și învăță, în curând, să distingă informațiile false de noutățile demne de luat în serios. Da, era mai dibaci decât colegii lui. Încă din septembrie '63 a raportat despre o participare iminentă a socialiștilor la guvern, pe care alți observatori o omiseseră sau o situaseră într-un viitor mai îndepărtat. Îți pot spune de unde știa asta." Menzing își aruncă chiștocul în frunzișul verde care în lumina lunii bătea în gri. „Reușise să obțină intrare liberă la ambasada americană. Și pun prinsoare că până la despărțirea lui de Tibru, când un scandal a pus capăt carierei lui de corespondent și contactele lui strânse cu ambasada urmau să fie făcute publice, Kasulke a făcut un joc dublu. El se considera șmecher nevoie mare. Ei bine", oftă Menzing, „eu nu pot dovedi nimic. Și ce se putea citi în presă cu privire la contactele lui cu ambasada americană, când s-a ajuns la acel scandal, nu a fost concludent. Mai decisiv a fost faptul că acest om câștiga, câștiga enorm. Și-a cumpărat împreună cu mama casa asta în Nettuno și curând după aceea un iaht cu motor pe care-l conducea când la Terracina, când în golful Neapole sau Reggio Calabria.

De obicei eram singur. În oraș, oricum, ți-am spus doar că erau priviți drept un cuplu de vis și că puteau însufleți orice societate. Erau pasați de la un dineu la altul și aceste invitații nu se mai limitau doar la cercurile istoricilor de artă pe care le frecventa mama. Cunoștea și el o grămadă de oameni, fiind un corespondent atât de influent, și adulmeca în sufletul cui să se bage ca să adauge numelui său un plus de lustru. Se împrieteni cu editori și scriitori, producători de film de la Cinecittà, care erau, fără excepție, critici și progresiști și se lăuda că avea cele mai bune relații cu casa conspirativă Botteghe Oscure. Mergea în pas cu spiritul timpului și asta îi aducea recunoaștere. Și, în plus, se potrivea jocului

dublu pe care-l făcea – în cazul în care e adevărat ceea ce presupun, desigur."

Menzing adunase un cocoloș de flegmă în gât pe care îl scuipă, făcând un arc înalt, pe poteca pădurii irizată de lună. De parcă ar fi vrut cu acest obicei să trezească în mine amintirea timpului petrecut la Tibru. „Da, Kasulke se înamora tot mai mult de rolul lui de jurnalist critic care atacă în numele dreptății. Nu se temea de conflicte cu redactorul-șef, un fel de relicvă conservatoare, și se certară definitiv, când ăla a refuzat să tipărească articolul lui care evoca un masacru al trupelor de ocupație germane în Bovesul piemontez, care arseseră de vii în septembrie '43 zeci de locuitori. Ceea ce îi displăcuse redactorului-șef în mod special fuseseră trei nume de ofițeri pe care le denunțase în articolul său. Iar tatăl meu", Menzing își jumulea nervos scamele din fular, „nu-mi iese din cap, fir-ar să fie, Kasulke! a rămas neclintit și a refuzat să elimine aceste nume din articolul lui.

Nu era doar teatru ceea ce făcea. Nu, făcea eforturi să devină acel om, drept care se dădea, și își confecționa în acest scop un trecut fals. Susținea în fața editorilor și a prietenilor săi scriitori că din repulsie față de crimele lui Hitler, da, din repulsie!" chicoti Menzing, „ar fi fugit de sub steag în aprilie '44 în Franța ca să se alăture rezistenței armate, el, care până la sfârșitul războiului primise ordinele lui și le executase fără să crâcnească. Din cauză de concepție, de criză de conștiință, de credință într-o idee, pentru o Weltanschauung, care îi lipsea, ca să refuze un ordin!"

„Și nimeni nu s-a îndoit de povestea lui?" l-am întrebat nemaiputând să-mi stăpânesc curiozitatea. Menzing, care își accelerase ritmul, se întoarse brusc spre mine. „Era jurnalist, omule, și nu-și înjgheba nici o poveste fără să aibă o dovadă la mână. Era în posesia unei condamnări la moarte – Freddy Kasulke, condamnat la moarte în contumacie de către Tribunalul Poporului, pentru evadarea de sub drapel –, ceea ce era absolut credibil. Hârtia îngălbenită, vulturul, svastica, semnătura, ștampila, nimic ce ar fi putut să-l facă pe

vreunul bănuitor. Putea să fie mai mult decât satisfăcut de falsul lui, pe care îl flutura prin localuri nobile, pe la serate în grădini de vară în faţa cunoscuţilor ca să se dea mare antifascist. Era o lucrare strălucită, realizată de un specialist care ceruse cu siguranţă să i se plătească scump peticul de hârtie."

Menzing se opri brusc. „Şi a uitat complet de înşelătoria lui; Kasulke a uitat complet de înşelătoria lui! Se legăna mai mult ca sigur în credinţa că era un soldat al Wehrmachtului, condamnat la moarte, care evadase. Putea să vorbească ore în şir de fuga lui şi îşi descria ascunzătorile cu lux de amănunte, mine părăsite, fâneţe şi un turn de castel în care ar fi petrecut chipurile opt săptămâni, printre găinaţuri de porumbei, umbre de lilieci şi lăzi cu explozibil, la un marchiz, căpetenia secretă a unui grup de rezistenţă. Închipuieşte-ţi, şi-a pierdut minţile complet când i s-a dărâmat construcţia din cărţi de joc." „Ce vrei să spui? I s-a descoperit înşelătoria?" Menzing dădu din cap. „O, da. Ăsta a fost scandalul pomenit. Şi el s-a apărat cu toate mijloacele, s-a bucurat de multe luări de poziţie în favoarea lui, făcute de cunoscuţi cu autoritate în ziarele germane şi italieneşti, a depus şi o plângere de calomnie. Susţinea că ar fi vorba de o lucrătură murdară cu scopul de a reduce la tăcere un ziarist virulent." „Şi când a fost asta?" „Ah, abia în anii '80", răspunse Menzing amuzat, „când era aproape de vârsta pensionării. Trădarea i-a datorat-o unui coleg vigilent care descoperise pe condamnarea falsă la moarte, arătată cu dezinvoltură de Kasulke, o greşeală minusculă. Nu era ceva în ordine cu numele judecătorului, lipsea o literă, dacă nu mă înşel." „Şi aşa ceva nu se poate întâmpla?" am replicat eu, încercând să mă mişc un pic. „Nu în cazul unei sentinţe dată de Tribunalul Poporului", mă luă peste picior Menzing, „cu siguranţă nu!"

Abia în zori ne-am întors şi era înainte de masă când am ajuns la Schloßberg. Un soare anemic de februarie lumina câmpii aburinde şi poteci de pădure pâcloase, pe şesul neted

curgea un pârâu sclipitor, îți săreau în ochi silozuri de cereale și se înălțau în văzduh vârfuri strălucitoare de biserici, în jurul cărora se adunau localități adormite.

„Ai apucat-o pe mama când era cu Kasulke?" am întrebat, iar Menzing care ședea pe un buștean ca să-și lege șireturile la pantofi își ridică fața spre mine și mă repezi brutal: „Lasă-mă să mă adun, altfel n-ai să poți înțelege. Părinții mei erau de cele mai multe ori mahmuri când veneau acasă de la un prânz copios, de la o recepție, de la un garden-party, și când nu era vorba de așa ceva, se îmbătau până-și ieșeau din țâțâni pe terasa noastră și mă trezeam în hărmălaia aia dementă. Parcă erau niște ciocănitori", povestea Menzing amuzat, scormonind cu vârful pantofului într-o grămadă de frunze, „și, când aveam vreo nouă, zece ani am dat peste ei într-o cabină a iahtului cu motor când trăgeau cocaină pe nas. Chestia asta poți s-o numești cum vrei, poftă de viață sau autodistrugere", se ridică de pe bușteanul lui trăgând cu zgomot aer în piept, „de mine nu se sinchiseau! Nu-mi dădeau nici să mănânc, ei mâncau în oraș și frigiderul nostru era mai mereu gol, mama uita pur și simplu să târguiască. În locuința noastră de vacanță și de weekend, de la mare, mă plictiseam de moarte și mă ascundeam de scârba pe care mi-o provocau musafirii – primeam permanent vizita prietenilor, cunoscuților, amanților și amantelor – în odaia mea cu storurile trase, unde mă adânceam în benzile mele desenate. Da, părinții mei începură să se înconjoare în curând de amante și amanți, Kasulke își pescuia femeile de obicei pe la serate, doamne căsătorite de vârstă mijlocie care abia așteptau să calce pe-alături, iar mama era programată de obicei mai ales pe studenți, fețe palide cu bărbuță de lapte, care marșau fie dintr-o înclinație sinceră sau din calcul la o aventură cu docenta. Nu se ascundeau unii de alții, o, nu, își aduceau amanții și amantele în locuința noastră din casa de vacanță și Kasulke se culca cu femeile lui de preferință, în iahtul lui, pe mare. Nu știu dacă odată cu trecerea timpului chestia asta a început să li se pară prea

obositoare sau prea anostă, vreau să spun, dacă jocul ăsta nu și-a pierdut atracția", spuse Konrad și ridică o creangă de pe jos, rupând-o în două pe genunchiul lui, „sau dacă a adus cu sine și unele răni pe care nici unul din ei nu era dispus să le recunoască. Nu, era interzis să-ți recunoști rănile!

Când a apărut mama ta, Kasulke nu mai locuia la noi. Între timp avea o locuință foarte selectă în cartierul Parioli și, în ciuda poveștilor lui cu femei și a studenților iubiți de mama, care se simțeau ca la ei acasă în camera părăsită de Kasulke, până când mama se sătura de ei și-i dădea afară cât ai bate din palme, ei doi au rămas totuși o pereche. Kasulke ne vizita în mod curent, le făcea vânt studenților mamei și dacă ăștia nu voiau să înghită un așemenea afront, mama era cea care le dădea papucii. Erau siliți să suporte, când rămânea el peste noapte, că de nu trebuiau să spele putina definitiv.

Cu mama ta lucrurile au stat altfel. A cunoscut-o în sala tribunalului, după câte știu, la unul dintre primele procese ale teroriștilor din Roma; asistase ca observator de presă și ne-a vorbit cu lux de amănunte despre asta, când am sărbătorit ziua lui de naștere în trei, într-un local pescăresc din Ostia. Nu a trecut sub tăcere nici cucerirea pe care o făcuse și nu a făcut rabat nici la vulgaritatea lui obișnuită care o înveselea pe mama, clar! Asta era ceva normal la Kasulke, să vorbească urât despre iubitele lui. Pe mama ta o numea « sufletel tânjitor » da, întâlnise un « sufletel galeș » care prin anii '50, când era o nimfetă, se îndrăgostise de profesorul ei, un admirator pătimaș al lui Rilke și interpret amator la viola da gamba; într-o minte romantică de copil firește că întruchipa modelul artistului. Și, din nefericire, l-a luat și de bărbat.

La început Kasulke se purtă ca de obicei", spunea Konrad, dându-și importanță, în timp ce se spăla pe față într-un pârâu mărginit de tufe și mure, „când ne vizita își bătea joc de tatăl tău și pălăvrăgea întruna despre « sufletelul galeș ». El privea treaba asta ca sport și mie mi se fâlfâia, înțelegi,

pipițele pe care și le aducea în așternut puteau să mă pupe...! Abia când a început să-și țină gura, m-am mirat. Vreau să spun că dacă mama îl descosea să afle ce mai e cu ultima lui cucerire, schimba discuția și, când insista, era gata să-și iasă din fire. Vizitele lui se răriră simțitor și de câte ori trebuia să le facă era iritat și fără chef. Într-o noapte a provocat o ceartă din senin. « Veșnica ta pălăvrăgeală culturală a devenit de nesuportat », începu să țipe la mama pe nepusă masă, « în cavoul ăsta cultural se putrezește! », a smuls o perdea și a trântit-o pe jos și pantofii lui de stradă i-a aruncat într-un Schiele veritabil, care atârna pe perete la noi în salon. Era clar că era sătul până peste cap și, înainte să treacă și la alte distrugeri, l-am împins zdravăn în casa scării. Luni în șir a făcut-o pe ofensatu' și nu s-a mai arătat pe la noi. Nu pot să-ți spun sută la sută exact când s-a împăcat din nou cu mama, căreia i-a fost de ajuns să-l vadă că regretă ce făcuse. O, da, regreta că se prinsese de un « suflețel galeș » obsedat de ideea de a scăpa de soț cu ajutorul lui, de un soț care chipurile era profesor; un amărât, făcea pe nevinovatul și în război se pare că a comis o crimă."

Am rămas ca trăsnit: „Ce vrei să spui?" Konrad ezită să-mi spună. Părea încurcat, stingherit, ceea ce nu putea să-mi scape. Pe de altă parte eram prea afectat de noaptea asta nedormită, mă dureau membrele, tremuram în soarelele geros de februarie, ca să devin bănuitor când făcu un semn de lehamite cu mâna că n-avea rost s-o mai lungim: „Las-o baltă! Tatăl meu adoptiv n-a fost niciodată zgârcit cu învinuirile". „Trebuie să fi fost vorba de pălăvrăgeala aia imbecilă, care îl urmărise pe tata până la Tibru, că ar fi participat la eliberarea lui Mussolini și, unde mai pui, că ar fi făcut parte și din SS", i-am replicat cu glasul răgușit și Konrad dădu din cap: „S-ar putea. Și nu trebuie să uiți, tatăl meu adoptiv știa cel mai bine să se justifice când îi umplea pe alții de injurii, spunând că el a fost paiul salvator în povestea asta de familie! O ținea întruna că n-a avut decât de pierdut în calitate de pai salvator. Și când a aflat de moartea

mamei tale dintr-un anunț mortuar, publicat în ziar, nu s-a mai putut stăpâni. În acea noapte de august mă dusesem pe plajă – înainte de miezul nopții apa nu mă atrăgea niciodată, voiam să fiu singur și iubeam marea aia semănând cu un perete negru ca păcura, învăluit de un abur – când a izbucnit ca turbat învinuindu-l pe tatăl tău că, dacă cineva e vinovat de moartea ei, el e acela! Vocea lui tunătoare răsuna din casa noastră de vacanță de pe malul stâncos până pe plajă. Și când a aflat că mama ta va fi îngropată la Tibru a comandat o coroană cu o panglică pe care nu apărea nici un nume, ceea ce n-am observat decât în capela cimitirului, și ne-a împins să mergem la înmormântare. Da, a vrut să-l reprezentăm la mormântul mamei tale și, în acest timp, a cumpărat de la piața de carne din fața abatorului în neștire fudulii de taur, îi plăceau la nebunie fuduliile de taur și flutura entuziasmat pachetul cu carnea sângerândă când a venit să ne ia de la cimitir".

M-am întors la hotel complet distrus. N-am mai fost în stare să fac un duș cald, m-am vârât cu puloverul și pantalonii murdari în pat și am dormit până după-masă. Comunicarea ținută de Menzing înainte de prânz despre retorica antică a artei sarcofagelor avusese loc cu patru ore mai devreme. În nișa mea de la recepție era un plic care conținea copia referatului său și un bilet cu adresa lui mâzgălită la repezeală, Via Vittoria nr. 9, și două numere de telefon, de la institut și de acasă. „Din păcate trebuie să plec mai devreme. Dacă ai să mai treci pe la Tibru, te rog anunță-mă urgent! Colegul tău de școală a.D.", și mic, ca P.S., o observație pe margine: „Și uită toate cămilele alea bătrâne"!

3

Luni după-amiază am așteptat zadarnic în fața intrării la Institutul de Istorie a Artei, unde ne dăduserăm întâlnire. Priveam fațada barocă, o mutră de piatră cu melci în loc de

ochi, o ieșitură îngroșată a zidului formând un nas borcănat și un portal având ceva asemănător unui bot de monstru. „O, dr. Menzing este, din păcate, inabordabil", mă înștiință o voce de la ghișeul portarului, „a trebuit să renunțe și la seminar." Când l-am sunat a recunoscut cam șifonat că uitase cu desăvârșire de întâlnirea stabilită. Pentru moment e mai tot timpul confuz, doar nu poate sta de lemn tănase, când se destramă o căsătorie.

Miercuri am ratat din nou întâlnirea și prânzul, pe care stabiliserăm să-l luăm împreună într-un local din Trastevere, l-am luat singur. Am mâncat în tăcere ravioli stropit cu unt și salvie, felii subțiri de mânzat cu șnițele de anghinare și la sfârșit o bucată de tort *à la* bunica, am băut o carafă de vin alb de un litru, am comandat două *grappa* și o cafea și, la plecare, am lăsat pe masă, în învelitoarea specială pentru nota de plată, patru hârtii albastre de zece mii, pe care patronul localului care a apărut, făcându-mi cu mâna la intrare, mi le-a vârât, împreună cu o scrisorică, înapoi în buzunarul cămășii. Dintr-o privire am recunoscut scrisul lui Menzing. Îmi era familiar de pe cărțile poștale pe care mi le trimisese ocazional după întâlnirea noastră întâmplătoare la Freiburg, fie că îi răspundeam sau nu – și eu sunt de felul meu un autor de scrisori foarte leneș! Statornicia lui poștală m-a uimit. Efuziunile sentimentale nu erau specialitatea „colegului meu de școală a.D.". Și când și-a exprimat într-o scrisoare condoleanțele la moartea tatălui meu, scrisoare pe care am găsit-o când m-am întors de la înmormântare, nu am putut să pun lucrurile cap la cap și să aflu de la cine auzise ce se întâmplase cu tata.

Ca să citesc scrisoarea lui Menzing, m-am așezat pe marginea unei lăzi în care se afla o plantă. Îmi spunea că-i era jenă că iar m-a amânat și își cerea iertare. La prânz voise să-și cumpere cu logodnica lui o nouă pereche de verighete – vechea pereche o aruncase ea la closet când se certaseră. „Ne-am împăcat, din nou, cu ocazia unei excursii la lacul Bracciano, noaptea trecută, și am hotărât să ne căsătorim

în februarie. Să-ți fie de bine, am plătit în avans." Despre o nouă întâlnire la o dată ulterioară Menzing nu-mi scria nimic. Derutat și indispus am vârât scrisoarea în buzunar.

Fără țintă am colindat de la o stradă la alta, m-am așezat pe o bancă poleită de soarele de ianuarie, între pini și tufe de laur, la Monte Pincio, și am fumat fără să mă gândesc la nimic. Abia când umbrele și petele felinarelor pe asfalt au început să se înlănțuiască în aerul pâclos într-un dans fantomatic, mi-am părăsit banca pe care șezusem. În camera de la pensiune mi-am făcut bagajul hotărât să plec în dimineața următoare și să părăsesc orașul ăsta, care nu-mi mai putea oferi altceva decât oglindirea volatilă a trăirilor mele interioare.

Când m-am trezit am renunțat brusc la proiectul meu, m-am urcat într-un tramvai care circula în direcția Piramidei, unde am cotit, cu inima bătând să-mi spargă pieptul, într-o stradă părăsită. Am tras de frânghia atârnată lângă poarta cimitirului și am tresărit la auzul sunetului cald al clopotului ce se clătina pe cârligul lui de metal.

Cu o săptămână înainte de înmormântarea mamei îl însoțisem pe bunicul Emil la cimitir, voia să mai cerceteze locul cu atenție ca să hotărască dacă să cedeze sau nu în cearta cu tata. Amândoi se certaseră rău, bunicul voia ca fiica lui să fie îngropată la Sachsenhausen, unde putea s-o viziteze și să îngrijească mormântul lui Elinor, și ginerele lui refuza vehement acest lucru. Cearta lor era într-un fel bine-venită pentru bunicul, fiindcă îi sustrăgea atenția de la durerea lui fără de margini. Bunicul nu putea să-ți ascundă durerea spre deosebire de tata, care procura lăzi și-și depozita cărțile din bibliotecă, căra documentele școlare și violele da gamba la rulotă și vorbea cu firme de transport, compara oferte și prețuri sau stabilea diferite termene de mutare, pe care mereu și mereu trebuia să le amâne – înainte de obținerea unui raport de autopsie, care excludea amestecul unui străin drept cauză a morții, poliția nu era dispusă să elibereze rămășițele pământești ale mamei, iar în august, luna concediilor,

la Institutul de Medicină Legală domneau în mod curent amânările și dezordinea. Bunicul își arsese mâna la flacăra de aragaz, când își făcea ceaiul, și a trebuit să fie bandajat de tata. S-a împiedicat pe trotuarul denivelat al străzii noastre și, în afară de hemoragia cu care s-a ales căzând cu fața pe asfalt, și-a rupt și ochelarii în două. Bombănea în barba lui țepoasă, care îmi înțepa ceafa când mă strângea la pieptul lui, și nu mai voia să-mi dea drumul „cu Marcuse ăsta au început toate. De când Elinor mi l-a adus în casă..."

Nu știu ce-l făcuse să cedeze în fața tatei, după ce a văzut cimitirul. Poate că a simțit un tragism în jurul căruia plutea ceva măreț și tainic. Fiica lui înmormântată între fiul lui Goethe, August, decedat în urma unei febre, și Shelley, înecat în golful de la La Spezia, asta îl mișcase pe bunicul Emil. La mormântul lui John Keats și-a scos pălăria de soare – aia de paie din Anzio, împrumutată de la tata –, a închis ochii și a murmurat, *„can death be sleep,* da, *can death be sleep"* și-a ridicat brațele ca să suspine în voie, *„when life is but a dream"*. Își amintea de acest vers! În ciuda plăcii lui de fier din cap nu îl uitase! Bunicul strălucea de o bucurie copilăroasă și bâjbâia cu picioarele tremurânde pe drumul ce ducea la poarta cimitirului.

Poarta se mișcă cu un scârțâit. Un paznic într-un halat albastru ne întâmpină cu reproșul: *„Non sono le dieci, Signore!"* Avea dreptate, lipsea un minut până la zece și abia de la zece era permis accesul în cimitir. M-am stricat definitiv cu bărbatul ăla când m-am trântit pe o bancă de marmură în fața capelei și probabil că i-am luat locul la soare. Își împături șervetul pe care așteptau felii de pâine, *mortadella* și șuncă pe folii de staniol, își apucă nervos ziarul cu știri sportive și se îndepărtă spre o magazie de lemne ascunsă între chiparoși și capela cimitirului.

Eram prea confuz ca să acord atenție acestei comportări urâcioase. Da, le aveam din nou în fața ochilor, aceste pietre funerare, sclipind în dogoarea lui august, pete spălăcite de grozamă și de mușchi; doamna Beatrice care mă

îmbrățișa sughițând și care, din păcate, nu mă mai putea apuca de păr să mă apese la pieptul ei – între timp rămăsese cu un cap mai mică decât mine; cizmarul Fabrizio, care își pecetluise buzele cu un cui ruginit, mi-a luat mut mâna într-a lui, și-a deschis ochii mari, de parcă ar fi vrut să cânte; Cencio Eugenio Frangipane, care mi-a șoptit la ureche: „Signorino, n-o să-ți vină să crezi. Noaptea trecută am găsit un loc pe globul meu terestru, înțelegi, unde durerea noastră n-o să ne găsească, sunt absolut sigur de asta! În câteva zile o să-mi iau tălpășița. Și dacă ai vrea să vii cu mine, dragul meu, spune-mi și te iau!"; aveam în urechi harababura de voci iscată pe platforma din fața capelei, când Luca se proțăpi în fața lui Sassolino și șuieră: „Tu m-ai trădat, tu, porcule! Tu ai fost, știu eu!" „Da, și ce-i cu asta!" se apără misitul nostru, „ai fost totdeauna un ghimpe în ochiul lui Ludovico! Nu-i așa, Ludovico?" se întoarse spre tata care stătea ca împietrit. „Te-ai plâns amarnic la mine, te-ai plâns amarnic sau nu? Și pe un prieten trebuie să-l ajuți, nu?" Tata se eliberă de brațul lui Sassolino și ăla începu să se vânture în jurul lui Frangipane, al cizmarului Fabrizio și al dușmanului său de moarte, Orizio, responsabilul cu datu' afară la Volturno, iar când și-a scos pumnul din buzunar se agăță de brațul bunicului Emil. „Ce să-ți spun, mă și interesa un rahat cu ochi ca ăsta, n-am vrut decât să-mi ajut prietenul. Și i-am luat suferința drept provocare pentru găsirea unei soluții. Nu-i normal? La noi așa ceva e normal!", și bunicul Emil care strângea la piept un sul de hârtie, discursul lui funerar, la care migălise două zile și oricum nu înțelegea nimic, dădu din cap fără să știe de ce.

Discursul lui funerar nu și l-a mai citit – când am urcat grăbit aleea care duce la mormânt, mi-am amintit iar – da, vocea bunicului cedase. Și ca să împiedicăm căderea lui peste sicriu, care devenise amenințătoare, cizmarul Fabrizio și cu mine a trebuit să-l târâm pe bunicul meu lângă un pin, unde era umbră și putea să se întindă. „Are nevoie de apă! Grăbește-te!" mi-a strigat Lili, care îngenunchease alături de

mine și-și smulsese pălăria neagră, cu voalul de doliu, de pe cap ca să-i facă vânt bunicului. Am alergat până la cișmeaua de lângă capela cimitirului, am umplut pe jumătate o cană cu apă și mi-am ațintit ochii spre strada plină de praf, unde un bărbat neobișnuit de înalt cu alură sportivă, buze cărnoase și ochi ageri și ironici, stătea sprijinit de Mercedesul lui. Și el mă privea fix, la rândul lui. Și în mâini ținea un pachet învelit într-o hârtie plină de sânge.

„Elinor Wieland", am citit mecanic, „15 mai 1933-3 august 1972". Am căzut în genunchi și, cu fruntea sprijinită de piatra funerară, zgâriam pământul și mușchiul de pe inscripție. „Ce înseamnă asta? Ce faceți aici?" mă dojeni paznicul cimitirului, care pasămite mă urmărise și acum se postă lângă mine dându-se mare. „Era Ringelnatz-Alfred", i-am spus, „Freddy Kasulke e Ringelnatz-Alfred", m-am ridicat de jos, mi-am scuturat pantalonii de crengi și gunoi și m-am grăbit spre ieșire cu paznicul cimitirului vociferând în urma mea.

Konrad Menzing nu era de găsit. În zadar am sunat la Institut și în Via Vittoria, nimeni nu ridică, telefonul lui suna în gol. La apusul soarelui m-am înființat în fața casei lui, o clădire din secolul al șaptesprezecelea, acoperită pe o latură cu iederă. Ultimele raze ale soarelui dădeau târcoale etajului de sus cu o scânteiere caldă, molatică. La pizzeria de la parter, în fața unui foc de lemne, un tânăr asudat modela fluierând, între palme, dintr-o bucată de aluat sfere de mărimea bilelor de biliard și le arunca pe o planșetă de marmură.

Pe firma de alamă de lângă intrare scria „Erika Menzing". Am sunat insistent și, cu toate astea, a trecut o veșnicie până am auzit un zgomot în interfon. La capătul coridorului am tras de grilajul de fier și m-am strecurat în cabina unui lift îmbrăcată în placaj și oglinzi.

Menzing mă întâmpină în halatul de baie din care ieșeau două picioare subțiri, avea părul ciufulit și un obraz buhăit ca trezit din somn. Era o locuință fără coridor, din casa scării intrai direct în cameră. „Nu vrei să te așezi?" Arătă

înspre sofa și, cum nu m-am mișcat, s-a aruncat el dând din umeri pe perne și și-a tras genunchii până la bărbie înconjurându-i cu brațele. În cameră domnea o atmosferă sumbră, excepție făcând dungile de un roșu intens de pe tavan și perete. Menzing începu să-și maseze degetele de la picioare. „Îmi pare rău că am contramandat mereu întâlnirile cu tine", spuse el cu un sentiment de vinovăție. „Asta n-are importanță", i-am spus, „dar mi-ai ascuns cine este Freddy Kasulke!"

Menzing sări de pe sofa și se duse la masa din camera de zi pe care mai erau resturi de mâncare. Își vârî în gură o măslină. „Nu ți-e foame?" mă întrebă mestecând. „O, Doamne, a fost povestea aia blestemată de care aș fi vrut să te scutesc. Da, numai ca să te menajez n-am fost sincer cu tine. Și ce înseamnă în contextul ăsta să fii sincer? Nici nu știu dacă toată povestea e adevărată. Tatăl meu adoptiv s-ar putea să o fi inventat sau să fi răstălmăcit totul în favoarea lui, ca să-i crească atuurile în fața mamei tale. Asta se potrivea de minune cu întregul traseu al vieții lui inventate. El cu conștiința nepătată și vesta albă, iar tatăl tău care a comis o crimă. Și cu această poveste în minte e clar că ea nu mai putea să se întoarcă la tatăl tău. Nu, să fie din nou împreună cu tatăl tău nu se mai putea.

Ah, m-am săturat de acest trecut blestemat care ne trage într-o prăpastie, fără să ne fi făcut vinovați cu nimic eu și cu tine, față de el. Lucrurile astea s-au întâmplat înainte de nașterea noastră sau nu?" „Și asta o spune un istoric!" l-am ironizat eu. Konrad m-a privit perplex. „Istoric?" exclamă el, călcă apăsat cu tălpile plescăind pe parchet până la fereastră și deschise un sertar. „Ce vrei să spui? Ca istoric sunt om de știință".

La orizont se întindea o dâră roșie aprinsă și, la o pală de aer rece care a pătruns în cameră, Konrad s-a înfășurat tremurând în halatul de baie. „Aha, tu ești om de știință", am subliniat sec. Pe Menzing părea să nu-l fi afectat deloc vocea mea ironică. Se întoarse liniștit către mine. „Poți să-mi

spui ce aș avea eu în calitate de istoric în comun cu trecutul? Ăla nu e nimic altceva decât un material haotic, o materie amorfă pe care ne-o îndesăm în conștiința noastră, până când începe să sune într-o oarecare măsură plauzibil și logic. Și ce-i plauzibil în istorie? Ce e logic în cursul unei vieți? Absolut nimic!" perora Menzing. Zâmbi stingherit înspre camera de alături, din care s-a auzit o voce de femeie ca un gângurit: „Când vii iar în pat, iubițel?" „Eu, de pildă, sunt sută la sută convins că însurătoarea e o idee de moment și cu toate astea voi spune da. Și până la urmă voi regreta, bineînțeles", rânji Menzing care se aruncă din nou pe sofa și se înfășură într-o pătură de lână, „iar pe tine nu te pot duce cu vorba, presupun. Vrei să afli această poveste blestemată, chiar dacă la sfârșit ai să regreți!"

Mi-am petrecut două ore cu Menzing. Logodnica lui se strecură la baie, ne făcu o cafea, se cocoloși lângă Konrad pe sofa, el nu-i dădu nici o atenție, sări iar în sus și plecă de acasă ca să cumpere țigări. „Din păcate nu-ți pot spune mai mult", conchise Menzing la sfârșit și rămase cu ochii ațintiți în fundul ceștii lui. „Și Ringelnatz-Alfred, vreau să spun Kasulke, are o locuință la Roma?" l-am întrebat când îmi puneam paltonul. „Una la Tibru și una în Taunus, nu departe de aeroport, acolo unde se întâlnea cu tatăl tău. Dacă acum se află la Parioli, nu știu." „Notează-mi adresa!" am mormăit. „N-o să-ți folosească la nimic", spuse Menzing, ieși din pledul de lână, luă un blocnotes de pe masă și mâzgăli pe foaia de matematică două adrese. „Pun prinsoare că nu vei afla nimic. Nu știe altceva în afară de răstălmăcirile lui. Nu mai poate să fie cinstit, nici nu a fost vreodată. Și, în afară de asta, e bolnav", Menzing mi-a întins biletul, „bolnav la cap, vreau să spun – în cazul în care asta nu e ultima lui găselniță". „Bolnav la cap? Și ce are?" l-am întrebat distrat, când Menzing m-a condus la lift. Colegul meu de școală făcu un semn de lehamite cu mâna. „Suferă de reprezentări obsesionale și astea se agravează de la o lună la alta. Își imaginează că e făcut din săpun." De uimire am uitat să

trag de grilajul de fier. „Din săpun?" „Din săpun!" repetă Menzing înveselit. „Se observă de altfel după mirosul greu pe care-l emană. Nu are voie să-și lase pielea atinsă de nici o picătură de apă, altfel se face spumă! De trei luni nu mai îndrăznește să se spele, iar când plouă nu iese din casă. Și știi ce susține: a fi din săpun e dovada de netăgăduit a curățeniei sale. Afirmă că pe dinăuntru e cu desăvârșire curat. Și dacă te îndoiești, îți vine cu Nietzsche. « Noi, oamenii cei noi și fără de nume ai unui viitor până acum nedemonstrat »", declamă Menzing pe palierul care avea o rezonanță specială, „« pentru un țel nou avem nevoie de o nouă sănătate, mai plină de umor, mai temerară, mai veselă, decât toate sănătățile care au fost. Noi, argonauți idealiști »", strigă Menzing când am tras grilajul și liftul s-a pus în mișcare, „« care am fost mai curajoși decât este înțelept, și am ieșit mereu și mereu în pierdere, am vrea să ne imaginăm că drept răsplată în fața noastră avem un continent străin, pe care nimeni altul nu l-a descoperit înainte de noi, iar curiozitatea noastră și-a ieșit din fire, da, curiozitatea noastră și-a ieșit din fire și nimic nu ne mai poate sătura. Nimic! »" strigă Menzing și vocea lui mă urmări până în stradă.

Era o noapte senină cu lună plină. M-am așezat pe salteaua patului meu de la pensiune, am ascultat plescăitul apei în fântâna din piață și am scotocit mecanic în palton, până când am simțit în buzunar biletul lui Menzing. Ringelnatz-Alfred era în Parioli. Când i-am recunoscut vocea la celălalt capăt al firului, am pus telefonul în furcă fără să răspund.

La sfârșitul lui octombrie '43, tata și Ringelnatz-Alfred au zburat în tandem, efectuând un transport care consta dintr-un vehicul Kfz 15, șase oameni, muniție și alimente. Din cauza unei furtuni care a durat două zile, ridicând pe aeroportul de la Istres – o platformă întinsă pe 12 km formată din pietre din Rhône și nisip – nori de praf, au trebuit să-și amâne de mai multe ori startul. Abia la sfârșitul celei de-a doua zile au putut s-o pornească și când, după patru ore și jumătate de zbor, au aterizat pe pista de la Practica di Mare,

în fața ochilor aveau scheletul unui hangar carbonizat și ruine fumegânde rămase în urma unui atac cu bombe.

Doi partizani în niște zdrențe de uniforme ale Wehrmachtului se ascunseseră, fără să fie observați, cu explozibil în hangar. Se pare că hangarul a explodat mai devreme, înainte ca ei să-și fi luat tălpășița – amândoi zăceau în iarbă ciopârțiți de gloanțe, la treizeci de metri în fața magaziei.

Astea toate le aflaseră de la un soldat care fusese trimis, ca să-i ducă pe Ringelnatz-Alfred și pe tata – și pe un al treilea pilot, care își pierduse bombardierul în hangar – la o vilă nelocuită la mare, unde ar fi putut să se adăpostească pentru moment. Într-un dialect tipic bavarez soldatul își compătimea camarazii care se lăsaseră, când au schimbat paza, duși de nas de acești doi bastarzi și aveau să se aștepte la pedepse usturătoare. „Nicăieri nu mai ești sigur de lașii ăștia, care te pândesc pe la spate", îi ocăra el. Abia săptămâna trecută arestaseră pe un vânzător de înghețată pe străduțele din Practica pentru că, zice-se, ar fi transportat în căruciorul lui, montat pe o bicicletă, o încărcătură de pistoale automate. Și înainte de a-i lăsa singuri în vilă, i-a avertizat pe toți trei să nu care cumva să zăbovească pe afară neînarmați.

Trecură două zile însorite de octombrie fără evenimente speciale. Aveau suficientă mâncare, erau aprovizionați cu conserve și pâine, iar în cămara plină de praf găseau cafea și vin. Ringelnatz-Alfred și Harry, pilotul de pe bombardier din Berlin, frecau ore în șir cărțile pe veranda dinspre mare și tata ședea lângă vilă, la umbra smochinului și citea sau scria poezii. Făceau baie în arșița amiezii, păziți de Harry care nu știa să înoate; mărturisise asta beat fiind. Se dezbrăcau la pielea goală, alergau scoțând strigăte în apă și când făcură un concurs de înot – pe care îl câștigă, firește, Ringelnatz la o diferență cât casa – Harry, pe post de arbitru, a tras de pe plajă, la luarea startului, un foc cu pistolul lui.

În ziua a treia o bandă de cămăși negre, care vâna în împrejurimile localității Practica, urcă pe verandă. Alfred era

adâncit într-o partidă de șah și l-a chemat pe tata, care tocmai ațipise puțin sub smochin, să-i vină în ajutor. Tata știa o boabă de italiană și la o adică se descurca și cu latina lui. „Dă-le papucii, împrăștie-i de-aici," spuse Alfred, „inventează ceva, altfel nu mai scăpăm de ei".

Șase brigadieri ardeau gazul pufăind leneș pe trepte, al șaptelea care își scuturase cizmele de pietricele și nisip sări ca ars în sus și, smucindu-și brațul să-l întindă mai sus, îl întâmpină pe tata cu salutul fascist. Raportă că sunt pe urmele unei trupe de partizani care foloseau o vilă părăsită, aflată în apropiere, drept ascunzătoare și depozit de arme. Ringelnatz-Alfred îl luă tare pe șeful bandei, vrând să afle dacă informația era sigură; vocea poruncitoare a lui Kasulke făcu impresie. Se grăbi să-și pună cizmele și luă o poziție regulamentară. Da, era sigură sută la sută. „Spune că au aflat de la un prizonier căruia îi striviseră coaiele", traduse tata. „Și a anunțat mai departe? L-a înștiințat pe comandantul local?" Kasulke voia informații precise și se înfigea amenințător în băiatul ăla slăbănog, care își fixa cizmele și recunoscu, în cele din urmă, că acționează pe cont propriu.

Serviciile de interpret ad-hoc, ale tatei nu au mai fost necesare, când Ringelnatz-Alfred a sărit de pe scaun, strigând cât îl ținea gura: „Te duci imediat la comandant, loază, strivești coaie, ai? O să te învăț eu minte să-ți ții informațiile secrete, asta e prea de tot, șterge-o, neisprăvitule, hai, valea!" Și când rămaseseră din nou singuri, Kasulke mormăi: „Ăștia nu vor nimic altceva decât să pună mâna pe slănina noastră", și scotoci în rucsac după o țigară, pe care o rupse în trei părți egale.

Și în această caldă noapte de octombrie, Harry cântă la muzicuță și Alfred dădu drumul versurilor de Ringelnatz cu canibali mâncători de copii, care retezau membre și spărgeau oase și aruncă vasele pe pardoseala de piatră, pe care o descoperiseră în vilă, și ridică un picior să pornească dansul cu Ludwig Wieland, căruia îi făcuse și niște sâni din hârtie de ziar. Și când au făcut o pauză să-și mai tragă sufletul,

trântindu-se în fotoliile de răchită, ascultând țârâitul greierilor și foșnetul lanurilor de ovăz de dincolo de plajă, Harry se ridică brusc. „Tacă-ți dracului gura", șuieră el, când tata tot chicotea, „asta a fost o voce de om!" „O voce de om, aiurezi. Plesnitul valurilor și vântul, nimic altceva", mârâi Ringelnatz-Alfred și vru să se ridice din fotoliul său. „Stai pe loc", îl somă Harry, „altfel or să te împuște." „Prostii!" ripostă Alfred, „și cine, mă rog?"

Da, din apropiere se auzeau voci, voci înăbușite, pe care vântul le aducea până la vilă. „Am bulit-o! Dacă-s partizani", șopti tata, „ce facem?" „Ce facem? Îi prindem", spuse Harry. „Italienii sunt lași, vă spun eu. Și dacă îi predăm ne-am ales cu o permisie", se lăsă să alunece din fotoliul lui și se târî în patru labe până la zidul verandei. Încercă să iasă precaut de sub acoperire. „Nu pot recunoaște decât două umbre în fața vilei vecine, nu mai mult de două. Acum se cațără în casă. Asta e cam la două sute de metri distanță de noi", oftă Ringelnatz-Alfred. „Da, două sute de metri", spuse și Harry și puse mâna pe pistol. „Ce mai așteptăm? Gata, băieți, mișcați-vă fundurile!"

Cât ai clipi au sărit peste zid și au alergat prin nisipul moale, sclipind alb, până la ținta fixată. Aici domnea o tăcere de moarte, din casă nu se auzea nimic. „Cel mai bine ar fi să ne despărțim", spuse Alfred pe șoptite, „tu vii din față, dinspre mare, Ludwig. Harry și cu mine ne strecurăm din cealaltă parte. Și fii atent dacă e unu' care ține de șase."

Tata alergă aproximativ două sute de metri pe coasta malului, ascunzându-se și ciulind urechile, până ajunse la o scară de lemn care era acoperită pe jumătate de nisip și ducea spre vilă. Casa părea părăsită, nu răzbătea nici o rază de lumină prin lamelele storurilor în afară. Se strecură până la verandă ținându-și suflarea. Folosiseră o fereastră ca să se urce în casă, o fereastră care se găsea foarte aproape de intrarea cu marginile bătute în scânduri. Tata trase prudent de plasa de muște, își ridică pistolul și îl vârî prin pervaz. Din nou reuși să distingă o voce. Se ridică pe vârfuri și când în casă se mișcă

o umbră și o armă se văzu scânteind, tata trase în întuneric. Își descărcă tot pistolul, se întinse pe burtă, făcându-se una cu pardoseala de piatră, și-și acoperi capul cu brațele.

Rămase un timp așa, nemișcat, până ce apăru Alfred, care se avântă în casă cu lanterna aprinsă. „I-am prins?" întrebă tata. „Da, i-ai prins" spuse Alfred, care își făcu din nou apariția, și-și scuipă vorbele, „o pereche de îndrăgostiți, asta ai prins." „O pereche de îndrăgostiți? Și nu erau înarmați?" bâigui tata. „Înarmați? Da' de unde", strigă Ringelnatz-Alfred și îi înfipse unghiile în umeri, „erau aproape doi copii, înțelegi tu, eroule? Idiot blestemat, ai împușcat doi copii care se ascunseseră în vilă ca să fie puțin singuri. Doi copii nevinovați!" strigă Alfred.

L-au târât pe tata care nu se mai putea ține pe picioare până la smochin, unde au fost nevoiți să-l lege deoarece începuse să se lovească singur pe unde apuca. I-au turnat cu schimbul alcool pe gât și i-au înfundat un căluș în gură ca să nu mai trebuiască să-i suporte urletele. Și abia când o geană strălucitoare de soare s-a ridicat, cuprinzând zidurile și țărmul și apa mării într-o vâlvătaie, au putut să-l care pe Ludwig Wieland în pat.

4

Ringelnatz-Alfred s-a arătat dispus, fără să ezite deloc, să se întâlnească oricând cu mine. A stabilit o întrevedere la catacombele Priscilla, în partea de nord a orașului, la Via Salaria Nuova, unde m-a întâmpinat la întretăierea de drumuri plină de praf, șezând pe marginea unei fântâni secate. Nu făcea impresia că ar fi tulburat. M-a studiat cu atenția și ironia tăioasă pe care i-o remarcasem încă de la înmormântarea tatei. Nimic în înfățișarea lui nu trăda ratare sau decădere. Mă prinse de mână și mi se adresă cu o voce care oscila între amuzament și dispreț: „Vreți să vă răfuiți cu mine,

nu-i așa?“ și mă împinse spre intrarea în catacombe, pe care o descuie o călugăriță. O privi și dădu aprobator din cap.

Menzing nu mă mințise. Tatăl lui adoptiv emana un miros iute și persistent de sudoare stătută și acră, care se insinua tot mai mult în nasul meu, pe măsură ce înaintam pe coridorul din tuf. „Acest oraș e clădit pe cadavre“, repetă el, „pe o rețea uriașă subterană de moarte și descompunere!“

Fără să opun rezistență m-am lăsat târât la compartimentele tombale, decorate cu fresce șterse de vreme – se învălmășeau în fața ochilor mei. În capela mică, în care mă trase după el, m-am rezemat de o stâncă cocoșată și am fixat *Cina cea de Taină* din absidă, care parcă se dizolva în umbre și striuri. Nu, nu mai voiam să aflu nimic și am tresărit când Alfred m-a apucat de bărbie. „Chiar n-ai vrut să-ți închei socoteala cu mine? Ce s-a întâmplat, de ce te eschivezi, lașule? Te aduc într-un loc potrivit și te retragi ca melcul în cochilia lui, nu pot să cred! Aici ai putea să mă lichidezi fără nici o problemă. Suntem într-o catacombă, care se bifurcă în pământ, kilometru de kilometru, cu zeci de coridoare, necercetate încă și pe care nu le va călca nimeni. Dar dacă fără mine vei mai găsi drumul de ieșire de aici e problematic.“

Nu pot să spun ce mă tulbura mai mult, mirosul urât pe care-l emana sau siguranța lui având ceva de șantaj sau de seducție. Am reușit să mă adun, m-am smuls din strânsoarea lui și l-am împins pe Ringelnatz-Alfred cât colo. S-a lovit cu capul de o stâncă și s-a prăbușit. „Să nu pui mâna pe mine“, spuse gâfâind când am îngenuncheat lângă el, „mă ridic singur! Și în afară de asta ai pierdut ceva.“ Clipind din ochi se căută în buzunarul de la palton și scoase Beretta lui Picciotti. „Nu puteai să găsești ceva mai modern? Păi asta e piesă de muzeu!“ chicoti el. Și când am fugit din capelă a strigat: „Nu ești cu nimic mai bun decât Ludwig Wieland. Cu cine trebuie să te faci prieten ca să trăiești? Cu moartea, da! Și el n-a înțeles asta niciodată. Și, cine rămâne în viață, ăla are dreptate!“

„Și, cine rămâne în viață, ăla are dreptate", murmură Lili, care ședea lângă mine. Se aplecă pe jumătate dintr-un leagăn hollywoodian ca să scarpine un câine după ureche. Câinele se ridică de jos și se întinse. „Și pistolul lui Picciotti? Ce s-a întâmplat cu el?" „L-am aruncat azi în Tibru." „Mda", făcu Lili și tăcu un timp. „Ce-ai zice de-o cafea?" Urmată de cei doi câini, care dădeau din coadă și se numeau Bonny și Clyde, Lili se îndreptă agale până la draperia de mărgele de la intrare. Se auzi un clinchet ușor și m-am pomenit singur în grădină.

Locuia în Mandrione, o regiune singuratică, părăsită, lângă apeduct. În fața porții joase se făcea un drumeag din plăci ciobite care ducea la casa propriu-zisă care nu avea decât un etaj și cândva avusese un tapet roșu-ruginiu, ce se ștersese între timp. Un pin înalt și stingher se legăna lângă stâlpul de înaltă tensiune în voia vântului.

La amiază nu fusese acasă. Văzând că soneria și strigătele mele nu avuseseră nici un rezultat, am încercat la intrarea din spate, blocată de un maldăr de gunoaie și romane polițiste. O încâlceală de buruieni și stufărișuri se întindea până la gardul de sârmă ghimpată, cu care se mărginea țarina nedesțelenită și în depărtare luceau șinele de tren. Am intrat, din nou, în partea din față a grădinii, cu răzoarele ei sălbăticite, cu floarea-soarelui uscată și un iaz noroios de culoare brună și m-am așezat comod în leagănul hollywoodian care scârțâia îmbietor. Pe masa din fier forjat se afla o scrumieră plină cu chiștoace pe care le tot răvășea vântul.

Să fi trecut o oră când un Fiat Cinquecento a oprit în fața porții de la grădină. De sub capota ridicată priveau doi câini cu urechi clăpăuge pe care și le bălăbăneau încoace și încolo, cu limba scoasă de un cot și purtând șepcuțe cu cozoroc pe cap.

Lili se ridică, sprijinindu-se de marginea caroseriei. „Cine sunteți? Ce doriți?" întrebă ea bănuitoare, scoțându-și ochelarii de soare și liniștindu-i pe Bonny și Clyde care mârâiau amenințător și făceau presiuni să iasă din Cinquecento.

Bucuria revederii, pe care mi-o arătase Lili, se potoli repede, făcând loc unei stări de stânjeneală care nu voia să ne părăsească deloc. Amândoi ne cufundam în tăcere de îndată ce terminam de povestit ceva, fie că era vorba despre dragostea disperată a mamei pentru Alfred Kasulke sau despre prăbușirea cu avionul a tatei în Taunus, despre perechea de îndrăgostiți adolescenți de la Villa din Practica, pe care îi împușcase – „în cazul în care nu fusese chiar acest Kasulke", spuse Lili și eu am dat din cap: „Tot ce e posibil. Și tata i-a îngropat în el, înțelegi, i-a purtat pe acești copii înlăuntrul lui" – sau despre Paolo Sassolino, care, la o razie în biroul lui de schimb valutar, al cărui scop era, de fapt, spălarea banilor – ultima lui îndeletnicire ingenioasă – suferise un infarct și murise în brațele unui polițist îngrozit de la financiar; despre Beatrice care fusese prima femeie de la Tibru care divorțase și între timp se recăsătorise cu administratorul unei case din Garbatella; despre Cencio Eugenio Frangipane, care plecase în urmă cu un sfert de veac și nu mai apăruse de atunci niciodată – casa lui părintească fusese lăsată de izbeliște, căzuse în ruină și în zidurile ei mai mișunau și azi stafiile, după cum mă asigurase sus și tare Antonio Orizio, ultimul cunoscut pe care l-am întâlnit pe strada noastră.

Lili nu a vrut să-mi dezvăluie prea multe despre ea. Se descurca executând lucrări ocazionale, însoțea turiști germani, stătea într-un local la robinetul de umplut halbele sau făcea și ea ce putea, până una alta, la filmări în Cinecittà, ca figurantă și script-girl, și se hrănea cu gândul că odată și odată va obține o asistență de regie. Nu știu dacă toate astea o complexau pe Lili. La un moment dat am avut impresia că ar fi vrut să se justifice față de mine și, la remarca mea că nu era nevoie, obrazul ei îngust se întunecă, exact la fel cum îl știam din copilăria noastră, o descoperire care mi-a înfipt un cuțit în inimă și m-a făcut să mă simt și mai stingherit. O doream în acel moment. Și nu puteam să mă lămuresc dacă dorința mea venea din amintire, și nu era nimic

altceva decât un salt dureros în timp, sau dacă eu însumi eram cel ce voia s-o tragă la pieptul lui. Am întins brațul și Lili a sărit din leagăn, când telefonul din fața draperiei cu mărgele, așezat pe pardoseala de piatră a început să sune la fix.

Era cald la soare, pe cer se mișcau alene nori de vată și muștele bâzâiau în jurul lămâilor coapte și a florii-soarelui. „Și tu ce mai faci?" mă întrebă Lili, când se așeză din nou lângă mine, „cum îți câștigi banii?" „Din păcate n-am ajuns marinar, dacă la asta te referi." Lili mă privi derutată și mi-am alungat gândul printr-un semn cu mâna. Simțeam o urmă de amărăciune. Ce rost mai avea amintirea asta, dacă nu o mai împărtășeam împreună?

I-am povestit tot poticnindu-mă de postul pe care-l ocupam la Institutul Dahlem, la care aș fi vrut din tot sufletul să renunț, și Lili care își rodea o unghie, pe jumătate derutată, pe jumătate distrată, mă privi încrețindu-și fruntea: „Și, de ce?" „Nu știu", i-am răspuns, „ca să rămân la Tibru." „Și ce vrei să faci dacă rămâi în oraș?" „La început n-o să fac nimic", am spus după o pauză, „decât să ies să mă plimb, să mănânc, să dorm și să respir. Am să trăiesc, și nimic altceva. Da, cred că viața mea abia acum începe."

Am stat acolo amândoi în leagănul hollywoodian până la apusul soarelui, în grădina sălbăticită a lui Lili și, odată cu creșterea umbrei, cu luciul cald de pe conducta de apă din piatră, mi se păru vizibil mai relaxată și mai bine dispusă. Și când ne-am dus, abia mișcându-ne, pe întuneric până la Cinquecento, cu care voia să mă conducă la Trastevere, îmi spuse cu vocea gâtuită: „Nu am uitat, vreau să spun, chestia cu marinarul". Un albastru fosforescent îi juca în jurul obrazului și ea se întoarse brusc înspre mașină ca să lase capota. Și totuși faptul că Lili își amintise a fost o consolare.

Mulțumiri. Lămuriri. Dedicație

Mulțumiri prietenilor mei italieni Massimo, Manuela, Milvia, Marco, Beatrice, Saverio și multor altora care au contribuit cu povestirile lor și cu amintirile lor din copilărie din Italia anilor '60 și '70, în mare măsură, la realizarea acestei cărți. În text sunt înglobate citate pe care le-am găsit la ziarista Miriam Mafai (de exemplu despre mâncatul sparanghelului) sau la istoricul Paul Ginsborg (printre altele în legătură cu campania privind dreptul la divorț). Unii cititori s-ar putea să-și amintească de penibila bâlbă Remulus (în loc de Remus) – ea este preluată, ce-i drept, din prezentul nostru, cel care a comis-o e, în orice caz, exponentul parvenitului din anii '60, căruia șoferul ambasadei Paolo Sassolino nu-i ajunge nici la degetul mic. Povestea arestării cizmarului Fabrizio, cu puțin înaintea terminării războiului, am preluat-o parțial din cartea de memorii *Servabo* de Luigi Pintor, pe care l-am întâlnit la Roma, la scurtă vreme înainte de moartea sa – pe acel om modest în disperatul lui calm nu-l voi uita niciodată. Mulțumiri vechiului meu prieten Svend Hansen și „influenței lui arheologice". Și, în mod special, îi rămân recunoscător lui Eckhart Willige care m-a aprovizionat de bunăvoie cu informații și documente fotografice, referitoare la aviația de transport din timpul războiului. Romanul îi este dedicat soției mele Cristina, pe care am cunoscut-o la câțiva ani după sosirea mea în Cetatea Eternă în 1995-96, la Tibru.

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului
literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România,
Cont nr. RO44 RNCB 5101 0000 0171 0001,
B.C.R. Unirea, București

Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU

Corector
MARIA PĂDUREAN

DTP
DUMITRU OLTEANU

Apărut 2007
BUCUREȘTI – ROMÂNIA

Lucrare executată la R.A. „MONITORUL OFICIAL“

În colecția **Raftul Denisei** au apărut

ARTHUR GOLDEN, *Memoriile unei gheișe*
SARAH HALL, *Michelangelo Electric*
KURT VONNEGUT, *Pianul mecanic*
STEFAN HEYM, *Relatare despre regele David*
JOHN FANTE, *Întreabă praful*
NICK HORNBY, *Turnul sinucigașilor*
L.P. HARTLEY, *Mesagerul*
SALMAN RUSHDIE, *Furie*
RAYMOND QUENEAU, *Florile albastre*
MARGUERITE DURAS, *Stăvilar la Pacific*
LAURA RESTREPO, *Delir*
ANAÏS NIN, *Incest*
NIKOS KAZANTZAKIS, *Zorba Grecul*
ALMUDENA GRANDES, *Castele de carton*
MITCH ALBOM, *Marți cu Morrie*
D.M. THOMAS, *Hotelul alb*
CHRISTOPHER ISHERWOOD, *Adio, Berlin*
KURT VONNEGUT, *Bufoniada*
GUILLERMO MARTÍNEZ, *Crimele din Oxford*
ANTHONY BURGESS, *Portocala mecanică*
IRVIN D. YALOM, *Plânsul lui Nietzsche*
ANAÏS NIN, *Foc*
LEO PERUTZ, *Călărețul suedez*
JEANETTE WINTERSON, *Pasiunea*
ANDREW SEAN GREER, *Confesiunile lui Max Tivoli*

NAGHIB MAHFUZ, *Akhenaton, cel ce sălășluiește în adevăr*
JIM CRACE, *În clipa morții*
ANTÓNIO LOBO ANTUNES, *Bună seara lucrurilor de pe-aici*
ERIC-EMMANUEL SCHMITT, *Milarepa*
ERIC-EMMANUEL SCHMITT, *Domnul Ibrahim și florile din Coran*
ERIC-EMMANUEL SCHMITT, *Oscar și Tanti Roz*
WILLIAM GOLDING, *Împăratul muștelor*
PASCAL QUIGNARD, *Vila Amalia*
ALMUDENA GRANDES, *Vârstele lui Lulú*
ISMAIL KADARE, *Palatul Viselor*
JESÚS DÍAZ, *Spune-mi ceva despre Cuba*
PAUL AUSTER, *Palatul lunii*
NICOLE KRAUSS, *Istoria iubirii*
CARLOS FUENTES, *O companie neliniștitoare*
ALESSANDRO BARICCO, *Castele de furie*
TAICHI YAMADA, *Străini*
LEONID ȚÎPKIN, *O vară la Baden-Baden*
YASUNARI KAWABATA, *Maestrul de go*
DAVE EGGERS, *Să te știi alergătură!*
INGEBORG BACHMANN, *Malina*
SARAH DUNANT, *În compania curtezanei*
JOHN FANTE, *Drumul spre Los Angeles*
JONATHAN SAFRAN FOER, *Extrem de tare și incredibil de aproape*
JAN KONEFFKE, *O iubire la Tibru*

În pregătire

RICHARD ZIMLER, *Ultimul cabalist din Lisabona*
JOHN UPDIKE, *Teroristul*

Prozator, poet și jurnalist german, Jan Koneffke s-a născut în 1960, în Darmstadt. După terminarea studiilor de filozofie și germanistică la Berlin, se dedică publicisticii și literaturii, semnând volume de versuri – *Gelbes Dienstrad wie es hoch durch die Luft schoß* (1989), *Was rauchte ich Schwaden zum Mond* (2001) – și de proză: *Vor der Premiere* (1988), *Bergers Fall* (1991), *Gulliver in Bulgarien* (1999), *Paul Schatz im Uhrenkasten* (2000), *Eine Liebe am Tiber* (*O iubire la Tibru* – 2004). În 1995 beneficiază de bursa Villa Massimo și petrece câțiva ani la Roma, oraș ce se va dovedi o fecundă sursă de inspirație literară. În 2003 se mută la Viena, unde devine redactor și, din 2004, coeditor al revistei *Wespennest*. Din 1998 se implică în viața culturală românească, iar în prezent își împarte timpul între Viena și București. A fost distins, printre altele, cu Premiul Leonce und Lena pentru lirică, Premiul Friedrich Hölderlin și Premiul Offenbacher.

Cronică de familie și roman de dragoste, *O iubire la Tibru* este în același timp o evocare nostalgică a Italiei pline de culoare și a orașului seducător și haotic de pe malurile Tibrului la sfârșitul deceniului șapte.

„Jan Koneffke e un povestitor subtil și sensibil."
Frankfurter Allgemeine Zeitung

„Koneffke stăpânește suveran regulile dramatice ale aluziei, amânării și montajului abrupt. Un magician al timpului."
Neue Zürcher Zeitung

„Într-un stil limpede, Jan Koneffke zugrăvește culise multicolore și scene grotești, răspândind pe fiecare pagină un aer de mister și magie."
Südkurier

„Cel mai mult în acest roman mi-a plăcut un personaj: Roma. Cel mai mult mi-a plăcut un băiat cu umor care se lasă sedus de orașul de pe Tibru. Cel mai mult mi-a plăcut... totul."
Ioana Pârvulescu

05879
27.00

ISBN 978-973-50-1527-5